

Programmabegroting 2020

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Algemeen.....	4
Voorwoord en persbericht	4
Samenvatting	7
Portefeuilleverdeling college	8
Leeswijzer.....	11
Berg en Dal in cijfers	12
Ambities	13
Programma's	14
Inwoner	14
Doelen & resultaten	14
Wat willen we bereiken?	14
Wat gaan we daarvoor doen?	14
Wat gaat het kosten?	19
Beleidskaders	22
Beleidsindicatoren	23
Verbonden partijen	27
Onze buurt	30
Doelen & resultaten	30
Wat willen we bereiken?	30
Wat gaan we daarvoor doen?	30
Wat gaat het kosten?	41
Beleidskaders	43
Beleidsindicatoren	45
Verbonden partijen	47
Onze gemeente	58
Doelen & resultaten	58
Wat willen we bereiken?	58
Wat gaan we daarvoor doen?	59
Wat gaat het kosten?	67
Beleidskaders	69
Beleidsindicatoren	70
Verbonden partijen	72
Ons geld	83
Wat gaat het kosten?	85
Beleidskaders	88
Beleidsindicatoren	89
Verbonden partijen	90
Overhead	93
Algemeen	93
Wat gaat het kosten?	95
Beleidskaders	96
Beleidsindicatoren	97
Verbonden partijen	98
Paragrafen	99
Lokale heffingen	99
Geraamde inkomsten	100
Beleid lokale heffingen	101
Overzicht op hoofdlijnen per heffing	102
Kwijtscheldingsbeleid	107
Lokale lastendruk	108
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	109

Algemeen	109
Risicoregister.....	110
Inventarisatie risico's	111
Berekening weerstandscapaciteit	119
Totaaloverzicht weerstandscapaciteit	122
Ratio weerstandsvermogen	122
Conclusie	122
Financiële kengetallen	123
Onderhoud kapitaalgoederen.....	126
Algemeen	126
1. Wegen.....	129
2. Riolering	130
3. Water.....	132
4. Groen	132
5. Gebouwen	133
6. Openbare verlichting	134
7. Speelruimten	135
Financiering	137
Financiering.....	137
Rente	138
Staat herkomst en besteding van middelen	140
Bedrijfsvoering	141
Algemeen	141
Personeel	141
Organisatie	145
Informatievoorziening	146
Digitale dienstverlening	148
Inkoop en aanbesteding	148
Duurzaamheid	149
Verbonden partijen.....	150
Grondbeleid	179
Visie op en wijze van het grondbeleid.....	179
Te verwachten resultaat	181
Inzicht in gronden als materieel vaste activa.....	185
Vorderingen op de balans.....	186
Beleidsuitgangspunten reserves en voorzieningen	187
Financiële begroting	188
Inleiding	188
Financiële kaders.....	188
Overzicht baten en lasten	189
Incidentele baten en lasten	190
Financieel MeerjarenPerspectief.....	195
Verwachte balans	198
Bijlagen	207
Raadsvoorstel.....	207
MeerjarenInvesteringsPlan	215
Reserves en voorzieningen.....	228
Langlopende leningen.....	231
EMU-saldo	232
Kader subsidies	233
Formatie	235
Toelichting financiële begrippen.....	236
Toelichting afkortingen.....	239

Algemeen

Voorwoord en persbericht

Welkom bij onze begroting 2020!

De begroting is een van de belangrijkste documenten van een gemeente. Het is de basis voor de keuzes die we maken en het dagelijkse werk dat we doen.

In deze begroting is het coalitieprogramma "Duurzaam verder bouwen" nader uitgewerkt in de doelen en resultaten.

Het is ook dit keer weer gelukt om een sluitende begroting aan te bieden. We hebben hiervoor keuzes moeten maken. Daarbij hebben we de stijging van de lokale lasten voor de inwoner kunnen beperken, ondanks de sterk toenemende kosten voor de zorg en onze voorzieningen. We blijven scherp op de uitgaven, zodat we onze ambities voor **een fijne gemeente om in te wonen, te werken en te genieten** kunnen blijven waarmaken.

In de jaren na 2020 hebben we nog ruimte in de begroting. Deze ruimte is nodig om de onzekerheden op te kunnen vangen.

Uitdagingen voor de komende jaren zijn onder meer de invoering van de nieuwe Omgevingswet, de toenemende behoefte aan zorg, het behouden van onze voorzieningen voor beweging en ontmoeting, het bestrijden van wateroverlast en het faciliteren van fietsverkeer.

We gaan deze uitdagingen steeds meer samen met onze inwoners en ondernemers aan.

We blijven samen in beweging.

Met vriendelijke groet,

College van Burgemeester en Wethouders

Persbericht Begroting 2020

Groesbeek, 3 oktober 2019

Berg en Dal blij met een sluitende begroting 2020

Ondanks oplopende kosten presenteert het college van de gemeente Berg en Dal een sluitende begroting voor 2020 en de jaren daarna. Dit betekent dat het college verwacht dat de uitgaven betaald kunnen worden uit de inkomsten. De gemeenteraad beslist op 7 november over deze begroting.

Wat gaat de gemeente doen?

In de nieuwe begroting heeft het college geld gereserveerd voor onder meer duurzaamheid, aanpak wateroverlast en verwijderen van obstakels voor voetgangers om de gemeente beter toegankelijk te maken. Daarnaast gaat er geld naar (steun voor) minima en onderzoek om in alle kernen voorzieningen te houden voor ontmoeting en beweging. Ook wil het college de goede kwaliteit van de zorg en de toenemende behoefte aan zorg betaalbaar houden.

Zorgkosten blijven toenemen

Net als in veel andere gemeenten nemen ook in Berg en Dal de kosten voor de zorg toe. De zorg wordt duurder en meer mensen doen een beroep op de zorg. Zo verwacht de gemeente voor de jeugdzorg in 2020 € 1,4 miljoen tekort komen. Een ander voorbeeld zijn de kosten voor huishoudelijke hulp. In 2020 verwacht de gemeente dat deze € 3,1 miljoen gaat kosten; een stijging van € 500.000 ten opzichte van de eerste raming voor dit jaar. Dergelijke kostenstijgingen kunnen we niet ieder jaar opvangen.

Keuzes maken

De kosten nemen dus fors toe, waardoor de gemeente genoodzaakt is keuzes te maken. Het college is zich ervan bewust dat de keuzes onze inwoners, ondernemers en bezoekers gaat raken. Wethouder Fleuren van Financiën: "Ondanks de toenemende kosten voor de zorg en afval zijn we erin geslaagd de lastenstijging te beperken met verschillende maatregelen. Zo houden we onze (sociale) voorzieningen op peil. We blijven scherp op de uitgaven, zodat we onze ambities blijven waarmaken voor een fijne gemeente om in te wonen en werken en om te bezoeken."

Inwoner en toerist betalen samen mee

De afvalstoffenheffing gaat omhoog door gestegen kosten van de afvalverwerking. Om deze kosten volledig door inwoners te laten betalen zou de afvalstoffenheffing voor een gezin in

2020 moeten stijgen met € 48. Het college kiest ervoor dit te beperken tot een verhoging van € 16 per gezin en voor een alleenstaande met € 11 per jaar.

Om de accommodaties en sociale voorzieningen te behouden heeft de gemeente in deze begroting rekening gehouden met een extra stijging van 1% onroerende zaakbelastingen. Dit was al in 2017 afgesproken. Ook van toeristen vraagt de gemeente een extra bijdrage. Met deze (extra) opbrengsten financiert de gemeente de investeringen die ze in deze sector blijft doen.

Komende jaren

In de jaren na 2020 heeft de gemeente nog een aantal uitdagingen. Onder meer de invoering van de nieuwe Omgevingswet, de toenemende behoefte aan zorg en de energietransitie. Verder onder andere het behouden van onze voorzieningen voor beweging en ontmoeting in de kernen, het bestrijden van wateroverlast en het faciliteren van fietsverkeer.

Wanneer maakt de gemeenteraad de definitieve keuzes?

Op donderdag 7 november vanaf 16.00 uur behandelt de gemeenteraad de begroting. De raad maakt dan de definitieve keuzes. Belangstellenden zijn van harte welkom.

Waar kunt u de begroting zien?

De (informatie over de) begroting 2020 vindt u vanaf 3 oktober op:

<http://programmavan.bergendal.nl/>.

Samenvatting

De begroting 2020, inclusief de meerjarenraming 2021-2023, is meerjarig structureel sluitend.

Daarnaast ziet ons weerstandsvermogen er goed uit en blijven we met onze lokale lasten onder het landelijk gemiddelde.

Het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) in deze begroting ziet er als volgt uit:

	Bedragen x € 1.000			
	2020	2021	2022	2023
FMP na vastgestelde Kadernota 2020	-493	80	95	5
Ontwikkeling saldo programmabegroting 2020	495	588	25	435
Actueel FMP	2	668	120	440
<i>waarvan incidenteel</i>	-72	51	0	0
<i>structureel</i>	74	618	120	440
FMP in begroting 2020	2	668	120	440

In de volgende tabel zijn de verschillen tussen de begroting 2019 en 2020 weergegeven.

	Bedragen x € 1.000						
	Begroting 2019 actueel			Begroting 2020			Vershil 2019/2020
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Saldo
Inwoner	11.751	-45.154	-33.403	11.240	-46.059	-34.820	-1.417
Onze buurt	9.071	-23.086	-14.015	9.487	-23.102	-13.615	400
Onze gemeente	1.854	-7.601	-5.747	1.790	-6.754	-4.964	783
Ons geld	63.436	-5.259	58.178	66.345	-5.503	60.841	2.664
Overhead	0	-8.979	-8.979	0	-9.407	-9.407	-428
Saldo rekening baten en lasten	86.113	-90.079	-3.966	88.861	-90.825	-1.964	-5.930
Toevoeging aan	-	-2.044	-2.044	-	-392	1.966	5.475
Onttrekking aan	5.554	-	5.554	2.358	-	2.358	-1.544
Resultaat rekening baten en lasten	91.667	-92.123	-456	91.219	-91.217	2	458

Toelichting verschillen tussen begroting 2019 en begroting 2020

Per programma is een toelichting gemaakt. De toelichting vindt u bij de programma's onder het kopje 'Financiën'.

Portefeuilleverdeling college

Burgemeester Mark Slinkman:

"We zijn er voor u!"

Portefeuille

Algemene en bestuurlijke zaken, Samenwerkingsagenda (sub)regionaal, Internationale samenwerking, Strategische visie, Beleidscoördinatie, Bedrijfsvoering/P&O, Dienstverlening, Politie, Openbare orde, Brandweer, Veiligheid en rampenbestrijding, "Burgervader-rol" bij crisissituaties, Asielbeleid, Integrale veiligheid, Voorlichting, Representatie, Communicatie en (lokale) media, Coördinatie toezicht en handhaving (voor alle portefeuilles)

Wethouder Sylvia Fleuren:

"Berg en Dal aantrekkelijk!"

Portefeuille

Financiën, Belastingen, Toerisme en recreatie, Verkeer, vervoer en mobiliteit, Openbare werken, Nutsbedrijven, Klimaatadaptatie lokaal en regionaal (Regionale Adaptatie Strategie), Project aanpak wateroverlast, Project Centrumplan Groesbeek

Wethouder Irma van de Scheur:

"Aan de slag!"

Portefeuille

Sociale teams, Welzijn en volksgezondheid, Wmo en jeugd, Werk en inkomen, Economische zaken en werkgelegenheid

Wethouder Annelies Visser:

"Samen tot resultaten komen!"

Portefeuille

Natuur en landschap, Monumenten, Erfgoed en archeologie, Integraal waterbeheer, Herinrichting Hemeltje, Coördinatie thema leefbaarheid, Kunst, cultuur en musea, Bibliotheek, Onderwijs en sport, Accommodaties en subsidies

Wethouder Nelson Verheul:

"Met elkaar werken aan een schoon, veilig en energieneutraal Berg en Dal!"

Portefeuille

Coördinatie thema duurzaamheid, Duurzaamheid (klimaatmitigatie) lokaal en regionaal, Milieu, energie en klimaat, Afval, Wonen, Ruimtelijke ordening en ontwikkeling, Coördinator Omgevingswet, Grondzaken, Vergunningverlening en handhaving, ICT, Inkoop- en aanbestedingsbeleid

Secretaris Edwin van der Velde:

"Goede dienstverlening, tegen zo laag mogelijke kosten!"

Verantwoordelijk voor de ambtelijke organisatie

Leeswijzer

Eerst volgt het gedeelte 'Algemeen' met het voorwoord en persbericht, de samenvatting, deze leeswijzer en Berg en Dal in cijfers. Daarna zijn de `ambities` van onze gemeente weergegeven. Daar staat beschreven wat wij als gemeente belangrijk vinden en willen bereiken.

De `programma's` bevatten wat we willen bereiken.

De `paragrafen` gaan over onderwerpen die van invloed zijn op alle programma's.

Onder `financiële begroting` staat een overzicht van de verwachte baten (inkomsten) en lasten (uitgaven) in 2020. Daarnaast zijn bij dit onderdeel de financiële kaders opgenomen, een overzicht van de incidentele baten en lasten, het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) en de verwachte balans.

Tot slot zijn in de `bijlagen` het raadsvoorstel en diverse overzichten en specificaties opgenomen. Ook geven we hier een toelichting op afkortingen en financiële begrippen.

Onze schrijfstijl proberen we kort en helder te houden en verwijst met 'elektronische links' naar de documenten die erbij horen.

Inhoudsrechten (disclaimer)

In de Voorjaarsnota is gebruik gemaakt van informatie van derden. Hoewel de Voorjaarsnota met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is samengesteld kunnen gebruikers van deze stukken geen rechten ontlenen aan of aanspraak maken op de juistheid en volledigheid van de inhoud. Ook aanvaarden wij geen aansprakelijkheid voor eventuele schade die daardoor kan ontstaan.

Berg en Dal in cijfers

Aantal inwoners

1 januari 2019

34.746

Aantal geboortes

in 2019

241

*Percentage
AOW'ers*

1 januari 2019

22,47%

Aantal woningen

1 januari 2019

15.813

*Gemiddelde
WOZ-waarde
woningen*

1 januari 2019

€ 224.664

*Oppervlakte
gemeente*

1 januari 2019

9.330 hectare

*Aantal
bijstandsuitkeringen*

1 januari 2019

750

Werkeloosheid

1 januari 2019

2,13%

Aantal scholen

1 januari 2019

20

Ambities

Onze missie is:

“Iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen.”

1. We doen het samen!

De gemeente Berg en Dal is er voor haar inwoners. Die inwoners vormen samen de gemeenschap Berg en Dal. Met elkaar zorgen we ervoor dat het goed wonen is in onze gemeente. Maar er verandert wel iets in de manier waarop we dat doen. De tijd dat de gemeente voor alles zorgde én over alles besliste is voorbij. Dat kan niet meer en dat willen we ook niet meer. U als inwoner vraagt en krijgt steeds meer zeggenschap. En u zorgt steeds vaker zelf voor een goed woon-, werk- en leefklimaat. Voor uzelf en voor anderen. De gemeente wil hierbij een gelijkwaardige partner zijn. We willen ruimte geven aan uw initiatieven en u ondersteunen om dingen mogelijk te maken.

2. Betaalbaar Berg en Dal!

Wij zijn ons er heel goed van bewust dat wij met gemeenschapsgeld werken. De portemonnee van de gemeente verschilt daarbij niet zo veel met die van uzelf. Niet alles wat we willen kan ook, dus maken wij duidelijke keuzes. En we geven niet meer uit dan er binnenkomt. Als er een tekort dreigt dan kijken we eerst of er in de uitgaven geschrapt kan worden. We kunnen ook de belastingen verhogen, maar dat willen we zoveel mogelijk voorkomen. Onze belastingen zijn bijna de laagste van Gelderland en dat willen we zo houden.

3. Hier wordt gewerkt!

We willen dat iedereen de kans krijgt om aan het werk te zijn. Als u daar niet op eigen kracht in slaagt, dan helpen wij daarbij. Onze gemeente heeft een prachtige natuur en ligt in een afwisselend landschap. We hebben een rijke geschiedenis en daarvan is in onze gemeente veel terug te vinden. Buiten, maar ook in onze musea. Het toerisme is dan ook belangrijk voor onze gemeente en we werken er hard aan om onze gemeente nog aantrekkelijker te maken. Voor u als inwoners, maar ook voor al die bezoekers. Het toerisme zorgt ook voor werkgelegenheid. Dat is belangrijk. Onze missie is niet voor niets: iedereen doet ertoe en doet mee in onze vitale en betrokken gemeenschappen.

4. Duurzaam Berg en Dal!

De zorg voor de wereld van morgen is ontzettend belangrijk. Onze kinderen moeten kunnen opgroeien in een mooie, veilige en gezonde omgeving. Daarom gaan we energie besparen, meer schone energie opwekken, grondstoffen hergebruiken, blijven we lokale initiatieven ondersteunen en zorgen voor minder afval. Doordat ons klimaat verandert, krijgen we ook steeds extremer weer. We moeten zorgen dat we onze omgeving hier goed op inrichten. Hiervoor is de komende jaren veel geld nodig. Wij kunnen dat niet alleen, dat moeten we samen doen met u. Wij passen de openbare ruimte aan. Aan u vragen wij hetzelfde te doen op uw eigen terrein.

5. Zichtbaar en betrouwbaar!

Onze inwoners, instellingen en bedrijven weten voor welke producten en diensten zij bij de gemeente terecht kunnen. Wij communiceren hier duidelijk over. Aan de balie, de telefoon, maar ook op de gemeentepagina, website en sociale media. U weet ons te vinden en u bent tevreden over onze dienstverlening. Dat komt omdat we duidelijk zijn over wat we doen en wat we niet doen. We zijn vriendelijk, geven snel antwoord op eenvoudige vragen en leveren maatwerk als dat nodig is. We bieden hulp aan mensen in nood. We hebben contact met u en weten wat er speelt in onze gemeente en in de regio. Wij laten zien dat wij opkomen voor de belangen van onze inwoners.

Programma's

Inwoner

Meestal heb je de gemeente niet nodig in je dagelijks leven. Je redt het prima zelf. Dat is ook de bedoeling. Maar dat lukt niet iedereen. Soms lukt het niet om alles zelf te regelen. Vaak zonder dat je daar zelf iets aan kunt doen. De gemeente probeert je dan te helpen. Dat kan voor een korte of lange tijd zijn. Bijvoorbeeld als het gaat om zorg, inkomen, onderwijs of gezondheid. De belangrijkste dingen die je nodig hebt om op een normale en prettige manier te kunnen leven. De gemeente is vaak een laatste plek voor hulp. Daarbij werkt de gemeente samen met andere organisaties of huurt hen hiervoor in. Onze bedoeling is iedereen een goede basis te geven, een steun in de rug, zodat je verder kunt en mee kunt blijven doen!

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/ thuis	- Directe omgeving/ dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Minder regels - Meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Doelen & resultaten

Wat willen we bereiken?

- 1.1 Ik heb voldoende inkomen.
- 1.3 Ik ben betrokken en doe mee.
- 1.4. Alle kinderen krijgen gelijke kansen.
- 1.2 Ik kan hulp vragen als dat nodig is.

Wat gaan we daarvoor doen?

1.1.1 Ons minimabeleid zorgt ervoor dat ook inwoners die weinig geld hebben mee kunnen doen in de samenleving.

Als je werkt kun je jezelf meestal prima redden en heb je geen hulp nodig. We willen graag dat al onze inwoners zichzelf kunnen redden. Daarom helpen we hen bij het vinden van werk. Maar soms kan of hoeft iemand (tijdelijk) niet te werken. Bijvoorbeeld door langdurige ziekte of pensioenleeftijd. Sommigen moeten dan leven met een minimum inkomen. Dat is vaak te weinig om ook leuke en sociale dingen te doen. Bijvoorbeeld te sporten of een keer naar een museum te kunnen gaan. We helpen onze inwoners hierbij. Dat doen we door ons 'minimabeleid'. Een bedrag, waardoor af en toe wel iets leuks gedaan kan worden. Zodat zij ook mee kunnen doen aan dit soort activiteiten.

We willen weten of we met ons geld mensen met een minimum inkomen ook echt goed helpen. Dat gaan we onderzoeken. Begin 2020 is dat onderzoek klaar. Als uit het onderzoek blijkt dat we het geld beter (iets) anders kunnen inzetten passen we ons minimabeleid aan.

1.1.2 Het aantal inwoners met problematische schulden is in 2020 afgenomen, ten opzichte van 2019.

In Nederland is sprake van een toename van het aantal inwoners met (problematische) schulden. Wij willen ervoor zorgen dat het aantal inwoners met schulden in de gemeente Berg en Dal afneemt.

Om dit te bereiken voeren we 2 acties uit:

- We voeren het project 'vroeg eropaf' uit. Doel hierbij is schulden bij inwoners in een vroeg stadium op te sporen en aan te pakken.
- Een deel van de schuldhulpverlening voeren we als gemeente zelf uit in ons sociaal team. De schuldhulpverlener en het sociaal team werken dan beter samen. Belangrijk, omdat we weten dat schulden vaak gepaard gaan met andere problemen. Signalen van schulden komen eerder bij de schuldhulpverlener, waardoor we sneller de juiste en vaak ook een lichtere vorm van hulpverlening in kunnen zetten. Door intensief samen te werken worden alle problemen van de inwoner gesignaleerd en aangepakt.

We verwachten door deze 2 acties dat wij in 2020 meer inwoners helpen met een lichte vorm van hulpverlening. En dat het aantal inwoners dat een zware vorm van hulpverlening nodig heeft zal afnemen.

We maken ook meer werk van het project "achter de voordeur schuilen soms geldzorgen". Dit doen we samen met de gemeente Heumen en de woningcorporaties.

1.2.1 Zorgorganisaties schalen zorg sneller af, zodat de zorg blijft aansluiten op dat wat de inwoner nodig heeft.

In onze gemeente doen steeds meer mensen een beroep op zorg en ondersteuning vanuit de Jeugdwet en Wet maatschappelijke Ondersteuning (Wmo). We willen dat deze zorg goed aansluit bij onze inwoners, maar ook dat we daarbij de kosten goed in de hand houden. We willen dat de zorgkosten per cliënt met 10% daalt ten opzichte van 2018. Dit betekent dat we van de zorgorganisaties vragen om de ondersteuning zo licht mogelijk in te zetten en niet langer dan noodzakelijk is. Om dit te bereiken organiseren we lokaal periodieke gesprekken met de Wmo en Jeugdhulp organisaties die werkzaam zijn voor Berg en Dal. We bespreken met hen de mogelijkheden om af te schalen, zoals het verminderen van uren, het inzetten van een lichtere vorm van zorg of gebruik maken van welzijnsvoorzieningen. We vragen de organisaties waar zij tegenaan lopen bij het afschalen en zoeken gezamenlijk naar oplossingen. In 2020 maken we met hen een (aanvullend) overzicht van maatregelen die gaan bijdragen aan het afschalen en we gaan deze uitvoeren. Het welzijnswerk wordt hierbij nadrukkelijker betrokken.

1.2.2 We helpen inwoners langer zelfstandig thuis te wonen.

Ouderen wonen langer thuis en er wonen meer (psychisch) kwetsbare mensen in onze dorpen. We ondersteunen inwoners die te maken krijgen met dementie, eenzaamheid of psychische problemen. We helpen inwoners bijvoorbeeld met informatie over activiteiten, cursussen en voorzieningen. Hierbij werken wij samen met andere partijen, zoals ouderenbonden en ouderenadviseurs. In 2020 besluiten we welke (nieuwe) preventieve activiteiten we willen inzetten voor ouderen, kwetsbare volwassenen en jeugd. We zetten bij voorkeur activiteiten in die leiden tot meer zelfredzaamheid.

In 2020 starten we met de uitvoering van een actieplan langer zelfstandig thuis wonen dat we eind 2019 samen met Oosterpoort en ZZG-zorggroep gemaakt hebben. We vragen ook andere lokale partijen met ons mee te doen. We richten ons niet alleen op kwetsbare inwoners. We willen inwoners ook stimuleren zich voor te bereiden op ouder worden in hun eigen huis. Bijvoorbeeld door hun huis en tuin op tijd aan te passen en beter toegankelijk te maken.

1.2.3 We zorgen voor voldoende aanbod van gezinsvormen voor kinderen die (tijdelijk) niet thuis kunnen blijven wonen.

Als een kind (tijdelijk) niet thuis kan wonen is dit erg ingrijpend. We willen kinderen zoveel mogelijk opvangen in een gezin of een woonvorm die daar zoveel mogelijk op lijkt. In 2020 starten we daarom met het project pleegzorg en gezinsvormen. We starten een wervingscampagne om minimaal drie nieuwe gezinnen te vinden die voor opvang kunnen zorgen.

1.2.4 Wij helpen mantelzorgers, zodat zij de zorg voor hun naasten kunnen blijven bieden.

Mantelzorger zijn vraagt veel van mensen. Soms ook teveel om het zonder hulp vol te kunnen houden. Zij verrichten belangrijk werk. Daarom helpen we hen. Mantelzorgers willen graag (h)erkend worden, een luisterend oor vinden en informatie krijgen over allerlei onderwerpen waar zij mee te maken krijgen. Het steunpunt Mantelzorg Berg en Dal staat daarom klaar voor mantelzorgers in onze gemeente. Kijk voor meer informatie op www.mantelzorgbergendal.nl. We ondersteunen onze mantelzorgers onder andere door:

1. informatieavonden te organiseren
2. ontmoetingen tot stand te brengen tussen mantelzorgers onderling
3. activiteiten te organiseren voor jonge mantelzorgers, om zo te ontspannen.

Samen met het Steunpunt Mantelzorg Berg en Dal zetten we in 2020 extra in op één van de volgende onderwerpen: werkende mantelzorgers óf een zorgpauze (respijtzorg).

1.3.1 Inwoners bepalen zelf welke onderwerpen belangrijk zijn voor hun dorp en gaan hiermee aan de slag.

Inwoners bespreken met elkaar wat ze in hun dorp kunnen doen om er goed te kunnen leven en wonen. Hierover maken ze samen afspraken. Ze bepalen zelf waar ze aan willen werken en waar ze hulp van de gemeente of andere organisaties bij nodig hebben. De onderwerpen waar ze aan willen werken maken samen de 'dorpsagenda'. De gemeente stimuleert inwoners een 'dorpsagenda' te maken en daarmee de leefbaarheid te verbeteren. Er is budget beschikbaar om te helpen de wensen van inwoners te realiseren. En er is ruimte om te zoeken naar de beste ideeën en oplossingen. In 2019 is door inwoners in Heilig Land Stichting, Leuth, Ooij, Breedeweg en De Horst gewerkt aan een dorpsagenda. We verwachten dat deze niet allemaal in 2019 klaar zijn. Dat wordt dan 2020. In Millingen aan de Rijn, Berg en Dal en Beek denken inwoners erover na in 2020 te starten met hun dorpsagenda.

1.3.2 We bepalen samen met inwoners hoe we omgaan met inwonerparticipatie.

Zowel de gemeente als inwoners hebben aangegeven dat ze ook in de toekomst samen willen werken. Maar hoe doe je dit nu? In 2020 leveren we de 'Berg en Dalse spelregels voor inwonerparticipatie' op.

Dit is het resultaat van een gesprekken tussen allerlei mensen en partijen uit onze gemeente over dit onderwerp. We vinden het belangrijk om de inwoners hier nadrukkelijk bij te betrekken. De spelregels helpen ons (nog) beter samen te werken met onze inwoners. Met de Berg en Dalse spelregels voldoen we ook aan de verplichting uit de nieuwe omgevingswet om te bepalen hoe we als gemeente omgaan met inwonerparticipatie

1.3.3 We gaan met jongeren in gesprek om en bewust te maken van hun stem

Bij de begrotingsbehandeling 2019 is door de gemeenteraad een motie aangenomen over jongerenparticipatie/jongerenraad. Een raads werkgroep is gevormd om dit verder uit te werken. In 2020 gaan we 2 acties uitvoeren:

- Met basisscholen een project draaien over de gemeente en participatie.
- Aan jongeren de vraag stellen 'wat is voor jullie een belangrijk thema'? Vervolgens gaan we met hen in gesprek over dit thema.

Als jongeren behoefte hebben aan een training om de eigen kwaliteiten te ontdekken en hoe dit voor zichzelf en de samenleving in te zetten kunnen zij de cursus 'Next Generation' volgen.

1.3.4 Statushouders horen erbij in Berg en Dal

We helpen statushouders bij het leren van de Nederlandse taal, het vinden van werk en het integreren in onze gemeente. We willen dat zij zich thuis voelen en zelfstandig kunnen leven. Op 1 januari 2021 verandert de Wet inburgering. Gemeenten worden verantwoordelijk voor het hele inburgeringstraject van mensen met een vaste verblijfsvergunning. Hier bereiden we ons op voor. We kopen taaltrajecten in, helpen ze in contact te komen met inwoners en om werk te vinden. Dat regelen we vaak in onze gemeente, maar als dat nodig is ook samen met gemeenten in onze regio. Voor statushouders die niet in staat zijn de Nederlandse taal goed te leren starten we een proefproject. Dat doen we samen met de gemeenten Beuningen, Heumen en Mook en Middelaar.

1.3.5 Alle inwoners hebben voldoende vaardigheden om mee te kunnen doen.

Om mee te kunnen doen in onze samenleving moet je kunnen lezen en schrijven. In Nederland hebben 2,5 miljoen mensen daar moeite mee. Naar verhouding betekent dit voor Berg en Dal ongeveer 5.000 inwoners. Zij vinden minder snel een baan, leven minder gezond en hebben sneller financiële problemen. Daarom helpen we mensen in onze gemeente die moeite hebben met lezen, schrijven en/of digitale vaardigheden. Dat doen we samen met organisaties als het ROC, de bibliotheek en Forte Welzijn. We maken een plan om mensen die niet goed kunnen lezen en schrijven zijn beter te vinden. En te motiveren een cursus of onderwijs te gaan volgen.

1.3.6 Samen met onze vrijwilligers bepalen we hoe we hen het beste kunnen ondersteunen.

Vrijwilligers zijn essentieel voor onze vitale dorpen. In 2017 hebben wij met vrijwilligers gesproken over de rol van de gemeente bij de ondersteuning van vrijwilligerswerk. De resultaten uit deze gesprekken zijn verwerkt in de nota vrijwilligerswerk 2017-2019. Hier staat in wat de gemeente doet of waar vrijwilligers gebruik van kunnen maken. We voeren dit jaar opnieuw gesprekken met vrijwilligers met de vraag of wat in de nota staat nog steeds werkt. Verbeteringen nemen we op in de nieuwe nota die in 2020 wordt gemaakt.

1.3.7 Inwoners met een kwetsbaarheid kunnen gebruikmaken van de bestaande Inloop & Ontmoetingspunten

In veel kernen zijn er plaatsen waar mensen zelf activiteiten kunnen organiseren en elkaar kunnen ontmoeten. We noemen dit de Inloop en Ontmoetingspunten. In 2020 zorgen we ervoor dat ook kwetsbare inwoners die een lichte vorm van zorg nodig hebben terecht kunnen bij de Inloop en Ontmoetingspunten. In 2019 zijn we gestart met een proef in Groesbeek om uit te proberen of en hoe dit werkt.

1.4.1 Wij stimuleren bij onze inwoners een gezonde leefstijl.

In 2019 zijn we gestart om te komen tot een rookvrije generatie. Een rookvrije generatie betekent dat we onze jeugd beschermen tegen tabaksrook en de verleiding om te gaan roken. We gaan hiermee door. Onder andere met een communicatiecampagne, het opzetten van een lokale rookvrije alliantie en rookvrije schoolpleinen.

In 2020 willen we een volledig beeld krijgen wat voor onze gemeente aandachtspunten zijn rond middelengebruik, zoals alcohol en drugs. Op basis hiervan stellen we een actieplan op om het gebruik van deze middelen te verminderen.

1.4.2 Het aanbod van opvoedingsondersteuning is bekend bij inwoners en professionals.

Ouders kunnen op verschillende manieren informatie en hulp krijgen. Bijvoorbeeld via de website www.opvoedinforegionijmegen.nl en de peutercafés. Er is ook hulp thuis, zoals video home training en Forte Thuis. Het is voor ouders, maar ook voor hulpverleners, moeilijk te weten welke hulp en informatie er is en waar ze die kunnen vinden. Daarom brengen we in 2020 het totale aanbod in kaart. Sociale teams, andere zorgprofessionals en ouders kunnen dan makkelijker de hulp en informatie vinden die aansluit bij de vraag en behoefte van ouders. Hierdoor kan nog beter worden aangesloten op de vraag/behoefte, die men heeft.

1.4.3 Alle kinderen krijgen vanaf hun jongste jaren ondersteuning als zij problemen hebben bij het opgroeien.

Een kind met een goede start heeft meer kans op een goede gezondheid, op een optimale deelname aan het onderwijs en om mee te kunnen doen in de samenleving. We ondersteunen en helpen kwetsbare jeugdigen en hun ouders in een zo vroeg mogelijk stadium. We zetten in op het vroegtijdig (h)erkennen van signalen, het voorkomen van problemen (preventie) en op het bevorderen van gewenst gedrag (promotie). Samen met onze (zorg)partners ontwikkelen en voeren we bijvoorbeeld een plan uit voor kwetsbare gezinnen in de Stekkenberg.

1.4.4 Kinderen kunnen onbelemmerd onderwijs volgen.

Elk kind heeft recht op onderwijs. Niet voor ieder kind is het vanzelfsprekend om onderwijs te volgen. Op scholen met speciaal basisonderwijs in Berg en Dal organiseren we de zorg efficiënt, zodat kinderen zo ongestoord mogelijk de lessen kunnen volgen. Het ontzorgt ook ouders. Zij hoeven dit niet apart voor hun kind op school te organiseren. Daarom wordt in 2020 de regionale pilot op de St. Maartensschool uitgebreid naar alle speciaal onderwijs scholen die aangesloten zijn op Samenwerkingsverband Stroomland.

1.4.5 Ieder kind heeft een startkwalificatie, zodat er een goede kans op werk is.

We willen dat alle kinderen de school verlaten met een diploma. Dat vergroot de kans op werk. In 2016 hebben we met de regiogemeenten en scholen afgesproken voor 2020 te streven naar 20% minder jongeren die hun school zonder diploma verlaten. We noemen deze jongeren, voortijdige schoolverlaters (VSV-ers). Om ons doel te halen zetten we regionaal een VSV-consulent in.

In 2016/2017 was het aantal regionaal fors gedaald van 45 in 15/16 naar 31 in 16/17. In 2017/2018 is dit weer toegenomen naar 42 nieuwe VSV-ers. Om de doelstelling te halen moet het aantal VSV-ers in 2020 dalen naar maximaal 36 nieuwe VSV-ers. We hebben hierbij specifiek aandacht voor de jongeren van 18 tot 27 jaar.

1.4.6 We zijn er voor kinderen als ouders die op een vervelende manier uit elkaar gaan.

We zien steeds meer kinderen die problemen hebben door de (v)chtscheiding van hun ouders. Jeugdbescherming Gelderland constateert dat 80% van de kinderen waar de jeugdbescherming mee te maken heeft gescheiden ouders heeft. 50% daarvan heeft ouders die in een vchtscheiding verwickeld zijn. Dit aantal willen we terugdringen, omdat de vchtscheidingen oplossingen voor het kind in de weg staan en problemen verergeren. Daarom gaan we samen met de jeugdconsulenten ouders eerder begeleiden en ook sneller passende hulp bieden.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Lasten	-44.790	-45.154	-46.059	-44.991	-44.669	-44.344
Baten	12.314	11.751	11.240	11.197	11.212	11.212
Totaal programma	-32.476	-33.403	-34.820	-33.795	-33.457	-33.133

Toelichting verschillen Begroting 2019 - Begroting 2020

In onderstaande tabel vindt u de toelichting op de verschillen tussen de begroting 2019 en de begroting 2020. De verschillen zijn per taakveld toegelicht.

Bedragen x € 1.000

Taakveld	Toelichting	Vershil	I/S/RES
Leerlingenvervoer	- Bijstelling bijdrage GR DRAN op basis van de begroting 2020 van de DRAN (Doelgroepenvervoer Arnhem Nijmegen). Daarnaast zijn de vergoedingen van kosten openbaar vervoer bijgesteld.	51	S
Overige onderwijsvoorzieningen	- We ontvangen een hogere bijdrage voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Deze bijdrage is voldoende om onze kosten te dekken. De inzet van onze eigen middelen komt hierdoor vrij te vallen.	117	S
	- Binnen de taakvelden/programma's heeft een beschikking van de subsidie aan Forte Welzijn plaatsgevonden. Per saldo is dit budgettair neutraal.	-15	S
Samenkracht& burgerparticipatie	- Het budget voor bewoners en organisatie initiatieven is aangepast op basis van uitgaven voorgaande jaren. We hebben hierop bezuinigd, maar in de toekomst is dit budget misschien toch nodig.	20	S
Dorps-&buurthuizen	- In 2019 is een eenmalig budget geraamd voor haalbaarheidsonderzoek verplaatsing Mallemolen.	45	I
	- Binnen de taakvelden/programma's heeft een beschikking van de subsidie aan Forte Welzijn plaatsgevonden. Per saldo is dit budgettair neutraal.	15	S
	- Per 2021 treedt de Wet verplichte GGZ in werking. Van het Rijk ontvangen we een budget van € 53.000 dat we regionaal inzetten.	-53	S

Wijkteams	- Een deel van het maatschappelijk werk voert het Sociaal Team uit. Het budget van € 44.000 is overgeheveld naar post salariskosten. De bijdrage aan het Regionaal ondersteuningsbureau is € 22.000 lager doordat in 2019 aanvullende werkzaamheden zijn verricht.	66	S
	- Dit budget is overgeheveld naar het taakveld 'maatwerkdienstverlening 18-'.	89	S
Inkomens- en bijstandsvoorziening	- We stellen de ramingen voor de verschillende bijstandsvoorzieningen met € 34.000 positief bij. Daarnaast valt de rijksuitkering € 412.000 lager uit.	-378	S
	- In 2019 hebben we eenmalig € 73.000 aan projectkosten geraamd als gevolg van de rijksuitkering voor vroegsignalering schuldhelpverlening.	73	S
Begeleide participatie	- Lagere bijdrage aan het Werkbedrijf op basis de begroting 2020 van de MGR.	194	S
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	- Hogere bijdrage GR DRAN op basis van de begroting 2020 DRAN (Doelgroepenvervoer Arnhem Nijmegen). Dit komt voornamelijk door de toename van het aantal personen dat gebruik maakt van het Wmo-vervoer.	-117	S
	Bijstelling van de diverse Wmo voorzieningen (vervoer, rolstoel en wonen). De stijging is voornamelijk het gevolg van de te verwachten kostenstijging en de wijziging van het abonnementstarief.	-250	S
	- De stelpost hogere Wmo kosten als gevolg van de wijziging van het abonnementstarief ramen we af omdat de meerkosten in diverse budgetten zijn doorgerekend.	100	S
Maatwerkdienstverlening 18+	- Hogere kosten voor zorgkosten Wmo (dagbesteding en begeleiding). Er wordt een groter beroep op deze voorzieningen gedaan onder meer door vergrijzing en verlaging van het abonnementstarief	-485	S
	- De bijdrage aan het Werkbedrijf voor arbeidsmatige dagbesteding stijgt met € 120.000.	-120	
	- Hogere kosten huishoudelijke hulp door toename van het aantal aanvragen door vergrijzing en verlaging van het abonnementstarief en de te verwachten kostenstijging.	-248	S
	- Lagere eigen bijdrage als gevolg van de wijziging van het abonnementstarief.	-65	S
Maatwerkdienstverlening 18-	- Hogere kosten voor blok B (begeleiding en ambulante) jeugd	-78	S
	- Doorbelasting ambtelijke kosten ten laste van het transformatiefonds	59	I
	- Overheveling budget van taakveld wijkteams	-89	S

	- Budget voor jeugdconsulent (€ 9.000+) is overgeheveld naar afdelingsbudget sociaal team). Voor preventie Wmo en jeugd ramen we € 50.000 (-), overgeheveld van programma Ons geld.	-41	S
Geëscaleerde zorg 18-	- Hogere zorgkosten voor blok C (zorg met verblijf)	-9	S
Kapitaallasten	- Mutatie op kapitaallasten	35	S
Salaris- en inhuurkosten	- Dit betreft de doorbelasting van de salaris- en inhuurkosten van de tijd die de organisatie aan dit programma besteedt.	-304	S
Diverse verschillen	-	-29	S/I
Totaal programma Inwoner		-1.417	

Beleidskaders

Gemeentelijke kaders

Sociaal Maatschappelijke Visie 2014-2018

Algemene subsidieverordening Berg en Dal 2017

Nota vrijwilligerswerk 2017-2019

Mantelzorg in de gemeente Berg en Dal Nota mantelzorg 2019-2021

Verordening maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp gemeente Berg en Dal 2020
(vaststelling 4e kwartaal 2019)

Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp gemeente Berg en Dal 2018

Beleidsregels Beschermd Wonen en Opvang Groesbeek 2015

Verordening Tegenprestatie naar Vermogen gemeente Berg en Dal 2016

Afstemmingsverordening (maatregelenverordening) Participatiewet, loaw en loaz gemeente Groesbeek 2015

Verordening cliëntenparticipatie werk en inkomen gemeente Berg en Dal 2016

Verordening Doe mee Plus gemeente Berg en Dal 2018

Beleidsregel bijzondere bijstand 2016

Beleidsregel handhaving Wet kinderopvang Berg en Dal 2018

Beleidsregel kinderopvang gemeente Groesbeek 2015

Verordening leerlingenvervoer Groesbeek 2014

Beleidsindicatoren

De beleidsindicatoren moeten we verplicht opnemen in de begroting volgens de Bbv. De gegevens en een toelichting op de beleidsindicatoren zijn te vinden op de website Waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast kunt u daar cijfers van andere gemeenten vinden. De cijfers zijn afkomstig van verschillende overheidsorganisaties. Deze cijfers zijn soms niet actueel en kunnen ieder moment wijzigen.

Indicator	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
-----------	---------------	----------------	----------------

Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)%

Gemeente	1,1	1,5	1,5
Provincie	1,7	1,4	1,8
Nederland	2	1,7	1,9

Eenheid: Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.

Bron: DUO

Toelichting: Percentages begroting 2020 komen uit periode 2018

Relatief verzuim

Gemeente	14,86	14,86	11,16
Provincie	23,1	23,10	21,65
Nederland	26,58	26,58	23,28

Eenheid: Aantal leerplichtigen wel ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig, per 1.000 inw. 5-18 jr.

Bron: DUO

Toelichting: Aantallen begroting 2020 komen uit periode 2018

Absoluut verzuim

Gemeente	6,7	7,70	3,52
Provincie	2,28	2,77	2,46
Nederland	1,82	2,01	1,91

Eenheid: Aantal leerplichtigen niet ingeschreven op een school per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar

Bron: DUO

Toelichting: Aantallen begroting 2020 komen uit periode 2018

Niet sporters

Gemeente	44,7	44,7	44,7
Provincie	46,8	NB	46,8
Nederland	48,7	48,7	48,7

Eenheid: %

Bron: RIVM

Toelichting: Percentages begroting 2020 komen uit periode 2016

% kinderen in armoede

Gemeente	4,63	4,63	4,63
Provincie	5,05	5,05	5,05
Nederland	6,58	6,58	6,58

Eenheid: % kinderen tot 18 jaar

Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Toelichting: Alle percentages komen uit de periode 2015. Cijfers worden in oktober 2019 geactualiseerd.

Jongeren met een delict voor de rechter

Gemeente	0,85	0,85	0,85
Provincie	1,29	1,29	1,29
Nederland	1,45	1,45	1,45

Eenheid: % 12 t/m 21 jarigen

Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Toelichting: Alle percentages komen uit de periode 2015

% Jeugdwerkloosheid

Gemeente	1,84	1,84	1,84
Provincie	1,35	1,35	1,35
Nederland	1,52	1,52	1,52

Eenheid: % 16 t/m 22 jarigen

Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Toelichting: Alle percentages komen uit de periode 2015.

Bijstandsuitkeringen

Gemeente	34,8	36,4	32,7
Provincie	34,3	35,1	33,3
Nederland	40,1	41,1	39

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners 18 jaar e.o.

Bron: CBS

Toelichting: Aantallen begroting 2020 komen uit periode tweede halfjaar 2018

Jongeren met jeugdbescherming

Gemeente	1,2	1,1	1,3
Provincie	1	1,0	1,1
Nederland	1	1,0	1,1

Eenheid: % van alle jongeren tot 18 jaar

Bron: CBS

Toelichting: Percentages begroting 2020 komen uit de periode tweede halfjaar 2018

Jongeren met jeugdhulp

Gemeente	7,7	8,8	8,8
Provincie	9,2	9,6	10,4
Nederland	9,2	9,7	10,4

Eenheid: % van alle jongeren tot 18 jaar

Bron: CBS

Toelichting: Percentages begroting 2020 komen uit periode tweede halfjaar 2018

WMO-cliënten met een maatwerkarrangement

Gemeente	55	56	57
Provincie	54	55	56
Nederland	58	57	60

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Bron: GMSD

Toelichting: Aantallen begroting 2020 komen uit periode tweede halfjaar 2018

Jongeren met jeugdreclassering

Gemeente	0,3	0,3	0,5
Provincie	0,4	0,4	0,3
Nederland	0,3	0,4	0,3

Eenheid: % van alle jongeren van 12 tot 23 jaar

Bron: CBS

Toelichting: Percentages begroting 2020 komen uit de periode tweede halfjaar 2018

Verbonden partijen

Gemeentelijke GezondheidsDienst Gelderland Zuid

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	I.v.d.Scheur
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	lid algemeen bestuur
Deelnemers	14 gemeenten

Openbaar en gemeentelijk belang

De GGD voert de wettelijke taken uit de Wet Publieke Gezondheid en Jeugdwet uit. Daarnaast voert de GGD-Gelderland Zuid ook andere taken uit bijvoorbeeld op het gebied van maatschappelijke opvang en jeugd.

Visie

De kracht en kennis van de GGD ligt in het vormgeven van collectieve en individuele preventie, signalering en behandeling. Zo werkt het team Gezonde wijk van de GGD samen met gemeenten aan het verbeteren van de gezondheid van mensen in de gemeenten en wijken in onze regio. De ambitie is om sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen en de zelfredzaamheid van burgers te vergroten. Dit doen we door te stimuleren dat de gezonde keuze ook de makkelijkere keuze wordt.

Beleidsvoornemens

- Er is een startnotitie "Bouwstenen ten behoeve van Meerjarenstrategie GGD Gelderland-Zuid 2020-2023" uitgebracht.
- Deze startnotitie is de basis voor de Meerjarenstrategie 2020-2023. Deze notitie stelt de GGD eind dit jaar vast.
- Er is een bezuinigingstaakstelling in verband met HR21 (functiewaarderingsysteem) oplopend tot € 556.000 in 2021.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-1.596	-1.628	-1.628	-1.628	-1.628	-1.628
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	5,85%	5,85%	5,85%	5,85%	5,85%	5,85%
Resultaat verbonden partij	-272	-45	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	514	-45	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	5.935	6.631	514	15.959	20.848	20.471

Toelichting

Opgenomen cijfers zijn de cijfers volgens de begroting 2020 van de GGD.

Ontwikkelingen

Doorontwikkeling monitorfunctie GGD en gebruik van (big) data

Het is belangrijk om de monitorfunctie van de GGD door te ontwikkelen. De monitor helpt bij de volgende doelstellingen:

- de ambities op het terrein van gezonde jeugd
- het organiseren van preventie
- het samenwerken aan sociale veiligheid
- een veilige en gezonde leefomgeving

Noodzakelijk is het om hierbij aan te sluiten bij de lokale toegangspoort van de gemeenten (sociale wijkteams). GGD'en hebben gezamenlijk de toegang tot grote databestanden gerealiseerd. Door gegevens van verschillende bronnen te koppelen, kan op een aanvullende manier inzicht worden verkregen. Deze zijn belangrijk voor de preventieve en ondersteunende werkzaamheden van de GGD.

Decentralisatie Beschermd wonen/ Maatschappelijke Omvang

De doelgroep psychisch kwetsbare burgers wordt voor gemeenten steeds groter. Zeker gezien de ontwikkelingen en aandacht voor 'personen met verward gedrag'. De ambitie is om Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz)/ Bijzondere Zorg beter neer te zetten. Hierdoor kan ook extra ondersteuning worden geboden bij de decentralisaties beschermd wonen/maatschappelijke opvang en de uitvoering van de Wet verplichte GGZ. Ook willen we de monitor OGGz, samen met andere partners, door ontwikkelen. Zo ontstaat er een gezamenlijk beeld van de gehele keten en kan er gericht ingegrepen worden op de knelpunten.

Sterkere verbinding tussen zorg en veiligheid

Verschillende maatschappelijke ontwikkelingen leiden ertoe dat zorg en veiligheid steeds sterker met elkaar in aanraking komen. Kwetsbare groepen wonen steeds langer in de wijk. Dit komt door de decentralisaties van zorgtaken naar gemeenten en het streven mensen langer thuis te laten wonen. Dit geldt niet alleen voor kwetsbare ouderen, maar ook voor personen die overlast gevend gedrag veroorzaken en/of voor zichzelf of anderen een gevaar kunnen zijn. De complexiteit van de casuïstiek neemt hierdoor toe. Dit vraagt om een goede samenwerking tussen zorgpartners, gemeenten, politie en justitie om samen een integrale aanpak te hanteren.

Risico's

De GGD houdt heeft 30% van hun risico's afgedicht met hun algemene reserve. De deelnemende gemeenten wordt dan ook geadviseerd om in hun paragraaf weerstandsvermogen rekening te houden met genoemde risico's. En het gedeelte dat niet met de Algemene Reserve wordt afgedekt, voor hun aandeel in de gemeenschappelijke regeling op te nemen.

Instituut Bijzonder Onderzoek

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Wijchen
Verantwoordelijke portefeuille	I.v.d.Scheur
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	Wijchen, Beuningen, Druten, Heumen en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Opsporing van oneigenlijk gebruik van uitkeringsgelden.

Visie

Behartiging van de gemeenschappelijke belangen op het gebied van de naleving van sociale zekerheidswetgeving. Dit betreft de naleving van de onderhoudsplicht en terugvordering van teveel ontvangen uitkering door (voormalige) uitkeringsgerechtigden, onderhoudsplichtigen en partners van (voormalig) uitkeringsgerechtigden. Een onderzoek tot bijzondere controle op de naleving vindt plaats na een daartoe strekkende opdracht van de deelnemende gemeente aan het Instituut Bijzonder Onderzoek. Het IBO wordt in stand gehouden door de gemeenschappelijke Regeling tussen de gemeente Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen en Wijchen. De gemeente Wijchen fungeert als centrumgemeente.

Beleidsvoornemens

Geen gegevens bekend

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-74	-71	-75	-75	-75	-75
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)						
Resultaat verbonden partij	0	0	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	2	0	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	179					

Toelichting

Opgenomen cijfers zijn de cijfers volgens de jaarrekening 2018 van het IBO

Ontwikkelingen

Handhaven in de sociale zekerheid is een van de voornaamste doelen van het huidige kabinet. Centraal staan een steviger aanpak van fraude in de sociale zekerheid, het betrappen van fraudeurs en het aanpakken van uitbuiting van werknemers. Per 1 januari 2013 is de wetgeving rondom handhaving fors aangescherpt. Dit resulteert in een hardere aanpak van (sociale zekerheid) fraude met daarbij behorende hogere straffen. De straffen bestaan uit een forse boete bij het schenden van de plicht om informatie te verstrekken (een boete die in verhouding staat tot de benadeling of het financiële voordeel) en bij herhaalde fraude gedurende enkele maanden geen uitkering.

Risico's

Door verdeling van een nadelig saldo over de deelnemende gemeenten heeft de gemeenschappelijke regeling geen behoefte aan extra reserves. Voor de gemeente vormt dit wel een risico.

Onze buurt

Je brengt een groot deel van je vrije tijd door in de gemeente en het dorp waar je woont. Je wilt daar fijn kunnen leven en wonen. Dat gaat niet vanzelf. Daar moet aan gewerkt worden. Denk bijvoorbeeld aan een schone buurt, veilige wegen, goede riolering en het onderhouden van bomen en planten. Maar ook aan sport en bewegen. De gemeente heeft daarin een aantal taken, maar inwoners en ondernemers hebben dat ook. We hebben elkaar nodig om deze dingen goed te regelen. Daarbij geeft de gemeente steeds meer ruimte aan inwoners en ondernemers om zelf met ideeën te komen. De gemeente wil niet voor inwoners bedenken wat goed zou kunnen zijn, maar juist helpen de ideeën van inwoners te realiseren.

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/ thuis	- Directe omgeving/ dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Minder regels - Meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Doelen & resultaten

Wat willen we bereiken?

- 2.4 We willen een duurzame gemeente zijn.
- 2.1 In onze buurt is iedereen, zo veel als mogelijk, lichamelijk, geestelijk en sociaal gezond.
- 2.2 Ik voel me veilig in mijn buurt. Inwoners en ondernemers werken samen met de gemeente, politie en andere (zorg)instanties om dat zo te houden.
- 2.3 In onze buurt is het goed wonen.

Wat gaan we daarvoor doen?

2.1.1 Inwoners die actief hun eigen gezondheid willen verbeteren ondersteunen we.

Uitvoering van het Plan van aanpak Gezond in Berg en Dal. Samen met inwoners organiseren we activiteiten die bewegen en gezond eten bevorderen: o.a. voortzetting kookcursus voor mannen 60+, COPD-café, (sport)activiteiten mensen met een uitkering. Samen met de Sociale Teams promoten we gezondheidsactiviteiten zoals een vitaliteitsmarkt in Berg en Dal.

2.1.2Elke inwoner kan dichtbij huis sporten en spelen.

Speeltuinen vernieuwen wij in samenwerking met kinderen en buurtbewoners. In 2018 is het vervangingsschema voor speelplekken bijgewerkt. Dit doen wij iedere drie jaar opnieuw. Hierin staat welke speeltuin wij in een jaar vervangen en wat hiervoor de kosten zijn. Dit kan veranderen doordat speeltoestellen op moment van vervanging nog goed zijn. In dat geval hoeven wij de speeltoestellen nog niet te vervangen en stellen wij dit uit. Het schema is namelijk op theoretische vervangingsjaren bepaald.

In het huidige vervangingsschema staan de volgende plekken voor 2020 op de planning:

- De speelplek aan de Gooiseweg in Groesbeek.
- Een gedeelte van speelplek D'n Hommel in de Breedeweg.
- Vier speelplekken in Millingen aan de Rijn, aan de Palsstraat, Burgmeester Hermesenstraat, Eisenhowerstraat (2) en Mozartstraat.

Na de afschrijvingstermijn van een speelplek, vervangen we deze niet automatisch. Eerst kijken we naar wat nodig is in de wijk(en). In Millingen aan de Rijn zijn bijvoorbeeld relatief veel en kleine speelplekken. Het kan interessant zijn om deze te combineren tot enkele grotere en centraal gelegen speelplekken. Dit komt het ontmoeten en samen spelen ten goede. We bespreken dit met de buurt.

2.1.3In mijn buurt is begrip voor mensen met psychische problematiek en/of dementie.

Ook inwoners met psychische problemen en/of dementie moeten in onze dorpen prettig kunnen leven en wonen. We geven hen extra aandacht op het gebied van zelfredzaamheid, participatie en veiligheid, zodat ze zelfstandig kunnen wonen en mee kunnen blijven doen aan activiteiten in hun buurt. Hierbij is het zeker ook belangrijk ervoor te zorgen dat burens en wijkgenoten prettig en veilig in de wijk wonen.

We blijven cursussen geven aan vrijwilligers, buurtbewoners, wijkbeheerders en professionals in de wijk over hoe verwardheid en/of dementie te herkennen is en hoe je dan met iemand een gesprek kunt voeren. Ook willen we het aanbod van trainingen en cursussen verbreden en we onderzoeken wat geschikt is.

Bij de plaatsing van mensen met psychische problemen kijken we samen met betrokken instanties (politie, woningbouwvereniging) naar een evenwichtige verdeling binnen onze gemeente. Het belang van omwonenden speelt daarbij uiteraard een belangrijke rol. In 2019 is het convenant Weer Thuis ondertekend. Daarin hebben we samen met de woningbouwverenigingen en zorgaanbieders op hoofdlijnen afspraken gemaakt over hoe we voldoende woonruimte realiseren voor inwoners die uitstromen uit een instelling en weer zelfstandig (begeleid) gaan wonen. In 2020 en 2021 geven we daar handen en voeten aan.

2.2.1Mijn kind kan zelfstandig naar school.

Om dit te bereiken voeren we in 2020 school-thuis route projecten uit in Millingen aan de Rijn, Ooij en mogelijk ook in Breedeweg. Samen met basisscholen en de kinderen zorgen we voor veilige school-thuisroutes met verkeerseducatie (hoe kunnen kinderen de wegen en paden veilig gebruiken) en kleine infrastructurele aanpassingen.

2.2.2 Fietzers beschikken over een veilig en comfortabel netwerk.

In 2020 leggen we het vrij liggend fietspad aan langs de Heumensebaan – Rijlaan. Om eenzijdige ongevallen te voorkomen hebben we in 2018 en 2019 samen met de Fietzersbond onveilige obstakels op fietspaden rond Millingen aan de Rijn, Kekerdome, Leuth, Ooij en Beek weggenomen. In 2020 volgen andere gebieden van onze gemeente. Op de route Nijmegen – Beek – Leuth – Millingen aan de Rijn werken we samen met Nijmegen en de Provincie Gelderland aan het verbeteren van de hoofdfietsroute. In 2020 richten wij de parallelweg in Ubbergen in als fietsstraat. Als de provincie instemt realiseren wij openbare verlichting langs het fietspad naast de N325. Met de provincie onderzoeken we verder welke verbeteringen nodig en mogelijk zijn langs de N840, bijvoorbeeld bij de oversteekplaats De Snap. Uitvoering van die maatregelen kan plaatsvinden met het groot onderhoud aan de N840 in 2021. In 2019 besluiten we op basis van een haalbaarheidsstudie over een fietsrondweg in Leuth. Bij een positief besluit houden we rekening met grondaankoop in 2020 en feitelijke aanleg na de noodzakelijke procedures in 2025.

2.2.3 We nemen obstakels voor voetgangers en rolstoelgebruikers weg.

Op veel plekken staan paaltjes, varkensruggen, fietssluisjes en bolletjes. Deze zijn er vroeger met een goede reden neergezet maar inmiddels hebben ze niet altijd nog nut. Wij zijn druk bezig met het verwijderen van dergelijke (onnodige) obstakels. Wij laten ons daarvoor graag tippen door burgers. Daar waar nodig passen wij specifieke situaties aan voor rolstoel- en rollatorgebruikers.

Daarnaast ontwikkelen wij een plan om ondernemers te betrekken bij het maken en beheren van obstakelvrije routes voor mindervalide bezoekers van de gemeente.

2.2.4 Op de dijken gaan alle verkeersdeelnemers goed samen.

Gastvrijheid is ook op onze dijken een belangrijk goed. Wij willen daarom eerst goede parkeervoorzieningen mogelijk maken alvorens het parkeren op de dijken te verbieden. In 2020 werken wij verder aan de realisatie van een TOP in/nabij Beek. Het parkeren in/nabij Kekerdome blijft een aandachtspunt. In 2019 is bij wijze van proef het parkeren op de Weverstraat verboden. Indien blijkt dat dit bijdraagt aan een betere situatie voor omwonenden, dan continueren wij dit permanent. Wij zien nadrukkelijk ook een taak weggelegd voor Staatsbosbeheer en spreken Staatsbosbeheer aan op hun verantwoordelijkheid. Op een aantal locaties zien we ook aantrekkelijke mogelijkheden voor ondernemers.

2.2.5 Alle verkeersdeelnemers reizen veilig en prettig door de gemeente.

In 2019 voeren we een nader mobiliteitsonderzoek uit naar een passend verkeersaanbod en -gedrag in het centrum van Groesbeek. De onderzoeksvragen zijn in de zomer van 2019 door de raad opgesteld. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek en besluitvorming daaromtrent zullen wij eind 2019, begin 2020 nadere maatregelen aankondigen. Conform onze mobiliteitsvisie werken we verder aan het realiseren van goede, veilige alternatieve (fiets)routes rondom het Groesbeekse centrum; In 2020 volgt de route Wisselpad – Stationsweg – Nijverheidsweg.

2.2.6(Elektrisch) openbaar vervoer verbindt alle kernen.

In overleg naar Provincie Gelderland en busbedrijf zetten wij niet alleen in op het behoud van de bestaande busverbindingen, maar streven we ook naar uitbreiding. In het reguliere openbaar vervoer is de Provincie Gelderland van mening dat uitbreiding enkel mogelijk is als gelijktijdig bespaard kan worden. In 2019 hebben wij, ook samen met de regiogemeenten, de provincie verzocht om dit standpunt los te laten en meer te investeren in goed, dekkend en betrouwbaar openbaar vervoer. Helaas nog zonder resultaat.

De Provincie Gelderland onderzoekt de mogelijkheden, voor- en nadelen van een opwaardering van de buslijnen 5 Beuningen – Nijmegen – Groesbeek De Horst / Breedeweg en 58 Nijmegen–Beek – Kranenburg – Kleve tot HOV (hoogwaardig openbaar vervoer). Wij benadrukken bij de provincie het belang van voldoende haltes en het aantal keer dat de bussen bij de haltes stoppen.

2.2.7We helpen inwoners hun eigen veiligheid en zelfredzaamheid te vergroten.

Binnen het werkgebied van politieteam Tweestromenland hebben de 6 gemeenten gezamenlijk een integraal veiligheidsplan 2019-2022 vastgesteld, met als belangrijkste onderwerpen aanpak ondermijning (drugs, uitbuiting, fraude etc.) en samenwerking zorg-veiligheid bij aanpak kwetsbare personen. Dit sluit ook goed aan op de belangrijkste prioriteiten van politie en OM. Zo wordt de aanpak van specifieke casussen via het integrale IGP-overleg (vermenging onderwereld met de bovenwereld) voortgezet en versterkt en worden er regionale afspraken gemaakt over een efficiënte toepassing van de Wet verplichte GGZ, die in 2020 in werking treedt. Naast inzet op deze thema's worden uiteraard ook concrete activiteiten uitgevoerd op lokale actuele thema's als bijv. inbraakpreventie en veiligheid rondom zorginstellingen.

Op het gebied van crisisbeheersing liggen in deze periode de conceptversies van het regionaal risicoprofiel 2020 en het regionaal beleidsplan 2020-2023 voor bij alle gemeenteraden in de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid. Definitieve vaststelling van deze plannen door het Algemeen Bestuur zal in principe eind 2019 plaatsvinden. Ook staat dan een update van het regionaal crisisplan (incl. de inrichting van de kolom Bevolkingszorg) en het meerjaren oefenbeleidsplan op het programma. Zodat al deze plannen voor de periode 2020-2023 weer actueel zijn, goed op elkaar aansluiten en door alle diensten in uitvoering kunnen worden genomen.

2.2.8We bevorderen de Veiligheid en Leefbaarheid.

In het kader van verbeteren van veiligheid en leefbaarheid breiden we de BOA-capaciteit uit. De raad heeft eerder besloten om onze BOA's in te zetten om de leefbaarheid in de wijken te vergroten door:

- meer te controleren op (zwerf)afval
- vooral zichtbaar en aanspreekbaar te zijn in de wijk
- bij evenementen aanwezig te zijn.

Verder handhaven zij op de parkeer- en stopverboden op de dijken om zo de veiligheid op de weg en de bereikbaarheid van hulpdiensten te vergroten.

We gaan steeds meer inzetten op controles buiten kantoortijden. Daarnaast vindt er steeds meer overleg plaats met de wijkagent en verdelen we de taken.

2.2.9 In de wijk Stekkenberg krijgt iedereen gelijke kansen

Uit de GGD monitor blijkt dat er in de Stekkenberg meer armoede is, er veel sociale huurwoningen zijn, meer eenoudergezinnen, meer mensen met een lage opleiding. Bij deze groepen is het risico dat er problemen ontstaan groter.

Op grond hiervan is het vanzelfsprekend dat de wijk veel aandacht krijgt om meer kansen te creëren en een positieve ontwikkeling te bevorderen.

Bestuurders van SPOG, Forte Welzijn, Stichtingsbestuur Op de Heuvel, Domino, gemeente en een vertegenwoordiger van de GGD hebben met elkaar afgesproken om een actieplan op te stellen met de volgende 4 pijlers:

1. Het realiseren van een integraal wijkcentrum voor een goede doorlopende pedagogische aanpak.
2. Betere samenwerking tussen organisaties en samenhang in activiteiten voor de Stekkenberg.
3. Een heldere agenda wat we willen bereiken met duidelijke doelen en resultaten met input van bewoners en professionals.
4. Een goede monitoring en verantwoording van de inzet op de bereikte resultaten.

Deze pijlers moeten leiden tot een kansrijke wijk voor alle maar vooral ook de kwetsbare inwoners. Er is een stuurgroep en projectgroep ingericht die hiervoor een plan opstelt.

2.3.1 Onze dorpscentra zijn aantrekkelijk en gastvrij.

Op de volgende plekken zijn/gaan we bezig met de voorbereiding van projecten:

- In het centrum van Ooij; herinrichting Reinier van Ooijplein, de uitvoering volgt op zijn vroegst in 2021.
- In het centrum van Groesbeek; herinrichting van het marktplein. Uitvoering is op zijn vroegst in 2020. Eerst voeren we de onderzoeken uit naar nadere mobiliteit in het centrum en naar een eventuele verplaatsing van sociaal-cultureel centrum De Mallemolen.
- In het centrum van Beek; aanpassing winkelcentrum Beek. De inmiddels verouderde plannen houden we tegen het licht. Hierbij bekijken we de verbinding voor voetgangers tussen het Hôfke en de winkels.

We willen dat er een prettige sfeer is in de verschillende dorpen. Dat doen we in de eerste plaats voor onze inwoners, maar ook voor de toeristen die op onze gemeente af komen en daardoor langer blijven. De toeristische sector kan zich hierdoor verder verbeteren.

2.3.2 We gebruiken de accommodaties beter.

In oktober 2019 zijn we in Millingen aan de Rijn gestart met de 2e fase van het accommodatiebeleid. Het doel daarbij is dat we de activiteiten in het dorp zoveel mogelijk in stand willen houden omdat we het ontmoeten tussen inwoners belangrijk vinden.

Om dit betaalbaar te houden gaan we samen met de gebruikers en beheerders van accommodaties op zoek naar kansen en mogelijkheden. Met elkaar willen we onderzoeken of de bezetting van ruimtes kan worden verbeterd en of de financiële gezondheid kan worden behouden en/of verbeterd. Als blijkt dat de financiële gezondheid onder druk staat willen we ook samen naar slimme samenwerkingsvormen kijken en naar meer flexibiliteit in gebruik. We gaan dat doen in elk dorp voor de welzijns- (dorpshuizen, fanfares e.d.) en sportaccommodaties waar de gemeente een financiële relatie mee heeft. Waar nodig betrekken we hierbij ook scholen en kerken.

De gemeente wil deze verkenning gebruiken om keuzes te maken in welke accommodaties geïnvesteerd moet (blijven) worden en welke niet.

2.3.3 We zijn zuinig op de bijzondere, oude panden/monumenten in onze gemeente.

In Millingen aan de Rijn bekijken we (in overleg met de eigenaren) wat de bijzondere panden zijn en wijzen we er weer enkele aan als gemeentelijk monument.

Samen met eigenaren van kerken stellen we een Kerkenvisie op. Deze visie geeft antwoord op de vraag hoe we met dit leegkomende vastgoed om kunnen en willen gaan.

2.3.4 We maken het landschap mooier, diverser en beter bereikbaar.

De projecten die zijn uitgevoerd op basis van het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) hebben onmiskenbaar geleid tot een fraaier landschap en een toename van een aantal planten- en diersoorten. Toch zien we landelijk en op lokaal niveau nog altijd een afname van de biodiversiteit in het landelijke gebied.

We willen daarom meer de aandacht leggen op biodiversiteit. Dit doen we door het opstellen van een biodiversiteitsplan, dat als onderlegger kan dienen voor een Omgevingsvisie. We ondersteunen biodiversiteitsplannen en – projecten van andere partijen en geven zelf het goede voorbeeld op onze eigen terreinen.

In het voorjaar zijn de resultaten van de pilot om bermmaaisel te verwerken tot bodemverbeteraar (bokashi) bekend. We doen dit omdat we denken op deze manier circulaire omgang met grondstoffen te bevorderen, de biodiversiteit op de agrarische percelen toeneemt en de bodem beter bestand raakt tegen droogte en wateroverlast.

Ons landschap en onze natuur is voor ons heel belangrijk. We willen dat onze inwoners en iedereen die onze gemeente bezoekt hiervan kan genieten. We kijken of alle uitgevoerde deelprojecten uit het project Regie op Wandelen voldoende zijn om genomineerd te worden als wandelgemeente van het jaar 2020.

We willen de jeugd ook interesseren voor ons landschap en onze natuur. We stimuleren alle basisscholen en natuurorganisaties om natuurprojecten op te nemen in het lespakket. De scholen begeleiden we samen met Via Natura om groene lesplekken aan te leggen of uit te breiden.

2.3.5 Wij houden groenvoorzieningen op peil.

De contracten voor groenonderhoud zijn in 2018 opnieuw aanbesteed. In principe ligt daarmee vast dat we de aankomende twee jaar dezelfde A-kwaliteit behouden en dat de aannemer medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt ingezet bij het onderhoud.

Samen met een vertegenwoordiging vanuit de dorpsraad is nagedacht over het vergroenen van Leuth. Dit jaar staat de realisatie hiervan op de agenda. In grijze gebieden zullen klinkers plaats maken voor bomen en planten.

Tot slot zullen wij ook dit jaar weer plantsoenen renoveren en herstellen. Door het veranderende klimaat (lange droogte) zien wij dat bepaalde soorten het steeds zwaarder krijgen. Daarnaast is er steeds meer aandacht voor biodiversiteit. Daarom proberen steeds vaker andere en nog minder bekende plantsoorten uit in het openbaar groen.

2.4.1 We werken aan een duurzame gemeente door te werken aan energiebesparing en het opwekken van duurzame energie.

Met het door de raad vastgestelde Actieplan Duurzaamheid, werken we in onze gemeente langs verschillende lijnen gestructureerd aan duurzaamheid. Komend jaar leggen we hier de focus:

Duurzame energie

- We gaan door met successen zoals het Loket Duurzaam Wonen Plus en de stimuleringsregelingen.
- We gaan aan de slag met de uitvoering van de ruimtelijke visie duurzame energieopwekking 2019. We willen dat komend jaar de eerste (pilot)projecten voor grootschalige zonneparken worden uitgerold.
- We gaan de discussie aan over windmolens in onze gemeente.

Aardgasvrij wonen

- We stellen een Warmtevisie op.
- We starten met een aantal projecten om gestructureerd huizen te verduurzamen. We richten ons hierbij op het isoleren van de huizen en het vergroten van de energiebesparing. Dit zijn de eerste stapjes richting een aardgasvrije toekomst, zonder dat we al daadwerkelijk van het aardgas af gaan.

Duurzame mobiliteit

- We blijven werken aan een netwerk van laadpalen voor elektrische auto's.
- We blijven door gaan met het vervangen van de huidige straatverlichting door LED-verlichting.
- We werken op regionaal niveau aan het verduurzamen van het doelgroepenvervoer

Circulaire Economie

- We blijven vanuit afvalverwerking stappen zetten naar een circulaire economie, en we verkennen hoe we dit breder kunnen trekken naar bijvoorbeeld de bouwsector en de sector toerisme en recreatie.

Klimaatadaptatie

- We geven een nadere invulling aan de Regionale Adaptatie Strategie. Hierin staan ambities, doelen en maatregelen om de negatieve gevolgen van wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen te voorkomen of te verminderen.

Samen duurzaam handelen

- Samen met de regio werken we aan de verplichte Regionale Energie Strategie.
- We helpen ondernemers een verduurzamingsslag te maken.

Duurzaam organiseren

- We gaan onderzoeken of het zinvol is om onze eigen gemeentelijke CO2 uitstoot te monitoren. De CO2-prestatieladder zou hiervoor ingezet kunnen worden.
- We verbeteren de communicatie over duurzaamheid.
- We zoeken nieuwe mogelijkheden om het gemeentelijk vastgoed nog verder te verduurzamen.

2.4.2 We nemen maatregelen tegen de effecten van klimaatverandering.

In 2019 hebben de regiogemeenten samen met veel andere partijen de visie Regionale Adaptatie Strategie Rijk van Maas & Waal ondertekend. In deze visie staan veel ambities, doelen en maatregelen om de negatieve gevolgen van wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen te voorkomen of te verminderen. In een uitvoeringsprogramma wordt bepaald wat prioriteit heeft, wat we regionaal of lokaal gaan doen en welke partijen bij welke maatregelen betrokken zijn. Er is in ieder geval een bewustwordingscampagne nodig om inwoners duidelijk te maken dat de klimaatverandering eraan komt, dat we ons daarop moeten voorbereiden en dat de overheid niet alles kan en wil oplossen. Ook inwoners en organisaties staan aan de lat om maatregelen te nemen. Er moet hierbij een goede balans worden gevonden tussen maatregelen die de gemeente voorbereidt en uitvoert en het geven van ruimte aan initiatieven van inwoners en organisaties.

We gaan een Lokale Adaptatie Strategie (LAS) vaststellen in 2020. Hierin leggen we vast welke projecten we oppakken, wie de projecten gaat trekken en wie eraan meedoen, hoeveel het kost en wie dat gaat betalen. Heldere communicatie hierover is van belang.

2.4.3 Wij nemen maatregelen om wateroverlast te voorkomen.

Op diverse plekken hebben inwoners overlast van water door hevige regenbuien. De overlast bestaat uit hinder en schade aan privé en gemeentelijke eigendommen. Vooral Breedeweg, Beek, het centrum van Groesbeek en Heilig Landstichting zijn plekken die hiermee regelmatig te maken hebben. De invulling van de gemeentelijke zorgplicht staat beschreven in het Gemeentelijk Rioleringsplan Berg en Dal 2016-2020. In 2020 zal dit plan worden herzien.

Het rioolstelsel is nooit berekend op waterafvoer ten gevolge van extreme regenval. De te nemen maatregelen ten gevolge van deze wateroverlast moeten we dan ook niet ten laste brengen van de rioolheffing. Deze zou onevenredig stijgen en dan loopt Berg en Dal landelijk uit de pas.

Door wateroverlastprojecten samen te voegen, proberen we voor subsidies in aanmerking te komen.

Breedeweg

- Door de samenwerking met het Waterschap kunnen we in aanmerking komen voor de landelijke DPRA-subsidie. De aanvraag hiervoor kan in 2020 worden ingediend.
- Door extreme regenval is de parkeerplaats Wilgstraat-Kruksebaan al twee keer ondergelopen met bijna een meter water. Wij hebben een oplossing bedacht voor het traject Knapheideweg richting buurtsuper. Uitvoering staat voor 2019-2021 op de planning.
- Aan het Hemeltje zoeken gemeente en Waterschap Rivierenland ruimte voor een extra wateropvang. Ieder heeft een aandeel van 50% in de kosten.
- Voor de andere grote waterstroom vanaf Klein Amerika-Antoniusweg-Breedeweg is een intentieovereenkomst gesloten tussen gemeente/WSRL en een projectontwikkelaar. De verwachting is dat met de beschikbare grondposities de wateroverlast rondom de "Boysvelden" en de Breedeweg opgelost kunnen worden.
- Vanaf 2021 kunnen we met het Waterschap de uitvoering in de grote waterstromen gaan starten (Knapheidepad-Kruksebaan-buurtsuper en de stroom Klein Amerika-St. Antoniusweg).

Beek

- In 2020 staat de voorbereiding en aanleg van "watersnelwegen" op de planning. Het water uit het Keteldal kunnen we relatief eenvoudig via de Lindenstraat afvoeren naar de groene ruimte tussen de huizen en de N325. Hiervoor moeten we aanpassingen maken in het straatprofiel. Het water uit het Filosofendal kunnen we afvoeren via het tracé Waterstraat, Bongerdstraat, Colonel Ekmanstraat en Reigerstraat.
- De stuwwal droogt langzaam uit. In het Keteldal bestaat de mogelijkheid om water op te vangen en te laten infiltreren in de bodem. Hiervoor gaan we in gesprek met de betreffende grondeigenaren, de gemeente Nijmegen en Vitens.
- Het project "water werkt" is 20 jaar geleden gerealiseerd. Dit kunstwerk heeft ook een belangrijke watervoerende functie. We gaan het restaureren.

Centrum Groesbeek

In het centrum nemen we bij de uitvoering van projecten het aspect wateroverlast meteen mee. We hebben de knelpuntlocaties namelijk in beeld. De maatregelen worden in de bovengrond gezocht. Door aanpassingen van het maaiveld wordt het water naar plekken geleid waar het geen of minder overlast veroorzaakt. Het betreft de reconstructies Kerkstraat, Ottenhofstraat en Mooksestraat/Binnenveld.

Heilig Landstichting

In deze kern hebben we nog geen concrete maatregel in beeld. Er zijn wel optimalisaties in de boven- en ondergrond mogelijk waarbij het hemelwater op een manier wordt verwerkt dat het minder overlast veroorzaakt. Het gaat met name om gemengd afvalwater wat dan op straat komt te staan. Er wordt gedacht aan afkoppelen van woningen. Aangezien Heilig Landstichting daarnaast in een grondwaterbeschermingsgebied ligt weten we niet of dit de meest gewenste maatregel is. Daarnaast hebben we nog geen inzicht in de effecten van hevige neerslag in de vorm van een modelstudie zoals bij kernen Beek en Breedeweg.

Naast deze nieuwe werken, gaat ook het reguliere onderhoud door. Dit bestaat uit diverse reconstructies van riool en wegen. Ook bij deze werken is aandacht voor overlast door water. Daar waar mogelijk maken we werk met werk. In 2020 verwachten we hier nog geen nadere stappen in te kunnen zetten.

2.4.4 We stimuleren het verminderen van de hoeveelheid restafval.

Sinds de herindeling is de hoeveelheid restafval per inwoner gestaag gedaald. Gelet op de landelijke VANG doelstellingen is een verdere daling gewenst. We proberen daarom optimalisaties door te voeren in de wijze van inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval. In 2020 kan mogelijk gescheiden inzameling en verwerking van luiers en incontinentiemateriaal starten. Gekoppeld hieraan wordt mogelijk de inzamelfrequentie van restafval verlaagd. Besluitvorming moet nog plaatsvinden.

Ook besteden we meer aandacht aan communicatie en educatie, en het beperken van zwerfafval. We ondersteunen initiatieven, die ertoe leiden dat afval steeds meer als grondstof wordt gebruikt (circulaire economie).

De effecten van het afvalbeleid worden jaarlijks apart gerapporteerd. Afhankelijk van de resultaten worden eventuele aanpassingen voorgesteld.

2.4.5 Verwerking huishoudelijk afval moet betaalbaar blijven.

De kosten van de verwerking van afval blijven toenemen. De oorzaken hiervan zijn divers en liggen niet altijd in de invloedssfeer van de gemeente. Waar mogelijk willen we onze invloed vergroten en we blijven zoeken naar bezuinigingsmaatregelen om te voorkomen dat de afvalstoffenheffing verder stijgt.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Lasten	-21.844	-23.086	-23.102	-23.466	-24.013	-24.293
Baten	10.046	9.071	9.487	9.645	9.850	10.060
Totaal programma	-11.798	-14.015	-13.615	-13.822	-14.163	-14.233

Toelichting verschillen Begroting 2019 - Begroting 2020

In onderstaande tabel vindt u de toelichting op de verschillen tussen de begroting 2019 en de begroting 2020. De verschillen zijn per taakveld toegelicht.

Bedragen x € 1.000

Taakveld	Toelichting	Vershil	I/S/RES
Overige gebouwen & gronden	- Hogere opbrengst verhuur reststroken gebruik gemeentegrond	25	S
Regionale brandweer	- Hoger bijdrage gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)	-111	S
Wegen	- Op de jaarlijkse storting in de voorzieningen onderhoud wegen is een bezuiniging van 5% ingeboekt.	65	S
	- Budget voor het wegnemen van obstakels voor voetgangers en rolstoelgebruikers, zoals opgenomen in de Kadernota 2019.	-155	S
	- Onderhoud wegen	20	S
Rationeel wegbeheer	- Eens in de 2 jaar (de even jaren) hebben we hogere advieskosten voor rationeel wegbeheer door verplichte wegininspecties.	-45	I
	- In 2019 ontvangen we incidenteel een bijdrage van regiogemeente voor de studie fietspad 'Zwaantje- de Diepen.	-20	S
Kabels en leidingen	- In 2019 incidenteel hogere legesopbrengst kabels en leidingen door aanleg glasvezel in het buitengebied.	-55	S
Verkeersplannen	- In 2019 incidenteel budget voor bedenken onderzoeksvragen mobiliteitsonderzoek.	15	S
Verkeersmaatregelen	- Bezuiniging van € 25.000 ingeboekt op kleine wegaanpassingen.	25	S
Parkeren	- In het kader van de bezuinigingen is het budget voor huur gronden voor het tegengaan van parkeeroverlast op dijken afgeraamd.	15	S
Ondersteuning sportinstellingen	- Lagere raming subsidie sportverenigingen in verband met daling aantal jeugdleden (€ 15.000) en eenmalige kosten in 2019 voor vervanging armaturen tennisvereniging (€ 10.000)	25	S

Sportaccommodaties	- In 2019 heeft eenmalig een aanvullende storting in de onderhoudsvoorziening sporthallen plaatsgevonden door wijziging van de btw-voorschriften.	60	S
	- We ontvangen een hogere SPUK bijdrage (door wijzigingen btw) voor het zwembad en de sporthallen.	37	S
Sportvelden	- In 2020 eenmalige investeringsbijdrage voor Led-verlichting tennisvereniging Berg en Dal en terreinafscheiding sportpark De Hove.	-21	I
	- Lager budget voor onderhoudssubsidies sportvelden door overgangsregeling voormalige Gemeente Groesbeek.	19	S
Kunstbevordering	- In 2019 eenmalige kosten voor het kunstwerk op de rotonde bij de Zevenheuvelenweg en onderhoud/plaatsen kunstwerk "Hemel en Aarde" op begraafplaats Millingen.	86	S
Natuurlijk groen	- Eens per 3 jaar is € 75.000 nodig voor beplantingsmateriaal voor het boombeheer. Daarnaast is in 2020 € 15.000 extra nodig doordat we door de droogte meer dode bomen moeten vervangen. Dit leidt tot een 'nadeel' in 2020 ten opzichte van 2019.	-90	I
	- Extra kosten voor het natuurvriendelijker uitvoeren van het bermbeheer.	-40	S
	In het kader van de bezuinigingen is het budget voor de publiekscampagne om hondenoverlast tegen te gaan afgeraamd.	15	S
	- In 2020 eenmalig budget voor het vervangen van de AED's.	-24	I
Riolering	- Hogere opbrengst rioolheffing (€ 275.000), hogere dotatie aan de voorziening (€ - 263.000) en diverse kleine mutaties op rioleringsbudgetten. Per saldo leiden deze mutaties tot een voordeel van € 101.000.	113	S
Afval	- De budgetten voor afval zijn bijgesteld op basis van de DVO DAR 2020.	-34	S
Milieu	- Lagere raming bijdrage ODRN op basis van het bijgestelde werkplan 2020.	75	S
	- In 2019 is een eenmalig budget beschikbaar voor subsidie klimaatbeheersing woningen	500	S
	- In 2019 eenmalig hoger budget voor Actieplan Duurzaamheid 2019-2023.	80	S
Begraafplaatsen	- In 2019 is eenmalig een budget opgenomen voor aanleg keldergraven op begraafplaats Heselenberg .	19	S
Kapitaallasten	- Mutatie op kapitaallasten	-356	S
Salaris- en inhuurkosten	- Dit betreft de doorbelasting van de salaris- en inhuurkosten van de tijd die de organisatie aan dit programma besteedt.	119	S
Diverse verschillen	-	38	S/I
Totaal programma Onze buurt		400	

Beleidskaders

Bovengemeentelijke kaders

Gemeentewet

Algemene wet bestuursrecht

Wet veiligheidsregio's

Politiewet

Wet Natuurbescherming

Aanbestedingswet

Bouwstoffenbesluit bodem- en oppervlaktewaterenbescherming

Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten

Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen

Kaderrichtlijn water

Nationaal bestuursakkoord water

Waterwet

Wet milieubeheer

Gelders Energieakkoord (www.geldersenergieakkoord.nl)

Wegenverkeerswet

Wegenwet

Erfgoedwet

Omgevingswet

Gemeentelijke kaders

Sociaal-maatschappelijke-visie

Nota accommodatiebeleid "ontmoeten en verbinden met accommodaties"

Nota subsidiebeleid

Regionaal beleidsplan Veiligheidsregio VRGZ

Regionaal risicoprofiel Veiligheidsregio VRGZ

Regionaal crisisplan Veiligheidsregio VRGZ

Integraal Veiligheidsplan Tweestromenland 2015-2018

Visiedoc notitie Kernenbeleid

Beheerplan gemeentelijke gebouwen

Basisvisie groen

Beheerverordening begraafplaatsen

Bomenstructuurplan

Landschapsontwikkelingsplan

Vervangingsplan speelvoorzieningen

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)

Samenwerkingsovereenkomst Werkeenheid regio Nijmegen

Verkeerscirculatieplan

Verkeersbeleidsplan

Mobiliteitsplan

Wegenbeheersplan

Wegenbeleidsplan

Verlichtingsbeheerplan

Verordening geurhinder en veehouderij 2017

Bodemnota en bodemkwaliteitskaart

Woonvisie

Energievisie gemeente Berg en Dal 2017-2020

Subsidieverordening Erfgoedprojecten in de kernen gemeente Berg en Dal 2017

Woonvisie Berg en Dal

Beleidsindicatoren

De beleidsindicatoren moeten we verplicht opnemen in de begroting volgens de Bbv. De gegevens en een toelichting op de beleidsindicatoren zijn te vinden op de website Waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast kunt u daar cijfers van andere gemeenten vinden. De cijfers zijn afkomstig van verschillende overheidsorganisaties. Deze cijfers zijn soms niet actueel en kunnen ieder moment wijzigen.

Indicator	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
<u>Verwijzingen Halt</u>			
Gemeente	110	110	49
Provincie	94	94	91
Nederland	131	131	119

Eenheid: Aantal per 10.000 jongeren 12-17 jaar

Bron: Bureau Halt

Toelichting: Aantallen begroting 2020 komen uit periode 2018. Aantallen begroting 2019 en rekening 2018 komen uit periode 2017.

Winkeldiefstallen

Gemeente	0,4	0,4	0,4
Provincie	1,8	1,7	1,7
Nederland	2,3	2,2	2,2

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Bron: CBS

Toelichting: Aantallen begroting 2020 komen uit periode 2018

Geweldsmisdrijven

Gemeente	4,4	4,3	4,0
Provincie	4,3	4,2	4,0
Nederland	5,1	5,0	4,8

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Bron: CBS

Toelichting: Aantallen begroting 2020 komen uit periode 2018

Diefstallen uit woning

Gemeente	1,9	1,9	1,7
Provincie	2,5	3,1	2,0
Nederland	2,9	2,9	2,5

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Bron: CBS

Toelichting: Aantallen begroting 2020 komen uit periode 2018

Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)

Gemeente	5,0	4,2	4,3
Provincie	5,5	4,3	4,6
Nederland	6,3	4,8	5,4

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Bron: CBS

Toelichting: Aantallen begroting 2020 komen uit periode 2018

Fijn huishoudelijk restafval

Gemeente	57	NB	57
Provincie	130	NB	130
Nederland	174	189	174

Eenheid: Kg/inwoner

Bron: CBS

Toelichting: Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval. Aantallen begroting 2020 komen uit periode 2017

Hernieuwbare elektriciteit

Gemeente	3,6	2,9	3,8
Provincie	6,1	NB	8,0
Nederland	5,9	12,6	16,9

Eenheid: %

Bron: RWS

Toelichting: Hernieuwbare elektriciteit is electriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
Percentage begroting 2020 is uit periode 2017

Verbonden partijen

Dar N.V.

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	N.Verheul
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Algemene vergadering aandeelhouders
Deelnemers	Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Wijchen en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Verwerking van afval in de regio Nijmegen.

Visie

Samen met andere regiogemeenten is er nu een intensieve samenwerking op het gebied van afvalbeheer. Het is de bedoeling de komende jaren het afvalbeheer verder te verduurzamen en schaalvoordelen te realiseren.

Beleidsvoornemens

De bekende slogan is: "Dar, en 't is weer fris!" Fris is de kernboodschap van de visie, 'Dar houdt de regio fris'. Fris is immers ambitieus en zegt meer dan 'schoon'. Wij vinden die bredere visie noodzakelijk. Fris staat ook voor duurzaam ondernemen. Het staat voor intensieve betrokkenheid van medewerkers, partners en burgers bij alles dat wij doen. Fris betekent dat de regio uitstekende dienstverlening krijgt en dat iedereen begrijpt hoe hij of zij daar een directe rol in speelt. Fris betekent niets minder dan op weg zijn naar de schoonste regio van Nederland.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	11	14	11	37	37	37
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	6.234 aandelen(5,67 %)	6.234 aandelen(5,67 %)	6.234 aandelen(5,67 %)	6.234 aandelen(5,6 %)	6.234 aandelen(5,67 %)	6.234 aandelen(5,67 %)
Resultaat verbonden partij	467					
Omvang eigen vermogen verbonden partij	13.574					
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	10.222					

Toelichting

Opgenomen zijn de cijfers uit het laatst bekende verantwoordingsjaar 2018

Ontwikkelingen

Door de bundeling van kennis van de uitvoering en afvalbeleid bij DAR versterken we de regionale afvalsamenwerking. Dit geeft een impuls aan het afvalbeleid. Het wordt eenvoudiger om de ambities en gewenste innovaties rondom duurzaam afvalbeheer te realiseren. Innovatie vraagt immers kennis, kennis vraagt schaalgrootte. Een gezamenlijke aanpak kan, mits goed uitgevoerd, ook op een efficiëntere manier gebeuren. Door de grotere schaal (gemeente Nijmegen zorgt voor een verdubbeling van de schaalgrootte) kunnen meer financiële en kwaliteitsvoordelen behaald worden. Ook zijn er synergievoordelen te behalen bij de inzameling. De inzamelroute hoeft immers niet op te houden bij een gemeentegrens.

Voor sommige afvalstromen is er echter eerst wel een zekere harmonisatie nodig in de inzamelmethodiek. Zo is een synergievoordeel behaald bij een regionale infrastructuur van milieustraten. Als aandeelhouder is de gemeente verbonden aan één partij. Dit geeft meer stabiliteit in de begroting en in de communicatie naar de burger. Een nadeel van het aansluiten bij een regionaal afvalbedrijf is een verlies van marktwerking. De regiogemeenten hebben vooraf daarom de eis van marktconforme tarieven neergelegd. De marktconformiteit is gewaarborgd door van DAR een hybride organisatie te maken die met een bepaalde basis aan capaciteit en know how de inzamelactiviteiten rond restafval, gft, plastic+ en papier indien mogelijk aan de markt overlaat. Jaarlijks verantwoordt Dar de mate waarin de activiteiten aan de markt worden overgelaten. Dit betekent dat gemeenten de zekerheid hebben dat bij een imperfecte markt de tarieven niet onverwacht zullen stijgen. DAR functioneert immers als tariefplafond. Aan de onderkant kunnen gemeenten binnen de toekomstige DAR wel profiteren van de (incidentele) marktvordelen zolang deze wel functioneert. Het inzetten van DAR als gezamenlijk regiebedrijf c.q. hybride organisatie geeft regiogemeenten een gezamenlijk instrument in handen om de regionale afvalsamenwerking te intensiveren. Daarmee worden op een meer gestructureerde manier synergie- en efficiencyvoordelen gerealiseerd. Hierbij wordt ook gedacht aan voordelen op andere gebieden zoals sociale werkgelegenheid. Inmiddels voert DAR ook IBOR (Integraal Beheer Openbare Ruimte) -taken uit; in combinatie met inzet van medewerkers van het Werkbedrijf.

Risico's

Dar loopt risico over de rentedragende vorderingen (met name onder liquide middelen) en rentedragende langlopende en kortlopende schulden (waaronder schulden aan de gemeente Nijmegen). Voor vorderingen en schulden met variabele renteafspraken loopt Dar risico ten aanzien van toekomstige kasstromen; met betrekking tot vastrentende vorderingen en schulden loopt Dar risico's over de reële waarde als gevolg van wijzigingen in de marktrente. Met betrekking tot de vorderingen en schulden worden geen financiële derivaten met betrekking tot renterisico gecontracteerd.

Dar wordt hoofdzakelijk gefinancierd via langlopende leningen met de gemeente Nijmegen en bevoorschotting vanuit de gemeenten gedurende het jaar. Bij eventuele kortlopende tekorten heeft Dar een kredietfaciliteit bij de ING bank.

Leisurelands

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Arnhem
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde aandeelhoudersvergadering
Deelnemers	22 Gemeenten en een gemeenschappelijke regeling met recreatiegebieden in Gelderland en Noord Limburg.

Openbaar en gemeentelijk belang

Het in stand houden, optimaliseren en laagdrempelig toegankelijk houden van openbare recreatieplassen.

Visie

Leisurelands heeft de ambitie om in een sterk veranderende wereld en markt verder uit te groeien tot een nog slagvaardiger en toonaangevender recreatiebedrijf. Dat vraagt om een bij de tijd passend aanbod dat afgestemd is op de wensen en eisen van gasten (bezoekers, organisaties) en de op de gebieden gevestigde leisure ondernemers. Daartoe zal het productaanbod kwalitatief en kwantitatief verder worden verbreed en uitgebreid.

Beleidsvoornemens

Leisurelands wil het bezoeken van de recreatievoorzieningen laagdrempelig houden. Dit moet er voor zorgen dat de recreatieplassen door meer inwoners wordt bezocht. Bij het Wylermeer stond dit onder druk door de terugkerende algen-problematiek. Door het uitvoeren van de baggerwerkzaamheden moet hier verandering in komen. Daarnaast gaat Leisurelands op verschillende plekken de toiletgebouwen vernieuwen. Hiermee krijgen de recreatie gebieden een kwaliteitsimpuls.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting20 20	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	0	0	0	0	0	0
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	3.098 aandelen(1,57 %)	3.098 aandelen(1,57 %)	3.098 aandelen(1,5 7%)	3.098 aandelen(1,57 %)	3.098 aandelen(1,57 %)	3.098 aandelen(1,57 %)
Resultaat verbonden partij	-1					
Omvang eigen vermogen verbonden partij	56.276					
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	22.014					

Toelichting

Opgenomen cijfers zijn de cijfers volgens de jaarrekening 2018.

Ontwikkelingen

Onderwerpen als klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, toenemende digitalisering en monopolisering daarvan en de steeds geringe invloed van overheden zijn zaken die Leisurelands lokaal raken. Vooral het klimaataspect zorgde in 2018 voor langdurige droogte en lage waterstanden. Het grillige verloop van de seizoenen en de soms extreme weersomstandigheden leiden meer dan in het verleden tot grotere verschillen in de bezoekersaantallen. Als terreinbeherende organisatie en gebiedsontwikkelaar kan Leisurelands, naast kwalitatief hoogwaardige recreatieve voorzieningen, bijvoorbeeld ook een bijdrage leveren aan de energietransitie. Voor de middellange termijn is de krimp als gevolg van de vergrijzing en urbanisatie de grootste uitdaging voor het duurzaam in stand houden van hun recreatiegebieden.

Risico's

Geen gegevens bekend

Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	N.Verheul
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Dagelijks Bestuur & Algemeen Bestuur
Deelnemers	8 gemeenten in de regio Nijmegen

Openbaar en gemeentelijk belang

De MARN is een samenwerking tussen een tiental gemeenten in de regio Nijmegen. Deze samenwerking richt zich op het brede terrein van milieu.

Door de regionalisering van de Dar en de komst van de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN) is het (regionale) belang van MARN op het gebied van projecten voor afval en milieu afgenomen. MARN heeft als gemeenschappelijke regeling nog wel een belangrijke rol om met de regiogemeenten onze belangen in de ARN te behartigen.

Visie

De Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen, afgekort MARN, is een samenwerkingsverband van acht gemeenten in de regio Nijmegen. De MARN ondersteunt de deelnemende gemeenten bij de bescherming van het milieu op de onderwerpen afval, bodem, externe veiligheid, klimaat en energie.

Beleidsvoornemens

MARN heeft zelfstandig geen beleidsvoornemens. In ieder geval wordt uitvoering gegeven aan het aandeelhouderschap van ARN BV. Daarnaast wordt naar wens samenwerking tussen de regiogemeenten gefaciliteerd op de verschillende beleidsterreinen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	31	31	31	31	31	31
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	10,33%	10,33%	10,33%	10,33%	10,33%	10,33%
Resultaat verbonden partij	134	142	125	108	89	71
Omvang eigen vermogen verbonden partij	10.711	142	125	108	89	71
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	21.065	1.840	9.869			

Toelichting

Opgenomen cijfers zijn de cijfers volgens de jaarrekening 2018.

Ontwikkelingen

De gemeente Berg en Dal maakt samen met 7 regiogemeenten deel uit van de gemeenschappelijke regeling MARN. De MARN is medeaandeelhouder van de afvalenergiecentrale ARN BV te Weurt. Daar wordt het huishoudelijke restafval uit de regio verbrand. Dit levert stroom en warmte op. Ook wordt het huishoudelijk GFT afval bij ARN vergist en gecomposteerd, dit levert biogas, CO2 en compost op.

Naast aandeelhouder is de MARN ook klant van ARN B.V. en heeft in die zin een "afval-aanleveringsovereenkomst" met ARN. In 2015 is door MARN besloten deze overeenkomst met 5 jaar te verlengen, waarbij afgesproken is dat de in 2010 bedongen korting van 25,71% op het verwerkingstarief wordt voortgezet én aanvullend vanaf 2021 een korting van 6% op het tarief zal worden toegepast.

Bovendien is de ARN gevraagd meer inzicht te geven in onder andere de tariefopbouw. De geboden korting beschouwen we dan ook als een minimum en de discussie over het tarief zullen we blijven voeren.

Als afvalverwerker is ARN bezig met de ontwikkeling van een milieuvriendelijke verwerkingsmethode van incontinentiemateriaal.

Met de komst van Dar en ODRN is de personele capaciteit van de gemeenschappelijke regeling gereduceerd, de organisatie is omgebouwd naar een netwerkorganisatie waarbij de deelnemers in onderling overleg capaciteit leveren. De secretariële en administratieve taken zijn uitbesteed aan Dar.

Risico's

De risico's van de MARN zijn beperkt. Het algemeen bestuur heeft in de notitie Weerstandvermogen bepaald dat voor de afdekking van de risico's de begrotingspost Onvoorzien voldoende is.

Veiligheidsregio Gelderland Zuid

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	M. Slinkman
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid Algemeen bestuur
Deelnemers	Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Geldermalsen, Heumen, Lingewaal, Maasdriel, Neder-Betuwe, Neerijnen, Nijmegen, Tiel, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel.

Openbaar en gemeentelijk belang

De VRGZ behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van hulpverlening en veiligheid.

Visie

De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid opereert in een samenleving die zich kenmerkt door snelle technologische en infrastructurele ontwikkelingen, een toenemende invloed van de media, individualisering, economische en demografische veranderingen en groter wordende veiligheidsrisico's. De veiligheidsregio signaleert deze maatschappelijke ontwikkelingen, speelt hier alert en proactief op in en stemt haar beleid en taakuitvoering hierop af.

De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid zorgt voor een snelle en goede geneeskundige hulpverlening en brandweezorg aan de inwoners van de regio.

De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid is leidend op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing. Zij neemt initiatief en zorgt voor coördinatie tussen gemeenten en alle betrokken organisaties op dit gebied. Zij levert meerwaarde door kwalitatief goede producten, bindend vermogen, betrouwbaarheid en een open communicatie.

Door opleiding, oefening en training, maar ook door het vergroten van het lerend vermogen en professionalisering van de informatievoorziening, zorgt de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid voor een optimale voorbereiding op grootschalige incidenten, rampen en crises.

De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid is een expert in het inschatten van veiligheidsrisico's en het voorkomen van onveilige situaties. Deze rol vervult zij via een krachtig netwerk, een proactieve en alerte houding en gevraagde en ongevroegde adviezen van hoogwaardig niveau.

Een focus op vernieuwen, verbeteren en professionele ontwikkeling maakt de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid tot een vanzelfsprekende en leidende partner in veiligheid.

Beleidsvoornemens

Overkoepelend voor alle ambities voor de komende vier jaar is het begrip 'integraliteit': het vinden van samenhang en bundelen van krachten binnen en buiten de organisatie

Het beleidsplan is opgebouwd volgens een aantal regionale en landelijke ontwikkelingen die zijn geclusterd tot vier thema's: informatiemanagement, communicatie, risicogerichtheid en zelfredzaamheid en burgerparticipatie.

Tevens richt het beleidsplan de aandacht op de belangrijkste risico's in Gelderland-Zuid die zijn genoemd in het regionaal risicoprofiel. Deze zijn in het beleidsplan weggezet als jaarthema's. Doel van een jaarthema is om een belangrijk risico in de volle breedte te bekijken en te onderzoeken.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-2.134	-2.145	-2256	-2287	-2287	-2.287
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	5,75%	5,75%	5,75%	5,75%	5,75%	5,75%
Resultaat verbonden partij	78	0	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	3.945	0	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	63.861	65.617	3.683	65.871	65.375	63.395

Toelichting

Ontwikkelingen

In de programmabegroting 2020 en meerjarenraming 2021-2023 is zo veel mogelijk rekening gehouden met nu al voorzienbare ontwikkelingen die op de veiligheidsregio afkomen. Voor een aantal ontwikkelingen geldt dat deze weliswaar bekend zijn, echter de beleidsmatige en financiële consequenties zijn voor de veiligheidsregio op dit moment nog onduidelijk. Hieronder worden deze ontwikkelingen genoemd.

1.2.1 Landelijke Meldkamer Samenwerking (LMS) Oost-Nederland

Naar verwachting zijn in het jaar 2022 de gemeenschappelijke meldkamers van de Veiligheidsregio Twente, de Veiligheidsregio IJsselland, de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland, de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden en de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid samengevoegd. Voor de samenvoeging zijn de veiligheidsregio's verantwoordelijk. De Nationale Politie is verantwoordelijk voor de huisvesting en voor de inrichting en uitwerking van het landelijke multidisciplinaire meldkamer domein (ICT).

Het streven van de betrokken regionale partijen is meer samenwerking en verbetering van kwaliteit en doelmatigheid van de meldkamer. Eind 2019, begin 2020 wordt aan het bestuur een visie voorgelegd wat die samenwerking moet inhouden. Voor de samenwerking gelden onder andere de volgende minimale voorwaarden:

§ de meldkamerprestaties moeten dezelfde zijn als nu het geval is;

§ en de samenvoeging is budgettair neutraal.

Op landelijk niveau zijn er in 2018 in het kader van de overgang van de meldkamers naar de Nationale Politie nieuwe financiële kaders overeengekomen tussen de veiligheidsregio's en het rijk. Over de beheerskosten van de toekomstige meldkamer is afgesproken dat het rijk via een verlaging van de Rijksbijdrage (voorheen BDuR-uitkering) aan de veiligheidsregio's een uitname doet uit het budget van de VRGZ van € 500.000,- per 1-1-2020. Dit is gelieerd aan de verwachte inwerkingtreding van het wetsvoorstel Meldkamers.

Gezien de latere samenvoeging van de meldkamers op Oost-Nederlandniveau wordt in samenspraak met de politie bekeken hoe en wanneer concreet die uitname kan plaatsvinden in relatie tot de verwachte bezuinigingen.

Parallel aan deze samenvoeging bereiden de veiligheidsregio's Gelderland-Zuid en Gelderland-Midden zich gezamenlijk voor op een mogelijke situatie dat de roosters van de meldkamer niet rond komen als gevolg van vertrek van centralisten. Dit geschiedt om te voorkomen dat de continuïteit van de meldkamer in het geding is nog voordat de betrokken vijf meldkamers zijn samengevoegd.

1.2.2 (Tijdelijke) wet ambulancezorg

Op 1 januari 2013 is de Tijdelijke wet ambulancezorg (Twaz) van kracht geworden. Deze tijdelijke wet regelt met name de procedure waarlangs RAV'en een zogenaamde 'aanwijzing' tot het verrichten van ambulancevervoer kunnen verkrijgen. In december 2012 heeft de RAV Gelderland-Zuid een dergelijke aanwijzing ontvangen. De Twaz heeft een looptijd tot 1 januari 2021 en zal uiterlijk op die datum worden vervangen door een nieuwe Wet Ambulancezorg. Tot dat moment zijn de huidige aanwijzingen door het ministerie van VWS bevroren, teneinde een 'leveled playing field' te behouden. Voor de RAV Gelderland-Zuid is van belang op welke wijze vergunningen zullen worden aanbesteed en welke mate van concurrentie dit met zich mee zal brengen. Begin 2020 zal met het bestuur een gedachtewisseling plaatsvinden over de vraag of de RAV Gelderland-Zuid deel blijft uitmaken van de VRGZ, of in één of andere vorm zal worden afgestoten (verzelfstandiging, verkoop).

1.2.3 Verbinding zorg en veiligheid

Maatschappelijke ontwikkelingen zorgen dat de druk op de hulpverleningsketen toeneemt. Door krapte op de arbeidsmarkt is het steeds vaker een uitdaging om de gevraagde zorg te kunnen bieden. Het beleid om het aantal bedden in ziekenhuizen af te doen nemen en uitbreiding te realiseren van kortdurende behandelingen in poli's heeft bovendien consequenties voor de aanwezige capaciteit om slachtoffers op te vangen die het gevolg zijn van een groot incident. De druk op de acute zorgketen neemt ook toe door het gegeven dat meer ouderen en mensen met een psychisch kwetsbare problematiek vaker zelfstandig blijven wonen in plaats van in een zorginstelling. Voor de veiligheidsregio betekent dit dat zij in verbinding moet staan met gemeenten en externe partners om te bezien wat dit betekent vanuit het perspectief van risicogerichtheid en operationele processen.

1.2.4 Sociale veiligheid

Samenwerking tussen gemeenten op het terrein van sociale veiligheid is gezien de complexe gemeentegrensoverschrijdende problematiek van belang. Steeds meer ontstaan er raakvlakken tussen sociale veiligheid en fysieke veiligheidsvraagstukken. De dreiging of het voorvallen van

maatschappelijke onrust leidt er toe dat er nieuwe uitdagingen voor wat betreft gevolgbestrijding ontstaan voor de veiligheidsregio.

Voorbeelden daarvan zijn: opvang vluchtelingen, vervoer van psychisch kwetsbare personen, maatschappelijke onrust als gevolg van uitval van nuts – en ICT-voorzieningen, huisvesting seizoenarbeiders en gevolgen van terrorismebestrijding en ondermijning.

De ingewikkelder wordende maatschappij laat een steeds grotere afhankelijkheid van systemen en voorzieningen zien die zorgen voor verwevenheid en het optreden van keteneffecten.

Crisisbeheersing wordt beïnvloed door deze vervagende grenzen in de samenleving en dit brengt nieuwe uitdagingen met zich mee voor een organisatie als de veiligheidsregio.

Wat die complexiteit en verwevenheid betekent voor de samenwerking tussen gemeenten en op welk niveau dit gebeurt is onduidelijk en of de veiligheidsregio een rol heeft evenzeer. Het reeds bestaande regionaal veiligheidsoverleg kan als overlegplatform worden gebruikt om inzichten daarover met elkaar af te stemmen.

1.2.5 Omgevingswet

De invoeringsdatum van de Omgevingswet is verschoven naar 1 januari 2021. De Omgevingswet zorgt voor een verschuiving van regelgericht werken en controleren naar risicogericht adviseren. Deze wijze van adviseren spoort met de opzet van het door het bestuur in 2018 vastgestelde brandweezorgplan.

De Omgevingswet zal impact hebben op de wijze van samenwerking tussen de betrokken overheden. Risicogericht adviseren en samenwerken met partners wordt een eerste vereiste voor de betreffende adviseurs. Grote ambitie in de Omgevingswet is het centraal beschikbaar stellen van data van overheid, bouwers, gebruikers en adviseurs in digitale informatiehuizen. Deze datastructuur wordt stapsgewijs geïmplementeerd. Wat dit precies betekent voor de digitale infrastructuur van de VRGZ is nu nog niet bekend.

1.2.6 Advisering evenementen

Extreme weersomstandigheden, terrorisme en andere soorten risico's geven een verhoogd risico vanuit veiligheidsperspectief bezien.

In toenemende mate krijgen hulpverleners, gemeenten en organisatoren van evenementen hiermee te maken. Dit gegeven heeft invloed op de advisering over en de voorbereiding op evenementen voor de veiligheidsregio, gemeenten en organisatoren en op de hulpverlening (aantal en aard). De nieuwe Handreiking Evenementen Veiligheid geeft richting aan de veranderingen ten aanzien van risicogericht adviseren.

Daarnaast heeft de uitvoering van het Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen (hierna: BGBOP) invloed op de wijze van advisering over evenementen. Dit besluit is per 1 januari 2018 in werking getreden. De BGBOP biedt onvoldoende ruimte om een risicoafweging te maken om een tijdelijke activiteit zoals een markt of een evenement te kunnen regelen. In 2019 wordt samen met gemeenten bekeken hoe hiermee om te gaan.

Risico's

De risico's zijn groter dan de algemene reserve van de VRGZ. Het vermelde risicobedrag is berekend naar rato van deelname

Vitens N.V.

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Arnhem
Verantwoordelijke portefeuille	S.Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde in Algemene Vergadering van Aandeelhouders
Deelnemers	Gemeenten en provincies in het verzorgingsgebied van Vitens

Openbaar en gemeentelijk belang

Het voorzien in schoon en veilig drinkwater.

Visie

Vitens wil water voor mensen laten werken.

Door te zorgen voor een voortreffelijke dienstverlening, handige producten en diensten en betrouwbare informatieverstrekking. Daarom zoekt Vitens voortdurend naar verbeteringen. Waar iedereen zijn voordeel mee kan doen. De klant, het milieu, de economie en de maatschappij. Daarom gaat Vitens de dialoog aan over de rol van drinkwater, over thema's als duurzaamheid en innovatie, zowel nationaal als internationaal.

Waardevol water voor nu en in de toekomst. Dat is hun missie.

Vitens zorgt ervoor dat er 24/7 betrouwbaar water uit de kraan komt en voor goede service daaromheen. Daarnaast zet Vitens zich ook actief in om onze kostbare drinkwaterbronnen te beschermen.

Beleidsvoornemens

Vitens streeft ernaar dat haar klanten kunnen vertrouwen op de leveringszekerheid van drinkwater, een optimale kwaliteit en een zo laag mogelijke prijs. Deze continuïteitsdoelstelling is de brede en solide basis van ons bedrijf en daar doen we geen concessies aan. Om voldoende drinkwater van topkwaliteit te leveren, zijn we afhankelijk van een robuust toekomstbestendig zoetwatersysteem. Alleen op die manier kunnen wij als drinkwaterbedrijf beschikken over voldoende schone grondwaterbronnen. Dit kunnen we niet alleen. Door de verwachte toename van weersextremen door klimaatverandering en de grote infrastructurele veranderingen die de energietransitie met zich meebrengt, is het besef gegroeid dat het zoetwatersysteem in Nederland een gedeelde verantwoordelijkheid is van alle gebruikers.

Zowel drinkwaterbedrijven, waterschappen, natuurorganisaties, provincies als de landbouw moeten de handen ineenslaan voor een duurzaam watersysteem. Dit betekent dat we de grote zoetwatervoorzieningen zo goed mogelijk vast moeten houden en dat we verstandiger met ons zoete water om moeten gaan. Denk hierbij aan maatregelen waarbij we zowel het water bewaren en beschermen, als maatregelen waarbij bedrijven en consumenten besparen op het gebruik van water. We willen naar een watersysteem waar de landbouw zijn voordeel mee doet, de continuïteit van het drinkwater gegarandeerd is én waar de natuur overeind van blijft staan.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting202 0	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonde n partij	44	13	29	29	29	29
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeent e in verbonde n partij (%)	13.352 gewone aandelen(0,23 %)	13.352 gewone aandelen(0,23 %)	13.352 gewone aandelen(0,23 %)	13.352 gewone aandelen(0,23 %)	13.352 gewone aandelen(0,23 %)	13.352 gewone aandelen(0,23 %)
Resultaat verbonde n partij	45.300					
Omvang eigen vermoge n verbonde n partij	5.777					
Omvang vreemd vermoge n verbonde n partij	794.800					

Toelichting

Opgenomen zijn de cijfers van het laatst bekende verantwoordingsjaar 2018.

Ontwikkelingen

Vitens wil vooruitlopen op de volgende ontwikkelingen:

- toenemende mate transparantie en verantwoording richting burgers en gemeenten;
- zichtbaar maken hoe de kwaliteit van drinkwater hoog wordt gehouden;
- uitspraak doen in het debat over bescherming waterbronnen;
- leveren van hoge flexibiliteit en service;
- meer online-dienstverlening.

Risico's

Onze gemeente

Sommige dingen die de gemeente voor je regelt ken je. Bijvoorbeeld een nieuw paspoort, trouwen of het registreren van een pas geboren kind. Maar we regelen meer voor je. Dingen waar je niet zoveel van merkt en die verder gaan dan onze gemeentegrenzen. Denk aan het versterken van de economie, zodat er genoeg bedrijven en banen zijn. Of woningbouwafspraken om woningen te mogen bouwen of het organiseren van zorg. Om dat goed te kunnen doen, werken we samen met andere gemeenten om ons heen. Wat we ook doen, het belang van onze inwoners staat voorop!

In dit programma maken we duidelijk wat je van ons kan verwachten als dienstverlener.

In het belang van onze inwoners zijn we ook actief buiten de gemeentegrens. Vaak juist om de zaken dichtbij inwoners goed te regelen. We hebben als gemeente de laatste jaren steeds meer taken gekregen, bijvoorbeeld op het gebied van zorg. Om de taken goed en goedkoop te kunnen uitvoeren, werken we samen met andere gemeenten uit onze regio. Maar we werken ook samen met andere gemeenten om de economie in de regio te bevorderen. Een sterke economie in de regio heeft namelijk tot gevolg dat in Berg en Dal de werkgelegenheid groeit.

Ook de woningmarkt houdt zich niet aan de gemeentegrens. Wanneer er te veel woningen in een buurgemeente gebouwd worden, is er een grote kans dat in andere gemeenten huizen leeg komen te staan. Dit willen we niet en daarom maken we samen met de gemeenten in onze regio afspraken over hoeveel woningen elke gemeente mag bouwen.

In dit programma vind je dus de onderwerpen die zich binnen én buiten onze gemeentegrens afspelen.

Programmanaam	Inwoner	Onze buurt	Onze gemeente
Plaats van actie	- Persoonlijk/ thuis	- Directe omgeving/ dorp	- Gemeente mét de regio gemeenten
Rol inwoner	- Regie eigen leven - Mee blijven doen	- Meedoen - Initiatief nemen	- Ontwikkelen - Klant
Rol gemeente	- Regelen - Betalen - Veel bemoeienis	- Minder regels - Meer stimuleren	- Loslaten - Samenwerken - Diensten verlenen

Doelen & resultaten

Wat willen we bereiken?

- 3.1 Onze inwoners weten ons te vinden en zijn tevreden over hoe ze worden geholpen.
- 3.2 We hebben een sterke, lokale economie met volop werkgelegenheid. We hebben in 2050 een circulaire economie.
- 3.3 De juiste woning, op de juiste plek, voor de juiste doelgroep.
- 3.4 We willen goede en betaalbare dienstverlening voor onze inwoners. En om dit te kunnen bieden, werken we samen met andere gemeenten.
- 3.5 Toeristen en recreanten bezoeken graag Berg en Dal.

Wat gaan we daarvoor doen?

3.1.1 We verbeteren onze dienstverlening en blijven ons hiervoor inzetten.

Hiermee bedoelen we met name het verbeteren van de telefonische bereikbaarheid, het adequaat reageren op e-mails en een consequente ja, tenzij houding naar inwoners en ondernemers.

We gaan door met de ontwikkeling van het Contact Centrum Berg en Dal (CCB). In een goed ingericht CCB is alle informatie over activiteiten van de gemeente beschikbaar voor medewerkers van het CCB. Op deze manier kunnen we steeds beter invulling kunnen geven aan de 'eerstelijns' dienstverlening van de gemeente.

Om onze dienstverlening verder te verbeteren gaan we in 2020:

1. gratis reisdocumenten, rijbewijzen en gehandicaptenparkeerkaarten (GPK's) aan huis bezorgen;
2. een dagdeel per maand een burgerzakensteunpunt organiseren in zowel Beek, Leuth, Millingen aan de Rijn en Ooij voor eenvoudige producten als paspoorten en rijbewijzen;
3. een nieuw gebruiksvriendelijker afsprakensysteem invoeren voor de balie burgerzaken.

3.1.2 Regelmatig meten hoe de tevredenheid bij inwoners en bedrijven is over onze dienstverlening.

In 2020 houden we vinger aan de pols via de statistieken vanuit onze eigen systemen. Zo houden we bijvoorbeeld via het Klant Contact Systeem onze telefonische bereikbaarheid in de gaten.

In 2020 gaan we door met het tevredenheidsonderzoek dat we in 2018 gestart zijn. Vervolgens sturen we bij waar dat nodig is. Zonodig maken we dan een plan van aanpak.

3.1.3 Zichtbaarheid raad en betrokkenheid inwoners vergroten

In het coalitieakkoord 2018-2022 is nadrukkelijk ingegaan op de zichtbaarheid van de gemeenteraad en de ruimte die inwoners krijgen om zelf zaken te ontplooiën. Maar ook bij besluiten die de raad neemt, is het belangrijk dat de meningen van inwoners -de voors- en tegens- duidelijk zijn en gewogen worden.

In september is gestart met een voorstelronde van de individuele raadsleden aan de inwoners van Berg en Dal. Deze ronde gaat door middel van publicaties in de Rozet en op sociale media. Ook daarna is het bedoeling raadsleden vaker de gelegenheid te geven zich te profileren op onderwerpen.

De betrokkenheid van inwoners krijgt vorm door samen met inwoners spelregels voor burgerparticipatie op te stellen.

3.2.1 We benutten de kansen van schone technologie voor bedrijvigheid en werkgelegenheid.

Om onze doelen op het gebied van duurzaamheid te behalen willen wij het lokale bedrijfsleven stimuleren om duurzaamheidsmaatregelen te treffen. Zoals hiervoor is aangehaald gaan wij in 2020 bedrijven met vernieuwende duurzame plannen ondersteunen. Aanvullend zijn diverse acties uit ons Actieplan Duurzaamheid gericht op bedrijven. De resultaten van dit plan staan beschreven onder programma Onze buurt van deze begroting. Het gaat bijvoorbeeld om een verkenning hoe wij als gemeente ondernemers kunnen helpen te verduurzamen, of hoe we stappen kunnen zetten naar circulair ondernemen. Ook de (nieuwe) bedrijventerreinen in onze gemeente nemen we hierin mee.

3.2.2 We hebben aantrekkelijke en concurrerende winkelgebieden.

Winkelgebieden hebben het moeilijk om aantrekkelijk te blijven voor de klant. Samen met de ondernemers vergroten wij de aantrekkelijkheid van de winkelgebieden in Millingen aan de Rijn, Beek en Groesbeek. Dit doen we door de volgende zaken op te pakken.

In Millingen aan de Rijn is draagvlak onder de ondernemers voor meer samenwerking in het centrum. Naar aanleiding van diverse bijeenkomsten met ondernemers is een plan van aanpak uitgewerkt met nieuwe actielijnen om het centrum te versterken. Om dit plan van aanpak ten uitvoering te brengen is nu een traject gestart om in het centrum een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) te formeren. Bij voldoende draagvlak start de BIZ Millingen Centrum per 1 januari 2020. Samen met deze BIZ kunnen wij vervolgens werken aan de versterking van het centrum.

In Groesbeek is in 2017 reeds een BIZ voor het centrum ingesteld. Deze BIZ faciliteren wij ook en wij werken samen met deze vereniging aan het versterken van het centrum. Daarnaast zijn wij in Groesbeek bezig met de afronding van de centrumplannen. De resultaten van dit project staan beschreven in programma 2 van deze begroting.

3.2.3 We hebben aantrekkelijke bedrijventerreinen.

Op de bedrijventerreinen is circa 10% van de werkgelegenheid in Berg en Dal te vinden. We gaan de kwaliteit van de bedrijventerreinen verder verbeteren. Om groeiende bedrijven te faciliteren is het onder andere van belang om voldoende vrije kavels te hebben. Op dit moment zijn deze schaars. Bij een voorspoedige verkoop van de kavels op bedrijventerrein Hulsbeek fase 1, willen wij in 2020 en 2021 Hulsbeek fase 2 ontwikkelen. We werken een stedenbouwkundig- en een bestemmingsplan uit. Ook gaan we in onderhandeling met de andere grondeigenaren. Vanaf 2022 kan de grond bouwrijp worden gemaakt en worden uitgegeven. De kosten hiervan dekken we binnen de grondexploitatie Hulsbeek uit de opbrengsten van de grondverkopen.

Mocht de verkoop van de kavels van Hulsbeek fase 1 en De Mies tegenvallen, dan is het niet mogelijk om fase 2 te ontwikkelen. We mogen namelijk niet meer dan 3,8 hectare grond in voorraad hebben. In dat geval gaan we aan de slag met de revitalisering van het verouderde gedeelte van het industrieterrein in Groesbeek. Zowel de kwaliteit van de openbare ruimte als van de bedrijfspanden is hier matig. We willen starten met een inventarisatie van de huidige bedrijvigheid op het oude gedeelte. Wat zit hier precies en waar is behoefte aan.

Verder gaan we in 2020 aan de slag met parkmanagement in Groesbeek. Dit om de samenwerking tussen de bedrijven te stimuleren. Goede samenwerking tussen bedrijven (en de gemeente) is essentieel voor het behoud en op termijn verbetering van de kwaliteit van een bedrijventerrein. Bij de verkoop van kavels van Hulsbeek fase 1 bevorderen we het lidmaatschap van parkmanagement. Deze organisatie gaan we op termijn uitbreiden met Hulsbeek fase 2 en met de bestaande bedrijventerreinen.

3.2.4 We helpen inwoners die een baan zoeken.

In oktober 2019 hebben alle gemeenteraden in de regio Rijk van Nijmegen de 'Nota Arbeidsmarkt en Re-integratie 2020/2024' vastgesteld.

Sectoren als de bouw, de zorg, de techniek en de horeca zijn sectoren met veel personeelstekorten. Dit biedt mooie kansen voor het bemiddelen van inwoners naar werk. Daarom gaat het WerkBedrijf meer praktische scholing aanbieden in goed overleg met werkgevers. Ook biedt het WerkBedrijf verschillende trainingen en motivatieprogramma's aan, afhankelijk van de individuele behoefte van de baanzoekende inwoners.

De beleidsnota heeft als ondertitel: 'Werk voorop!'. We doen het al goed, maar halen alles uit de kast om nog meer te bereiken. We gaan onder meer actief aan de slag met:

- de voorbereiding van de nieuwe Wet inburgering.
- het motiveren van baanzoekenden en de handhavende rol van de gemeente.
- de bestrijding van laaggeletterdheid.
- de dienstverlening aan werkgevers.
- meer lokale inzet van medewerkers van het WerkBedrijf.

3.2.5 Het lokale bedrijfsleven is dynamisch en vernieuwend.

Onder het mom Bedrijvig Berg en Dal werkt de gemeente, in nauwe samenwerking met ondernemers en andere partners, aan de versterking en vernieuwing van de lokale economie. Hierbij geven wij speciaal aandacht voor innovaties, nieuwe verdienmodellen, jonge ondernemers en startende bedrijven.

Als vervolg op Het Beste Idee van Berg en Dal hebben we in 2019 slimme starters geholpen. In 2020 gaan wij verder met deze ondersteuning. Onder andere door begeleiding aan te bieden en door een aantrekkelijke vestigingsplek voor starters te creëren.

Verder zijn er ondernemers die vernieuwende plannen hebben om het bedrijf duurzamer te maken, maar bij de realisatie tegen obstakels aanlopen. Hierbij gaat het onder andere om een gebrek aan kennis, netwerk en financiering. In 2020 willen wij deze partijen gaan ondersteunen.

3.2.6 Onze inwoners kunnen meer streekproducten kopen, eten en drinken.

In 2018 en 2019 hebben wij samen met de gemeente Heumen en de Zuidelijke Land en Tuinbouw Organisatie (ZLTO) gewerkt aan het project “Meer streekproducten in Berg en Dal en Heumen”. Streekproducten zijn goed voor het milieu (minder voedselkilometers bijvoorbeeld) en voor de economie (betere prijs voor de boeren bijvoorbeeld). Tijdens het project hebben wij onder andere producenten geholpen met de ontwikkeling en het op de markt brengen van nieuwe streekproducten. In 2020 willen wij samen met de gemeente Heumen en ZLTO het project een vervolg geven. Onder andere weer met ondersteuning voor productontwikkeling en inspiratiesessies.

3.3.1 We gaan de in 2019 geactualiseerde woonagenda uitvoeren.

Eind 2019 ronden we de actualisatie van de Woonagenda af. Op basis van de door de raad gemaakte keuzes zullen we tot uitvoering hiervan overgaan.

- In overleg met de hierbij betrokken marktpartijen zullen we de bestaande woningbouwplannen tegen het licht houden en daar waar nodig of wenselijk – in gesprek gaan over aanpassing van bestaande plannen.
- We gaan ook in gesprek met initiatiefnemers over mogelijke nieuwe plannen, daar waar deze een goede aanvulling op de bestaande woningvoorraad en plannen vormen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan vrije kavels, CPO (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap) en vormen van duurzame huisvesting, huisvesting voor spoedzoekers, al dan niet in de vorm van experimenten.
- We gaan in gesprek met de woningcorporaties over uitbreiding van het aantal sociale huurwoningen.
- We proberen in overleg met de corporaties en marktpartijen de doorstroming op de gemeentelijke woningmarkt te bevorderen zodat meer woningen voor starters vrijkomen.
- Daarnaast zien wij kansen voor starters in vrijkomend maatschappelijk vastgoed. We gaan hierover in gesprek met de eigenaren van dit vastgoed.
- We zorgen voor voldoende woningen.

3.3.2 We helpen woningzoekenden met een laag inkomen om een passende woning te vinden.

We maken afspraken met de woningcorporaties over het bouwen en verkopen van huurwoningen. We gaan door met het verstrekken startersleningen aan starters die geen passende woning kunnen kopen. Omdat het bestaande budget aan leningen volledig is uitgeleend stellen we extra leenbudget ter beschikking. Als er van een soort woning te weinig zijn, geven we voorrang aan plannen waarin dat soort woningen is opgenomen.

3.3.3 De woningen in Berg en Dal zijn van goede kwaliteit. Mensen kunnen goed wonen en blijven wonen.

We stimuleren het aanpassen van bestaande woningen. Hiervoor is in 2019 de regeling Toekomstbestendig wonen vastgesteld als vervanger van de Blijverslening en de Duurzaamheidslening. Hierdoor kunnen mensen maatregelen om langer thuis blijven wonen combineren met het verduurzamen van de woning. We gaan de werking van regeling Toekomstbestendig wonen eind 2020 evalueren.

We stemmen met onze buurgemeenten af welke woningen waar worden gebouwd, zodat er binnen de regio voldoende woningaanbod en keuzevrijheid is voor woningzoekenden.

3.3.4 Steeds meer woningen in Berg en Dal zijn duurzaam.

Met de corporaties Waardwonen en Oosterpoort zijn afspraken gemaakt om energielabel A te halen in respectievelijk 2025 en uiterlijk 2028.

We zetten de samenwerking met Oosterpoort en andere belanghebbende partijen voort om te komen tot een aardgasloze kern. In 2020 wordt een keuze gemaakt in welke wijk / buurt bewoners actief worden gestimuleerd en gefaciliteerd om zich voor te bereiden op een aardgasloze toekomst.

Energieneutraal wonen blijft uitgangspunt in alle bouwplannen.

De doelstelling voor verduurzaming van de particuliere woningvoorraad valt binnen de gehele duurzaamheidsdoelstelling van een jaarlijkse energiebesparing van 1,5% in de gemeente. In het kader hiervan blijven we ook inzetten op het subsidiëren van zonnepanelen en isolatie van woningen. In 2019 is hiervoor een bedrag van € 500.000 ter beschikking gesteld. We verwachten dat dit bedrag in de loop van 2020 volledig zal zijn uitgegeven. Op dat moment gaan we ook bekijken of we de regeling verlengen.

De regeling Toekomstbestendig Wonen levert een belangrijke bijdrage aan het verduurzamen van de woningen in de gemeente (zie verder onder 3.3.2).

3.4.1 Als opdrachtgever zijn wij duidelijk wat we van samenwerkingsverbanden verwachten.

We zijn opdrachtgever voor samenwerkingsverbanden zoals de omgevingsdienst, de modulair gemeenschappelijke regeling, het Gemeenschappelijk Orgaan, enzovoorts. Onze opdrachten aan de samenwerkingsverbanden bestaan grofweg uit 2 delen: inhoud en financiën. Wat willen we bereiken en hoeveel mag dit kosten?

De opdrachten die we aan de samenwerkingsverbanden geven maken we scherp en duidelijk. Aangezien er veel samenwerkingsverbanden zijn, gaan we in 2020 ons richten op twee samenwerkingen die in beweging zijn dit jaar: de ODRN en Arnhem-Nijmegen.

3.4.2 We betrekken de raad op verschillende manieren in de samenwerking die we met andere gemeenten hebben.

Portefeuillehouders koppelen duidelijk terug naar de raad over zaken die spelen in de samenwerkingen.

In de raadswerkgroep Samenwerkingen bespreken we:

- Onze opdrachten naar de samenwerkingen: zijn we duidelijk en hoe sturen we? Hierin richten we ons op de ODRN en Arnhem Nijmegen.
- Wat raadsleden in de samenleving hebben opgehaald over de effecten van de samenwerkingen.

3.4.3 We bereiden ons voor op de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

De Omgevingswet treedt op 1 januari 2021 in werking. De Omgevingswet vervangt een groot aantal wetten op ruimtelijk gebied. De werkzaamheden voor 2020 zijn gericht op een soepele overgang naar de Omgevingswet. Dat betekent onder andere het opleiden van personeel en het uitwerken van werkprocessen. Dit doen wij in samenwerking met de ODRN, omdat de ODRN een groot deel van de Omgevingswet voor ons gaat uitvoeren. Daarnaast stellen we een Omgevingsvisie op als beleidskader voor de ruimtelijke ontwikkeling van onze gemeente.

3.4.4 Onze opdrachten naar de ODRN zijn duidelijk en inhoud en financiën zijn in evenwicht.

De komende jaren zal de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN) voor Berg en Dal zich voornamelijk richten op de basistaken. Binnen deze basistaken komen er wel nieuwe vraagstukken op de ODRN af. Zo moeten gemeenten en ODRN zich in 2019 en 2020 klaarmaken voor de gevolgen van de Omgevingswet. Ook het thema energietransitie zorgt mogelijk voor een verschuiving van de werkzaamheden. Dit heeft gevolgen voor de financiële bijdrage en/of voor de hoeveelheid werk die de ODRN voor ons kan verzetten. We moeten dan gaan prioriteren.

In 2020 richten we ons ook op het verbeteren van de samenwerking tussen gemeenten en ODRN, begrotingscyclussen van gemeenten en ODRN worden beter op elkaar afgestemd, werkplannen worden eerder opgesteld en vastgesteld en capaciteitsproblemen m.b.t. bovengenoemde thema's worden in beeld gebracht.

3.5.1 In de periode 2017-2020 stijgen de toeristische bestedingen met 4%.

Ook het aantal toeristische bezoeken en overnachtingen willen we laten stijgen met 4%. We willen groeien maar wel verantwoord. Kwaliteit is net zo belangrijk als kwantiteit. Daarom zetten we ook in op thema's als zorgeloos op vakantie en Green Destination.

Samen met Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) werken we aan een plan voor de regio op basis van het document van Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) "Perspectief 2030" waarin toerisme wordt beschouwd als middel om de leefbaarheid te vergroten in plaats van als doel op zichzelf. Kwaliteit dus in plaats van kwantiteit. We gaan in overleg met eigenaren van vastgoed met ontwikkelkansen voor toerisme.

3.5.2 Toeristen die zorg nodig hebben, kunnen op vakantie in onze gemeente.

Via de Ongehinderd App en de website zorgeloosopvakantie.nl blijkt welke accommodaties in onze gemeente (en in het Rijk van Nijmegen) toegankelijk zijn. Het aantal locaties in onze gemeente in de Hoge Nood App verdubbelt (nu circa 10).

Toegankelijke pleisterplaatsen (circa 3 in onze gemeente) met daaraan gekoppeld toegankelijke routes brengen we in beeld voor bezoekers die hierop aangewezen zijn. Deze zijn te vinden op de website zorgeloosopvakantie.nl en worden via kaartmateriaal in beeld gebracht.

We promoten onszelf met Toerisme VAN als toegankelijke regio/ gemeente.

Bij noodzakelijke aanpassingen van onze speeltuinen nemen we de verbetering van de toegankelijkheid van de speeltuin mee in het nieuwe ontwerp. Er zijn al contacten met de organisatie Speeltuinbende. Inwoners en bezoekers profiteren van deze aanpassingen.

3.5.3 Wandelaars weten onze gemeente te vinden.

We doen in 2020 mee aan de wedstrijd "wandelgemeente van het jaar" en besteden aandacht aan het 50 jarig bestaan van de N70 met andere betrokken partijen (zoals Staatsbosbeheer).

Afhankelijk van de behoefte, realiseren we nog meer dorpsommetjes, samen met inwoners uit onze dorpen. Deze komen op de website wandeleninbergendal.nl.

We zorgen ervoor dat er ook routes en/of wandelmogelijkheden toegankelijk zijn voor minder validen en dat deze goed gevonden worden via onder andere zorgeloosopvakantie.nl en wandeleninbergendal.nl.

3.5.4 Toeristen weten waarom ze Berg en Dal moeten bezoeken.

We doen mee aan (regionale) campagnes zoals Gelderse Streken om onze gemeente blijvend op de kaart te zetten.

In 2019 vinden voorbereidingen plaats om het fietsknooppuntennetwerk in het Rijk van Nijmegen te verbeteren. Dit is gereed of nog in uitvoering in 2020.

3.5.5 Fietsers weten onze gemeente te vinden.

Wij blijven jaarlijks ons fietsroutenetwerk verbeteren en uitbreiden. Dit ten behoeve van toerisme, maar ook voor verbetering van woon- werkverkeer. Zo heeft de raad de wens uitgesproken om bestaande fietspaden te verbreden en zo een veilige ruimte te bieden aan bijvoorbeeld de toename van de sneller rijdende e-bikes (motie 20, begroting 2019). In veel gevallen betreft het verbreden van fietspaden kostbare aangelegenheden. In de tweede helft van 2019 behandelen we deze motie en stellen we daarom prioriteiten; welke fietspaden gaan we in 2020 en verder als eerste aanpakken.

Ook starten we in de tweede helft van 2019 met een nieuwe samenwerking over de landsgrens om de bestaande fietspaden, waaronder die langs de voormalige spoorlijn Nijmegen – Kleve, uit te bouwen en breed te promoten in 2020. De Euregio Rijn-Waal heeft op ons verzoek het initiatief genomen om een dergelijk overleg op te starten.

Voor verdere acties op dit vlak zie onder programma 'Onze buurt'.

3.5.6 Berg en Dal wordt een Green Destination.

Green Destinations is een middel om duurzaamheid en toerisme te verbinden. Vanuit toeristisch oogpunt biedt het kansen om ons te positioneren en verder te ontwikkelen als groene, duurzame bestemming en daarmee een nieuwe doelgroep te bereiken. Vanuit duurzaamheid biedt het kansen om de toeristische sector te motiveren en activeren om te verduurzamen met aandacht voor de thema's milieu, mens, landschap, cultuur.

Onze toeristische ondernemers doen mee aan een keurmerk (zoals bijvoorbeeld Green Key) zodat ze informatie over en hulp krijgen bij duurzaam ondernemen. Een kennisbijeenkomst maakt onderdeel uit van dit aanbod.

3.5.7 We hebben een (extra) seizoens fiets-voetveer tussen Bemmelen en Ooij.

Afhankelijk van de procedure zijn de voorbereidingen (infrastructuur, juridisch) voor dit veer afgerond of gaande in 2020. Als het meezit, kan er al een veer varen in de loop van het seizoen van 2020. Dit veer betekent een uitbreiding van het toeristisch/ recreatieve aanbod voor bezoekers en inwoners.

Rekening houdend met duurzaamheid en toegankelijkheid treffen we voorbereidingen voor een elektrisch veer en zijn de toegangspaden naar het veer ook geschikt voor minder validen, duofietsen etc.

Ter hoogte van de locatie van het veer zijn cultuurhistorische sporen te vinden van de IJssellinie en de Mauritslinie. Via het veer willen we deze met de gemeenten Lingewaard en Zevenaar, Stichting Beleef onze Waal zichtbaar en beleefbaar maken. Het fiets-voetveer draagt dus bij aan uiteenlopende opgaven van onze gemeente.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Lasten	-8.811	-7.601	-6.754	-6.702	-6.732	-6.766
Baten	3.657	1.854	1.790	1.857	1.808	1.786
Totaal programma	-5.155	-5.747	-4.964	-4.845	-4.924	-4.980

Toelichting verschillen Begroting 2019 - Begroting 2020

In onderstaande tabel vindt u de toelichting op de verschillen tussen de begroting 2019 en de begroting 2020. De verschillen zijn per taakveld toegelicht.

Bedragen x € 1.000

Taakveld	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Bestuur	- Salariskosten college burgemeester en wethouders	-37	S
	- Hogere kosten accountantscontrole	-34	S
Burgerzaken	- Kosten voor de uitvoering van de LAA adresonderzoeken	-21	S
	- Extra kosten voor het thuisbezorgen van reisdocumenten, rijbewijzen en gehandicaptenparkeerkaarten. Daarnaast inrichting van mobiele steunpunten.	-31	S
	- In 2019 hebben we 2x verkiezingen gehad. In 2020 zijn er geen verkiezingen. Dit leidt in 2020 dus tot een 'voordeel' ten opzichte van 2019.	123	I
Openbaar vervoer	- In 2019 is een bijdrage geraamd voor onderzoek fiets- voetveer Bommel-Ooij.	40	S
	- Bijdrage GOAN voor Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid	-45	I
Economische ontwikkeling	- In het kader van de bezuinigingen is het werkbudget voor economische ontwikkeling deels afgeraamd.	25	S
Toerisme	- Hogere opbrengst Toeristenbelasting en Forensenbelasting.	280	S
Musea	- In 2019 een subsidie toegekend aan Museumpark Orientalis.	200	S
Arbeidsparticipatie	- Bijstelling budget reïntegratietrajecten door MGR in verband met een hogere rijksbijdrage. Deze rijksbijdrage sluizen we door naar de MGR. De hogere algemene uitkering staat geraamd op programma Ons Geld. Per saldo budgetneutraal.	-85	S
	- In het kader van de bezuinigingen is de subsidie aan Forte Welzijn voor participatie uitkeringsgerechtigden afgeraamd.	25	S

Grondexploitaties	- In 2019 is eenmalig een netto budget beschikbaar gesteld voor bijstelling van bouwplan Oefenhoek Millingen aan de Rijn.	96	S
Bouwvergunningen	- Hogere raming bijdrage ODRN op basis van het bijgestelde werkplan 2020	-167	S
	- Hogere legesopbrengst voor Omgevingsvergunningen. Hiervan was € 50.000 al geraamd in de vorige begroting. Het restant is het gevolg van de bezuinigingen voor 2020.	105	S
Woningbouw	- In 2019 was eenmalig budget beschikbaar voor de uitvoering van de vastgestelde Woonagenda en woonvisie.	15	S
Kapitaallasten	- Mutatie op kapitaallasten	-15	S
Salaris- en inhuurkosten	- Dit betreft de doorbelasting van de salaris- en inhuurkosten van de tijd die de organisatie aan dit programma besteedt.	333	S
Diverse verschillen	-	-24	
Totaal programma Onze gemeente		783	

Beleidskaders

Wet gemeenschappelijke regelingen

De re-integratieverordening MGR

Re-integratieverordening-rijk-van-nijmegen

Nadere-regels-en-beleidsregels-re-integratieverordening-participatiewet-mgr-rijk-van-nijmegen

De financiële verordening MGR

Inkoopbeleid MGR

Het Werkbedrijf

Inrichtingsplan-module-werkbedrijf

Werkzoekende

Sociaal Maatschappelijke Visie 2015

Sterke werkwoorden

Werk is de uitkomst

Visie document Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek

Structuurvisie Berg en Dal

Economische Visie Hier wordt gewerkt

Kadernota Toerisme Van trots naar topbestemming

Integraal toezicht en handhavingsbeleid

Notitie grondexploitatie van de commissie BBV

Strategische agenda 2020 Euregio

Woonagenda 2017-2025

Beleidsindicatoren

De beleidsindicatoren moeten we verplicht opnemen in de begroting volgens de Bbv. De gegevens en een toelichting op de beleidsindicatoren zijn te vinden op de website Waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast kunt u daar cijfers van andere gemeenten vinden. De cijfers zijn afkomstig van verschillende overheidsorganisaties. Deze cijfers zijn soms niet actueel en kunnen ieder moment wijzigen.

Indicator	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
-----------	---------------	----------------	----------------

Funcatiemenging

Gemeente	46,6	46,6	46,7
Provincie	52,8	52,8	53,1
Nederland	52,4	52,4	52,8

Eenheid: %

Bron: LISA

Toelichting: De mate van menging van wonen en/of werken.
Percentages begroting 2020 komen uit periode 2018

Vestigingen (van bedrijven)

Gemeente	104,8	126,8	133,5
Provincie	115,5	135,5	140,8
Nederland	120,0	122,4	145,9

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar

Bron: LISA

Toelichting: Aantallen begroting 2020 komen uit periode 2018. De aantallen rekening 2018 komen uit periode 2017 maar dan over de aantallen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 74 jaar

Banen

Gemeente	510,3	617,3	628
Provincie	641,3	752,0	764
Nederland	651,5	758,2	774

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 / 64 jaar

Bron: LISA

Toelichting: Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten.
Aantallen begroting 2020 komen uit periode 2018

Netto arbeidsparticipatie

Gemeente	65,2	65,4	65,9
Provincie	67,2	67,3	68
Nederland	66,6	66,7	67,8

Eenheid: % van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking

Bron: CBS

Toelichting: Percentage begroting 2020 komt uit periode 2018

Aantal re-integratievoorzieningen

Gemeente	6,8	7,3	8,3
Provincie	19	21,7	22,4
Nederland	26,1	29,0	30,5

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners van 15 - 65 jaar

Bron: CBS

Toelichting: Aantallen begroting 2020 komen uit periode eerste halfjaar 2018

Nieuw gebouwde woningen

Gemeente	5,9	5,9	5,9
Provincie	9	9,0	9,0
Nederland	7,2	7,2	7,2

Eenheid: Aantal per 1.000 woningen

Bron: Eigen gegevens

Toelichting: Aantallen begroting 2020 komen uit periode 2016

Demografische druk

Gemeente	77,5	77,5	78,2
Provincie	73,1	73,1	73,4
Nederland	69,6	69,6	69,8

Eenheid: %

Bron: CBS

Toelichting: Percentage begroting 2020 komt uit periode 2019

Verbonden partijen

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Arnhem
Verantwoordelijke portefeuille	S.Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Bestuurslid
Deelnemers	18 gemeenten

Openbaar en gemeentelijk belang

De vervoersorganisatie heeft tot doel de gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.

De sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer worden overgedragen aan de vervoersorganisatie.

Visie

De BVO DRAN is een gemeenschappelijke regeling van de 18 gemeenten in de regio Arnhem en Nijmegen. De BVO DRAN koopt voor de gemeenten het doelgroepenvervoer in (Wmo-, leerlingen-, dagbestedings- en Jeugdwetvervoer) en ziet toe op de uitvoering ervan.

Beleidsvoornemens

De negentien gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen en de provincie Gelderland werken samen aan het regionale doelgroepenvervoer. Doelgroepenvervoer is vervoer voor inwoners die geen of niet altijd gebruik kunnen maken van regulier openbaar vervoer. De samenwerkende gemeenten hebben hiervoor de Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen opgericht.

De vervoersorganisatie brengt de belangen van de gemeenten samen op het gebied van aanvullend vervoer. Samen werken de gemeenten aan het tot stand brengen, ontwikkelen en in stand houden van een kwalitatief hoogwaardig, herkenbaar, efficiënt en eenvoudig te gebruiken vervoersysteem. Dit vervoer rijdt per 1 september 2016 onder de naam Avan. Het houdt rekening met de mogelijkheden van de reizigers en hun sociale netwerk. En het bedient ook het buitengebied en de kleine kernen, met optimale aansluiting op het reguliere openbaar vervoer.

In de vervoersorganisatie sturen en beheersen de gemeenten samen de uitvoering en ondersteunende processen voor dit aanvullend openbaar vervoer.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-990	-1.059	-1072	-1113	-1160	-1.208
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023

Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)

Resultaat verbonden partij 0

Omvang eigen vermogen verbonden partij 0

Omvang vreemd vermogen verbonden partij 0

Toelichting

Ontwikkelingen

De BVO DRAN is in september 2016 gestart. Het blijkt dat onze kosten voor het vervoer de afgelopen jaren flink zijn gestegen. Dit heeft te maken met de wijze waarop het vervoer is aanbesteed (kostenverhogende factoren in het bestek) en met een nieuwe verdeling van de kosten over de gemeenten. Die nieuwe verdeling is gekozen omdat de oude verdeling de kosten niet goed toerekende aan de gemeenten. Berg en Dal is een nadeelgemeente en moet veel meer betalen, vooral voor het leerlingenvervoer. Dit leidt ertoe dat we overwegen om (deels) uit de BVO DRAN te stappen, bijvoorbeeld het leerlingenvervoer eruit halen en weer zelf of samen met andere gemeenten gaan inkopen. We gaan dit onderzoeken. Daarnaast bekijkt de BVO DRAN of er op de korte termijn al kostenbesparende maatregelen genomen kunnen worden.

Risico's

De inrichting van het vervoer is gebaseerd op een "open einde"systematiek. Dit betekent dat de kosten oplopen wanneer een gemeente meer inbrengt of dat er in een periode meer ritten hebben plaatsgevonden dan begroot. Dit brengt een financieel risico met zich mee. Zodoende moet er periodiek inzicht zijn in het volume van het aantal ritten en moeten de gevolgen van verwachte toenames van ritten tijdig worden gecommuniceerd met de gemeente. Op dit moment is het nog niet mogelijk aan het risico een concreet bedrag te koppelen.

Euregio (Rhein-Waal)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Kleve
Verantwoordelijke portefeuille	M. Slinkman
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid Euregioraad
Deelnemers	Duitse en Nederlandse gemeenten, regionale overheden

Openbaar en gemeentelijk belang

Stimuleren van de grensoverschrijdende samenwerking in het Nederlands-Duits grensgebied.

Visie

De Euregio Rijn-Waal geldt als pleitbezorger voor de gehele grensregio. Wij zetten ons bij Nederlandse, Duitse en Europese instellingen en organen in voor de belangen van de grensregio, om de grensoverschrijdende toegankelijkheid duurzaam te verbeteren. De belangenbehartiging vindt plaats op alle maatschappelijk relevante gebieden, van economie en infrastructuur tot onderwijs en cultuur.

Daarnaast biedt de Euregio Rijn-Waal ook een platform voor diverse doelgroepen in de regio. Enkele voorbeelden zijn het Euregionale Forum voor Grensoverschrijdende Gezondheidszorg en de Ronde Tafel Openbare Orde en Veiligheid. Ook faciliteert de Euregio Rijn-Waal desgewenst grensoverschrijdende ad-hoc werkgroepen rondom diverse actuele thema's.

Beleidsvoornemens

De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam, waarbij circa 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking te verbeteren en te intensiveren. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten.

De Euregio Rijn-Waal wil zich nog duidelijker positioneren en onderscheiden als expert op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking. De Euregio Rijn-Waal is vertegenwoordigd in vele netwerken aan beide zijden van de grens en heeft veel expertise in huis om grensoverschrijdende vragen te kunnen beantwoorden. De Euregio Rijn-Waal is niet alleen expert op het gebied van het Europese subsidieprogramma's als INTERREG en Eures, maar is ook het aanspreekpunt voor haar inwoners als het gaat om grensoverschrijdend wonen en werken. De Euregio Rijn-Waal faciliteert actief de netwerken op het gebied van onder andere intergemeentelijke samenwerking, gezondheidszorg en openbare orde en veiligheid. Met haar brede kennis wil de Euregio Rijn-Waal haar leden en stakeholders motiveren grensoverschrijdend actief te worden.

Meer beleidsvoornemens zijn te vinden in de Strategische Agenda 2020 Euregio.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-8	-8	-8	-8	-8	-8
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)						
Resultaat verbonden partij	0					
Omvang eigen vermogen verbonden partij	1.459					
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	2.707					

Toelichting

Ontwikkelingen

De versterking van grensoverschrijdende samenwerking geldt voor vele beleidsterreinen zoals economische ontwikkeling, onderwijs en arbeidsmarkt, cultuur en sport, toerisme en recreatie, milieubescherming en afvalverwerking, natuurbehoud en landschapsbeheer en sociale zaken.

Risico's

Risico's van enige omvang zijn niet te verwachten. De Euregio heeft een stabiele en solide financiële positie.

Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem Nijmegen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	M. Slinkman
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	18 gemeenten

Openbaar en gemeentelijk belang

Na de opheffing van de Stadsregio Arnhem – Nijmegen is in de regio Arnhem-Nijmegen de wens blijven bestaan om op een aantal gebieden samen te blijven werken. Dit zijn de gebieden economie, wonen, mobiliteit en duurzaamheid. Deze samenwerking is geregeld in een lichte vorm van een gemeenschappelijke regeling: het Gemeenschappelijk Orgaan (GO).

Het GO richt zich op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de Arnhem Nijmegen City Region, in zowel nationaal als internationaal perspectief. Het doel van het GO is om op de gebieden economie, mobiliteit, wonen en duurzaamheid het beleid onderling en met de provincie af te stemmen.

Het GO bestaat uit een Bestuurlijk Overleg (hier nemen over het algemeen de burgemeesters in plaats). Onder dit Bestuurlijk Overleg hangen 4 regionale portefeuillehoudersoverleggen: economie, wonen, duurzaamheid en mobiliteit.

Visie

De Regio Arnhem Nijmegen is een regionaal samenwerkingsverband tussen 18 gemeenten gericht op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen, in nationaal en internationaal perspectief. De Regio Arnhem Nijmegen is een platform van overleg en afstemming, gericht op de thema's Duurzaamheid, Economie, Wonen en Mobiliteit.

Beleidsvoornemens

De Stadsregio Arnhem Nijmegen als WGR+ regio is geliquideerd en functioneert niet meer als regionaal samenwerkingsverband. De gemeenten hechten nog wel waarde aan een vorm van regionale samenwerking op de terreinen Economie, Mobiliteit, Wonen en Duurzaamheid. Voor deze samenwerking is het Gemeenschappelijk Orgaan opgericht. Deze samenwerking moet leiden tot een structureel betere positie van de regio in (inter)nationaal perspectief. Ook moet het leiden tot een intensieve samenwerking met ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen en de overheid: de Triple Helix.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-52	-65	-65	-65	-65	-65
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	4,47%	4,47%	4,47%	4,47%	4,47%	4,47%
Resultaat verbonden partij	-127	0	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	146	0	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	209					

Toelichting

Ontwikkelingen

De ambitie is om te werken aan een steviger profiel van de regio.

Risico's

Grenzland Draisine GMBH

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Kranenburg(Duitsland)
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid toezichtsraad
Deelnemers	Kleve, Kranenburg en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Toeristische exploitatie van het spoortracé Groesbeek-Kranenburg-Kleve

Visie

Het exploiteren van het spoortracé Groesbeek-Kranenburg-Kleve.

Beleidsvoornemens

Mede in het kader van het project "Zorgeloos op Vakantie" en de ambitie een toegankelijke regio te zijn, worden enkele familie-draisinen geschikt gemaakt voor rolstoelgebruikers. De drie Draisinestations in Groesbeek, Kranenburg en Kleef krijgen een rolstoeloprit. Daarnaast geeft de Grenzland Draisine GmbH in 2018 meer aandacht aan promotie in Nederland.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	0	0	0	0	0	0
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	33,33%	33,33%	33,33%	33,33%	33,33%	33,33%
Resultaat verbonden partij	-907	6				
Omvang eigen vermogen verbonden partij	1.922	6				
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	6.796					

Toelichting

Ontwikkelingen

In het jaarverslag over 2018 staat dat het aantal gebruikers daalt. Reden van deze negatieve ontwikkeling is in de eerste plaats de hete zomer, vooral de vakantiemaanden juli en augustus. In de toekomst is het de bedoeling om het aantal gebruikers weer te laten stijgen tot ongeveer 28.000.

Risico's

Modulaire Gemeenschappelijke Regeling

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren/l.v.d.Scheur
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid Dagelijks Bestuur/ Lid Algemeen Bestuur
Deelnemers	Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Mook en Middelaar, Wijchen, Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

De MGR heeft twee modules, het Werkbedrijf en IRvN. De gemeente Berg en Dal is deelnemer in beide modules. Het Werkbedrijf voert voor de regiogemeenten de wettelijke re-integratie taken uit op grond van de Participatiewet. Daarnaast voert ze de wettelijke taken uit op grond van de Wet sociale werkvoorziening. De module IRvN voert een aantal ICT-taken uit voor de regiogemeenten.

Visie

In het koersdocument "In een goede relatie geef je elkaar de ruimte" staat een aantal principes gedefinieerd voor regionale samenwerking. Principes die tot stand zijn gekomen na een traject van ruim 2 jaar met raden en colleges:

1. Samenwerking haalt het maximale uit de uitvoering.
2. Samenwerking laat beleid een lokale aangelegenheid.
3. Samenwerking levert geen bestuurlijke drukte op.
4. Samenwerking gaat uit van ontkokering en integraliteit.

Het werkbedrijf en ICT Rijk van Nijmegen staan als modules van de MGR voor de uitdaging vorm te geven aan de eerste twee principes. Het is aan de MGR om invulling te geven aan de laatste twee principes. Dit wordt onder meer gedaan door de platformfunctie, waarmee gesprekken op het niveau van het Rijk van Nijmegen over thema's die meerdere gemeenten aangaan gefaciliteerd kunnen worden. Ook de overige ondersteuning van het bestuur, breder dan alleen voor wat betreft de invulling van de platformfunctie, val onder dit kopje. Hiermee is er aansluiting bij de praktijk, waarin dit ook geen gescheiden taken en werkzaamheden betreft.

Beleidsvoornemens

Met betrekking tot het Werkbedrijf zijn de voornemens:

- Meer arbeidsgehandicapten aan de slag.
- Dienstverlening aan statushouders.
- Invullen wettelijke verplichting beschut Werk Participatiewet.
- Verbeteren samenspel met afdelingen Inkomen.
- De positieve lijn van een stijgende toegevoegde waarde per SW-medewerker wordt doorgezet.
- Verder bouwen aan de keten van loonvormende arbeid.
- Kandidaten die zich ontwikkelen in de niet-loonvormende keten, de stap naar de loonvormende keten te laten zetten. Iemand die door bepaalde omstandigheden niet meer in staat is tot loonvormende arbeid, toe te leiden naar de lokale situatie voor een niet-loonvormende activiteit.

Met betrekking tot de platformfunctie zijn de voornemens:

- Evaluatie van de platformfunctie van de MGR;
- Aanknopingspunten uit de evaluatie benoemen en uitvoeren om op andere wijze de platformfunctie uit te gaan voeren;
- Het thema demografie verdiepen met het oog op regionale samenwerking;
- In samenwerking met de Agendacommissie twee regionale (raads)bijeenkomsten organiseren;
- Verbeteren van de website, zodat de openbare vergaderingen en stukken toegankelijk zijn.

Voor nadere informatie: zie [MGR Regio Rijk van Nijmegen Begroting 2019-2022 en bijstelling 2018](#)

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-7.186	-7.774	-8187	-7926	-7742	-7.356
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	10,96%	10,96%	10,79%	10,79%	10,79%	10,79%
Resultaat verbonden partij	-22	0	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	12.623	0	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	194					

Toelichting

Ontwikkelingen

Geen gegevens bekend

Risico's

De MGR houdt zelf geen buffer aan om risico's op te kunnen vangen. Naast fiscale redenen past dit bij de gedachte dat een gemeenschappelijke regeling een verlengstuk is van de deelnemende gemeenten.

Gemeenten nemen de risico's van de MGR op naar rato van hun aandeel.

Omgevingsdienst Rijk van Nijmegen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	N.Verheul
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid algemeen bestuur/Lid dagelijks bestuur
Deelnemers	Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Wijchen, Berg en Dal en provincie Gelderland

Openbaar en gemeentelijk belang

De ODRN behartigt de belangen van de deelnemers op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht.

Het doel van de vorming van de ODRN is het bereiken van een hogere kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) en door bundeling van deze taken de efficiency te verbeteren.

Alle deelnemende gemeenten hebben hun milieutaken ingebracht (verplichting vanuit het Rijk). De gemeente Berg en Dal, gemeente Nijmegen en de provincie Gelderland hebben ook de uitvoering van de bouwtaken (Wabo-breed) ingebracht.

Visie

De opgedragen taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving zodanig uitvoeren dat deze dienstbaar zijn aan veilige fysieke leefomgeving. Hierbij vindt de uitvoering plaats op kwalitatief goed niveau, efficiënt en met het oog voor de klant. Extra aandacht wordt hierbij gegeven aan de risicovolle (bedrijfs)activiteiten in het kader van het toezicht op risicobedrijven en de vergunningverlening bij complexe bedrijven.

Beleidsvoornemens

Bij uitvoering van de taken gelden, naast wettelijke voorschriften, de beleids -en/of toetsingskaders die worden ingebracht door de partners. Steeds zal worden beoordeeld in hoeverre er verschillen zitten in deze beleidskaders van de partners en zullen voorstellen gedaan worden hoe met deze verschillen om te gaan.

Er loopt een discussie over de cultuurverandering bij de ODRN naar de 'Ja, mits' houding. Deze verandering sluit ook aan bij de transitie die de komende Omgevingswet van ons vraagt.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-1.681	-1.459	-1512	-1512	-1512	-1.512
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	11,72%	11,25%	11,30%	11,30%	11,30%	11,30%
Resultaat verbonden partij	-721	0	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	53	0	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	5.430	2.650	-200			

Toelichting

Verwachte omvang eigen- en vreemd vermogen over de jaren 2021 t/m 2023 niet bekend.

Ontwikkelingen

Omgevingswet

De Omgevingswet zal in 2021 in werking treden. De uitvoering van de omgevingsplannen die de partners opstellen zal voor een belangrijk deel door de ODRN worden uitgevoerd. Dat vraagt om een andere rol. De projectleider van het project werkt samen met de projectleiders van de andere omgevingsdiensten samen ten behoeve van de implementatie van de Omgevingswet. Oefenen in pilots, in gesprek zijn met de opdrachtgevers over het omgevingsplan- en visie, het daaraan meewerken, het in beeld brengen van de werkprocessen en het verder opleiden (kennisoverdracht) van medewerkers zal de nadruk krijgen in 2020. De in 2018 ingezette serious game en de daaruit geformuleerde leerpunten zullen in 2020 ook leiden tot specifieke opleidingen ten behoeve van de opgave om te werken vanuit het gedachtegoed van de Omgevingswet (van nee, tenzij, naar ja, mits).

Output

De ontwikkeling om op basis van outcome te rapporteren/financieren zal in 2020 worden ingezet op een aantal met de opdrachtgevers afgesproken producten. Wij stellen ons voor om op de programma-gerichte thema's zoals energie en asbest met de opdrachtgevers hierover - in een soort van pilot omgeving - afspraken te maken.

Privatisering van het bouwtoezicht

14 mei 2019 is er in de Eerste Kamer voor de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen gestemd. De invoeringsdatum is nu gepland op 1 januari 2021, gelijktijdig met de invoering van de Omgevingswet.

Energie Toezicht

De partners van de Omgevingsdienst Regio Nijmegen geven energiebesparing hoge prioriteit. De ODRN is daarom gevraagd om invulling te geven aan energiebesparing bij bedrijven en op die manier een bijdrage te leveren aan de doelstelling van het Gelders Energie Akkoord. Beoogd wordt dat bij alle bedrijven in 2020 energiebesparende maatregelen zijn geïmplementeerd. De ODRN zorgt ervoor dat alle subsidiemogelijkheden optimaal benut worden, maar ook van de partners wordt een bijdrage verwacht.

Risico's

Het weerstandvermogen van de ODRN is lager dan de benodigde weerstandscapaciteit.

Stichting Rijk van Nijmegen@

Rechtsvorm	Stichtingen en verenigingen
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S.Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Bestuurslid
Deelnemers	7 gemeenten, provincie Gelderland en de Rabobank

Openbaar en gemeentelijk belang

Visie

Om de sociaal-economische potentie van het Rijk van Nijmegen te verzilveren, is het essentieel om de krachten in de regio te verbinden en te versterken in een intensieve samenwerking tussen inwoners, bedrijven, instellingen en gemeenten.

Beleidsvoornemens

- Op regionaal niveau creëren ze een cultuur van samenwerken, waarin communities over gemeentegrenzen heen samen sociaal-economische uitdagingen aanpakken. Het belang van relaties, partnerschappen en samenwerkingsverbanden is natuurlijk niet nieuw, maar het groeit. Daarom stimuleren ze dat communities hun kennis en ervaringen delen op virtuele en fysieke 'marktplaatsen'.
- Ze stimuleren projecten met kennis, toegang tot een groot netwerk en financiële middelen. Ook werven ze nieuwe projecten, die de economie aanjagen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-17		-22			
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)						
Resultaat verbonden partij						
Omvang eigen vermogen verbonden partij						
Omvang vreemd vermogen verbonden partij						

Toelichting

Ontwikkelingen

RVN@ heeft een plan opgesteld "Rijk van Nijmegen 2025". Met dit plan willen ze dat de regio Nijmegen een toppositie inneemt in Nederland op sociaal- economisch gebied.

Risico's

Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen

Rechtsvorm	Stichtingen en verenigingen
Vestigingsplaats	Elst
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	33 gemeenten in de regio Arnhem Nijmegen

Openbaar en gemeentelijk belang

Het vergroten van het toeristisch marktaandeel van de Regio Arnhem Nijmegen.

Visie

De vrijetijdseconomie vormt een belangrijk onderdeel van de economie in de regio Veluwe Arnhem Nijmegen. Het streven naar economische groei binnen recreatie en toerisme zorgt voor meer bestedingen en werkgelegenheid. Hierdoor ontstaat een kwalitatief goed verblijfsklimaat. Een klimaat dat uitnodigt om te bezoeken, in te wonen en in te werken. TVAN heeft de ambitie een belangrijke partner te zijn in deze regionale ontwikkelingen.

Beleidsvoornemens

De missie van TVAN is het in gang zetten en beschikbaar stellen van een collectieve marketingaanpak die ingezet kan worden om duurzame groei te realiseren in de vrijetijdseconomie van de regio Veluwe Arnhem Nijmegen. Daarvoor werkt TVAN intensief samen met een grote hoeveelheid aan partners binnen en buiten de regio. We intensiveren de samenwerking met de provincie. Hun recente koersnotitie biedt daartoe kansen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-47	-46	-46	-46	-46	-46
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)						
Resultaat verbonden partij	101					
Omvang eigen vermogen verbonden partij	162					
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	866					

Toelichting

Ontwikkelingen

Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen heeft zijn naam veranderd in Toersime Veluwe Arnhem Nijmegen. Zij zijn onderverdeeld in twee werkmaatschappijen: VisitVeluwe en Visit Arnhem/Nijmegen.

Risico's

Ons geld

In dit programma staat:

- waar ons geld vandaan komt: overzicht van de algemene dekkingsmiddelen (inclusief financiering en reserves);
- hoeveel vennootschapsbelasting we moeten betalen;
- hoe we het bedrag voor dingen hebben besteed, die we niet hadden kunnen voorzien.

Wij willen een financieel gezonde gemeente zijn voor nu en in de toekomst. Dit betekent dat wij een verantwoord financieel beleid voeren met sluitende begrotingen. Daarbinnen maken we ruimte voor noodzakelijke en gewenste veranderingen van beleid en het opvangen van onvoorziene omstandigheden. Wij maken steeds de afweging tussen onze bestuurlijke ambities en de daarvoor beschikbare middelen.

Overzicht van de algemene dekkingsmiddelen

Volgens artikel 8 van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) bevat het overzicht algemene dekkingsmiddelen ten minste:

- lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is;
- algemene uitkeringen;
- dividend;
- saldo van de financieringsfunctie;
- overige algemene dekkingsmiddelen.

Hieronder staat een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen met een toelichting per onderdeel.

<i>bedragen x € 1.000</i>				
Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019 Actueel	Begroting 2020	Verschil Begroting 2020 Begroting 2019
Lokale heffingen				
- OZB	5.164	5.269	5.350	81
- Baatbelasting	1	1	1	0
- Toeristenbelasting*	291	315	580	265
- Forensenbelasting*	15	15	30	15
- Uitvoeringskosten*	-425	-427	-441	-14
Totaal lokale heffingen	5.046	5.173	5.520	347
Algemene uitkering				
- uitkering	51.110	51.627	54.327	2.701
- uitvoeringskosten	-14	-14	-16	-2
Totaal algemene uitkering	51.096	51.613	54.312	2.699
Dividend				
- opbrengsten	305	306	322	16
- kosten	-5	-5	-5	0
Totaal dividend	300	301	317	16
Saldo financieringsfunctie	508	425	316	-109

Overige dekkingsmiddelen

- Post onvoorzien	0	-16	-25	-9
- Stelposten / diversen	0	435	500	65
- Saldo kapitaallasten	206	380	474	94
- Diversen	-3	150	0	-150
	204	950	949	0

Totaal algemene dekkingsmiddelen	57.154	58.462	61.414	2.953
---	---------------	---------------	---------------	--------------

Mutaties op reserves

- toevoeging aan	-5.979	-2.044	-392	1.652
- onttrekking aan	7.031	5.554	2.358	-3.196
Totaal reserves	1.052	3.510	1.966	-1.544

Batig resultaat	-1.447	-456	2	458
------------------------	---------------	-------------	----------	------------

* De toeristenbelasting en forensenbelasting met de daarbij horende uitvoeringskosten zijn vermeld bij programma 3 Onze gemeente. Dit is verplicht op grond van het BBV.

a. Lokale heffingen

Onder lokale heffingen verstaan we de Onroerende zaakbelastingen, Toeristenbelasting, Forensenbelasting en de Baatbelasting. Voor een verder toelichting verwijzen we naar de paragraaf 'Lokale heffingen'.

De uitvoeringskosten zijn in het overzicht apart zichtbaar gemaakt. Dit om de ontwikkeling van de opbrengsten goed zichtbaar te maken.

b. Algemene uitkeringen

De belangrijkste inkomstenbron van de gemeente is de uitkering die wij ontvangen van het Rijk uit het Gemeentefonds. Deze algemene uitkering is berekend op basis van de meest actuele gegevens voor onze gemeente, zoals aantallen inwoners, uitkeringsgerechtigden enzovoort. De raming is gebaseerd op de septembercirculaire 2019.

c. Dividend

Het betreft het dividend dat we ontvangen van de BNG en Vitens.

d. Saldo financieringsfunctie

In de regelgeving is het saldo van de financieringsfunctie apart vermeld als onderdeel van de algemene dekkingsmiddelen. Onder dit saldo wordt verstaan: het saldo van de kosten en opbrengsten die samenhangen met het uitzetten en opnemen van geld, en de renteopbrengsten van de eigen financieringsmiddelen. De eigen financieringsmiddelen zijn de reserves en voorzieningen.

e. Overige algemene dekkingsmiddelen**Vennootschapsbelasting**

De gemeente moet belasting afdragen over de winst die met "commerciële activiteiten" wordt gemaakt. Met commerciële activiteiten worden in dit verband activiteiten bedoeld, die zowel door de gemeente als door ondernemers (kunnen) worden verricht. Te denken valt hierbij aan de grondexploitatie. Op dit moment verwachten wij dat wij in 2020 geen vennootschapsbelasting hoeven te betalen. Hiervoor is dan ook geen raming in deze begroting opgenomen.

Onvoorzien/ stelposten

In de jaren 2020 tot en met 2023 hebben we voor onvoorziene uitgaven jaarlijks een raming van € 25.000 opgenomen.

Wij hebben in de begroting een stelpost onderuitputting opgenomen. Hierbij staat onderuitputting voor de situatie waarbij de werkelijke kosten onder het budget blijven. Aanleiding hiervoor is het feit dat wij bij het opstellen van de jaarstukken (achteraf) telkens een overschot hebben. Dit overschot heeft incidentele oorzaken, die vooraf vaak niet concreet aan te wijzen zijn. Om hier in onze begroting toch al rekening mee te houden, hebben wij een stelpost onderuitputting opgenomen. Wij zijn hierbij uitgegaan van een bedrag van jaarlijks € 500.000.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Baten	69.429	68.990	68.702	68.766	68.719	68.979
Lasten	-11.784	-7.303	-5.895	-6.289	-6.707	-6.847
Totaal programma	57.645	61.687	62.807	62.477	62.011	62.132

Toelichting verschillen Begroting 2019 - Begroting 2020

In onderstaande tabel vindt u de toelichting op de verschillen tussen de begroting 2019 en de begroting 2020. De verschillen zijn per taakveld toegelicht.

Bedragen x € 1.000

Taakveld	Toelichting	Verschil	I/S/RES
Treasury	- Dividendopbrengsten bijgesteld op basis van verwachtingen Vitens en BNG.	16	S
	- Actualisatie van de rentes, kapitaallasten en dergelijke in 2020 levert per saldo een nadeel op van € 48.000 ten opzichte van 2019.	-48	S
OZB	- Opbrengst ozb is verhoogd met het inflatiepercentage 1,4% + 1% om de meerkosten van de sportvelden in het kader van de harmonisatie van het accommodatiebeleid te dekken (Kadernota 2017).	81	S
Algemene uitkering	- Hogere algemene uitkering op basis van de septembercirculaire 2019.	2.701	S
Overige goederen en diensten	- De stelpost onvoorzien is weer op niveau gebracht (€ -9.000). De stelpost nieuw beleid is ingezet voor preventie jeugd & Wmo (zie programma Inwoners). Dat leidt op dit programma tot een voordeel van € 49.000. Daarnaast hebben we in 2019 een eenmalige afkoopsom ontvangen van de gemeente Nijmegen in verband met grenscorrecties (€ 150.000).	-110	I/S

Reserves	- zie tabel verschillenanalyse reserves	-1.544	S
Kapitaallasten	- Mutatie op kapitaallasten	33	S
Salaris- en inhuurkosten	- Dit betreft de doorbelasting van de salaris- en inhuurkosten van de tijd die de organisatie aan dit programma besteedt.	-7	S
Diverse verschillen	-	-2	
Totaal programma Ons geld		1.120	

In onderstaande tabel vindt u de toelichting op de reserves tussen de begroting 2019 en de begroting 2020.

		<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Naam reserve	Toelichting	Verschil	I/S
Algemene reserve	- In het kader van de bezuinigingen voegen we vanaf 2020 geen rente meer toe aan de algemene reserve.	335	I
	- In 2019 is een (incidentele) bijdrage uit de algemene reserve geraamd voor diverse projecten/ uitgaven. Dit leidt in 2020 tot een nadeel van € 1.778.000. Daarnaast is er in 2020 een lagere bijdrage van € 656.000 ten opzichte van 2019 uit de algemene reserve geraamd voor de afbouw van het tekort op het sociaal domein.	-2.434	I
Reserve rekeningresultaten	- Deze zetten we in 5 jaar volledig in. Omdat we in 2018 een bedrag uit de reserve hebben gehaald, verandert het bedrag dat we er jaarlijks uithalen.	-156	S
Reserve lopende projecten	- In 2019 is voor diverse projecten/uitgaven een bedrag van € 400.000 toegevoegd aan de reserve lopende projecten.	400	I
Reserve dekking kapitaallasten	- In 2020 voegen we alleen de rente toe aan de reserve.	31	I
	- Bijdrage uit de reserve om de kapitaallasten van een aantal investeringen te dekken. Dit bedrag verandert jaarlijks.	7	I
Egalisatiereserve ODRN	- De egalisatiereserve ODRN is eind 2019 volledig ingezet. De lasten van de ODRN drukken vanaf 2020 volledig op de exploitatiebegroting.	-40	I
Aanpak extreme wateroverlast	- Bijdrage uit de reserve om de kapitaallasten van wateroverlast projecten te dekken.	25	I
	- In 2019 is eenmalig € 400.000 gestort in de reserve aanpak extreme wateroverlast. Vanaf 2020 voegen we rente toe aan de reserve.	387	I
Attributen sportcomplexen	- Jaarlijks halen we voor diverse investeringen aan voetbalclubs een bijdrage uit deze reserve. Dit bedrag verandert jaarlijks.	-29	I
Reserve aankoop kunstwerken	- In 2019 is deze reserve deels ingezet voor het kunstwerk op de rotonde Zevenheuvelenweg	-77	I

Reserve Den Ienloop	-	Jaarlijks halen we het exploitatietekort op Kulturhus Den Ienloop uit deze reserve. Het bedrag verandert jaarlijks.	7	I
Afrondingsverschillen	-		-	
Totaal reserves			-1.544	

Beleidskaders

BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten)

Notitie rente van de commissie BBV

Notitie overhead van de commissie BBV

Notitie riolering van de commissie BBV

Notitie waardering vastgoed van de commissie BBV

Financiële verordening Berg en Dal 2017 (art. 212 GW)

Controleverordening Groesbeek 2015 (art. 213 GW)

Belastingverordeningen gemeente Berg en Dal

Budgethoudersregeling Groesbeek 2015

Nota inkoopbeleid Berg en Dal 2016

Financieringsstatuut

Nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing Groesbeek 2015

Financiële verhoudingswet

Beleidsindicatoren

De beleidsindicatoren moeten we verplicht opnemen in de begroting volgens de Bbv. De gegevens en een toelichting op de beleidsindicatoren zijn te vinden op de website Waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast kunt u daar cijfers van andere gemeenten vinden. De cijfers zijn afkomstig van verschillende overheidsorganisaties. Deze cijfers zijn soms niet actueel en kunnen ieder moment wijzigen.

Indicator	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
<u>Gemiddelde WOZ waarde woningen</u>			
Gemeente	227	227	227
Provincie	227	227	227
Nederland	230	230	230

Eenheid: Duizend euro

Bron: CBS

Toelichting: Waarde begroting 2020 is waarde uit periode 2018

Woonlasten eenpersoonshuishouden

Gemeente	483	483	514
Provincie	656	656	670
Nederland	649	649	669

Eenheid: In Euro's

Bron: COELO

Toelichting: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een eenpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
Bedrag begroting 2020 betreft periode 2019

Woonlasten meerpersoonshuishouden

Gemeente	677	677	708
Provincie	726	725	737
Nederland	721	721	739

Eenheid: In Euro's

Bron: COELO

Toelichting: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
Bedrag begroting 2020 betreft periode 2019

Verbonden partijen

Bank Nederlandse gemeenten

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Den Haag
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde aandeelhoudersvergadering
Deelnemers	Overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang

Openbaar en gemeentelijk belang

BNG is de bank van en voor overheden en voor instellingen met een maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoner.

Visie

De primaire doelstelling van de BNG is uitoefening van het bankbedrijf voor overheden.

Missie en strategie hierbij zijn:

- behoud van een substantieel marktaandeel in de Nederlandse (semi)publieke sector;
- behalen van een redelijk rendement voor aandeelhouders;
- behoud van een excellente kredietwaardigheid.

Beleidsvoornemens

Geen gegevens bekend

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	260	293	293	293	293	293
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	103.116 aandelen(0,19%)	103.116 aandelen(0,19%)	103.116 aandelen(0,19%)	103.116 aandelen(0,19%)	103.116 aandelen(0,19%)	103.116 aandelen(0,19%)
Resultaat verbonden partij	337.000					
Omvang eigen vermogen verbonden partij						
Omvang vreemd vermogen verbonden partij						

Toelichting

Ontwikkelingen

Gedurende het begrotingsjaar hebben zich geen veranderingen voorgedaan in de belangen van aandeelhouders in BNG Bank.

Risico's

Munitax Gemeentelijk belastingkantoor

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Beuningen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	Beuningen, Heumen, Wijchen, Druten en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Munitax is de uitvoeringsorganisatie van vijf regiogemeenten op het gebied van belastingen. Deze organisatie is ondergebracht bij de centrumgemeente Beuningen, op basis van de wet Gemeenschappelijke Regelingen.

De taken van Munitax zijn vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling en bestaan uit:

- a. de heffing en invordering van belastingen;
- b. de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ);
- c. het administreren van de relevante vastgoedgegevens;
- d. het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en aan derden.

Visie

Munitax staat voor kwaliteit en efficiënt werken. Dit merken de deelnemende gemeenten en hun inwoners. We zijn continu bezig met het optimaliseren van onze dienstverlening. Verbetering van (interne) processen, digitalisering en het uitbreiden en delen van onze kennis zijn daarbij essentieel. We zijn transparant naar de inwoners, bedrijven en deelnemende gemeenten. Informeel contact is daarbij erg belangrijk voor ons. Daarom moedigen we persoonlijk, telefonisch contact aan. Want een eenvoudig telefoontje met een van onze specialisten kan veel verhelderen.

Beleidsvoornemens

Geen gegevens bekend

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-596	-599	-612	-610	-620	-632
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	24,24%	24,71%	25,54%	25,08%	25,09%	25,09%
Resultaat verbonden partij	0	0	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	0	0	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Uitvoering door de gemeente Beuningen. Geen balans aanwezig

Ontwikkelingen

Geen gegevens bekend

Risico's

Stijging van de kosten door een stijgend aantal bezwaren en beroepsschriften die "no cure no pay" bureaus indienen. Op dit moment is 40% van de bezwaren ingediend door een no cure no pay bureau. De afhandeling van deze bezwaarschriften kost ongeveer 3 keer zo veel behandelingstijd. Voor 2020 is nog geen reële inschatting te maken.

Overhead

We moeten de overheadkosten apart in de begroting en jaarrekening verwerken. Het gaat hier om kosten die te maken hebben met de ondersteuning van de organisatie.

Algemeen

Wat is overhead?

De commissie BBV legt de overhead uit als alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Het primaire proces zijn de kerntaken van de gemeente. Dit zijn de producten en diensten waar de inwoner mee geholpen wordt. Alle kosten die gemaakt worden bij de sturing en ondersteuning hiervan zijn dus overheadkosten.

In de begroting worden de kosten zoveel mogelijk verzameld op het programma waar ze bij horen. De overheadkosten worden niet verdeeld over de programma's. Deze kosten worden verzameld op een apart overzicht overhead en zijn daarmee beter zichtbaar.

Welke indeling?

In de regelgeving is de overhead verdeeld in vier hoofdgroepen.

1. Loonkosten overhead

Het gaat hier om de loonkosten van:

- a. Leidinggevenden in het primaire proces
- b. Financiën, toezicht en controle
- c. P&O
- d. Inkoopfunctie
- e. Communicatiefunctie
- f. Juridische zaken
- g. Bestuurszaken en bestuursondersteuning
- h. Informatievoorziening en automatisering
- i. Documentaire informatie voorziening (DIV) / informatiebeheer
- j. Facilitaire Zaken en huisvesting
- k. Managementondersteuning in het primaire proces

2. ICT-kosten

Dit zijn bijvoorbeeld de computers, intranet, applicatiebeheer en de Windows software.

3. Huisvestingskosten

De onderhoudskosten en kapitaallasten (rente en afschrijving) van bijvoorbeeld het gemeentehuis horen hier ook bij.

4. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering

Het gaat hier om uitbesteding van reguliere overheadtaken (bijv. schoonmaak) of inhuur van overheadpersoneel.

Overhead in cijfers:

Voor de gemeente Berg en Dal leidt dit tot de volgende ramingen, die we opgenomen hebben in onze begroting:

Bedragen x € 1.000		
Overhead	2019	2020
1. Loonkosten overhead	-6.335	-6.348
2. ICT-kosten	-2.047	-2.234
3. Huisvestingskosten	-557	-552
4. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering	-295	-582
Totaal	-9.234	-9.716
Toerekening aan projecten/grondexploitatie	254	309
Overhead ten laste van exploitatie	-8.979	-9.407

ad 1 Loonkosten overhead

In deze raming zijn naast de directe loonkosten ook opgenomen:

- de kosten van participatiebanen;
- de kosten van inhuur;
- diverse kosten, waaronder opleidingen, abonnementen, vakliteratuur en lidmaatschappen.

ad 2 ICT-kosten

In deze raming zijn onder meer opgenomen:

- kosten van onderhoud software;
- leasekosten van de PC's;
- bijdrage aan de IRVN (ICT Rijk van Nijmegen).

ad 3 Huisvestingskosten

In deze raming zijn opgenomen:

- kosten gemeentehuis in Groesbeek;
- kosten voormalige gemeentehuis in Ubbergen.

ad 4 Uitbestedingskosten bedrijfsvoering

In deze raming zijn opgenomen:

- stelpost inhuur
- stelpost flexibele schil

Een stelpost is een raming/reservering voor uitgaven waarvan we nog niet weten waar die precies thuishoren. Een voorbeeld hiervan is de stelpost voor inhuur. Deze zetten we in voor vervanging bij uitval van een zieke medewerker of bij het opvangen van werkzaamheden als er een vacature niet kan worden ingevuld. Bij de raming van zo'n stelpost inhuur weten wij wel vooraf dat het nodig is maar niet door welke afdelingen dit budget ingezet gaat worden. We kunnen daarom deze ramingen niet vooraf toerekenen aan de programma's. Dat is de reden dat deze meegenomen zijn in de overhead.

Daarnaast is er een flexibele schil, dat zijn middelen (mensen en geld) die we vanuit de flexibele schil inzetten om goed in te kunnen spelen op externe ontwikkelingen.

Toerekening aan projecten/grondexploitatie

Een deel van de overheadkosten rekenen we toe aan de projecten/grondexploitatie. Deze overheadkosten drukken daardoor niet op het begrotingssaldo.

Opslag overhead

De overheadkosten verdelen we niet, maar moeten in de begroting apart zichtbaar gemaakt worden. Dat gebeurt in dit programma.

De kosten die we doorrekenen aan de programma's mogen alleen nog maar zogenaamde directe kosten zijn en dat is overhead niet.

Bij het berekenen van kostendekkendheid (bij tarieven) mogen we wel een opslag voor overhead meenemen, zodat de kosten juist en volledig zijn. De kosten verhogen we dan met een percentage voor de overhead.

Daarnaast is het mogelijk om de overhead uit te drukken als percentage van de formatie.

Opslagpercentage (op basis van euro's)

Zoals hierboven aangegeven bedragen onze overheadkosten in totaal € 9.716 (x 1.000). De direct toegerekende loonkosten bedragen in totaal € 11.040 (x 1.000).

Het opslagpercentage is dan $9.716 / 11.040 \times 100\% = 88,33\%$.

Dit betekent dat we de directe loonkosten verhogen met 88,33%, zodat de overhead juist meegenomen wordt.

Percentage formatie (op basis van fte's)

Kijken we naar de formatie (hoeveel personeel overhead is er opgenomen in de begroting ten opzichte van het totaal), dan komen we tot de volgende berekening (1 fte is één fulltime medewerker):

Onze totale formatie is 216,94 fte (exclusief flexibele schil). Hiervan heeft 70,06 fte (verspreid over de hele organisatie) betrekking op overhead.

Het percentage overhead van de formatie is dan $70,06 \text{ fte} / 216,94 \text{ fte} = 32\%$.

Dit betekent dat 32% van onze formatie belast is met overheadwerkzaamheden. Dit percentage is ongeveer gelijk aan de voorgaande jaren (2018: 34% en 2019: 35%). In 2017 hebben we een benchmark uitgevoerd en daaruit bleek dat wij onder het gemiddelde zitten voor wat betreft kosten voor overhead.

Voor meer informatie over de organisatie en de bedrijfsvoering verwijzen wij je naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Lasten	-8.391	-8.979	-9.407	-9.348	-9.348	-9.347
Baten	547	0	0	0	0	0
Totaal programma	-7.844	-8.979	-9.407	-9.348	-9.348	-9.347

Toelichting verschillen Begroting 2019 - Begroting 2020

In onderstaande tabel vindt u de toelichting op de verschillen tussen de begroting 2019 en de begroting 2020. De verschillen zijn per taakveld toegelicht.

Bedragen x € 1.000			
Taakveld	Toelichting	Vershil	I/S/RES
Overhead	- Hogere bijdrage aan GR iRvN op basis van de begroting 2020 van de iRvN.	-24	S
	- Hogere toerekening van de salaris- en inhuurkosten die de organisatie aan overhead besteedt	-314	S
	- Hogere toerekening van overheadkosten. Het negatieve verschil is voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de ICT- kosten met € 173.000 (hogere software- en projectkosten) en de verhoging van het opleidingsbudget met € 37.000. Verder leiden diverse kleine mutaties in de kosten voor de bedrijfsvoering per saldo tot een voordeel van € 69.000).	-141	S
	- Hogere doorbelasting van overheadkosten aan projecten en investeringen.	55	S
Diverse verschillen	-	-4	
Totaal programma Overhead		-428	

Beleidskaders

BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten)

Notitie overhead van de commissie BBV

Beleidsindicatoren

De beleidsindicatoren moeten we verplicht opnemen in de begroting volgens de Bbv. De gegevens en een toelichting op de beleidsindicatoren zijn te vinden op de website Waarstaatjegemeente.nl. Daarnaast kunt u daar cijfers van andere gemeenten vinden. De cijfers zijn afkomstig van verschillende overheidsorganisaties. Deze cijfers zijn soms niet actueel en kunnen ieder moment wijzigen.

Indicator	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
-----------	---------------	----------------	----------------

Apparaatskosten

Gemeente	498	527	612
Provincie			
Nederland			

Eenheid: Kosten per inwoner

Bron: Eigen begroting

Toelichting: Berekening: € 21.267 (x 1.000) / 34.700 inwoners = € 612.
Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvesting-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken.
Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.

Bezetting

Gemeente	5,0	4,9	5,6
Provincie			
Nederland			

Eenheid: Fte per 1.000 inwoners

Bron: Eigen gegevens

Toelichting: Berekening: 195 fte / (34.700 inwoners / 1.000) = 5,6. De bezetting is de werkelijke invulling van de werkplekken.

Formatie

Gemeente	5,4	5,4	6,25
Provincie			
Nederland			

Eenheid: Fte per 1.000 inwoners

Bron: Eigen gegevens

Toelichting: Berekening: 216,94 fte / (34.700 inwoners / 1.000) = 6,25. De formatie is het aantal werkplekken volgens het formatieplan.

Externe inhuur

Gemeente	7,6	9,6	7,2
Provincie			
Nederland			

Eenheid: Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen

Bron: Eigen begroting

Toelichting: Berekening: $\text{€ } 1.199 / (\text{€ } 15.410 + \text{€ } 1.199) \times 100\% = 7,2\%$.

Overhead

Gemeente	9,32	10,35	10,35
Provincie			
Nederland			

Eenheid: % van totale lasten

Bron: Eigen begroting

Toelichting: Berekening: $\text{€ } 9.406 / \text{€ } 90.825 \times 100\% = 10,35\%$. De totale lasten zijn alle lasten, exclusief de stortingen in reserves.

Verbonden partijen

Er zijn geen Verbonden partijen die onder dit programma vallen.

Paragrafen

Lokale heffingen

Deze paragraaf gaat over de belastingen en heffingen die een gemeente mag innen. We gaan in op de volgende onderdelen:

- de verwachte (geraamde) belastinginkomsten
- het beleid over de lokale heffingen
- een overzicht van de diverse heffingen
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid
- een aanduiding van de lokale lastendruk

De gemeente mag een aantal belastingen en heffingen innen. Deze gemeentelijke belastingen en heffingen maken voor ongeveer 16% deel uit van de gemeentelijke inkomsten. We maken in het gemeentelijk belastinggebied onderscheid tussen:

- belastingen, dit zijn onder andere de onroerendezaakbelastingen (OZB), BIZ-belasting, toeristenbelasting en forensenbelasting: de opbrengst hiervan is niet gekoppeld aan bepaalde diensten die wij aanbieden.
- bestemmingsheffingen, zijn heffingen die gekoppeld zijn aan een bepaalde dienst van de gemeente. Dit zijn bijvoorbeeld de afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges.

Geraamde inkomsten

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Vershil Begroting- Begroting
Verordening OZB				
- Onroerendezaakbelasting	5.164	5.269	5.350	81
Verordening Toeristenbelasting				
- Toeristenbelasting	291	315	580	265
Verordening Forensenbelasting				
- Forensenbelasting	15	15	30	15
Verordening afvalstoffenheffing				
- Afvalstoffenheffing	2.789	2.934	3.116	182
- Huisvuilzakken	316	314	314	-
Verordening rioolheffing				
- Rioolheffing	3.425	3.555	3.733	178
Verordening marktgelden				
- Marktgelden	18	20	20	-
Verordening Lijkbezorgingsrechten				
- Grafrechten	69	50	50	-
Verordening BIZ-belasting				
- BIZ-belasting	30	31	31	-
Legesverordening	1.195	1.061	1.078	17
Totaal geraamde belastinginkomsten	13.313	13.564	14.302	738

Hieronder vindt u een overzicht van de verwachte (geraamde) belastinginkomsten voor de jaren 2019 en 2020 en de gerealiseerde inkomsten 2018. De regels met betrekking tot belastingen worden vastgelegd in een zogenaamde verordening. Per verordening of belastingsoort zijn de inkomsten afzonderlijk vermeld.

In vergelijking met de verwachte opbrengsten 2019 is de raming van de totale belastingen opbrengsten in 2020, per saldo € 738.000 hoger.

De belangrijkste verklaringen zijn:

- meer OZB-opbrengsten € 81.000 door inflatiecorrectie 1,4% en areaaluitbreiding en + 1,0% verhoging voor dekking kosten sportvelden. De verhoging van 1,0% komt uit de Kadernota 2017. Deze extra verhoging is opgenomen om de meerkosten van de sportvelden te dekken in het kader van de harmonisatie van het accommodatiebeleid;
- hogere opbrengst toeristenbelasting € 265.000 door verdubbeling van de tarieven.
- € 182.000 meer inkomsten op de afvalstoffenheffing door tariefstijging van 7,6%;
- hogere opbrengsten rioolheffing € 178.000 door tariefstijging van 5% conform GRP + inflatiecorrectie 1,4%;

Onder het kopje 'Overzicht op hoofdlijnen per heffing' leggen we uit welke ontwikkelingen er zijn. Ook leggen we de voorgenomen wijzigingen van de tarieven voor 2020 uit.

Beleid lokale heffingen

Op 4 juli 2019 is de Kadernota 2020 door de gemeenteraad vastgesteld. Hierin is het beleid opgenomen over de lokale heffingen voor de komende jaren. Bij het opstellen van de begroting 2020, en de meerjarenraming, is van dit financiële kader uitgegaan.

Voor de OZB betekent dit een stijging van 1,4% (inflatiecorrectie). Daarnaast is ook de verhoging van 1,0% verwerkt uit de Kadernota 2017. Deze extra verhoging is opgenomen om de meerkosten van de sportvelden te dekken in het kader van de harmonisatie van het accommodatiebeleid.

De tarieven voor de afvalstoffenheffing stijgen met 7,6%.

We gaan ervan uit dat de rioolheffing, het rioolaansluitrecht en de leges 100% kostendekkend zijn. Dit betekent dat de opbrengsten en kosten aan elkaar gelijk zijn.

De tarieven toeristenbelasting zijn verdubbeld. Onze inwoners en onze bezoekers gebruiken onze voorzieningen. We vragen dus ook van onze bezoekers een bijdrage.

Voor de forensenbelasting sluiten we aan bij ons gemeentelijk beleid over de toeristenbelasting. Daarom zijn ook deze tarieven verdubbeld.

Voor de Bedrijfs Investerings Zone Belasting (BIZ) is een uitvoeringsovereenkomst aangegaan met de Vereniging BIZ Groesbeek Centrum voor een periode van 5 jaar.

Munitax voert voor onze gemeente de belastingwerkzaamheden en de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ) uit. Munitax is het gemeenschappelijk belastingkantoor waar wij bij zijn aangesloten. Munitax verzendt de belastingaanslagen.

Overzicht op hoofdlijnen per heffing

Onroerendezaakbelastingen

De inkomsten Onroerendezaakbelastingen (OZB) zijn niet bestemd voor bepaalde producten of diensten. Het is een zogenaamd algemeen dekkingsmiddel.

De OZB kent twee soorten belastingen:

- een eigenarenbelasting
dit is belasting die de eigenaar van een gebouw moet betalen.
- een gebruikersbelasting
dit is een belasting die een gebruiker bijvoorbeeld een huurder van een gebouw moet betalen.

In tegenstelling tot de eigenarenbelasting wordt de gebruikersbelasting alleen geheven van de gebruikers van niet-woningen. Deze belasting is een zogenaamde tijdstipbelasting. Dit betekent dat de toestand per 1 januari van het betreffende jaar bepalend is voor de OZB-heffing. De OZB wordt berekend op basis van de vastgestelde waarde van het pand. Het tarief is een percentage van de waarde van een gebouw. Deze waarde wordt bepaald op basis van de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ).

Bij het opstellen van deze begroting is voor 2020 uitgegaan van een verhoging van 2,4% (inflatie 1,4% + 1,0% extra verhoging). Wij verwachten dat de inkomsten in 2020 € 5.350.000 zullen zijn.

De spelregels over de OZB leggen we vast in een verordening. De gemeenteraad stelt in december 2019 de verordening OZB 2020 vast. Omdat de WOZ-waarde van een pand het uitgangspunt is voor de heffing houden we bij het berekenen van de tarieven ook rekening met de verandering in de waarde (waardeontwikkeling) van de panden per 1 januari 2020 ten opzichte van 1 januari 2019 (waardepeildatum).

Toeristenbelasting

De inkomsten Toeristenbelasting zijn ook algemene dekkingsmiddelen. Voor 2020 stellen wij voor de tarieven te verdubbelen. De opbrengst voor 2020 is begroot op € 580.000. We stellen voor de tarieven de komende vijf jaar gelijk te houden en de investeringen in de sector onaangetast te laten.

Forensenbelasting

Forensen zijn mensen die meer dan 90 dagen, maar minder dan 9 maanden in één kalenderjaar, in een woning in onze gemeente verblijven en geen inwoner zijn van onze gemeente zijn. Zij moeten in onze gemeente ook belasting betalen. Dit noemen we de forensenbelasting.

Mensen die forensenbelasting betalen hoeven geen toeristenbelasting te betalen. Dit is geregeld in de verordening.

Voor 2019 is het tarief vastgesteld op € 153 per woning per jaar. We sluiten voor de tariefsverhoging voor 2020 aan bij ons gemeentelijk beleid over de toeristenbelasting. Dit betekent dat ook de tarieven voor de forensenbelasting verdubbelen. Het tarief komt voor 2020 uit op een bedrag van € 306. Voor 2020 verwachten wij € 30.000 aan inkomsten. Ook voor de forensenbelasting stellen wij voor om de tarieven de komende vijf jaar gelijk te houden.

Afvalstoffenheffing

Wij brengen afvalstoffenheffing in rekening op grond van de Wet milieubeheer.

Belastingplichtig is degene, van wie de gemeente het huishoudelijk afval moet inzamelen.

De tarieven voor de afvalstoffenheffing stijgen met 7,6%. De verwachte opbrengst in 2020 is € 3.116.000. Daarmee komt de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing uit op 87%. Dit betekent dat we met de totale opbrengsten 87% van de kosten kunnen betalen. Omdat het begrotingssaldo voldoende is dekken we het verschil tussen de opbrengsten en de kosten (€ 450.000) structureel ten laste van het begrotingssaldo.

Afvalstoffenheffing

7.3 Afval incl btw	-4.282.989
6.3 Kwijtschelding incl btw	-202.211
0.4 Overhead	-205.229
Overige opbrengsten	<u>1.124.679</u>

Totale kosten	-3.565.750
----------------------	-------------------

Opbrengst belastingen	3.115.750
-----------------------	-----------

Totale opbrengsten	3.115.750
---------------------------	------------------

Dekking	87%
----------------	------------

Rioolheffing

De gemeente moet zorgen voor de afvoer van het stedelijk afvalwater (rioolwater) en hemelwater (regenwater). De kosten betalen we uit de rioolheffing.

Eind 2015 heeft de gemeenteraad het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) 2016-2020 vastgesteld. De tarieven verhogen we elk jaar met 5% en inflatie (voor 2020 1,4%), zoals in het GRP is afgesproken.

De totale opbrengst komt daarmee voor 2020 op € 3.830.000. Op basis van de begroting is de rioolheffing 100% kostendekkend. Dit betekent dat de kosten net zo hoog zijn als de inkomsten.

Rioolheffing

7.2 Riolering incl btw	-2.769.044
7.2 Overige opbrengsten	34.000
7.2 Dotatie aan voorziening	-427.803
5.7 Natuurlijk groen incl btw	-88.330
6.3 Kwijtschelding incl btw	-202.743
2.1 Schoonhouden wegen incl btw	-82.020
0.4 Overhead	<u>-294.060</u>

Totale kosten	-3.830.000
----------------------	-------------------

Opbrengst belastingen	3.830.000
-----------------------	-----------

Totale opbrengsten	3.830.000
---------------------------	------------------

Dekking	100%
----------------	-------------

Rioolaansluitrecht

Bij de harmonisatie van de tarieven in verband met de herindeling (in 2015) is gekozen voor een vast tarief als we een standaard aansluiting op het riool moeten maken. Uitgangspunt hierbij is dat we met de opbrengsten de kosten kunnen betalen.

Rioolaansluitrecht

7.2 Huisaansluitingen incl btw	-9.061
0.4 Overhead	<u>-559</u>

Totale kosten	-9.621
----------------------	---------------

Leges	9.000
-------	-------

Totale opbrengsten	9.000
---------------------------	--------------

Dekking	94%
----------------	------------

Marktgelden

In de marktgeldverordening staan de gemeentelijke regels over de markt. We verhogen de tarieven voor 2020 met 1,4% (inflatie).

Het dekkingspercentage, inclusief de inkomsten uit staangelden, is 39%. Dit betekent dat we met de totale opbrengsten (€ 20.000) voor 2020, 39% van de kosten (€ 50.695) kunnen betalen. Er is dus een tekort van € 30.695 (zie ook tabel Marktgelden). Volgens ons zijn kostendekkende tarieven niet haalbaar.

Marktgelden

3.3 Kosten markten	-46.715
0.4 Overhead	-12.980
3.3 Overige opbrengsten	<u>9.000</u>

Totale kosten	-50.695
----------------------	----------------

Opbrengst belastingen	20.000
-----------------------	--------

Totale opbrengsten	20.000
---------------------------	---------------

Dekking	39%
----------------	------------

Lijkbezorgingsrechten/Grafrechten

Met de opbrengst uit de begraafrechten betalen we de kosten van het begraven en het onderhouden van de begraafplaatsen. Voor 2020 verhogen we de tarieven met 1,4% (inflatie).

Wij verwachten een opbrengst van € 50.000. Op basis van de begrotingsgegevens realiseren wij een dekkingspercentage van 38%. Het gevolg is een tekort op de exploitatie van € 81.176 voor 2020. Kostendekkende tarieven vinden we niet haalbaar. We zitten op vergelijkbare tarieven als de kerken in onze gemeente.

Begraafplaatsrechten

7.5 Kosten begraafplaatsen	-117.838
0.4 Overhead	-13.338
7.5 Overige opbrengsten	-

Totale kosten	-131.176
----------------------	-----------------

Opbrengst belastingen	50.000
-----------------------	--------

Totale opbrengsten	50.000
---------------------------	---------------

Dekking	38%
----------------	------------

BIZ-belasting

Per 1 januari 2017 is de Verordening Bedrijveninvesteringszone (BIZ) Centrum Groesbeek 2017 in werking getreden. Het hoofddoel van de BIZ Centrum Groesbeek is om de concurrentiekracht van het winkelgebied te vergroten, zodat de omzet van de ondernemers in het werkgebied toeneemt. Hiervoor hebben we een Uitvoeringsovereenkomst gesloten met de Vereniging BIZ Groesbeek Centrum voor een periode van vijf jaar.

De BIZ-bijdrage dragen wij over aan de Vereniging BIZ Centrum Groesbeek, waarvan de leden gezamenlijk bepalen welke activiteiten ze voor dit bedrag (laten) organiseren. In hun jaarplan staat onder andere gezamenlijke online marketing, evenementen en verfraaiing van het centrum.

Leges

Op basis van de legesverordening worden de rechten geheven van degenen die gebruik maken van de diensten, beschikbaar gesteld door het gemeentebestuur. De Tarieventabel bij de verordening is conform het VNG-model ingedeeld in drie titels zijnde:

Titel 1 Algemene dienstverlening;

Titel 2 Dienstverlening vallende onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunningen;

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijnen.

In artikel 229b van de Gemeentewet is bepaald dat de tarieven zodanig moeten zijn vastgesteld dat de geraamde baten van de rechten niet uitgaan boven de geraamde lasten. Daar waar rijksnormen of maximumtarieven gelden (zoals bij reisdocumenten), zijn deze leidend. De overige tarieven in de legesverordening worden - los van overige wijzigingen van de legesverordening - verhoogd met een inflatiecorrectie van 1,4%.

Legesverordening							
Titel/ hoofdstuk	Onderwerp	Taakveld	Toe te rekenen lasten	Overhead	Totaal lasten	Baten	Dekking in %
Titel 1 Algemene dienstverlening							
1	Burgerlijke stand	0.2 Burgerzaken	-59.812	-26.810	-86.622	75.260	87%
2	Reisdocumenten	0.2 Burgerzaken	-68.054	-16.031	-84.085	75.570	90%
3	Rijbewijzen	0.2 Burgerzaken	-117.719	-52.043	-169.761	175.000	103%
4	Verstrekingen uit basisregistratie personen	0.2 Burgerzaken	-9.376	-3.472	-12.848	7.480	58%
5	Verstrekingen uit het Kiesregister		n.v.t.				n.v.t.
6	Verstrekingen o.g.v. Wet bescherming persoonsgegevens		n.v.t.				n.v.t.
7	Bestuursstukken		-	-	-	-	-
8	Vastgoedinformatie		-	-	-	-	-
9	Overige publiekszaken	0.2 Burgerzaken	-37.417	-4.193	-41.610	23.900	57%
10	Gemeentearchief		-	-	-		-
11	Huisvestingswet		-	-	-		-
12	Leegstandswet		-	-	-		-
13	Gemeentegarantie		-	-	-		-
14	Marktstandplaats		n.v.t.				n.v.t.
15	Winkeltijdenwet	1.2 APV en bijz. wetten	-91	-81	-172	65	38%
16	Kansspelen	1.2 APV en bijz. wetten	-4.911	-3.750	-8.661	5.012	58%
17	Kabels en leidingen	2.1 Verkeer en vervoer	-86.238	-17.390	-103.628	39.000	38%
18	Gehandicaptenparkeer kaart	2.2 Parkeren	-39.417	-13.069	-52.486	9.000	17%
19	Diversen		-	-	-	-	-
Totaal titel 1			-423.035	-136.838	-559.874	410.287	73%

Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunningen						
Bouwen	8.3 Wonen en bouwen	-704.284	-6.134	-710.418	658.450	93%
Ruimtelijke ordening	8.1 Ruimtelijke ordening	-162.772	-90.823	-253.595	25.000	10%
Kapvergunningen	5.7 Openbaar groen	-33.073	-4.684	-37.758	2.000	5%
Uitritvergunningen	2.1 Verkeer en vervoer	-16.750	-541	-17.292	450	3%
Aanlegvergunningen	5.7 Openbaar groen	-15.691	-12.093	-27.784	3.000	11%
Overigen		-16.226	-4.143	-20.369	1.000	5%
Totaal titel 2		-948.797	-118.419	-1.067.216	689.900	65%
Totaal titel 1 en 2		-1.371.832	-255.257	-1.627.089	1.100.187	68%
Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn						
1 Horeca	1.2 APV en bijz. wetten	-22.648	-19.136	-41.785	€ 2.000	5%
2 Organiseren evenementen/markten		-	-	-	-	-
3 Prostitutiebedrijven	n.v.t.					n.v.t.
4 Splitsingsvergunning woonruimten	n.v.t.					n.v.t.
5 Leefmilieuverordening	n.v.t.					n.v.t.
6 Brandbeveiligingsverordening		-	-	-	-	-
7 Kinderopvang		-2.524	-481	-3.004	2000	67%
8 Overige / Leges APV	6,1 Peuterspeelzalen 1.2 APV en bijz. wetten	-90.521	-78.000	-168.521	9.500	6%
Totaal titel 3		-115.692	-97.617	-213.309	13.500	6%
Totaal titel 1 en 2 en 3		-1.487.524	-352.874	-1.840.399	1.113.687	61%

Kwijtscheldingsbeleid

Het is voor belastingplichtigen mogelijk om voor de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing en de rioolheffing kwijtschelding aan te vragen. In de begroting 2020 is hiervoor een bedrag van € 350.000 opgenomen.

Dit bedrag is geraamd op basis van ervaringscijfers van de laatste twee jaren. Of de aanvrager in aanmerking komt voor kwijtschelding hangt af van zijn persoonlijke financiële situatie. Wij verlenen kwijtschelding als aan alle voorwaarden voor kwijtschelding is voldaan. In onze gemeente hanteren wij de zogenaamde 100 procent kwijtscheldingsnorm. Dit

betekent dat mensen met een inkomen op bijstandsniveau, zonder vermogen, altijd in aanmerking komen voor kwijtschelding.

Belastingkantoor Munitax regelt voor ons de uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid. Zij maken voor het verlenen van geautomatiseerde kwijtschelding gebruik van de informatie van het landelijk Inlichtingenbureau. Het bureau toetst het gemeentelijke bestand met de huishoudens die in 2018 recht hebben op kwijtschelding aan de hand van gegevens van het UWV, de Belastingdienst en de RDW. Afhankelijk van het toetsingsresultaat wordt het recht op kwijtschelding wel/niet ambtshalve verleend.

Lokale lastendruk

De belastingen en heffingen die inwoners betalen, verschillen per persoon. Toch bestaat de behoefte om gemeenten te vergelijken. Voor die vergelijking maken we gebruik van de gemeentelijke lastendruk. Hierbij gaan we uit van een standaardsituatie met de tarieven van onze gemeente. In de berekening van de lastendruk houden we rekening met de Onroerendezaakbelastingen, Afvalstoffenheffing en Rioolheffing.

Tabel: Lokale lasten per type huishouden 2020

Belastingsoort	Berg en Dal		Berg en Dal	
	Eigenaar woning		Huurder woning	
	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.
Ozb	249	249	-	-
Rioolheffing	260	131	260	131
Afvalstoffenheffing	225	160	225	160
Afvalzakken	26	17	26	17
Totaal	759	557	511	308

Tabel: Lokale lasten per type huishouden 2019

Belastingsoort	Berg en Dal		Berg en Dal		Landelijk*	
	Eigenaar woning		Huurder woning			
	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.
Ozb	243	243	-	-	281	281
Rioolheffing	244	123	244	123	196	178
Afvalstoffenheffing	209	149	209	149	263	214
Afvalzakken	26	17	26	17		
Totaal	722	532	479	289	740	673

Tabel: Lokale lasten per type huishouden 2018

Belastingsoort	Berg en Dal		Berg en Dal		Landelijk*	
	Eigenaar woning		Huurder woning			
	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.	Meerpers.	Eenpers.
Ozb	237	237	-	-	288	288
Rioolheffing	233	117	233	117	194	176
Afvalstoffenheffing	202	144	202	144	253	205
Afvalzakken	26	17	26	17		
Eenmalige korting op de belastingaanslag	-20	-20	-20	-20		
Totaal	678	495	441	258	735	669

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om onverwachte, hoge kosten op te kunnen vangen, zonder dat de uitvoering van taken en de bedrijfsvoering in gevaar komen. Het weerstandsvermogen geeft aan hoe sterk de financiële positie van de gemeente is. Voor het beoordelen van de "weerstand" is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit. Het gaat hierbij alleen om risico's waarvoor geen of wellicht onvoldoende verzekeringen zijn afgesloten, voorzieningen zijn gevormd of budgetten beschikbaar zijn. In deze paragraaf gaan wij in op onze risico's en het vermogen om deze risico's op te kunnen vangen.

Algemeen

Wet- en regelgeving

De wettelijke kaders op het gebied van weerstandsvermogen zijn opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Hierin is bepaald dat bij de begroting en jaarrekening een paragraaf weerstandsvermogen wordt opgenomen. De bepalingen luiden als volgt (citaat uit BBV):

Artikel 11.

- 1. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:*
 - a. de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de provincie onderscheidenlijk gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;*
 - b. alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.*
- 2. De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat ten minste:*
 - a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;*
 - b. een inventarisatie van de risico's;*
 - c. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;*
 - d. een kengetal voor de:*
 - 1a°. netto schuldquote;*
 - 1b°. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;*
 - 2°. solvabiliteitsratio;*
 - 3°. grondexploitatie;*
 - 4°. structurele exploitatieruimte; en*
 - 5°. belastingcapaciteit*
 - e. een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.*
- 3. Bij ministeriële regeling worden nadere regels gesteld over de wijze waarop de kengetallen, genoemd in het tweede lid, onderdeel d, door provincies en gemeenten worden vastgesteld en in de begroting en het jaarverslag worden opgenomen.*

Gemeentelijke regelgeving op het gebied van het weerstandsvermogen is opgenomen in de verordening ex. artikel 212 Gemeentewet.

In de "Financiële verordening Berg en Dal 2017", is het volgende opgenomen:

Artikel 16. Weerstandsvermogen & risicobeheersing

In een nota weerstandsvermogen en risicobeheersing stelt de raad aanvullende regels vast met betrekking tot weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Op 17 september 2015 heeft de gemeenteraad de "Nota Weerstandsvermogen en Risicobeheersing Groesbeek 2015" vastgesteld.

Risicoregister

In het risicoregister hebben wij alle bekende risico's in beeld gebracht, beoordeeld en geanalyseerd. Vervolgens geven wij aan hoe wij met het risico willen omgaan in termen van beheersing. De risico's zijn gekwantificeerd en de risicoscore is bepaald. Per risico geven we het financiële belang aan, vervolgens bepalen wij de kans dat het risico zich daadwerkelijk voordoet, uitgedrukt in een percentage. Hierna hebben wij de risicoscore bepaald door het financieel belang te vermenigvuldigen met de kans.

Klasse-indeling

De gehanteerde klasse-indeling ziet er als volgt uit:

Kans		
Klasse	Referentiebeelden	Kwantitatief
1	Zeer klein (< of 1 keer per 10 jaar). Zeer onwaarschijnlijk, komt niet voor in de branche, voor zover bekend	1 - 20%
2	Klein (1 keer per 5 - 10 jaar). Niet waarschijnlijk maar mogelijk, is binnen andere gemeenten wel eens voorgekomen (in de afgelopen 5 jaar)	21 - 40%
3	Gemiddeld (1 keer per 2 - 5 jaar). Komt zelden voor maar is wel al eens voorgekomen (in de afgelopen 5 jaar)	41 - 60%
4	Groot (1 keer per 1 - 2 jaar). Is verscheidene malen voorgekomen (3x of vaker in de afgelopen 5 jaar)	61 - 80%
5	Zeer groot (1 keer per jaar of >). Komt met enige regelmaat voor (1 of meerdere keren per jaar)	81 - 100%

Beheersen van risico's

In deze fase bepalen wij oplossingen om de benoemde risico's te beheersen. Het is van belang dat wij ook iets met de risico's doen. Voor elk risico maken wij een keuze uit de volgende vier maatregelen:

1. Beëindigen (B)

Dit houdt in dat wij beleid waar een risico door ontstaat (adviseren te) beëindigen, op een andere manier vorm geven of geen beleid starten dat een risico met zich meebrengt. Ook kunnen wij werkprocessen zodanig invullen, dat we bepaalde risico's vermijden.

2. Verminderen (V)

Door het risico af te dekken middels een verzekering, een voorziening of een ander budget in de begroting kunnen wij het risico verminderen. Hiermee beperken we dus de gevolgen van een risico. Tevens kan verminderen betekenen, het aanpakken of wegnemen van de oorzaak van het risico.

3. Overdragen (O)

Dit kan door het beleid dat een risico met zich meebrengt, uit te laten voeren door een andere betrokken partij, die daarbij ook de financiële risico's overneemt.

4. Accepteren (A)

Als wij een risico niet (kunnen) vermijden, verminderen of overdragen accepteren wij het risico en moeten wij de eventuele financiële schade volledig middels de weerstandscapaciteit afdekken. Dit betekent niet dat het risico niet beïnvloedbaar is en daarom maar geaccepteerd moet worden. Het betekent dat wij het risico op dit moment accepteren en niet op één of andere wijze afdekken. Mocht de wens bestaan om het risico in de toekomst anders te beheersen dan moeten we kiezen voor beëindigen, verminderen of overdragen.

Inventarisatie risico's

Bij dit onderdeel presenteren wij de risico's. Wij hebben een inventarisatie uitgevoerd, de risico's geanalyseerd en beoordeeld en vervolgens zoveel als mogelijk gekwantificeerd.

We kunnen de risico's als volgt onderverdelen:

- Aansprakelijkheidsrisico's
- Risico's op eigendommen
- Risico's van de bedrijfsvoering
- Financiële risico's
 - Grondexploitatie
 - Verbonden partijen
 - Open-einde regelingen
 - Grote projecten
 - Overige financiële risico's

Bedragen x € 1.000

Categorie	Risico
1. Aansprakelijkheid	410
2. Eigendommen	119
3. Bedrijfsvoering	268
4. Financieel	2.107
Totaal risico's	2.904

1. Aansprakelijkheid (totaal risico € 410.000)

Bedragen x €1.000

Categorie Onderwerp	Beh.	Fin.	Kans		Risico
		Belang €	Kl.	%	score €
Nalatigheid of onrechtmatig handelen	V	100	1	5%	5
Planschade	O/V	50	1	10%	5
Schadeclaims	A	2.000	1	20%	400
Totaal		2.150			410

Nalatigheid of onrechtmatig handelen

De risico's zijn in de meeste gevallen beperkt, doordat waar mogelijk verzekeringen zijn afgesloten. Ook hebben wij in de begroting diverse budgetten beschikbaar, bijvoorbeeld om ons eigen risico af te dekken.

Planschade

Planschade dekken we zoveel mogelijk af in contracten met ontwikkelaars. In geval van een gemeentelijke ontwikkeling (waar geen verhaal kan plaatsvinden), houden we hier bij de kredietvoting rekening mee.

Schadeclaims

De gemeente loopt altijd het risico dat er schadeclaims ingediend worden. Over het algemeen zijn dit langlopende procedures waarvoor de risico's moeilijk in te schatten zijn. Daarom is hiervoor in de exploitatie geen raming opgenomen. Om de risico's toch mee te kunnen nemen in deze paragraaf, zijn we uitgegaan van een totaal bedrag van € 2 miljoen met een kans van 20%.

2. Eigendommen (totaal risico € 119.000)

Bedragen x €1.000

Categorie Onderwerp	Beh.	Fin. Belang €	Kans		Risico score €
			Kl.	%	
Eigen risico schadegevallen	V	25	3	50%	13
Schade door vandalisme/diefstal (in openb. ruimte)	V	40	3	50%	20
Onderhoud gemeentelijke gebouwen en terreinen	A	100	3	50%	50
Ruiming explosieven	V	50	1	10%	5
Bodemsanering	V	100	2	25%	25
Archeologie	V	25	2	25%	6
Totaal		340			119

Eigen risico schadegevallen

De risico's met betrekking tot onze eigendommen hebben wij aanzienlijk beperkt door het afsluiten van brand- en stormverzekeringen. Hiervoor geldt een eigen risico van € 2.500 per gebeurtenis. Zaken als bijvoorbeeld vandalisme zijn uitgesloten van de verzekering.

Schade door vandalisme/diefstal (in de openbare ruimte)

Vandalisme is niet verzekerd. De kosten vangen we op binnen de normale budgetten en leiden niet tot grote overschrijdingen. We maken ook bewuste keuzes bij het gebruik van materialen in de openbare ruimte.

Onderhoud gemeentelijke gebouwen en terreinen

Wij voeren voor onze eigendommen planmatig beheer en onderhoud uit. Dit doen wij op basis van de beheerplannen en actuele inspecties. De onderhoudstoestand van de gebouwen is op peil en de noodzakelijke dotaties aan de onderhoudsvoorzieningen actualiseren we iedere drie jaar. Voor een aantal gebouwen loopt de discussie over voortgezet gebruik. Hiervoor voegen we op dit moment geen bedrag toe aan de voorzieningen.

Ruiming explosieven

Er is een risico dat bij grondwerken explosieven worden aangetroffen waarvoor onderzoeken, dan wel ruiming moeten plaatsvinden. De kosten hiervan ramen we zoveel mogelijk vooraf in de projectkosten en/of brengen we in rekening bij de ontwikkelaars. Daarnaast kunnen we een deel van de kosten declareren bij het Rijk.

Bodemsanering

We voeren bij projecten partijkeuringen uit op vrijgekomen grond. Bij het aantreffen van ernstige verontreiniging kan dit tot aanzienlijke verwerkingskosten leiden.

Archeologie

We lopen het risico dat er archeologische vondsten gedaan worden bij projecten in de openbare ruimte. Dit risico onderzoeken we door middel van het maken van proefsleuven voor de start van een project.

3. Bedrijfsvoering (totaal risico € 268.000)

Bedragen x €1.000

Categorie Onderwerp	Beh.	Fin. Belang €	Kans Kl.	%	Risico score €
Bedrijfsongevallen	V/A	250	1	2%	5
Fraude en diefstal	B	p.m.	1	1%	p.m.
Afwezigheid personeel wegens ziekte of anderszins	V	720	2	25%	180
Vertrek personeel	V	100	1	10%	10
ICT	V	129	3	50%	65
Informatiebeveiliging	V	800	1	1%	8
Totaal		1.999			268

Bedrijfsongevallen

Wij hebben de "Goed Werkgeverschapsverzekering" afgesloten. Werkgevers hebben de wettelijke zorgplicht voor de veiligheid van werknemers en die zorgplicht wordt uitgebreid. De werkgever is aansprakelijk voor bedrijfsongevallen en beroepsziekten van werknemers. Ook molest is meeverzekerd. Naast ambtenaren vallen ook raadsleden, wethouders en de burgemeester onder de polis.

Fraude en diefstal

De huidige economische ontwikkelingen kunnen voor de gemeente leiden tot verhoogde prikkels of gelegenheden tot het doen van of meewerken aan fraude. Er is een Fraude- en Berovingsrisicoverzekering afgesloten.

Daarnaast zijn fysieke en/of administratieve maatregelen genomen (functiescheiding, procesbeschrijvingen). De interne controle richt zich ook op deze zaken.

Afwezigheid van personeel wegens ziekte of anderszins

Kennis en kunde zijn (tijdelijk) niet beschikbaar waardoor de kwaliteit van de organisatie en de door de organisatie geleverde producten lager worden. Uitgangspunt bij ziekteverzuim is een interne oplossing en geen externe inhuur, afhankelijk van de duur van de afwezigheid en taak. Totstandkoming inschatting: loonsom € 15.410.808 x 4,67% (bron: loonsom begroting 2020; ziekteverzuimpercentage over 2018) = € 720.000

Vertrek personeel

Als gevolg van vertrek van personeel kan er kennis en kunde verloren gaan. Daarnaast is er bij het huidige personeel veel ervaring en kennis van de lokale situatie aanwezig, welke bij vertrek verloren gaan. Dit kan leiden tot inefficiëntie.

ICT

Computeruitval kan tot gevolg hebben dat we onze dienstverlening (tijdelijk) niet meer kunnen uitvoeren en onze medewerkers niet meer optimaal kunnen werken. Vooral de laatste tijd zijn bedreigingen van virussen in het nieuws, hetzelfde geldt voor datalekken.

Informatiebeveiliging

Informatiebeveiliging wordt steeds actueler. Er is weliswaar steeds meer aandacht, maar het risico wordt ook steeds groter. Denk hierbij aan datalekken. Er is vooralsnog geen cybercrime verzekering afgesloten, maar de actuele ontwikkelingen laten zien dat de risico's groter worden.

4. Financieel (totaal risico € 2.265.000)

Bedragen x €1.000

Categorie Onderwerp	Beh.	Fin. Belang €	Kans Kl.	%	Risico score €
Open-einde regelingen					
Doelgroepenvervoer (Wmo-cliënten en leerlingen)	A	1.072	1	10%	107
Nieuwe Wmo en Jeugdwet	A	1.000	3	50%	500
Wvggz en Beschermd Wonen	A	pm	3	50%	-
Hulp bij het huishouden	A	3.000	1	10%	300
Af-/toename aantal uitkeringen PW/IOAW/IOAZ	V/A	472	2	25%	118
Toename aanvragen bijz.bijstand/armoedebestrijding	V	180	1	10%	18
Toename aanvragen schuldhelpverlening	V	20	1	10%	2
Toename aantal Bbz regeling (leningen)	A	43	1	10%	4
Toename aanvragen voorzieningen Wmo	V	800	1	10%	80
Vermindering legesopbrengsten bouwvergunningen	V	138	2	25%	34
Toename bezwaar/kwijtschelding	V	80	1	5%	4
Lagere opbrengsten OZB, AH en RH door leegstand	V/A	160	1	5%	8
Verbonden partijen					
GGD	V/A	300	3	50%	150
MARN	V/A	-	1	5%	-
ODRN	V/A	115	1	50%	58
VRGZ	V/A	123	1	10%	12
MGR Werkbedrijf en ICT	V/A	281	3	50%	140
Grondexploitatie					
Toerekening apparaatskosten grex	V	170	1	5%	9
Economische risico's en vertraging	V/A	398	1	10%	114
Grote projecten					
Toerekenen apparaatskosten aan projecten	V	510	1	10%	51
Gemis subsidies a.g.v. uitloop projecten	V	200	1	10%	20
Overige financiële risico's					
BTW subsidies sport	A	822	1	20%	164
Opbrengst verpakkingsafval	A	118	4	80%	94
Loonontwikkelingen	A/V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Ontwikkeling pensioen premie	A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Prijzontwikkelingen	V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Algemene uitkering	A/V	200	2	25%	50
Renterisico	A	25	2	30%	8
Beleggingen - dividend	A	100	1	15%	15
Decentralisatie Rijkstaken	A	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.

Oninbare vorderingen	V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Bezwaarschriften	V	5	4	80%	4
Garanties en borgstellingen	A	3.900	1	1%	39
Hypotheken personeel	V/B	100	1	3%	3
Wachtgeld/pensioenen bestuurders	V	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Eigendommenadministratie gemeentelijke gronden	A	25	1	2%	1
Totaal		14.357			2.107

De risico's bij dit onderdeel hebben betrekking op open-einde regelingen, schadeclaims, verbonden partijen, grondexploitatie, grote projecten en overige financiële risico's.

Open-einde regelingen (totaal risico € 1.175.000)

Doelgroepenvervoer

In 2019 zien we een verdere toename van het gebruik van het Wmo-vervoer en een lichte afname van het leerlingenvervoer. We zien een lichte daling van de kosten. Voor 2020 voorzien we dat de kosten gaan toenemen. Dit komt onder andere doordat het BPM voordeel voor taxibedrijven vervalt waardoor voertuigen duurder worden. Dit verwerken taxibedrijven naar verwachting in hun tarieven voor de nieuwe contractperiode. We nemen in 2020 enkele maatregelen, die moeten leiden tot besparingen op het vervoer. Dit zal de stijging van de kosten dempen. Het risico voor de kostentoeename schatten we in op 10% van 1.072 miljoen.

Nieuwe Wmo en Jeugdwet

De aanvragen zijn het afgelopen jaar met 25% toegenomen, met name door vergrijzing en invoering van het abonnementstarief. Met deze stijging is in de raming voor 2020 rekening gehouden. Daarnaast hebben we te maken met een aantal veranderingen. Per 2021 zal er een herijking plaatsvinden van de Algemene Uitkering, de financiële consequenties voor het sociaal domein zijn nog niet duidelijk. Het woonplaatsbeginsel is met een jaar uitgesteld maar wordt naar verwachting in 2021 ingevoerd. Voor 2019, 2020 en 2021 krijgen we extra rijks gelden voor de jeugdzorg. Of het nieuwe kabinet deze gelden ook toekent (2022-2023) is nog onzeker. Het tekort op het sociaal domein bedraagt ongeveer € 1 miljoen. In de begroting is een taakstelling opgenomen om dit tekort tot nul om te buigen. We lopen het risico dat de kosten verder stijgen en dat we bezuinigingstaken niet halen. We schatten dit risico in op 50% van 1 miljoen.

Wvggz & Beschermd Wonen

Wvggz (invoering per 1 januari 2020):

We krijgen geld vanuit het Rijk maar kunnen op dit moment niet inschatten of deze kostendekkend zijn. We werken regionaal samen aan de regionale en lokale uitvoering van deze nieuwe wet. In het 4e kwartaal van 2019 verwachten we een inschatting van de (extra) kosten te kunnen maken.

Beschermd wonen (vanaf 1 januari 2021):

Er komt een nieuw objectief verdeelmodel vanaf 2021. Het verdeelmodel zoals het nu bekend is, is op basis van de gegevens van voorjaar 2017. Er zal nog een actueel verdeelmodel gepubliceerd worden. Zodra deze bekend is kunnen we een inschatting gaan maken van de (extra) kosten. We verwachten dat de gelden vanuit het Rijk niet toereikend zijn.

Hulp bij het huishouden

Tarieven voor hulp bij het huishouden zijn onderbouwd en reëel. Het budget voor 2020 is hierop aangepast. In de begroting is rekening gehouden met de toename van aanvragen als gevolg van verlaging van het abonnementstarief. We lopen het risico dat de toename van de aanvragen groter is dan waar we rekening mee houden. We hebben in onze begroting 3 mln geraamd. Het risico dat dit verder toeneemt schatten we in op 10% van 3 mln.

Af-/toename aantal uitkeringen Participatiewet PW / IOAW / IOAZ

Tot en met 2018 deed de gemeente beroep op de vangnetuitkering. Voor 2019 kwamen we niet meer in aanmerking voor de vangnetuitkering. Dit kwam door een ophoging van de rijksbijdrage. Voor 2020 is het nog onduidelijk wat de rijksuitkering wordt. De drempel voor de vangnetuitkering ligt op 10% Het risico schatten we in op 35 extra bijstand aanvragen zijnde € 472.000.

Toename aanvragen bijzondere bijstand/armoedebestrijding

De uitgaven ramen we op € 1,8 miljoen. De kans dat dit bedrag hoger wordt, is aanwezig, maar gezien de uitgaven in de afgelopen jaren niet groot. 10% wordt als risico aangehouden.

Toename aanvragen schuldhulpverlening

Kosten voor schuldhulpverlening bleven afgelopen jaren binnen de raming. We lopen het risico dat het aantal aanvragen groter is dan waarmee we in de begroting rekening gehouden hebben. Het risico schatten we in op 10%.

Toename aantal Bbz regeling (leningen)

We lopen het risico dat het aantal aanvragen groter is dan waarmee we in de begroting rekening gehouden hebben. Het risico schatten we op 10%.

Toename aanvragen overige voorzieningen Wmo + verwachte tariefstijging

Risico ontstaat als het aantal aanvragen groter is dan begroot. In de begroting 2020 is extra budget opgenomen voor de toename van aanvragen als gevolg van verlaging van het abonnementstarief ook is er rekening gehouden met de komende tariefaanpassing in verband met nieuwe aanbesteding. Op dit moment is nog onduidelijk wat die tariefstijging precies zal zijn. We hebben nu 800.000 geraamd. Het risico schatten we in op 10% van 800.000.

Vermindering legesopbrengsten bouwvergunningen

Dit risico is gebaseerd op 25% van de geraamde opbrengst van € 550.500 en een kans van 10%.

Toename bezwaar/kwijtschelding - kosten/minder opbrengsten

Dit risico is altijd aanwezig, maar wij schatten de kans relatief laag in.

Lagere opbrengsten onroerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing door leegstand (bedrijfs)vastgoed

We lopen altijd het risico dat we minder opbrengsten realiseren door leegstand van (bedrijfs)vastgoed.

Verbonden partijen (risico € 360.000)

Hierbij gaat het om partijen waarin de gemeente zowel een financieel als een bestuurlijk belang heeft. De verbonden partijen met de grootste financiële belangen zijn de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ), de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Regio Nijmegen (GGD), de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN), de Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN) en het werkbedrijf Rijk van Nijmegen. Voor een nadere toelichting op de verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf verbonden partijen in deze begroting. Het totale risico ten aanzien van verbonden partijen is voortsnog gekwantificeerd op € 440.000.

GGD

In de begroting 2020 GGD is rekening gehouden met de extra taken voor Veilig Thuis. Het AB heeft besloten om slechts het extra rijksbudget hiervoor in te zetten. Er volgt een onderzoek of dit budget toereikend is. We lopen het risico dat het begrotingsbudget van de GGD niet toereikend is. De meerkosten voor Veilig Thuis ramen we op 3 ton. En het risico schatten we in op 50%.

MARN

De risico's van de MARN zijn beperkt. Het Algemeen Bestuur heeft in de notitie Weerstandsvermogen bepaald dat voor de afdekking van de risico's de begrotingspost Onvoorzien voldoende is. Daarnaast is MARN aandeelhouder in ARN B.V.. Zij heeft één lening (in verband met grondverkoop) en geen garanties meer uitstaan naar ARN B.V.. De lening is afgedekt met een eerste recht van hypotheek. Tevens heeft MARN met ARN B.V. een vast tarief met indexering voor het door de deelnemers in de MARN aangeleverde afval. Het risico dat MARN loopt bedraagt ten hoogste de waarde van de aandelen die MARN heeft in ARN B.V.. Deze zijn gewaardeerd op verkrijgingsprijs en wel voor een waarde van € 1.701.675. Verder wordt verwezen naar de paragraaf verbonden partijen.

Door het Algemeen Bestuur is in juni 2014 besloten dat de MARN geen weerstandsvermogen dient aan te houden anders dan de € 10.000 Post onvoorzien uit de begroting.

Indien de Algemene reserve onvoldoende is om in een bepaald jaar tekorten op te vangen, die voortvloeien uit de rekening en er geen andere dekking kan worden gevonden, wordt het bepaalde in de tekst van de gemeenschappelijke regeling MARN artikel 28 van toepassing. Daarin is bepaald dat de gemeenten naar rato van het inwonertal dienen bij te dragen in tekorten van de MARN.

In onze begroting houden we rekening met € 0.

ODRN

Het totaal van de risico's van de ODRN bedraagt € 803.000. De ODRN rekent vervolgens met een dempingsfactor van 0,6 omdat niet alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen. $0,6 \times € 803.000 = € 482.000$. Het weerstandsvermogen van de ODRN bedraagt € 675.000. Dit is ruim voldoende om de risico's op te vangen. In onze begroting houden we rekening met € 0.

De ODRN kampt met een financieel tekort. Dit is ontstaan door de stijging van de omvang van de werkzaamheden (onder andere door aantrekken economie). Met de deelnemers (opdrachtgevers) en de ODRN samen zijn we een doorontwikkeling aan het maken voor de ODRN, zodat in de toekomst deze financiële problemen zich niet meer voor doen. Dit betekent waarschijnlijk een extra bijdrage van de deelnemende gemeentes. De begroting van de ODRN wordt aangepast naar de reële cijfers. Het verwachte tekort verdeelt de ODRN over deelnemers.

Het werkplan 2020 dat nu in onze begroting is verwerkt is bovenstaande nog niet opgenomen. Waarschijnlijk betekent dit een verhoging van de bijdrage. We houden rekening met een risico van 50% van € 115.000.

VRGZ

Over 2017 heeft VRGZ een negatieve exploitatieresultaat dat ten laste moet komen van de algemene reserve van VRGZ, waardoor de algemene reserve fors onder de bestuurlijk afgesproken normwaarde (5% van de omzet) komt te liggen. Hierdoor is de algemene reserve C&R (Crisisbeheersing en Rampenplan) nu ook onvoldoende op peil om daarmee de gewogen risico's volledig af te dekken. In het uiterste geval staan gemeenten garant voor het restant. Voor ons betekent dit theoretisch een risico van maximaal € 122.962.

MGR Werkbedrijf en ICT

De risico's van het werkbedrijf zijn gekwantificeerd in de begroting van het werkbedrijf. Aangezien het werkbedrijf geen algemene reserve mag aanhouden, moet elke gemeente haar risicodeel in de begroting opnemen. De verwachtingswaarde van de risico's bedraagt € 5,745 mln. en het risico op € 2.880 mln. Ons aandeel bedraagt daarin ongeveer 10%.

IBO

Door verdeling van het nadelig saldo over de deelnemende gemeenten heeft de gemeenschappelijke regeling geen behoefte aan extra reserves. Voor de gemeente vormt dit wel een risico.

Grondexploitatie (risico € 123.000)

Om de risico's te beperken hanteert de gemeente een overwegend faciliterend grondbeleid. De specifieke risico's met betrekking tot de grondexploitaties zijn omschreven in de paragraaf grondbeleid.

De risico's in de sfeer van de grondexploitatie hebben vooral te maken met algemene economische ontwikkelingen die leiden tot lagere opbrengsten of hogere kosten. Hier valt bijvoorbeeld te denken aan vertraging van bouwprojecten (vooral rentekosten), het terugtrekken van partners, of het lager uitvallen van grondprijzen ten opzichte van de ramingen. Hoewel de economische vooruitzichten weer wat gunstiger lijken te zijn, is het in de huidige economische situatie nog steeds de vraag of de geraamde opbrengsten van de bouwkvavels kunnen worden gerealiseerd en op welke termijn. Om de economische risico's te kwantificeren is uitgegaan van een scenario waarin de nog te realiseren opbrengsten na 1 januari 2018 10% lager uitvallen dan geraamd en de nog te realiseren kosten 5% hoger uitvallen dan geraamd in de meest recente rapportage grondexploitaties.

Een ander risico schuilt in de toerekening van apparaatskosten aan de grondexploitaties. Wanneer projecten niet doorgaan komen de apparaatskosten mogelijk ten laste van de exploitatie. Meer informatie over de complexen van de grondexploitatie staat in de paragraaf grondbeleid.

Grote projecten (risico € 71.000)

Toerekening apparaatskosten aan projecten

Er wordt risico gelopen ten aanzien van toegerekende apparaatskosten. Net zoals bij de grondexploitatie komen deze kosten, bij het niet doorgaan van de projecten, ten laste van de exploitatie.

Gemis subsidies als gevolg van uitloop projecten

Mislopen (provinciale) subsidies als gevolg van uitloop project over de subsidieperiode.

Overige financiële risico's (risico € 378.000)

BTW subsidies sport

De sportstichtingen kunnen geen inkoop-BTW meer terugvragen, maar kunnen wel een beroep doen op een subsidieregeling (BOSA) van het rijk. De maximale subsidie bedraagt van 20% van de subsidiabele kosten. Voor deze regeling geldt echter een subsidieplafond en een minimumbedrag aan uitgaven. Wanneer de subsidieaanvragen niet gehonoreerd worden lopen we het risico dat de investeringslasten met 21% toenemen. In het meerjarig investeringsplan 2020 (investeringsplan in sportcomplexen) is in 2020 voor € 822.440 aan investering geraamd. Het risico schatten we in op 20%.

Opbrengst verpakkingsafval

Het verpakkingsafval van kunststof, blik en drankkartons zamelen we in de regio gescheiden in. Die apart ingezamelde hoeveelheid wordt vervolgens gesorteerd en gerecycled. Hiervoor is een sorteerrendement afgesproken van 85%. Over die 85% ontvangen we een vergoeding van Nedvang.

Op basis van een sorteerrendement van 85% zijn inkomsten geraamd die wij verwachten vanuit Nedvang voor het gerecyclede kunststofafval (plastic, blik, drankkartons)

Wanneer het percentage daadwerkelijk 65% bedraagt, dan realiseren we in Berg en Dal € 118.000 minder opbrengsten. Over de voortgang van dit dossier overleggen we met MARN, ARN en Dar.

Overig

Dit betreft risico's met betrekking tot loon- en prijsontwikkelingen, ontwikkelingen van pensioenpremie, algemene uitkering uit het Gemeentefonds, renterisico, dividenduitkeringen, decentralisatie van rijkstaken, oninbaarheid van vorderingen, ontvangen van bezwaarschriften, garanties en borgstellingen, hypotheek voor personeel, wachtgeld voor bestuurders en eigendommenadministratie gemeentelijke gronden.

Algemene uitkering

De algemene uitkering is aan fluctuaties onderhevig, zonder dat wij daarop invloed hebben. Door rijksbeleid kan een aanpassing in de algemene uitkering al snel een paar ton hoger of lager zijn dan geraamd.

Berekening weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit geeft aan welke middelen wij beschikbaar hebben om eventuele tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande zaken. De weerstandscapaciteit wordt onderverdeeld in structureel en incidenteel.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de:

1. onbenutte belastingcapaciteit;
2. post onvoorzien;
3. vrije begrotingsruimte;
4. structurele bezuinigingsmogelijkheden.

1. Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de mogelijkheden die wij als gemeente nog hebben om onze belastingopbrengsten te verhogen binnen de wettelijke grenzen.

De totale onbenutte belastingcapaciteit bedraagt:

Bedragen x € 1.000	
Belasting c.q. recht	Bedrag
1. OZB	3.325
2. Afvalstoffenheffing	450
3. Rioolheffing	-
4. Leges	p.m.
Totaal	3.775

Toelichting onbenutte belastingcapaciteit.

Onroerende zaakbelastingen

Voor de OZB hanteren we de zogenaamde artikel 12 norm. Op basis van de meicirculaire 2019 is deze norm 0,1853%. De onbenutte belastingcapaciteit voor de ozb is als volgt berekend.

Bedragen x € 1.000	
Onderdeel	Bedrag
Berekende waarde woningen*	3.787.850
Berekende waarde niet-woningen - eigenaren*	476.472
Berekende waarde niet-woningen - gebruikers*	417.425
Totaal waarde	4.681.747
Minimale opbrengst artikel 12-norm	8.675
Opbrengsten 2020	5.350
Onbenutte belastingcapaciteit	3.325

*: conform berekening algemene uitkering 2020-2023 o.b.v. meicirculaire 2019

Afvalstoffenheffing

In de begroting 2019 is de kostendeckendheid van de afvalstoffenheffing 87%. Dit betekent dat er sprake is van een onbenutte belastingcapaciteit van € 450.000 voor de afvalstoffenheffing.

Rioolheffing

Het uitgangspunt is volledige kostendeckering ofwel 100% kostendeckendheid. In de begroting 2020 is dit het geval. Dit betekent dat er geen sprake is van een onbenutte belastingcapaciteit met betrekking tot de rioolheffing.

Leges

Bij de heffing van leges hanteren we volledige kostendeckering als uitgangspunt. Van belang hierbij is dat het totale bedrag aan legesinkomsten de aan de leges toegerekende lasten volledig dekt. Wij kunnen deze kosten niet volledig in beeld brengen. Hiervoor is een verfijning van de huidige kostenverdeelssystematiek noodzakelijk. De onbenutte belastingcapaciteit kunnen wij daarom niet in een bedrag uitdrukken. In de tabel is dit aangeduid met p.m. (pro memorie).

2. Post Onvoorzien

In de begroting is voor 2020 € 25.000 geraamd als stelpost voor onvoorziene uitgaven.

3. Vrije begrotingsruimte

In de begroting 2020 is geen stelpost opgenomen voor nieuw beleid. Dit bedrag kan aangemerkt worden als vrije begrotingsruimte.

4. Structurele bezuinigingsmogelijkheden

Er zijn geen structurele bezuinigingsmogelijkheden die ingezet worden als onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de:

1. algemene reserve;
2. bestemmingsreserves, waarvan de bestemming nog kan worden gewijzigd;
3. stille reserves;
4. incidentele bezuinigingsmogelijkheden.

1. Algemene reserve

De begrote stand van de algemene reserve per 31 december 2019 is € 6.314.000. De begrote stand van de vaste algemene reserve bedraagt € 17.220.000. Totaal: € 23.534.000.

2. Bestemmingsreserves

Er zijn geen bestanddelen van de bestemmingsreserves beschikbaar als weerstandscapaciteit.

3. Stille reserves

Het gaat bij stille reserves om de overwaarde van gemeentelijke bezittingen die direct verkoopbaar zijn zonder dat de bedrijfsvoering of het gemeentelijke beleid hierdoor wordt beïnvloed. De overwaarde (stille reserve) betreft het verschil tussen de verwachte verkoopopbrengst en de begrote boekwaarde per 31 december 2019.

Wij hebben onze bezittingen beoordeeld op de benoemde uitgangspunten. Een groot deel van onze bezittingen is nodig voor de bedrijfsvoering en de uitvoering van ons beleid. Ons gemeentehuis gebruiken we voor ons bestuur en de publieksservice. De onderwijs- en welzijnsgebouwen zijn beleidsmatig noodzakelijke voorzieningen.

De enige stille reserve die we hebben is de waarde van de gronden, die op de balans verantwoord is onder de materiële vaste activa. De actuele waarde ligt € 482.000 hoger dan de boekwaarde van € 696.000.

4. Incidentele bezuinigingsmaatregelen

Er is geen sprake van incidentele bezuinigingsmaatregelen die kunnen bijdragen aan de incidentele weerstandscapaciteit.

Totaaloverzicht weerstandscapaciteit

De totale weerstandscapaciteit van de gemeente ziet er als volgt uit:

Bedragen x € 1.000	
Onderdeel	Bedrag
<u>Structurele weerstandscapaciteit</u>	
1. onbenutte belastingcapaciteit	3.775
2. post onvoorzien	25
3. vrije begrotingsruimte	-
4. structurele bezuinigingsmogelijkheden	-
Totaal structurele weerstandscapaciteit	3.800
<u>Incidentele weerstandscapaciteit</u>	
1. algemene reserve	23.534
2. bestemmingsreserves	-
3. stille reserves	482
4. incidentele bezuinigingsmogelijkheden	-
Totaal incidentele weerstandscapaciteit	24.016
Totaal weerstandscapaciteit per 31-12-2019	27.816

Ratio weerstandsvermogen

Op basis van het risicoprofiel en de inventarisatie van de weerstandscapaciteit bepalen wij ons weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen drukken wij uit in een verhoudingsgetal.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit (= totaal risicoscore)}}$$

Op basis van de begroting 2020 ziet de weerstandsratio er als volgt uit:

		Begroting 2020	Begroting 2019	Rekening 2018	Begroting 2018
Ratio	$\frac{27.816}{2.904} =$	9,58	12,05	9,61	9,88
weerstandsvormogen					

Conclusie

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen dient dit genormeerd te worden. Hiervoor maken we gebruik van onderstaande waarderingstabel. Deze tabel is ontwikkelt door het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente. Diverse gemeenten hanteren deze tabel, die een goed inzicht geeft in de vraag of er genoeg weerstandscapaciteit is.

Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
$> 2,0$	Uitstekend
$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
$0,8 < x < 1,0$	Matig
$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Met een weerstandsratio van 9,58 beschikken wij op dit moment over een uitstekend weerstandsvermogen. Er zijn voldoende middelen om de in beeld gebrachte risico's op te kunnen vangen.

Financiële kengetallen

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (Bbv) moeten gemeenten een vijftal financiële kengetallen opnemen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting en de jaarstukken. Het doel is om op deze wijze makkelijker inzicht te verschaffen in de financiële positie van de gemeente.

De vijf kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. Ze geven inzicht in de financiële weer- en wendbaarheid. Hoe de kengetallen in relatie tot de financiële positie moeten worden beoordeeld, is voorbehouden aan de raad. Hiervoor zijn geen algemene normen gegeven.

Toelichting kengetallen

De kengetallen betreffen:

- 1a. de netto schuldquote;
- 1b. de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
2. de solvabiliteitsratio;
3. de grondexploitatie;
4. de structurele exploitatieruimte;
5. de belastingcapaciteit.

De kengetallen worden hieronder inhoudelijk toegelicht.

Netto schuldquote & de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat er bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden te berekenen. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is én wat dat betekent voor de schuldenlast.

De solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal verstaan. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant beoordeelt ieder jaar bij de jaarrekening of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente.

Berekening kengetallen

Kengetal		Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1a. Netto schuldquote		36%	47%	56%	62%	63%	66%
1b. Netto schuldquote	met correctie alle verstrekte leningen	21%	33%	43%	50%	52%	55%
2. Solvabiliteitsratio		52%	46%	42%	39%	38%	36%
3. Grondexploitatie		2%	6%	0%	0%	0%	0%
4. Structurele exploitatieruimte		-2%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
5. Belastingcapaciteit		94%	98%	103%	103%	103%	103%

Beoordeling kengetallen

Zoals aangegeven bestaan er geen algemeen geldende of wettelijk voorgeschreven normen voor de beoordeling van de financiële kengetallen in relatie tot de financiële positie van de gemeente. Voor een afgewogen beoordeling van de financiële positie moeten de financiële kengetallen in hun onderlinge samenhang en binnen de specifieke context van de gemeente worden bekeken.

Om de beoordeling gemakkelijker te maken hebben wij in de laatste kolom van bovenstaande tabel een normering opgenomen. Deze normering is gelijk aan de normen die de provincie Gelderland in het kader van haar financiële toezichtsfunctie hanteert. Hierbij wordt gewerkt met de drie categorieën 'A', 'B' en 'C'. Aan deze categorieën is geen kwalificatie gegeven, omdat normering in eerste instantie door de gemeente zelf plaats dient te vinden. Wel kan over het algemeen worden gesteld, dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

In samenhang geven de kengetallen een positief beeld van de financiële positie van de gemeente Berg en Dal. De schuldpositie is op een aanvaardbaar niveau, er is sprake van enige onbenutte belastingcapaciteit en het weerstandsvermogen is uitstekend zodat wij in staat zijn om eventuele financiële tegenvallers op te kunnen vangen.

Kengetal	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1a. de netto schuldquote	<90%	90-130%	>130%
1b. de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90%	90-130%	>130%
2. de solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
3. de grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
4. de structurele exploitatieruimte	Begr én MJR >0%	Begr én MJR >0%	Begr én MJR <0%
5. de belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

Ten aanzien van de grondexploitaties geldt dat deze jaarlijks worden geactualiseerd en dat de waardering van de grondexploitaties wordt betrokken in het oordeel van de accountant ten aanzien van de getrouwheid van de jaarrekening. Dit oordeel is tot op heden positief. Waar nodig zijn voor voorziene exploitatietekorten afdoende voorzieningen getroffen.

Onderhoud kapitaalgoederen

De gemeente heeft veel wegen, riolen, lichtmasten, speeltuinen en gebouwen in eigendom. Dit noemen we kapitaalgoederen.

De gemeente zorgt voor het onderhoud van kapitaalgoederen, dit is belangrijk om prettig en veilig te kunnen leven in de gemeente. Om de kapitaalgoederen goed te onderhouden is de manier van onderhoud beschreven in een beheerplan. Zo weten we wat de huidige kwaliteit is en wanneer we onderhoud moeten uitvoeren en wat dat gaat kosten.

Algemeen

Wij zorgen op een verantwoorde manier voor het onderhoud van onze kapitaalgoederen. Dit is belangrijk om prettig en veilig te verblijven in onze gemeente. Om de kapitaalgoederen goed en planmatig te kunnen onderhouden, zijn beheerplannen opgesteld. De beheerplannen vloeien vaak voort uit het beleidskader en gaan onder andere over de financiële consequenties. In de beheerplannen staat hoe het gesteld is met onze kapitaalgoederen en hoeveel geld wij nodig hebben voor het onderhoud.

In deze paragraaf is beschreven op welke wijze wij onze kapitaalgoederen beheren. Maar wat zijn kapitaalgoederen? Kapitaalgoederen vertegenwoordigen over het algemeen het grootste kapitaal van de gemeente. Beheer en onderhoud kost ons jaarlijks veel geld. Kapitaalgoederen zijn volgens het “besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten”:

1. wegen;
2. riolering;
3. water;
4. groen;
5. gebouwen;

Van deze kapitaalgoederen moeten in de begroting.

- Het beleidskader;
- De financiële consequenties die uit het beleidskader voortvloeien;
- De vertaling van de financiële consequenties

Aan dit rijtje hebben wij zelf twee kapitaalgoederen toegevoegd:

6. openbare verlichting;
7. speelplekken (eigen toevoeging).

Wetten en regels

Er bestaat geen algemene wet waarin staat hoe gemeentes kapitaalgoederen moeten onderhouden. Dit is namelijk in verschillende wetten beschreven. Bijvoorbeeld vanuit de provincie en waterschappen bestaan er specifieke wetten en regels.

Algemeen uitgangspunt is dat de gemeente verplicht is om te zorgen voor een veilige openbare ruimte. Wij moeten aan kunnen tonen dat er voldoende gedaan is om de openbare ruimte veilig te houden. Dit doen wij onder anderen door regelmatig inspecties uit te voeren. De gegevens uit deze inspecties in combinatie met beleidskaders zijn de basis voor de onderhoudsplannen.

Actuele beheerplannen

In onderstaand schema zijn per kapitaalgoed de relevante beheerplannen genoemd. Het jaar geeft aan wanneer het plan vastgesteld is. De planperiode gaat over de termijn dat het plan geldt. De inhoud is een korte samenvatting van wat er in het plan staat.

	Beheerplan	Jaar	Planperiode	Inhoud
1.	Onderhoudsplan Wegen	2017	2017-2020	Beheer van wegen in gemeente
2.	Gemeentelijk Rioleringsplan	2015	2016-2020	Aanleg, beheer en onderhoud voorzieningen voor inzamelen en transport/verwerken van stedelijk afvalwater en hemelwater.
3.	Water			Onderhoud is gebord in beheerplannen voor riolering, groen en wegen
4.1.	Bomenstructuurplan	2013	2013-2025	Wenselijke laanstructuren die wij in stand moeten houden door bijvoorbeeld tijdige vervanging.
4.2.	Lijst bijzondere houtopstanden	2013	2013-2020	Waardevolle bomen die in principe niet gekapt mogen worden.
5.	Gebouwen	2019	2020-2029	Beschrijving van de onderhoudswerkzaamheden.
6.	Openbare verlichting	2015	2016-2020	Beleids- en beheerplan
7.	Vervangingsplan Speelvoorzieningen	2018	2019-2028	Onderhouds- en vervangingsplan speeltoestellen

Taakveld	Omvang	Eenheid
Wegen: oppervlakte van het wegennet	1.988.941	m²
Wegen: binnen bebouwde kom	1.546.253	m²
Wegen: buiten bebouwde kom	442.688	m²
Wegen: elementen bestrating	1.085.863	m²
Wegen: asfalt	850.320	m²
Riolering: lengte vrijvervalriool	266	km
Riolering: lengte drukriool	82	km
Riolering: gemalen	281	stuks
Riolering: bergbezinkvoorziening	5	stuks
Riolering: straatkolken	11.500	stuks
Water: infiltratieputten	516	stuks
Water: wadi's (23 stuks)	15.830	m²
Water: waterwerkt Beek	4	km
Water: sloten	64	km
Water: waterdoorlatende verharding	6.150	m²
Groen: aantal bomen (exclusief bospercelen)	15.652	stuks
Groen: oppervlakte cultuurrijke beplanting	184.055	m²
Groen: gazon	298.539	m²
Groen: bermen	788.579	m²
Verlichting: masten en armaturen	5.950	stuks
Spelen: aantal spellocaties (dit zegt niets over de toestellen)	72	stuks
Verkeersregelininstallatie: eigen beheer	1	stuks
Vastgoed: aantal gemeentelijke accommodaties (al dan niet in eigen beheer)	26.289	m²/bvo

1. Wegen

Gewenst kwaliteitsniveau

In 2015 heeft de gemeenteraad bepaald wat de onderhoudsniveaus van elke weg zijn. Wij noemen dit het uitgebalanceerde onderhoudsniveau. De kwaliteitsnormen zijn als volgt bepaald.

Soort weg	Kwaliteitsnorm	Toelichting
Verhardingen in centrum (Mlg, Grb, Bk)	Hoog	Visitekaartje gemeente
Ontsluitingswegen (rijbanen/fietspaden)	Hoog	Representatie en verkeersveiligheid
Wegen op dijken langs de Rijn en de Waal	Hoog	Waterveiligheid, representatie
Binnen bebouwde kom		
- Trottoirs en fietspaden	Minimaal basis	Comfort en veiligheid van personen
- Rijbanen en parkeerplaatsen	Laag	Lage snelheid; weinig risico
Buiten bebouwde kom, m.u.v. wijk-ontsluitingswegen		
	Laag (tijdelijk)	Eens per 40 jaar groot onderhoud

Er is bijna 2 miljoen vierkante meter aan wegen, fietspaden en voetpaden in de gemeente. Hiervan onderhouden wij:

- 29 % op hoog niveau;
- 15 % op basisniveau;
- 56 % op laag niveau.

Onderhoud, beheer en inspecties van wegen zijn nodig om de functionaliteit en de veiligheid van de wegen te garanderen. Met een tweejaarlijkse inspectie brengen we de onderhoudstoestand in kaart. Zo ontstaat een kwaliteitsbeeld van het wegareaal, gebaseerd op de maatstaven van CROW (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek). In 2018 voerden we deze tweejaarlijkse technische kwalitatieve inspectie voor het laatst uit. De volgende staat dus gepland voor 2020. De inspectie geeft per wegvak inzicht in de kwalitatieve toestand.

Wat gaan wij ervoor doen?

Samen met de planning uit het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vormen de wegenplanningen de basis voor de voltallige uitvoeringsplanning met andere vakgebieden, zoals openbare verlichting, groen, water, en spelen. Deze integrale projecten zijn opgenomen in het Meerjaren Investeringsplan (MIP).

We pakken projecten steeds breder op. We kijken niet alleen naar de technische kant, maar halen ook wensen van onze inwoners op. We communiceren vroegtijdig over de projecten met belanghebbenden, zoals bewoners en bedrijven. Daarbij houden we ook rekening met participatiemogelijkheden.

De werkzaamheden voor de voltallige (her)inrichtingsprojecten bereiden we per project voor en besteden we aan. Het groot onderhoud zetten we weg in een raamovereenkomst. Onze eigen dienst voert vooral klein onderhoud uit. Door klein onderhoud tijdig uit te voeren kunnen we groot onderhoud uitstellen.

In het eerste kwartaal van 2020 wordt een visuele weginspectie uitgevoerd. Dan weten we ook welk onderhoud wij in de zomer van 2020 moeten uitvoeren. Daarnaast voeren we ook nog onderhoud uit dat in 2019 niet uitgevoerd is aan de volgende wegen:

- Heumensebaan/Rijlaan
- Hogewaldseweg
- Nassaustraat

Groot onderhoud aan wegen voeren wij in 2020 op de volgende locaties uit:

- Hubertusweg (Beek)
- Wylerbaan (Groesbeek)
- Oude Kleefsebaan buiten de kom (Berg en Dal)
- Wegkantverbeteringen op diverse locaties

Wat gaat het kosten?

Voor het onderhoud en beheer van wegen is in de exploitatie jaarlijks € 23.000 beschikbaar en vindt een dotatie aan de voorziening van € 1.278.000 plaats. In 2020 zullen deze bedragen opnieuw berekend worden naar aanleiding van de dan uit te voeren nieuwe wegininspectie.

2. Riolering

Gewenst kwaliteitsniveau

Het stelsel aan leidingen, straatkolken en putten is een belangrijk onderdeel van onze dagelijkse hygiëne. Het feit dat we riolering hebben is ten gunste van onze volksgezondheid. Het inzamelen en afvoeren van afvalwater naar de rioolwaterzuivering is een belangrijke wettelijke taak voor de gemeente. Naast afvalwater wordt er ook hemelwater en in sommige gevallen grondwater ingezameld en verwerkt. De gemeente heeft vanuit de Waterwet drie zorgplichten:

- het inzamelen van ons afvalwater en afvoeren naar de waterzuivering;
- het doelmatig inzamelen en verwerken van regenwater;
- grondwatermaatregelen.

Daarnaast is er in 2007 een Bestuursakkoord Waterketen opgesteld. Hierin staan afspraken over kostenbesparingen, het verhogen van de kwaliteit van het beheer en verminderen van de kwetsbaarheid. Van daaruit is met name de samenwerking met omliggende gemeenten en het waterschap verbeterd. Het waterschap is als kwaliteitsbeheerder van sloten en beheerder van de rioolwaterzuiveringen een belangrijke partner voor de gemeente. Dit alles bij elkaar is voor onze gemeente vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) Berg en Dal 2016-2020. Hierin staat beschreven welk kwaliteitsniveau we willen hebben, wat we daarvoor moeten doen en wat het kost. De rioolheffing is daar vervolgens op gebaseerd.

Het functioneren van de riolering heeft direct invloed op de waterkwaliteit van sloten via lozingen vanuit overstorten. Er zijn daarom afspraken met het waterschap over hoeveel er geloosd mag worden. Ook hebben we afspraken over de hoeveelheid afvalwater wat naar de rioolwaterzuivering mag worden getransporteerd. De samenwerking met het waterschap is om die redenen erg belangrijk.

Verder hebben we bepaald hoeveel regenwater er via het riool wordt afgevoerd. Dit is van directe invloed op water op straat en wateroverlast als het harder regent. Vanwege klimaatverandering is het belangrijk om inzicht te verkrijgen in wat er gebeurt als het harder regent. De gehele openbare ruimte wordt dan ineens belangrijk, het riool heeft maar beperkte capaciteit. In het GRP staat nog geen uitgekristalliseerd beleid voor hoe we daarmee omgaan, maar we hebben er al wel mee te maken gehad. Vooral in Breedeweg, Beek, het centrum van Groesbeek en Heilig Landstichting. Het kwaliteitsniveau voor wateroverlast is iets wat we meer nadrukkelijk in dialoog met onze inwoners, het waterschap,

bedrijven en organisaties samen bepalen. Belangrijkste daarbij is om schade zoveel mogelijk te voorkomen.

Wat gaan wij ervoor doen?

Beheer & Onderhoud

De gemeente Berg en Dal heeft veel riolering in beheer. In de kern Groesbeek is in de jaren 50 van de vorige eeuw begonnen met grootschalige aanleg. Deze wordt nu langzamerhand vervangen. In de andere dorpen wordt dat ongeveer 10 jaar later.

In Groesbeek-Noord zijn de riolen het oudst. In de huidige raadsperiode moeten we hier vier kilometer riolering vervangen. Iedere acht jaar inspecteren we de riolering. Uit deze inspecties volgen de onderhoudsmaatregelen. Uit de inspecties van de laatste acht jaar blijkt dat de oudere riolen ongeveer 60 jaar goed blijven. Daarna moeten we ze vervangen of “relinen” (renoveren).

We voeren onderstaande reguliere onderhoudswerkzaamheden en projecten uit om het gewenste kwaliteitsniveau te behouden:

- Reinigen en inspecteren riolering (ongeveer 30 km per jaar);
- Reinigen van straat- en trottoirkolken (2 keer per jaar);
- Verrichten van verbeteringsmaatregelen aan riolering en kolken;
- Reinigen en inspecteren rioolgemaal (ongeveer 30);
- Verrichten van verbeteringsmaatregelen aan gemalen;
- Uitrollen van meetplan riolering;
- Participeren aan ontwikkellocaties.

Optimalisatie

Door middel van basisrioleringsplannen, waarin het rioolstelsel met een computermodel wordt bekeken, komen we tot een oordeel of alles nog naar behoren functioneert. Jaarlijks bekijken we 1 kern. Ook kunnen we dan meteen bekijken wat er gebeurt bij hevige neerslag. Meetgegevens van de praktijk zijn belangrijk om te bekijken of de modelinschattingen kloppen. We hechten daarom waarde aan goede meetgegevens.

Samenwerking

We zijn als één van de eerste gemeenten binnen Gelderland met het waterschap bezig om de aansturing van onze rioolgemaal efficiënter te maken. Daarnaast werken we samen met het waterschap bij het omgaan met wateroverlast. Ook hebben wij nauw overleg met de gemeente Nijmegen. Riool- en hemelwater van onze kernen Berg en Dal en Heilig Landstichting lost op de riolering van Nijmegen.

Wat gaat het kosten?

Het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) Berg en Dal 2016-2020 is vastgesteld. Volgens de financiële prognose halen we in 2023 een kostendekkend niveau. De rioolheffing stijgt hiervoor met 5% per jaar vanaf 2014.

Voor het onderhoud van rioleringen is een voorziening riolering beschikbaar. De stand hiervan is per 1 januari 2019 € 1.479.000. Jaarlijks is € 170.000 beschikbaar vanuit de exploitatie. De voorziening gebruiken we als de onderhoudskosten hoger zijn dan de jaarlijkse inkomsten uit de rioolheffing. De investeringen in ons rioleringsnetwerk moeten we activeren en drukken door middel van de kapitaallasten op onze exploitatie. Zie hiervoor het Meerjaren Investeringsplan (MIP).

3. Water

Gewenst kwaliteitsniveau

In 2019 hebben de regiogemeenten samen met veel andere partijen de visie Regionale Adaptatie Strategie Rijk van Maas & Waal ondertekend. In deze visie staan veel ambities, doelen en maatregelen om de negatieve gevolgen van wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen te voorkomen of te verminderen. In een uitvoeringsprogramma wordt bepaald wat prioriteit heeft, wat we regionaal of lokaal gaan doen en welke partijen bij welke maatregelen betrokken zijn. Er is in ieder geval een bewustwordingscampagne nodig om inwoners duidelijk te maken dat de klimaatverandering eraan komt, dat we ons daarop moeten voorbereiden en dat de overheid niet alles kan en wil oplossen. Ook inwoners en organisaties staan aan de lat om maatregelen te nemen. Er moet hierbij een goede balans worden gevonden tussen maatregelen die de gemeente voorbereidt en uitvoert en ruimte geven aan initiatieven van inwoners en organisaties.

Wat gaan wij ervoor doen?

Op diverse plekken hebben inwoners overlast van water door hevige regenbuien. De overlast bestaat uit hinder en schade aan privé en gemeentelijke eigendommen. Vooral Breedeweg, Beek, het centrum van Groesbeek en Heilig Landstichting zijn plekken die hiermee regelmatig te maken hebben. Daarom start de gemeente aankomend jaar met een aantal voorbereidingen en realisaties. Daarnaast hangt het omgaan met hevige neerslag samen met de hemelwaterzorgplicht van de gemeente. Hemelwater gaat via het oppervlak maar gedeeltelijk ook via het riool. Het houdt daarom verband met elkaar. De invulling van de zorgplicht staat beschreven in het Gemeentelijk Rioleringsplan Berg en Dal 2016-2020. In 2020 zal dit plan worden herzien.

Wat gaat het kosten?

De toelichting van water is verwerkt (integrale denkwijze) in plannen van zowel groen, wegen en rioleringsplannen. Onder die titels staan vervolgens ook de beschikbare financiële middelen.

4. Groen

Gewenst kwaliteitsniveau

Wij laten gemeentelijk stedelijk groen op A-kwaliteit onderhouden. Hierdoor zien plantsoenen en grasvelden er netjes uit. Grasvelden worden op hetzelfde kwaliteitsniveau onderhouden. Bomen onderhouden wij eens per drie jaar. Deze frequentie is voldoende om een gezond bomenbestand na te streven. Bermen en sloten maaien en onderhouden we over het algemeen tweemaal per jaar. De tendens is om meer in te zetten op biodiversiteit en ecologisch beheer. Dit betekent dat we minder vaak maaien en een ander type beheer toepassen.

Samen met goede straatverlichting en vlakke trottoirs zorgt dit voor een fijne en verzorgde leefomgeving.

Wat gaan wij ervoor doen?

Als we de groenvakken vernieuwen, planten we niet meer alleen de standaard bodembedekkers. We kiezen vaker voor gazon en vaste planten. Gazon is relatief goedkoop in onderhoud en ziet er verzorgd uit. Op A-locaties kiezen we steeds vaker voor vaste planten. Deze brengen meer kleur en biodiversiteit in het straatbeeld.

Voor het onderhoud van het stedelijk groen hebben we een contract met de DAR. Zij voert het onderhoud in het groeiseizoen uit met 20 medewerkers van het werkbedrijf, die een afstand tot de arbeidsmarkt hebben. In de wintermaanden zijn dit er 10. Daardoor kost het

contract voor groenonderhoud ons extra geld. Onze financiële bijdrage aan het werkbedrijf is hierdoor wel lager. Daarnaast ontvangen we inkomsten uit dividend van de DAR. Zie hiervoor de paragraaf “Verbonden partijen”.

Het onderhoud van gazon, bermen en sloten besteden wij uit. De laagste inschrijver mag het werk uitvoeren. Het bermen en slotenbestek brengen wij in 2020 opnieuw in de markt. Daarbij richten we ons meer op ecologisch beheer en circulatie van bermmaaisel.

Bomen worden onderhouden door onze buitendienst. Wij vinden het belangrijk om ons bomenbestand goed te kennen en hoogwaardig onderhoud na te streven. Daarnaast houden we rekening met snoeiverzoeken van onze inwoners.

Naast regulier onderhoud moeten we groen soms vernieuwen. Omdat planten gemiddeld na ongeveer 30 jaar slecht en oud zijn, moeten wij ze tijdig vervangen. Elk najaar vervangen wij ruim 15.000 planten en struiken. Bomen vervangen we pas als ze ziek of dood zijn. Daarbij planten we minimaal één nieuwe boom voor iedere boom die wij kappen. Door groen en bomen tijdig te vervangen ontstaat er geen achterstand en blijft het gemeentelijk groen gezond.

Wat gaat het kosten?

Binnen de exploitatie zijn jaarlijks beschikbaar voor onderhoud van stedelijk groen € 615.000, Cultuurtechnisch groen onderhoud € 203.000 en voor renovatie/vervanging van bomen en planten € 75.000.

Er is structureel geld voor het vervangen van bomen. In het bomenstructuurplan zijn de meest bijzondere laanstructuren die wij in stand willen houden (en verjongen) in kaart gebracht.

5. Gebouwen

Gewenst kwaliteitsniveau

Wij voeren planmatig onderhoud uit aan onze gebouwen. Iedere drie jaar voeren we inspecties uit en maken wij een onderhoudsplanning. Hiermee bepalen we de jaarlijkse toevoeging aan de onderhoudsvoorzieningen. Daadwerkelijk onderhoud voeren wij overigens pas uit na een actuele inspectie. Bij deze inspectie beoordelen wij of het geplande onderhoud echt noodzakelijk is of dat het nog uitgesteld kan worden. In 2019 laten wij alle gemeentelijk panden opnieuw inspecteren. Daarna krijgen wij de werkelijke onderhoudskosten in beeld.

Ontwikkelingen

- De Kulturhusen Leuth en Kekerdome zijn nog niet opgenomen in het overzicht.
- Voormalig gemeentehuis Beek is nog niet definitief verkocht. Wij voeren geen onderhoud meer uit aan dit gebouw.
- Voor zwembad “de Lubert” is de afgelopen zeven jaar geen geld toegevoegd aan de onderhoudsvoorziening. Het onderhoud is echter wel doorgegaan.
- In september 2019 is eveneens gestart met het aanpassen van de gemeentewerf in Groesbeek. Aanleiding hiervoor zijn Arbo-technische redenen en ruimtegebrek.

Wat gaan we ervoor doen?

Onze gebouwen onderhouden we sober en doelmatig. Alleen het gemeentehuis onderhouden we op hoog kwaliteitsniveau. Dit is nodig gezien de open en transparante structuur van het gebouw. De kwaliteit van de gebouwen is gemiddeld goed te noemen.

Mallemolen

Het onderzoek naar de toekomst van de Mallemolen is nog volop bezig.

Daarbij kijken we naar de verplaatsing van de Mallemolen naar de Markt of de renovatie van de Mallemolen op de huidige locatie. De resultaten van het onderzoek verwachten we eind 2019 te presenteren. Duidelijk is wel dat er grote investeringen nodig zijn om de Mallemolen op een gewenst niveau te brengen.

Wat gaat het kosten?

Op het gebied van groot onderhoud is de voorziening "Onderhoud gebouwen" gevormd. In de laatste fase van 2019 vindt technische en financiële actualisatie van het plan plaats en zal zowel voorziening als exploitatiebudget herijkt worden. Jaarlijks is in totaal € 547.000 beschikbaar voor zowel klein- en groot onderhoud.

6. Openbare verlichting

Gewenst kwaliteitsniveau

De meeste gemeenten hanteren een bepaald kwaliteitsniveau. Dit kwaliteitsniveau heeft de volgende kenmerken:

- Er wordt geïnvesteerd in sociale- en verkeersveiligheid.
- De wegfunctie vanuit Wegencategoriseringsplan (GVVP) is het uitgangspunt van het verlichtingsniveau.
- De gemeente Berg en Dal gaat geleidelijk over van zes meter masten met een hoog energieverbruik naar vier meter masten met een lager wattage.
- Sinds 2012 plaatsen we led-armaturen met een (nog) lager verbruik
- In het buitengebied wordt in principe alleen verlichting ter oriëntatie geplaatst.
- De openbare verlichting wordt goed beheerd. De openbare verlichtingsinstallatie wordt in stand gehouden op basis van een technisch levensduur van 40 jaar voor masten en 20 jaar voor armaturen.
- Masten of armaturen die de technische levensduur hebben bereikt, vervangen we.
- Op afroep laten we masten schilderen.
- Het wijkgericht vervangen van lampen doen wij eens per vier jaar (aan het eind van de levensduur van een lamp).
- De gemeente maakt middelen vrij voor onderhoud, energiekosten en vervanging van afgeschreven delen van de installatie.
- De gemeenten voeren regie, bijgestaan door marktpartijen.

Het behalen van dit niveau is ook onze ambitie.

Duurzaamheid wordt steeds belangrijker. Daarom gaan we in 2020 19% minder stroom verbruiken dan in 2013. In 2030 willen we nog maar de helft van de stroom verbruiken. Dat hebben de gemeenten in Nederland samen afgesproken. De oude lampen verbruiken veel stroom. Daarom gebruiken we sinds 2013 ledlampen. Deze verbruiken nog maar 16 Watt. In de gemeente Berg en Dal staan ongeveer 6.000 lichtmasten. Daarvan zijn er 2.400 ouder dan 30 jaar. Ongeveer 1.800 lichtmasten zijn nieuw en hebben zuinige lampen.

Door de oude verlichting te vervangen is:

- Het veiliger op straat, want er zijn minder donkere plekken;
- Dit goedkoper en beter voor het milieu, want de lampen verbruiken minder stroom;
- Het risico op ongelukken kleiner.

Wat gaan wij ervoor doen?

In een gedeelte van Beek, Leuth en Ooij is de verlichting nu nog slecht. Er staan te weinig lichtmasten en er zijn veel donkere plekken. Zoals beschreven in het beheerplan "Openbare

Verlichting" zullen we daar in veel wijken oude lichtmasten en lampen vervangen. Tot 2030 willen we 300 lichtmasten per jaar vervangen.

In het najaar van 2020 bekijken we of we de jaarlijkse toevoeging moeten aanpassen voor de jaren 2021 tot 2025.

Wat gaat het kosten?

Jaarlijks is € 40.000 beschikbaar in de exploitatie voor onderhoud van openbare verlichting. Daarnaast willen we vanaf 2019 geen voorziening meer aangehouden. Daarvoor in de plaats willen we een bestemmingsreserve voor openbare verlichting vormen en daaraan jaarlijks € 292.000 toevoegen.

7. Speelruimten

Gewenst kwaliteitsniveau

Wij dienen speelplekken goed te onderhouden. Het risico op ongelukken willen wij zo klein mogelijk houden. Ook moeten wij voldoen aan wet- en regelgeving. Voor speeltoestellen is het 'Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen' van toepassing.

Wij kiezen ervoor om alle speeltoestellen op één plek tegelijkertijd te vervangen. Hierdoor kunnen we met het volledige budget een totaal nieuwe speeltuin maken. Samen met de kinderen uit de buurt maken wij een ontwerp. De kinderen mogen dan zelf kiezen welke speeltoestellen zij het leukste vinden.

Onze ervaring is dat metalen speeltoestellen na 18 jaar aan vervanging toe zijn. Houten toestellen zijn na 12 jaar al aan vervanging toe. Na die periodes zien we dat de kwaliteit snel achteruit gaat. Toestellen zijn niet meer op verantwoorde manieren te herstellen. Dit leidt tot onveilige situaties en opmerkingen van de inspecteur.

We hebben een vervangingsplan dat gebaseerd is op de leeftijd van de speelplekken. Speeltoestellen vervangen wij in principe na 12 of 18 jaar. Dit is afhankelijk van het materiaal en hoeveel de toestellen gebruikt zijn. Op basis van de kwaliteit en inspectieresultaten passen wij het onderhouds- en vervangingsplan aan. Na de afschrijvingstermijn beslissen we of we de speelplek moeten vervangen. Dit is afhankelijk van de behoefte in de wijk. Soms is een speelplek eerder aan vervanging toe doordat toestellen slecht zijn. Dit verwerken wij in de actualisatie van het vervangingsschema. Dit schema leggen wij eens in de drie jaar voor aan de gemeenteraad.

Er zijn ook speelplekken in de gemeente die inwoners zelf onderhouden (bewonersinitiatieven). Denk bijvoorbeeld aan de 'Speulplek' in Ooij of de Torteltuin in Beek. Hier werken inwoners samen aan het beheer van de speelplek. Ook organiseren zij verschillende activiteiten waarbij men elkaar ontmoet, met elkaar speelt, enzovoorts. De gemeente ondersteunt deze initiatieven waar nodig.

Wat gaan wij ervoor doen?

Een specialist inspecteert de speeltoestellen één keer per jaar. Daarnaast controleren wij zelf speeltoestellen. Dat doen wij twee tot drie keer per jaar. Als er iets kapot is, dan maken we dat meteen.

Voor 2020 staat het vervangen van speelplekken op de volgende locaties gepland:

- Gooiseweg/Vincent van Goghweg (Groesbeek)
- D'n Hommel tussen de Esdoornstraat en Kruksebaan (Groesbeek)
- Acaciahof (Millingen aan de Rijn)
- Burgemeester Hermsenstraat (Millingen aan de Rijn)
- Eisenhowerstraat (2 locaties) (Millingen aan de Rijn)
- Mozartstraat (Millingen aan de Rijn).

Wat gaat het kosten?

Jaarlijks is € 25.000 beschikbaar in de exploitatie voor onderhoud van speeltoestellen. Daarnaast willen we vanaf 2019 geen voorziening meer aangehouden. Daarvoor in de plaats willen we een bestemmingsreserve voor speelvoorzieningen vormen en daaraan jaarlijks € 63.000 toevoegen.

Financiering

Op grond van het BBV, Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, moeten we een paragraaf financiering opstellen. In deze paragraaf staat hoe wij de risico's op het geld dat we uitlenen en lenen beheersen. De risico's die we moeten beheersen zijn koersrisico's en renterisico's.

Financiering

Financieringsstatuut

In het financieringsstatuut zijn door het college de richtlijnen vastgesteld voor het sturen en beheersen van, het verantwoorden over, en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet)

Met het vaststellen van de financiële verordening heeft de raad de kaders aangegeven voor de inrichting van de financiële functie en de uitgangspunten voor het financieel beleid en het financieel beheer. Er is een relatie gelegd met het financieringsstatuut.

Financieringspositie

De financieringspositie geeft de financieringsbehoefte van de gemeente aan.

			Bedragen x € 1.000
Financieringspositie	1-1-2020	31-12-2020	
Totaal vaste activa (a)	98.014	104.136	
Financieringsmiddelen:			
Reserves en voorzieningen	55.691	54.161	
Langlopende leningen	38.473	45.047	
Voorziening grondexploitatie	74	74	
Totaal financieringsmiddelen (b)	94.238	99.282	
Financieringspositie (b-a)	-3.777	-4.854	

Bovenstaande berekening is een momentopname. De feitelijke omvang van het financieringssaldo is onder andere afhankelijk van het daadwerkelijke verloop van de geplande investeringen en de dagelijkse ontvangsten en betalingen tijdens het jaar.

Langlopende leningen

Op 1 januari 2020 is het verwachte totaal aan opgenomen geldleningen € 38,5 miljoen. Rekening houdend met het aantrekken van een vaste geldlening van € 9 miljoen en de reguliere aflossingen van € 2,4 miljoen ramen we het totaalbedrag aan langlopende leningen op 31 december 2020 op € 45 miljoen.

Liquiditeitenplanning

In 2020 is er sprake van een liquiditeitstekort van ongeveer € 8 miljoen. Omdat de rente op kort geld (< 1 jaar) zeer laag tot zelfs negatief is, financieren we het liquiditeitstekort met

kasgeldleningen (kort geld). In 2019 hebben wij rente ontvangen over de afgesloten kasgeldleningen. Ook in 2020 kan dit het geval zijn.

Zolang deze situatie zich voordoet en we binnen de kasgeldlimiet blijven kan het liquiditeitstekort met kort geld gefinancierd blijven. Stijgt de rente op korte termijn dan maken wij de afweging om een deel van het liquiditeitstekort met een langlopende geldlening te financieren.

Het verloop van de liquiditeiten is sterk afhankelijk van de tijd en de mate waarin de voorgenomen investeringen feitelijk worden gerealiseerd. Per kwartaal brengen we de liquiditeiten in beeld.

Relatiebeheer

De NV Bank voor Nederlandse Gemeenten is de huisbankier van de gemeente.

Dit betekent dat nagenoeg al het gemeentelijk betalingsverkeer via deze bank loopt. Uit oogpunt van doelmatig kasbeheer proberen wij het contante geldverkeer zo veel mogelijk te beperken.

Schatkistbankieren

Per 15 december 2013 is Schatkistbankieren wettelijk verplicht. Dagelijks worden alle overtoollige liquiditeiten boven een drempelbedrag afgeroomd en aangehouden in de schatkist bij het Ministerie van Financiën. De drempel is vastgesteld op 0,75% van het jaarlijkse begrotingstotaal, met een minimum van € 250.000. Dit betekent voor ons dat € 681.000 (0,75% van afgerond € 90.800.000) buiten de schatkist mogen houden.

Het doel van de deelname aan schatkistbankieren is om de EMU-schuld van de collectieve sector te verlagen (zie Bijlage EMU-saldo). De decentrale overheden krijgen geen leenfaciliteit bij de schatkist.

Rente

Koersrisico

Het koersrisico is het risico dat de waarde van aandelen of obligaties daalt door koersontwikkelingen. Wij lopen weinig koersrisico, omdat onze gelden zijn uitgezet op vastrentende waarden die niet gevoelig zijn voor koersontwikkelingen.

Renterisico

Er zijn twee normen die aangeven hoe groot het renterisico is.

1. Kasgeldlimiet

Dit is een norm die aangeeft hoeveel geld we mogen lenen voor een periode korter dan een jaar. De kasgeldlimiet voor het jaar 2020 bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal van de gemeente. Volgens deze norm mogen we voor 2019 € 7,7 miljoen lenen.

We verwachten de kasgeldlimiet niet te overschrijden.

2. Renterisiconorm

Deze norm geeft aan dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen van huidige en nieuwe leningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Als de aflossingen en de renteherzieningen onder de € 18,2 miljoen blijven is het goed. Wij verwachten lasten voor renteherziening en aflossing van € 3,2 miljoen.

Doordat we uitsluitend leningen zijn aangegaan met een vast rentepercentage gedurende de gehele looptijd, is er geen sprake van renteherziening op vaste schuld.

Rentebeleid

Zowel de korte als de lange rente is momenteel historisch laag. De rente op de geld- en kapitaalmarkt wordt voornamelijk bepaald door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). Aan renteverhogingen wil de ECB nog niet denken. De ECB heeft in augustus 2019 bepaald dat tot medio 2020 de rente op het huidige zeer lage niveau blijft. De verwachting is dat na die datum de rente in 2020 zeer laag blijft.

In de begroting 2020 hebben wij gerekend met een rente percentage van 1,50% voor de reserves en vaste activa. Voor de grondexploitatie zijn we uitgegaan van een rentepercentage van 0,86%.

In 2016 heeft de Commissie BBV een notitie rente 2017 geschreven met nieuwe bepalingen en richtlijnen. In de notitie wordt ingegaan op de verwerking van de rentelasten en –baten in de begroting en jaarstukken. Doelstelling van deze notitie is het bevorderen van een eenduidige handelswijze over rente door gemeenten.

De commissie BBV adviseert het renteschema uit deze notitie op te nemen.

Dit schema geeft inzicht in de rentelasten van externe financiering en het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

Schema rentetoerekening zonder bespaarde rente

Externe rente korte en lange financiering		792.789
Externe rentebaten		<u>-216.804</u>
		575.985
Af : rente grondexploitatie		-5.239
Af: rente projectfinanciering		<u>0</u>
Saldo door te rekenen externe rente		570.746
Rente eigen vermogen		770.757
Rente voorzieningen contante waarde		<u>115.907</u>
Toe te rekenen rente taakvelden		1.457.410
Werkelijk aan taakvelden toegerekend	1,50%	<u>1.470.211</u>
Renteresultaat		12.801

Staat herkomst en besteding van middelen

De Staat herkomst en besteding van middelen geeft inzicht in de achterliggende bronnen die de ingaande en uitgaande kasstromen veroorzaken.

Operationele activiteiten die bestaan uit transacties die veelal direct leiden tot opbrengsten en kosten.

Investeringsactiviteiten zijn de investeringen in en de desinvesteringen van immateriële, materiële en financiële vaste activa.

Financieringsactiviteiten bestaan uit de activiteiten ter financiering van de operationele en investeringsactiviteiten.

Bedragen x € 1.000

Kasstroom uit operationele activiteiten	
Saldo begroting	2
Afschrijvingen	3.768
Mutatie werkkapitaal	1.077
- Mutatie voorraden	602
- Mutatie vorderingen	0
- Mutatie kortlopende schulden excl. Bankschulden	475
Onttrekkingen reserves	-2.357
Toevoegingen reserves	392
Onttrekkingen voorzieningen	-2.155
Toevoegingen voorzieningen	2.588
Totaal uit operationele activiteiten	3.315
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	
Investerings materiële vaste activa	-10.883
Desinvesteringen materiële vaste activa (bijdrage derden)	0
Investerings financiële vaste activa	0
Desinvesteringen financiële vaste activa	994
Totaal investeringsactiviteiten	-9.889
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	
Opname langlopende geldleningen	9.000
Aflossing langlopende geldleningen	-2.426
Mutatie kasgeldleningen	0
Totaal financieringsactiviteiten	6.574
Mutatie geldmiddelen	0
De mutatie in geldmiddelen is als volgt te specificeren:	
Liquide middelen ultimo vorig dienstjaar:	250
Liquide middelen ultimo dienstjaar:	250
Afname liquide middelen	0

Bedrijfsvoering

Wij blijven de dienstverlening ontwikkelen. Daardoor krijgt ook de bedrijfsvoering, de organisatie van de gemeente, doorlopend aandacht. In deze paragraaf gaan wij in op ons beleid rond de bedrijfsvoering en de maatregelen die we treffen om de bedrijfsvoering ook in 2020 en volgende jaren bij de tijd te houden.

Algemeen

Wij blijven de dienstverlening ontwikkelen. Daardoor krijgt ook de bedrijfsvoering, de organisatie van de gemeente, doorlopend aandacht. In deze paragraaf gaan wij in op ons beleid rond de bedrijfsvoering en de maatregelen die we treffen om de bedrijfsvoering ook in 2020 en volgende jaren bij de tijd te houden.

Personeel

Ontwikkeling van personeel

Opleidingsplan

Wet- en regelgeving zijn altijd in ontwikkeling. Dit stelt voortdurend eisen aan de kennis en kunde van onze medewerkers. Wij bieden onze medewerkers de mogelijkheid om zich vakinhoudelijk en persoonlijk te ontwikkelen. Dit kan in de vorm van een opleiding, training of coaching. Om hierop te sturen hebben we een opleidingsplan**. Voor de uitvoering van dit plan is geld nodig. In de Kadernota 2020 is € 72.000 per jaar extra beschikbaar gesteld voor opleiding en ontwikkeling. Omdat we ook moeten bezuinigen is ervoor gekozen om de ophoging van € 72.000 te verdelen over twee jaar. In 2020 bedraagt het budget voor opleiding en ontwikkeling € 189.000. Dit is € 36.500 meer ten opzichte van 2019. Vanaf 2021 is het budget € 225.000.

**Met het opleidingsplan willen we iedere medewerker uitdagen om het beste uit zichzelf te halen. Hierbij ontwikkelt de medewerker zich op basis van persoonlijke motivatie. De leidinggevende stimuleert de medewerker zich te ontwikkelen. Het doel is dat elke medewerker beschikt over de juiste competenties, kennis en vaardigheden om de functie uit te voeren zoals de organisatie dat verwacht. Hierbij houden we ook rekening met de organisatiewaarden en toekomstige ontwikkelingen.

Loopbaanbeleid

Als goed werkgever hebben wij een loopbaanbeleid. Dit beleid biedt alle medewerkers mogelijkheden om actief met hun loopbaan en ontwikkelkansen aan de slag te gaan. Door gebruik te maken van een loopbaanbeleid stellen wij medewerkers in staat om te bepalen of ze nog op de juiste plaats in de organisatie zitten en hierop in te spelen. Als medewerkers op de juiste plaats zitten draagt dit bij aan een optimale dienstverlening richting de inwoners.

Gezond werken

Onderdeel van goed werkgeverschap is de zorg voor ons personeel. Hier hoort een arbobeleid bij. Dit arbobeleid is gericht op het voorkomen van verzuim en het bieden van een veilige werkomgeving. In sommige gevallen is verzuim niet te voorkomen. In die gevallen zorgen we ervoor dat dit zo kort mogelijk duurt en dat we dit goed begeleiden. Dit is niet alleen belangrijk voor onze medewerkers, maar heeft ook invloed op het imago van de gemeente, het vinden en behouden van goed personeel en lage verzuimcijfers en -kosten.

Als werkgever voelen wij ons betrokken bij de gezondheid van onze medewerkers. Er is een steeds kleinere scheiding tussen werk en privé. Als werkgever moeten we hierop inspelen. We bieden de mogelijkheid om tijds- en plaatsonafhankelijk te werken. Dit houdt in dat medewerkers niet alleen in het gemeentehuis kunnen werken. We stellen de medewerkers in de gelegenheid om thuis en onderweg arbeid te verrichten. Dit verhoogt de productiviteit en het werkplezier van onze medewerkers.

Diversiteit

We willen dat iedereen de kans krijgt om aan het werk te zijn. Talenten doen er toe, niet geslacht, leeftijd, herkomst of handicap. In de hele organisatie maken we ruimte voor werkervaringsplaatsen en banen die onder de banenafpraak vallen. Ook statushouders voorzien wij wanneer dit kan van een werkervaringsplaats of taalstage. Een taalstage is een combinatie tussen een kennismaking met de arbeidsmarkt en de ontwikkeling van de Nederlandse taal. Iedereen verdient een kans om aan het werk te zijn en om zijn of haar plaats op de arbeidsmarkt te verbeteren. Als gemeente vinden we onszelf een voorbeeld. We werken aan verjonging door onder andere stages en traineeships beschikbaar te stellen. Dit heeft als gevolg dat wij soms banen, werkplekken of opdrachten creëren voor stagiairs en trainees.

Ontwikkeling van de formatie

Formatie

We bekijken de formatie en inhuur steeds opnieuw als er nieuwe of veranderende taken ontstaan. Door veranderende taken kunnen functies veranderen. De kans bestaat dat er nieuwe functies komen of dat we functies anders of niet meer invullen. In 2020 laten we een benchmark (vergelijkingsonderzoek) uitvoeren. Dit onderzoek geeft inzicht in hoe onze kosten en formatie per taak zich verhouden tot die van andere, vergelijkbare gemeenten.

Voor 2020 is de geraamde formatie 217 fte (inclusief flexibele schil). Ten opzichte van de raming in 2019 (188 fte) is dit 29 fte meer. Deze groei komt doordat een aantal inhuurcontracten omgezet zijn naar aanstellingen bij onze gemeente. Dit levert een toename in het aantal fte's op. Tegelijkertijd levert dit een financieel voordeel op doordat we minder inhuren.

Flexibele schil

De totale formatie is afgestemd op de omvang van de taken die de gemeente uitvoert. Om goed in te kunnen spelen op externe ontwikkelingen en niet voortdurend een beroep te hoeven doen op extra (belasting)gelden, is de organisatie in 2015 gestart met een flexibele schil (± 15 fte). De flexibele schil is onderdeel van de totale formatie.

Het belangrijkste deel van de flexibele schil is na de herindeling ingezet om niet voorziene taken in de formatie op te vangen. Daarnaast wordt dit budget ingezet om tijdelijke schommelingen in de werklast of tijdelijke knelpunten op te lossen. De flexibele schil is daarmee inmiddels niet zo flexibel meer.

Natuurlijk verloop

Vanaf 2020 bereiken 42 medewerkers binnen vijf jaar hun AOW gerechtigde leeftijd. Hierdoor kunnen vacatures ontstaan. Bij iedere vacature bekijken we of en op welke manier we deze moeten invullen. Het overdragen van kennis is door het vertrek van de medewerkers de komende jaren belangrijk. De bestaande kennis mag niet verdwijnen uit de organisatie. Hierdoor blijft de kwaliteit van onze dienstverlening richting de inwoners op peil.

De organisatie biedt medewerkers van 60 jaar of ouder de mogelijkheid om gebruik te maken van het generatiepact. Het generatiepact houdt in dat we oudere medewerkers de mogelijkheid geven om minder te gaan werken. Hierdoor ontstaat er ruimte om nieuwe medewerkers aan te nemen. Een extra voordeel is dat oudere medewerkers totdat ze met pensioen gaan hun kennis geleidelijk kunnen overdragen aan nieuwe medewerkers.

Nieuwe functies

In deze begroting zijn twee nieuw functies opgenomen. Deze zijn opgenomen naar aanleiding van het onderzoek naar de lokale toegangspoort en de verhouding tussen beleid (opdrachtgever) en het sociale team (opdrachtnemer). Concreet gaat het om de functies van 'opgaveregisseur transformatie sociaal domein' en 'opdrachtgever toegang tot zorg'.

Organisatie ontwikkeling

Met de herindeling is de gemeente Berg en Dal gestart met een organisatiestructuur die paste bij de doelen van onze organisatie:

- Het leveren van optimale dienstverlening aan onze inwoners;
- Het ondersteunen van de ambities van ons bestuur;
- Het zijn van een effectieve en efficiënte organisatie, die doel- en resultaat gedreven werkt;
- Het zijn van een organisatie die veranderingen goed aan kan!

Onze doelen zijn gelijk gebleven maar in de praktijk zien wij een aantal ontwikkelingen op ons af komen en signaleren we een aantal knelpunten. Deze zorgen er voor dat de bestaande organisatiestructuur om een heroverweging vraagt. Voorbeelden van deze ontwikkelingen en knelpunten zijn:

- De veranderende rol van de overheid;
- De participatiesamenleving;
- De invoering van de Omgevingswet;
- Digitalisering, data- en procesgericht werken.

Al deze ontwikkelingen hebben invloed op onze rol als gemeente en de manier waarop wij ons werk doen. Het doel van de organisatieontwikkeling is te komen tot een structuur die aansluit bij onze taken en dat wat de omgeving van ons als organisatie vraagt. Daarbij worden geconstateerde knelpunten opgelost en werken we samen met externe partners aan de vraagstukken die voorliggen.

- Veranderende rol overheid

Onze rol als gemeente verandert. Veel taken die vroeger in landelijke wetten geregeld waren, zijn overgedragen aan de gemeente, zoals de decentralisaties in het sociale domein. Ook spelen er nieuwe thema's, zoals duurzaamheid en de energietransitie.

Thema's die in toenemende mate vragen om samenwerking met externe partijen (regiogemeenten, provincie e.d.) omdat de gemeente deze opgaven niet alleen kan oplossen. Vraagstukken worden complexer waardoor integraal samenwerken, intern en extern, meer nodig is.

- Participatiesamenleving

De participatiesamenleving gaat over een nieuwe rolverdeling tussen burgers, zorg- en welzijnsinstellingen, bedrijven, ondernemers en overheid. De oude gezagsverhouding (de overheid bepaalt wat goed is voor u) is aan het verdwijnen. De inwoner wil meer zelf aan het roer staan en verwacht van de overheid een meewerkende houding (de 'ja, tenzij...' houding). Ook dit vraagt om nieuwe manieren van (samen)werken.

- Invoering van de Omgevingswet

De Omgevingswet verandert de relatie tussen gemeenten en inwoners, bedrijven en instellingen (initiatiefnemers). De initiatiefnemer krijgt meer verantwoordelijkheden in het organiseren van zijn eigen ideeën. De gemeente krijgt meer ruimte om de initiatiefnemer te ondersteunen in plaats van te controleren. Het beschermen en gebruiken van de fysieke leefomgeving gebeurt daarmee op een andere manier dan eerder het geval was (ondersteunen in plaats van controleren). Dit vraagt van initiatiefnemers en de gemeente een andere manier van denken en werken.

- Digitalisering, data- en procesgericht werken

De toenemende digitalisering verandert onze manier van werken op een ingrijpende manier. Bestaande producten verdwijnen, nieuwe komen ervoor in de plaats. De manier waarop wij diensten verlenen aan onze inwoners zal over een paar jaar onherkenbaar anders zijn. Veel producten kunnen digitaal worden geleverd of verdwijnen zelfs. Het uitwisselbaar maken van informatie met ketenpartners, inwoners e.d. is hierbij belangrijk. Het doel is dat relevante informatie voor medewerkers, inwoners en bedrijven makkelijk vindbaar en bereikbaar is.

Projectmatig samenwerken

Projectmatig samenwerken is een onderdeel van onze werkwijze en cultuur. Wij willen hiermee een manier van samenwerken bevorderen die we toepassen op projecten. Dit doen we zodat de wij in onze organisatie projecten beter kunnen aansturen en beheersen. De risico's maken we op deze manier inzichtelijk.

De projectgroep voert gesprekken met medewerkers, leidinggevende en bestuurders in de organisatie over het invullen van de verschillende rollen binnen projectmatig samenwerken. Rollen zoals: bestuurlijk opdrachtgever, ambtelijk opdrachtgever, projectleider en projectmedewerker. Om deze manier van werken goed te implementeren in onze organisatie ontwikkelen we momenteel een handboek, we richten de projectadministratie in en verzorgen trainingen.

Nieuwe wet en regelgeving

Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA)

Vanaf 1 januari 2020 treedt de WNRA in werking. Dit betekent dat de rechtspositie van ambtenaren aangepast wordt naar het burgerlijk arbeidsrecht. Vanaf dit moment ligt de rechtspositieregeling vast in de cao-gemeenten en het Burgerlijk Wetboek. De belangrijkste

wijziging is dat de eenzijdigheid van een aanstelling wordt gewijzigd in een tweezijdige arbeidsovereenkomst. De bijzondere positie van de ambtelijke status blijft gewaarborgd in de ambtenarenwet 2017. Voor burgemeester, wethouders en raadsleden blijft de rechtspositie zoals die was.

Wet Arbeidsmarkt in Balans

Het arbeidsrecht gaat weer veranderen. De Eerste Kamer heeft de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) aangenomen. Deze wet gaat in op 1 januari 2020. De insteek hiervan is meer eigen personeel in vaste dienst en het bieden van meer zekerheid. Dit betekent dat er een kans bestaat dat we in de toekomst meer (kortdurende) aanstelling bieden in plaats van het inhuren van personeel.

Organisatie

Wij willen een betrouwbare en service verlenende organisatie zijn. Hierbij luisteren we goed naar de klant en bieden we waar nodig maatwerk aan. Onze omgeving verandert voortdurend. Daarom moeten wij als moderne organisatie ons werk hierop aanpassen.

Contact Centrum Berg en Dal (CCB)

Ontwikkeling CCB

De teams van telefonie/receptie en de frontoffice van Burgerzaken vormen samen het CCB van de gemeente Berg en Dal. Het CCB is de eerste toegang voor inwoners, ondernemers e.d. met hun vragen. Het CCB is in ontwikkeling. We sturen steeds minder vragen door in de organisatie. Het is de bedoeling dat het CCB op zo veel mogelijk eenvoudige vragen zelf antwoord kan geven. Op deze manier krijgt de inwoner snel antwoord en belasten we de afdelingen niet met eenvoudige vragen.

In 2020 blijven we ons richten op de inrichting en ontwikkeling van het CCB. Steeds stellen wij onszelf de vraag: "Hoe kunnen wij nog beter invulling geven aan de 'eerstelijns' dienstverlening van de gemeente." Voor Burgerzaken betekent dat in 2020 duidelijkheid over hoe we kwalitatieve dienstverlening kunnen blijven leveren voor de kleinere kernen. Voor Telefonie houdt dat onder andere in dat we met een nieuw telefoonsysteem gaan werken. Zodat de medewerkers van telefonie prettig en efficiënt kunnen blijven werken.

Nieuwe systemen en kanalen

Om onze dienstverlening verder te verbeteren voeren we in 2020 een nieuw gebruiksvriendelijker afsprakensysteem voor de balie burgerzaken in. Ook willen we goed onderzoeken wat de toegevoegde waarde is van Whatsapp en of we de verwachtingen van inwoners hiervan kunnen waarmaken.

Huisvesting

Om onze dienstverlening naar de inwoners en om de huisvesting voor de ambtenaren te verbeteren, gaan wij u voorstellen te investeren in ons gemeentehuis en in mobiele steunpunten in de kernen. In 2020 en 2021 verwachten wij deze investering te gaan doen. Met deze investering in het gemeentehuis kunnen wij alle medewerkers een goede werkplek aanbieden, maar bieden wij ook meer verschillende werkplekken aan. Hiermee hebben wij aandacht voor de klimaatproblemen in het gemeentehuis en andere zaken die uit het medewerkersonderzoek zijn gekomen. Tot slot maakt deze investering het mogelijk om het Sociaal Team binnen het gemeentehuis te huisvesten. En daarmee hoeven we niet op zoek naar een externe locatie voor de huisvesting van het Sociaal Team. Uiteraard blijven de medewerkers van het Sociaal Team ook aanwezig in de kernen. De hoogte van de investering is op dit moment nog niet duidelijk.

Administratieve organisatie

De administratieve organisatie gaat over de regels, procedures en werkafspraken van onze organisatie. Die regels zijn er om onze organisatie goed en betrouwbaar te laten werken. Dit sluit aan bij onze ambitie "Zichtbaar en betrouwbaar".

Accountantskantoor Konings & Meeuwsen gaat de controle van de jaarrekeningen van 2019 en 2020 uitvoeren. We hebben de mogelijkheid om het contract nog tweemaal met 1 jaar te verlengen. Als onderdeel van de controle zullen zij een beoordeling doen van onze administratieve organisatie en interne controle maatregelen.

Na de controle komen zij met adviezen ter verbetering in onze auditcommissie. Dit is één van onze raadscommissies. Het college stelt vervolgens op basis van de bevindingen van de accountant een plan. Dit plan noemen we de bedrijfsvoering agenda. In de bedrijfsvoering agenda staat hoe we de adviezen verder uitwerken en aanpakken.

Informatievoorziening

Informatiebeveiliging en privacy

De gemeente wil een betrouwbare partner zijn voor inwoners en bedrijven. Wij gaan daarom zorgvuldig om met gegevens van inwoners en organisaties. We blijven er alert op dat we de juiste gegevens gebruiken en niet meer dan nodig. Deze gegevens beveiligen we goed. We houden hierbij de actuele ontwikkelingen in het oog. Ook informeren we inwoners en organisaties over wat we met hun gegevens doen.

Vanaf 2020 werken we niet meer met de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG), maar vormt de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Overheid (BIO) het nieuwe landelijke kader. Deze vernieuwde veiligheidseisen zijn gelijk voor alle Nederlandse overheidsorganisaties. Zo is de beveiliging eenvoudiger te regelen bij samenwerking tussen verschillende overheidslagen. Via de landelijke ENSIA methodiek leggen we jaarlijks verantwoording af over informatiebeveiliging, ook dit gebeurt vanaf 2020 op basis van de BIO.

Informatiebeveiliging en privacy raken alle medewerkers en alle werkprocessen. Interne bewustwording blijft daarom een actueel onderwerp waar we veel aandacht aan besteden. Zodat in Berg en Dal elke medewerker weet hoe zorgvuldig en veilig om te gaan met informatie, ook wanneer er nieuwe ontwikkelingen zijn.

Informatiemanagement & Archief

Het team van DIV heeft een beleidsplan 2019-2021 opgesteld. In dit visie-document zetten we betrouwbare en beschikbare informatievoorziening centraal. De inwoner wordt steeds kritischer en wil 24/7 de informatie beschikbaar hebben. En de medewerker van de gemeente wil een laagdrempelig en toegankelijk archiefsysteem om in te werken. Onze missie: Met kennis van zaken en praktische inzet draagt team DIV zorg voor de borging van kennis en informatie binnen gemeente Berg en Dal. Wij zetten ons in voor de duurzame opslag en terugvindbaarheid van informatie. Zo maken we het mogelijk dat we ten alle tijden verantwoording kunnen afleggen.

Het contract met ons Document Management Systeem (DMS) gaan we aanpassen en verlengen. Komende jaren willen we een verbetering doorvoeren zodat Join gebruiksvriendelijker en laagdrempeliger wordt. Er is training, instructie en vooral individuele uitleg nodig.

De gemeente heeft de ambitie volledig digitaal te gaan werken. Dit levert een besparing op doordat we archiefstukken digitaal mogen bewaren en we de papieren stukken mogen

vernietigen. We hebben daardoor minder archiefcapaciteit nodig. Om te komen tot dit resultaat gaan wij in 2020 een project doorlopen. Hierbij is het van belang dat de hele organisatie meegenomen wordt en hier achter staat. Begeleiding door professionals is een voorwaarde en alle processen moeten worden doorlopen. Dit gebeurt in samenwerking met privacy en informatiebeveiliging.

In navolging op de bouwdoSSIers willen we in 2020 ook de gebruiksvergunningen gaan digitaliseren. Door deze stukken digitaal te maken en beschikbaar te stellen voor onze collega's van de VRGZ en het ODRN zorgen we ervoor dat iedereen bij de doSSIers kan die op dat moment nodig zijn.

In 2020 gaan we ervaren hoe vaak onze inwoners het erfgoednet Berg en Dal bezoeken. Het is een platform vol met historie voor en door de inwoners.

Gegevensbeheer

Medio 2020 ronden we het BAG/WOZ-project af. Dan hebben we de gebruiksoppervlakte van alle woningen binnen de gemeente opnieuw berekend. Dit hebben we uitgevoerd op basis van de in 2018 gewijzigde wetgeving voor de BAG. Munitax gebruikt deze gebruiksoppervlakte als basis voor de jaarlijkse herwaardering. Tot op heden berekende Munitax de waarde van een woning op basis van het aantal m³. Voordat bovengenoemd project is afgesloten maken wij met Munitax procesafspraken over hoe we om gaan met mutaties. De landelijke ontwikkeling om tot één "Objectenregistratie" te komen zal hierbij een belangrijke rol gaan spelen. De toekomstige "Objectenregistratie" is een soort van samenvoeging van de BAG, BGT en een groot gedeelte van de WOZ.

In 2020 kan er waarschijnlijk een geo-koppeling gelegd worden tussen de BGT en de BOR (beheerprogramma openbare ruimte). De ontwikkeling van deze koppeling heeft landelijk veel langer geduurd dan verwacht. Ook bestaat de mogelijkheid dat we de BOR op gaan nemen in onze toekomstige "Objectenregistratie".

Om te voldoen aan landelijke regelgeving zullen wij vanaf 2020 jaarlijks een mutatiesignalering uit moeten voeren voor de BAG en de BGT. Het gaat hier om een nieuwe taak die toegevoegd wordt aan het werkpakket. Het eerste jaar zal een beeld moeten geven hoeveel werk dit met zich mee brengt. Om de financiële consequenties hiervan in zicht te brengen beginnen we in 2020 met het inventariseren binnen een klein gedeelte van de gemeente. Deze werkzaamheden staan als verplichting in de jaarlijkse ENSIA. In de ENSIA legt de gemeente verantwoordelijkheid af over de verrichte werkzaamheden aan het Ministerie van BZK.

De invoering en verdere ontwikkeling van de Omgevingswet heeft ook zijn uitwerking op de werkzaamheden van het cluster Gegevensbeheer. De impact hiervan gaan we komend jaar onderzoeken. Indien nodig passen wij werkprocessen hierop aan. Dit zal binnen de scope van het project Omgevingswet opgepakt worden.

Kaartviewer breiden we uit met taak specifieke onderdelen die een bepaalde doelgroep kan raadplegen. We werken aan verbeteringen voor het gebruik van CIR/COO, met name voor het onderdeel Sociaal Domein. Hiermee proberen wij bruikbare informatie beschikbaar en vooral makkelijk toegankelijk te maken voor de medewerker van de gemeente Berg en Dal

Digitale dienstverlening

Landelijk is vastgesteld welke diensten gemeenten digitaal kunnen regelen en hoe we dat het beste kunnen aanpakken. Voor gemeenten zijn twee notities beschikbaar: “Overheidsbrede dienstverlening 2020” en “Digitale Agenda 2020”. Wij sluiten zo veel mogelijk aan bij deze landelijke doelstellingen en hanteren een maat die passend is voor Berg en Dal. We volgen de landelijke ontwikkelingen van VNG Realisatie: ‘Samen organiseren’ op de voet. Onze doelstelling is om de informatievoorziening zo veel mogelijk voor een grote groep te organiseren in plaats van individueel.

We digitaliseren onze dienstverlening en bedrijfsvoering steeds meer. Ook stimuleren we inwoners, bedrijven, verenigingen en instellingen om gebruik te maken van de digitale mogelijkheden die we bieden. Onze gemeentelijke website is daarbij erg belangrijk. Daarom zorgen we er voor dat de informatie op de website leesbaar, actueel en volledig is. Door de digitalisering kunnen inwoners steeds vaker zelf bepalen waar en wanneer ze iets willen regelen.

Ook in de komende jaren gaan we verder met het aanbieden en uitbreiden van de digitale diensten via de website. We blijven de digitale formulieren die we al hebben verbeteren. Verder kan onze inwoner steeds meer informatie vinden op de website mijn.overheid.nl. Dit is uw persoonlijke website voor al uw overheidszaken. De gemeente verstuurt al een aantal brieven digitaal via MijnOverheid. In de toekomst zal dit steeds meer worden, maar hierin blijven wij ook oog houden voor de minder digitaal vaardige inwoners. Zo zorgen we er voor dat we iedereen bereiken op de manier zoals onze inwoner dat wenst.

In 2019 is een data analist gestart binnen het cluster Gegevensbeheer. Dit om bij te dragen aan de doorontwikkeling van de Monitor Sociaal Domein. Deze doorontwikkeling is zeer gewenst door raad, college en organisatie. Maar deze data analist start ook met het bouwen van dashboards voor de afdeling Dienstverlening om resultaten van processen zichtbaar te maken. Indien deze functie van data analist een duidelijke meerwaarde heeft zal in 2020 een besluit worden voorgelegd om deze functie structureel in te gaan vullen.

Inkoop en aanbesteding

Ons uitgangspunt is dat we kostenefficiënt omgaan met het geld van onze inwoners. Onze inkoopregels zijn vastgelegd in ons inkoopbeleid. Bij al onze inkopen en opdrachten volgen we ons inkoopbeleid.

Onze inkoopregels passen bij een professionele aanpak van de inkoop. Wij willen een betrouwbare opdrachtgever zijn, die leveranciers eerlijke en gelijke kansen biedt. De belangrijkste pijlers in ons inkoopbeleid zijn:

- Lokale werkgelegenheid en economie;
- Duurzaamheid;
- Het inzetten van mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt (social return);
- Het verminderen van administratieve rompslomp.

Om onze doelstellingen te halen, gaan we de inkoopfunctie nog verder professionaliseren.

Duurzaamheid

Aanschaf nieuw materieel

Bij de vervanging van gemeentelijke voertuigen kijken we nadrukkelijk naar het aspect duurzaamheid. In de Nota Inkoopbeleid is hier extra aandacht voor gevraagd in het hoofdstuk Duurzaam inkopen. Mochten er meerkosten ontstaan als gevolg van deze hogere ambitie, dan leggen we die vooraf ter besluitvorming voor aan het College.

Gemeentewerf

De gemeentewerf/het kantoor brandweer dateert uit 1990. Sindsdien zijn er als gevolg van onderhoud diverse duurzaamheidsmaatregelen genomen waarmee het kantoordeel gebouw het energie label A krijgt.

Als gevolg van onder andere ruimte gebrek en nieuwe wetgeving is de huidige gemeentewerf toe aan een aantal aanpassingen en verbeteringen;

Dit betekent dat de huidige energieprestatie van het gebouw verder kan verbeteren door;

- Vervanging CV Installatie (reeds uitgevoerd door einde technische levensduur/ voortijdig uitval)
- Vervanging warm water voorziening
- Aanleg vloerverwarmingssysteem in combinatie met ruimte koeling met behulp van een luchtwarmtepomp
- Toepassing LED verlichting kantoor gedeelte en hal/werkplaats in combinatie met bewegingsmelders, schemerschakelingen en schakelklokken
- Uitbreiding ruimteventilatie met WTW (waterterugwinning)
- Aansluiten op GBS (gebouwbeheerssysteem) met weersafhankelijke regeling
- Aanleg 200 zonnepanelen (door Energie coöperatie)
- Toepassing HR ++ beglazing

Het is een uitdaging om bovengenoemde maatregelen tegelijkertijd met de verbouwing uit te voeren. Hierbij zijn natuurlijke vervangingsmomenten en technische levensduur van belang. Hier houden we dan ook rekening mee.

Verbonden partijen

Wij spreken van een Verbonden partij als het een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie betreft waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), dient de gemeente in de begroting aandacht te besteden aan partijen, waarmee de gemeente een bestuurlijke en financiële band heeft. Er zijn immers bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en risico's, die uit gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen in NV's, stichtingen of verenigingen of andere overeenkomsten kunnen voortvloeien.

Wat is bestuurlijk belang?

Onder bestuurlijk belang verstaan we: een zetel in het bestuur van een bestuurlijke participatie of het hebben van stemrecht. Deze zetel of het stemrecht is om het algemeen belang van de gemeente te kunnen uitoefenen.

Wat is financieel belang?

Alleen een bestuurlijk belang (zie hierboven) maakt een partij nog geen zogenaamde verbonden partij. Daarvoor is ook een financieel belang vereist. Bijvoorbeeld eigendomsrechten, zoals het bezit van aandelen, maar ook zaken als het verstrekken van geldleningen, het geven van subsidies en het geven van garanties.

Centraal advies

Met de gemeente Nijmegen zijn afspraken gemaakt over de advisering van begroting- en jaarrekeningstukken van de volgende gemeenschappelijke regelingen:

- GGD Gelderland Zuid
- Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)
- Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN)
- Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN)
- Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR)

De afdeling stadscontrol van de gemeente Nijmegen adviseert de besturen van de gemeenschappelijke regelingen en de gemeentebesturen. Per gemeente komt een advies ook bij een centrale coördinator. Wij zijn uiteraard vrij om dit advies over te nemen, te wijzigen of te negeren. De bevoegdheid om te beslissen over begroting- en jaarrekeningstukken ligt bij het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling.

Bank Nederlandse gemeenten

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Den Haag
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde aandeelhoudersvergadering
Deelnemers	Overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang

Openbaar en gemeentelijk belang

BNG is de bank van en voor overheden en voor instellingen met een maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoner.

Visie

De primaire doelstelling van de BNG is uitoefening van het bankbedrijf voor overheden.

Missie en strategie hierbij zijn:

- behoud van een substantieel marktaandeel in de Nederlandse (semi)publieke sector;
- behalen van een redelijk rendement voor aandeelhouders;
- behoud van een excellente kredietwaardigheid.

Beleidsvoornemens

Geen gegevens bekend

Bedragen x € 1.000						
	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting202 0	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonde n partij	260	293	293	293	293	293
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeent e in aandelen verbonde n partij (%)	103.116 (0,19 %)	103.116 (0,19 %)	103.116 (0,19 %)	103.116 (0,19 %)	103.116 (0,19 %)	103.116 (0,19 %)
Resultaat verbonde n partij	337.000					
Omvang eigen vermoge n verbonde n partij						
Omvang vreemd vermoge n verbonde n partij						

Toelichting

Ontwikkelingen

Gedurende het begrotingsjaar hebben zich geen veranderingen voorgedaan in de belangen van aandeelhouders in BNG Bank.

Risico's

Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Arnhem
Verantwoordelijke portefeuille	S.Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Bestuurslid
Deelnemers	18 gemeenten

Openbaar en gemeentelijk belang

De vervoersorganisatie heeft tot doel de gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.

De sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer worden overgedragen aan de vervoersorganisatie.

Visie

De BVO DRAN is een gemeenschappelijke regeling van de 18 gemeenten in de regio Arnhem en Nijmegen. De BVO DRAN koopt voor de gemeenten het doelgroepenvervoer in (Wmo-, leerlingen-, dagbestedings- en Jeugdwetvervoer) en ziet toe op de uitvoering ervan.

Beleidsvoornemens

De negentien gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen en de provincie Gelderland werken samen aan het regionale doelgroepenvervoer. Doelgroepenvervoer is vervoer voor inwoners die geen of niet altijd gebruik kunnen maken van regulier openbaar vervoer. De samenwerkende gemeenten hebben hiervoor de Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen opgericht.

De vervoersorganisatie brengt de belangen van de gemeenten samen op het gebied van aanvullend vervoer. Samen werken de gemeenten aan het tot stand brengen, ontwikkelen en in stand houden van een kwalitatief hoogwaardig, herkenbaar, efficiënt en eenvoudig te gebruiken vervoerssysteem. Dit vervoer rijdt per 1 september 2016 onder de naam Avan. Het houdt rekening met de mogelijkheden van de reizigers en hun sociale netwerk. En het bedient ook het buitengebied en de kleine kernen, met optimale aansluiting op het reguliere openbaar vervoer.

In de vervoersorganisatie sturen en beheersen de gemeenten samen de uitvoering en ondersteunende processen voor dit aanvullend openbaar vervoer.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-990	-1.059	-1072	-1113	-1160	-1.208
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)						
Resultaat verbonden partij	0					
Omvang eigen vermogen verbonden partij	0					
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	0					

Toelichting

Ontwikkelingen

De BVO DRAN is in september 2016 gestart. Het blijkt dat onze kosten voor het vervoer de afgelopen jaren flink zijn gestegen. Dit heeft te maken met de wijze waarop het vervoer is aanbesteed (kostenverhogende factoren in het bestek) en met een nieuwe verdeling van de kosten over de gemeenten. Die nieuwe verdeling is gekozen omdat de oude verdeling de kosten niet goed toerekende aan de gemeenten. Berg en Dal is een nadeelgemeente en moet veel meer betalen, vooral voor het leerlingenvervoer. Dit leidt ertoe dat we overwegen om (deels) uit de BVO DRAN te stappen, bijvoorbeeld het leerlingenvervoer eruit halen en weer zelf of samen met andere gemeenten gaan inkopen. We gaan dit onderzoeken. Daarnaast bekijkt de BVO DRAN of er op de korte termijn al kostenbesparende maatregelen genomen kunnen worden.

Risico's

De inrichting van het vervoer is gebaseerd op een "open einde"systematiek. Dit betekent dat de kosten oplopen wanneer een gemeente meer inbrengt of dat er in een periode meer ritten hebben plaatsgevonden dan begroot. Dit brengt een financieel risico met zich mee. Zodoende moet er periodiek inzicht zijn in het volume van het aantal ritten en moeten de gevolgen van verwachte toenames van ritten tijdig worden gecommuniceerd met de gemeente. Op dit moment is het nog niet mogelijk aan het risico een concreet bedrag te koppelen.

Dar N.V.

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	N.Verheul
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Algemene vergadering aandeelhouders
Deelnemers	Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Wijchen en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Verwerking van afval in de regio Nijmegen.

Visie

Samen met andere regiogemeenten is er nu een intensieve samenwerking op het gebied van afvalbeheer. Het is de bedoeling de komende jaren het afvalbeheer verder te verduurzamen en schaalvoordelen te realiseren.

Beleidsvoornemens

De bekende slogan is: "Dar, en 't is weer fris!" Fris is de kernboodschap van de visie, 'Dar houdt de regio fris'. Fris is immers ambitieus en zegt meer dan 'schoon'. Wij vinden die bredere visie noodzakelijk. Fris staat ook voor duurzaam ondernemen. Het staat voor intensieve betrokkenheid van medewerkers, partners en burgers bij alles dat wij doen. Fris betekent dat de regio uitstekende dienstverlening krijgt en dat iedereen begrijpt hoe hij of zij daar een directe rol in speelt. Fris betekent niets minder dan op weg zijn naar de schoonste regio van Nederland.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting202 0	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonde n partij	11	14	11	37	37	37
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeent e in verbonde n partij (%)	6.234 aandelen(5,67 %)	6.234 aandelen(5,67 %)	6.234 aandelen(5,67 %)	6.234 aandelen(5,67 %)	6.234 aandelen(5,67 %)	6.234 aandelen(5,67 %)
Resultaat verbonde n partij	467					
Omvang eigen vermoge n verbonde n partij	13.574					
Omvang vreemd vermoge n verbonde n partij	10.222					

Toelichting

Opgenomen zijn de cijfers uit het laatst bekende verantwoordingsjaar 2018

Ontwikkelingen

Door de bundeling van kennis van de uitvoering en afvalbeleid bij DAR versterken we de regionale afvalsamenwerking. Dit geeft een impuls aan het afvalbeleid. Het wordt eenvoudiger om de ambities en gewenste innovaties rondom duurzaam afvalbeheer te realiseren. Innovatie vraagt immers kennis, kennis vraagt schaalgrootte. Een gezamenlijke aanpak kan, mits goed uitgevoerd, ook op een efficiëntere manier gebeuren. Door de grotere schaal (gemeente Nijmegen zorgt voor een verdubbeling van de schaalgrootte) kunnen meer financiële en kwaliteitsvoordelen behaald worden. Ook zijn er synergievoordelen te behalen bij de inzameling. De inzamelroute hoeft immers niet op te houden bij een gemeentegrens.

Voor sommige afvalstromen is er echter eerst wel een zekere harmonisatie nodig in de inzamelmethodiek. Zo is een synergievoordeel behaald bij een regionale infrastructuur van milieustraten. Als aandeelhouder is de gemeente verbonden aan één partij. Dit geeft meer stabiliteit in de begroting en in de communicatie naar de burger. Een nadeel van het aansluiten bij een regionaal afvalbedrijf is een verlies van marktwerking. De regiogemeenten hebben vooraf daarom de eis van marktconforme tarieven neergelegd. De marktconformiteit is gewaarborgd door van DAR een hybride organisatie te maken die met een bepaalde basis aan capaciteit en know how de inzamelactiviteiten rond restafval, gft, plastic+ en papier indien mogelijk aan de markt overlaat. Jaarlijks verantwoordt Dar de mate waarin de activiteiten aan de markt worden overgelaten. Dit betekent dat gemeenten de zekerheid hebben dat bij een imperfecte markt de tarieven niet onverwacht zullen stijgen. DAR functioneert immers als tariefplafond. Aan de onderkant kunnen gemeenten binnen de toekomstige DAR wel profiteren van de (incidentele) marktvoordelen zolang deze wel functioneert. Het inzetten van DAR als gezamenlijk regiebedrijf c.q. hybride organisatie geeft regiogemeenten een gezamenlijk instrument in handen om de regionale afvalsamenwerking te intensiveren. Daarmee worden op een meer gestructureerde manier synergie- en efficiencyvoordelen gerealiseerd. Hierbij wordt ook gedacht aan voordelen op andere gebieden zoals sociale werkgelegenheid. Inmiddels voert DAR ook IBOR (Integraal Beheer Openbare Ruimte) -taken uit; in combinatie met inzet van medewerkers van het Werkbedrijf.

Risico's

Dar loopt risico over de rentedragende vorderingen (met name onder liquide middelen) en rentedragende langlopende en kortlopende schulden (waaronder schulden aan de gemeente Nijmegen). Voor vorderingen en schulden met variabele renteafspraken loopt Dar risico ten aanzien van toekomstige kasstromen; met betrekking tot vastrentende vorderingen en schulden loopt Dar risico's over de reële waarde als gevolg van wijzigingen in de marktrente. Met betrekking tot de vorderingen en schulden worden geen financiële derivaten met betrekking tot renterisico gecontracteerd.

Dar wordt hoofdzakelijk gefinancierd via langlopende leningen met de gemeente Nijmegen en bevoorschotting vanuit de gemeenten gedurende het jaar. Bij eventuele kortlopende tekorten heeft Dar een kredietfaciliteit bij de ING bank.

Euregio (Rhein-Waal)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Kleve
Verantwoordelijke portefeuille	M. Slinkman
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid Euregioraad
Deelnemers	Duitse en Nederlandse gemeenten, regionale overheden

Openbaar en gemeentelijk belang

Stimuleren van de grensoverschrijdende samenwerking in het Nederlands-Duits grensgebied.

Visie

De Euregio Rijn-Waal geldt als pleitbezorger voor de gehele grensregio. Wij zetten ons bij Nederlandse, Duitse en Europese instellingen en organen in voor de belangen van de grensregio, om de grensoverschrijdende toegankelijkheid duurzaam te verbeteren. De belangenbehartiging vindt plaats op alle maatschappelijk relevante gebieden, van economie en infrastructuur tot onderwijs en cultuur.

Daarnaast biedt de Euregio Rijn-Waal ook een platform voor diverse doelgroepen in de regio. Enkele voorbeelden zijn het Euregio Forum voor Grensoverschrijdende Gezondheidszorg en de Ronde Tafel Openbare Orde en Veiligheid. Ook faciliteert de Euregio Rijn-Waal desgewenst grensoverschrijdende ad-hoc werkgroepen rondom diverse actuele thema's.

Beleidsvoornemens

De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam, waarbij circa 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking te verbeteren en te intensiveren. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten.

De Euregio Rijn-Waal wil zich nog duidelijker positioneren en onderscheiden als expert op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking. De Euregio Rijn-Waal is vertegenwoordigd in vele netwerken aan beide zijden van de grens en heeft veel expertise in huis om grensoverschrijdende vragen te kunnen beantwoorden. De Euregio Rijn-Waal is niet alleen expert op het gebied van het Europese subsidieprogramma's als INTERREG en Eures, maar is ook het aanspreekpunt voor haar inwoners als het gaat om grensoverschrijdend wonen en werken. De Euregio Rijn-Waal faciliteert actief de netwerken op het gebied van onder andere intergemeentelijke samenwerking, gezondheidszorg en openbare orde en veiligheid. Met haar brede kennis wil de Euregio Rijn-Waal haar leden en stakeholders motiveren grensoverschrijdend actief te worden.

Meer beleidsvoornemens zijn te vinden in de Strategische Agenda 2020 Euregio.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-8	-8	-8	-8	-8	-8
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)						
Resultaat verbonden partij	0					
Omvang eigen vermogen verbonden partij	1.459					
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	2.707					

Ontwikkelingen

De versterking van grensoverschrijdende samenwerking geldt voor vele beleidsterreinen zoals economische ontwikkeling, onderwijs en arbeidsmarkt, cultuur en sport, toerisme en recreatie, milieubescherming en afvalverwerking, natuurbehoud en landschapsbeheer en sociale zaken.

Risico's

Risico's van enige omvang zijn niet te verwachten. De Euregio heeft een stabiele en solide financiële positie.

Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem Nijmegen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	M. Slinkman
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	18 gemeenten

Openbaar en gemeentelijk belang

Na de opheffing van de Stadsregio Arnhem – Nijmegen is in de regio Arnhem-Nijmegen de wens blijven bestaan om op een aantal gebieden samen te blijven werken. Dit zijn de gebieden economie, wonen, mobiliteit en duurzaamheid. Deze samenwerking is geregeld in een lichte vorm van een gemeenschappelijke regeling: het Gemeenschappelijk Orgaan (GO).

Het GO richt zich op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de Arnhem Nijmegen City Region, in zowel nationaal als internationaal perspectief. Het doel van het GO is om op de gebieden economie, mobiliteit, wonen en duurzaamheid het beleid onderling en met de provincie af te stemmen.

Het GO bestaat uit een Bestuurlijk Overleg (hier nemen over het algemeen de burgemeesters in plaats). Onder dit Bestuurlijk Overleg hangen 4 regionale portefeuillehoudersoverleggen: economie, wonen, duurzaamheid en mobiliteit.

Visie

De Regio Arnhem Nijmegen is een regionaal samenwerkingsverband tussen 18 gemeenten gericht op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen, in nationaal en internationaal perspectief. De Regio Arnhem Nijmegen is een platform van overleg en afstemming, gericht op de thema's Duurzaamheid, Economie, Wonen en Mobiliteit.

Beleidsvoornemens

De Stadsregio Arnhem Nijmegen als WGR+ regio is geliquideerd en functioneert niet meer als regionaal samenwerkingsverband. De gemeenten hechten nog wel waarde aan een vorm van regionale samenwerking op de terreinen Economie, Mobiliteit, Wonen en Duurzaamheid.

Voor deze samenwerking is het Gemeenschappelijk Orgaan opgericht. Deze samenwerking moet leiden tot een structureel betere positie van de regio in (inter)nationaal perspectief. Ook moet het leiden tot een intensieve samenwerking met ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen en de overheid: de Triple Helix.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-52	-65	-65	-65	-65	-65
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	4,47%	4,47%	4,47%	4,47%	4,47%	4,47%
Resultaat verbonden partij	-127	0	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	146	0	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	209					

Toelichting

Ontwikkelingen

De ambitie is om te werken aan een steviger profiel van de regio.

Risico's

Gemeentelijke GezondheidsDienst Gelderland Zuid

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	I.v.d.Scheur
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	lid algemeen bestuur
Deelnemers	14 gemeenten

Openbaar en gemeentelijk belang

De GGD voert de wettelijke taken uit de Wet Publieke Gezondheid en Jeugdwet uit. Daarnaast voert de GGD-Gelderland Zuid ook andere taken uit bijvoorbeeld op het gebied van maatschappelijke opvang en jeugd.

Visie

De kracht en kennis van de GGD ligt in het vormgeven van collectieve en individuele preventie, signalering en behandeling. Zo werkt het team Gezonde wijk van de GGD samen met gemeenten aan het verbeteren van de gezondheid van mensen in de gemeenten en wijken in onze regio. De ambitie is om sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen en de zelfredzaamheid van burgers te vergroten. Dit doen we door te stimuleren dat de gezonde keuze ook de makkelijkere keuze wordt.

Beleidsvoornemens

- Er is een startnotitie "Bouwstenen ten behoeve van Meerjarenstrategie GGD Gelderland-Zuid 2020-2023 uitgebracht.
- Deze startnotitie is de basis voor de Meerjarenstrategie 2020-2023. Deze notitie stelt de GGD eind dit jaar vast.
- Er is een bezuinigingstaakstelling in verband met HR21 (functiewaarderingssysteem) oplopend tot € 556.000 in 2021.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-1.596	-1.628	-1628	-1628	-1628	-1.628
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	5,85%	5,85%	5,85%	5,85%	5,85%	5,85%
Resultaat verbonden partij	-272	-45	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	514	-45	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	5.935	6.631	514	15.959	20.848	20.471

Toelichting

Opgenomen cijfers zijn de cijfers volgens de begroting 2020 van de GGD.

Ontwikkelingen

Doorontwikkeling monitorfunctie GGD en gebruik van (big) data

Het is belangrijk om de monitorfunctie van de GGD door te ontwikkelen. De monitor helpt bij de volgende doelstellingen:

- de ambities op het terrein van gezonde jeugd
- het organiseren van preventie
- het samenwerken aan sociale veiligheid
- een veilige en gezonde leefomgeving

Noodzakelijk is het om hierbij aan te sluiten bij de lokale toegangspoort van de gemeenten (sociale wijkteams). GGD'en hebben gezamenlijk de toegang tot grote databestanden gerealiseerd. Door gegevens van verschillende bronnen te koppelen, kan op een aanvullende manier inzicht worden verkregen. Deze zijn belangrijk voor de preventieve en ondersteunende werkzaamheden van de GGD.

Decentralisatie Beschermd wonen/ Maatschappelijke Omvang

De doelgroep psychisch kwetsbare burgers wordt voor gemeenten steeds groter. Zeker gezien de ontwikkelingen en aandacht voor 'personen met verward gedrag'. De ambitie is om Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz)/ Bijzondere Zorg beter neer te zetten. Hierdoor kan ook extra ondersteuning worden geboden bij de decentralisaties beschermd wonen/maatschappelijke opvang en de uitvoering van de Wet verplichte GGZ. Ook willen we de monitor OGGz, samen met andere partners, door ontwikkelen. Zo ontstaat er een gezamenlijk beeld van de gehele keten en kan er gericht ingegrepen worden op de knelpunten.

Sterkere verbinding tussen zorg en veiligheid

Verschuiven maatschappelijke ontwikkelingen leiden ertoe dat zorg en veiligheid steeds sterker met elkaar in aanraking komen. Kwetsbare groepen wonen steeds langer in de wijk. Dit komt door de decentralisaties van zorgtaken naar gemeenten en het streven mensen langer thuis te laten wonen. Dit geldt niet alleen voor kwetsbare ouderen, maar ook voor personen die overlast gevend gedrag veroorzaken en/of voor zichzelf of anderen een gevaar kunnen zijn. De complexiteit van de casuïstiek neemt hierdoor toe. Dit vraagt om een goede samenwerking tussen zorgpartners, gemeenten, politie en justitie om samen een integrale aanpak te hanteren.

Risico's

De GGD houdt heeft 30% van hun risico's afgedicht met hun algemene reserve. De deelnemende gemeenten wordt dan ook geadviseerd om in hun paragraaf weerstandsvermogen rekening te houden met genoemde risico's. En het gedeelte dat niet met de Algemene Reserve wordt afgedekt, voor hun aandeel in de gemeenschappelijke regeling op te nemen.

Grenzland Draisine GMBH

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Kranenburg(Duitsland)
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid toezichtsraad
Deelnemers	Kleve, Kranenburg en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Toeristische exploitatie van het spoortracé Groesbeek-Kranenburg-Kleve

Visie

Het exploiteren van het spoortracé Groesbeek-Kranenburg-Kleve.

Beleidsvoornemens

Mede in het kader van het project "Zorgeloos op Vakantie" en de ambitie een toegankelijke regio te zijn, worden enkele familie-draisinen geschikt gemaakt voor rolstoelgebruikers. De drie Draisinestations in Groesbeek, Kranenburg en Kleef krijgen een rolstoeloprit. Daarnaast geeft de Grenzland Draisine GmbH in 2018 meer aandacht aan promotie in Nederland.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	0	0	0	0	0	0
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	33,33%	33,33%	33,33%	33,33%	33,33%	33,33%
Resultaat verbonden partij	-907	6				
Omvang eigen vermogen verbonden partij	1.922	6				
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	6.796					

Toelichting

Ontwikkelingen

In het jaarverslag over 2018 staat dat het aantal gebruikers daalt. Reden van deze negatieve ontwikkeling is in de eerste plaats de hete zomer, vooral de vakantiemaanden juli en augustus. In de toekomst is het de bedoeling om het aantal gebruikers weer uit te laten stijgen tot ca. 28.000.

Risico's

Instituut Bijzonder Onderzoek

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Wijchen
Verantwoordelijke portefeuille	I.v.d.Scheur
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	Wijchen, Beuningen, Druten, Heumen en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Opsporing van oneigenlijk gebruik van uitkeringsgelden.

Visie

Behartiging van de gemeenschappelijke belangen op het gebied van de naleving van sociale zekerheidswetgeving. Dit betreft de naleving van de onderhoudsplicht en terugvordering van teveel ontvangen uitkering door (voormalige) uitkeringsgerechtigden, onderhoudsplichtigen en partners van (voormalig) uitkeringsgerechtigden. Een onderzoek tot bijzondere controle op de naleving vindt plaats na een daartoe strekkende opdracht van de deelnemende gemeente aan het Instituut Bijzonder Onderzoek. Het IBO wordt in stand gehouden door de gemeenschappelijke Regeling tussen de gemeente Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen en Wijchen. De gemeente Wijchen fungeert als centrumgemeente.

Beleidsvoornemens

Geen gegevens bekend

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-74	-71	-75	-75	-75	-75
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)						
Resultaat verbonden partij	0	0	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	2	0	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	179					

Toelichting

Opgenomen cijfers zijn de cijfers volgens de jaarrekening 2018 van het IBO

Ontwikkelingen

Handhaven in de sociale zekerheid is een van de voornaamste doelen van het huidige kabinet. Centraal staan een steviger aanpak van fraude in de sociale zekerheid, het betrappen van fraudeurs en het aanpakken van uitbuiting van werknemers. Per 1 januari 2013 is de wetgeving rondom handhaving fors aangescherpt. Dit resulteert in een hardere aanpak van (sociale zekerheid) fraude met daarbij behorende hogere straffen. De straffen bestaan uit een forse boete bij het schenden van de plicht om informatie te verstrekken (een boete die in verhouding staat tot de benadeling of het financiële voordeel) en bij herhaalde fraude gedurende enkele maanden geen uitkering.

Risico's

Door verdeling van een nadelig saldo over de deelnemende gemeenten heeft de gemeenschappelijke regeling geen behoefte aan extra reserves. Voor de gemeente vormt dit wel een risico.

Leisurelands

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Arnhem
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde aandeelhoudersvergadering
Deelnemers	22 Gemeenten en een gemeenschappelijke regeling met recreatiegebieden in Gelderland en Noord Limburg.

Openbaar en gemeentelijk belang

Het in stand houden, optimaliseren en laagdrempelig toegankelijk houden van openbare recreatieplassen.

Visie

Leisurelands heeft de ambitie om in een sterk veranderende wereld en markt verder uit te groeien tot een nog slagvaardiger en toonaangevender recreatiebedrijf. Dat vraagt om een bij de tijd passend aanbod dat afgestemd is op de wensen en eisen van gasten (bezoekers, organisaties) en de op de gebieden gevestigde leisure ondernemers. Daartoe zal het productaanbod kwalitatief en kwantitatief verder worden verbreed en uitgebreid.

Beleidsvoornemens

Leisurelands wil het bezoeken van de recreatievoorzieningen laagdrempelig houden. Dit moet er voor zorgen dat de recreatieplassen door meer inwoners wordt bezocht. Bij het Wylermeer stond dit onder druk door de terugkerende algen-problematiek. Door het uitvoeren van de baggerwerkzaamheden moet hier verandering in komen. Daarnaast gaat Leisurelands op verschillende plekken de toiletgebouwen vernieuwen. Hiermee krijgen de recreatie gebieden een kwaliteitsimpuls.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	0	0	0	0	0	0
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	3.098 aandelen(1,57%)	3.098 aandelen(1,57%)	3.098 aandelen(1,57%)	3.098 aandelen(1,57%)	3.098 aandelen(1,57%)	3.098 aandelen(1,57%)
Resultaat verbonden partij	-1					
Omvang eigen vermogen verbonden partij	56.276					
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	22.014					

Toelichting

Opgenomen cijfers zijn de cijfers volgens de jaarrekening 2018.

Ontwikkelingen

Onderwerpen als klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, toenemende digitalisering en monopolisering daarvan en de steeds geringe invloed van overheden zijn zaken die Leisurelands lokaal raken. Vooral het klimaataspect zorgde in 2018 voor langdurige droogte en lage waterstanden. Het grillige verloop van de seizoenen en de soms extreme weersomstandigheden leiden meer dan in het verleden tot grotere verschillen in de bezoekersaantallen. Als terreinbeherende organisatie en gebiedsontwikkelaar kan Leisurelands, naast kwalitatief hoogwaardige recreatieve voorzieningen, bijvoorbeeld ook een bijdrage leveren aan de energietransitie. Voor de middellange termijn is de krimp als gevolg van de vergrijzing en urbanisatie de grootste uitdaging voor het duurzaam in stand houden van hun recreatiegebieden.

Risico's

Geen gegevens bekend

Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	N.Verheul
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Dagelijks Bestuur & Algemeen Bestuur
Deelnemers	8 gemeenten in de regio Nijmegen

Openbaar en gemeentelijk belang

De MARN is een samenwerking tussen een tiental gemeenten in de regio Nijmegen. Deze samenwerking richt zich op het brede terrein van milieu.

Door de regionalisering van de Dar en de komst van de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN) is het (regionale) belang van MARN op het gebied van projecten voor afval en milieu afgenomen.

MARN heeft als gemeenschappelijke regeling nog wel een belangrijke rol om met de regiogemeenten onze belangen in de ARN te behartigen.

Visie

De Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen, afgekort MARN, is een samenwerkingsverband van acht gemeenten in de regio Nijmegen. De MARN ondersteunt de deelnemende gemeenten bij de bescherming van het milieu op de onderwerpen afval, bodem, externe veiligheid, klimaat en energie.

Beleidsvoornemens

MARN heeft zelfstandig geen beleidsvoornemens. In ieder geval wordt uitvoering gegeven aan het aandeelhouderschap van ARN BV. Daarnaast wordt naar wens samenwerking tussen de regiogemeenten gefaciliteerd op de verschillende beleidsterreinen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	31	31	31	31	31	31

	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	10,33%	10,33%	10,33%	10,33%	10,33%	10,33%
Resultaat verbonden partij	134	142	125	108	89	71
Omvang eigen vermogen verbonden partij	10.711	142	125	108	89	71
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	21.065	1.840	9.869			

Toelichting

Opgenomen cijfers zijn de cijfers volgens de jaarrekening 2018.

Ontwikkelingen

De gemeente Berg en Dal maakt samen met 7 regiogemeenten deel uit van de gemeenschappelijke regeling MARN. De MARN is medeaandeelhouder van de afvalenergiecentrale ARN BV te Weurt. Daar wordt het huishoudelijke restafval uit de regio verbrand. Dit levert stroom en warmte op. Ook wordt het huishoudelijk GFT afval bij ARN vergist en gecomposteerd, dit levert biogas, CO2 en compost op.

Naast aandeelhouder is de MARN ook klant van ARN B.V. en heeft in die zin een "afval-aanleveringsovereenkomst" met ARN. In 2015 is door MARN besloten deze overeenkomst met 5 jaar te verlengen, waarbij afgesproken is dat de in 2010 bedongen korting van 25,71% op het verwerkingstarief wordt voortgezet én aanvullend vanaf 2021 een korting van 6% op het tarief zal worden toegepast.

Bovendien is de ARN gevraagd meer inzicht te geven in onder andere de tariefopbouw. De geboden korting beschouwen we dan ook als een minimum en de discussie over het tarief zullen we blijven voeren.

Als afvalverwerker is ARN bezig met de ontwikkeling van een milieuvriendelijke verwerkingsmethode van incontinentiemateriaal.

Met de komst van Dar en ODRN is de personele capaciteit van de gemeenschappelijke regeling gereduceerd, de organisatie is omgebouwd naar een netwerkorganisatie waarbij de deelnemers in onderling overleg capaciteit leveren. De secretariële en administratieve taken zijn uitbesteed aan Dar.

Risico's

De risico's van de MARN zijn beperkt. Het algemeen bestuur heeft in de notitie Weerstandvermogen bepaald dat voor de afdekking van de risico's de begrotingspost Onvoorzien voldoende is.

Modulaire Gemeenschappelijke Regeling

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren/l.v.d.Scheur
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid Dagelijks Bestuur/ Lid Algemeen Bestuur
Deelnemers	Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Mook en Middelaar, Wijchen, Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

De MGR heeft twee modules, het Werkbedrijf en IRvN. De gemeente Berg en Dal is deelnemer in beide modules. Het Werkbedrijf voert voor de regiogemeenten de wettelijke re-integratie taken uit op grond van de Participatiewet. Daarnaast voert ze de wettelijke taken uit op grond van de Wet sociale werkvoorziening. De module IRvN voert een aantal ICT-taken uit voor de regiogemeenten.

Visie

In het koersdocument "In een goede relatie geef je elkaar de ruimte" staat een aantal principes gedefinieerd voor regionale samenwerking. Principes die tot stand zijn gekomen na een traject van ruim 2 jaar met raden en colleges:

1. Samenwerking haalt het maximale uit de uitvoering.
2. Samenwerking laat beleid een lokale aangelegenheid.
3. Samenwerking levert geen bestuurlijke drukte op.
4. Samenwerking gaat uit van ontkokering en integraliteit.

Het werkbedrijf en ICT Rijk van Nijmegen staan als modules van de MGR voor de uitdaging vorm te geven aan de eerste twee principes. Het is aan de MGR om invulling te geven aan de laatste twee principes. Dit wordt onder meer gedaan door de platformfunctie, waarmee gesprekken op het niveau van het Rijk van Nijmegen over thema's die meerdere gemeenten aangaan gefaciliteerd kunnen worden. Ook de overige ondersteuning van het bestuur, breder dan alleen voor wat betreft de invulling van de platformfunctie, val onder dit kopje. Hiermee is er aansluiting bij de praktijk, waarin dit ook geen gescheiden taken en werkzaamheden betreft.

Beleidsvoornemens

Met betrekking tot het Werkbedrijf zijn de voornemens:

- Meer arbeidsgehandicapten aan de slag.
- Dienstverlening aan statushouders.
- Invullen wettelijke verplichting beschut Werk Participatiewet.
- Verbeteren samenspel met afdelingen Inkomen.
- De positieve lijn van een stijgende toegevoegde waarde per SW-medewerker wordt doorgezet.
- Verder bouwen aan de keten van loonvormende arbeid.
- Kandidaten die zich ontwikkelen in de niet-loonvormende keten, de stap naar de loonvormende keten te laten zetten. Iemand die door bepaalde omstandigheden niet meer in staat is tot loonvormende arbeid, toe te leiden naar de lokale situatie voor een niet-loonvormende activiteit.

Met betrekking tot de platformfunctie zijn de voornemens:

- Evaluatie van de platformfunctie van de MGR;
- Aanknopingspunten uit de evaluatie benoemen en uitvoeren om op andere wijze de platformfunctie uit te gaan voeren;
- Het thema demografie verdiepen met het oog op regionale samenwerking;
- In samenwerking met de Agendacommissie twee regionale (raads)bijeenkomsten organiseren;
- Verbeteren van de website, zodat de openbare vergaderingen en stukken toegankelijk zijn.

Voor nadere informatie: zie [MGR Regio Rijk van Nijmegen Begroting 2019-2022 en bijstelling 2018](#)

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-7.186	-7.774	-8187	-7926	-7742	-7.356
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	10,96%	10,96%	10,79%	10,79%	10,79%	10,79%
Resultaat verbonden partij	-22	0	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	12.623	0	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	194					

Toelichting

Ontwikkelingen

Geen gegevens bekend

Risico's

De MGR houdt zelf geen buffer aan om risico's op te kunnen vangen. Naast fiscale redenen past dit bij de gedachte dat een gemeenschappelijke regeling een verlengstuk is van de deelnemende gemeenten.

Gemeenten nemen de risico's van de MGR op naar rato van hun aandeel.

Munitax Gemeentelijk belastingkantoor

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Beuningen
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	Beuningen, Heumen, Wijchen, Druten en Berg en Dal

Openbaar en gemeentelijk belang

Munitax is de uitvoeringsorganisatie van vijf regiogemeenten op het gebied van belastingen. Deze organisatie is ondergebracht bij de centrumgemeente Beuningen, op basis van de wet Gemeenschappelijke Regelingen.

De taken van Munitax zijn vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling en bestaan uit:

- de heffing en invordering van belastingen;
- de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ);
- het administreren van de relevante vastgoedgegevens;
- het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en aan derden.

Visie

Munitax staat voor kwaliteit en efficiënt werken. Dit merken de deelnemende gemeenten en hun inwoners. We zijn continu bezig met het optimaliseren van onze dienstverlening. Verbetering van (interne) processen, digitalisering en het uitbreiden en delen van onze kennis zijn daarbij essentieel. We zijn transparant naar de inwoners, bedrijven en deelnemende gemeenten. Informeel contact is daarbij erg belangrijk voor ons. Daarom moedigen we persoonlijk, telefonisch contact aan. Want een eenvoudig telefoontje met een van onze specialisten kan veel verhelderen.

Beleidsvoornemens

Geen gegevens bekend

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-596	-599	-612	-610	-620	-632
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	24,24%	24,71%	25,54%	25,08%	25,09%	25,09%
Resultaat verbonden partij	0	0	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	0	0	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Uitvoering door de gemeente Beuningen. Geen balans aanwezig

Ontwikkelingen

Geen gegevens bekend

Risico's

Stijging van de kosten door een stijgend aantal bezwaren en beroepsschriften die "no cure no pay" bureaus indienen. Op dit moment is 40% van de bezwaren ingediend door een no cure no pay bureau. De afhandeling van deze bezwaarschriften kost ongeveer 3 keer zo veel behandelingstijd. Voor 2020 is nog geen reële inschatting te maken.

Omgevingsdienst Rijk van Nijmegen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	N.Verheul
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid algemeen bestuur/Lid dagelijks bestuur
Deelnemers	Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Wijchen, Berg en Dal en provincie Gelderland

Openbaar en gemeentelijk belang

De ODRN behartigt de belangen van de deelnemers op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht.

Het doel van de vorming van de ODRN is het bereiken van een hogere kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) en door bundeling van deze taken de efficiency te verbeteren.

Alle deelnemende gemeenten hebben hun milieutaken ingebracht (verplichting vanuit het Rijk). De gemeente Berg en Dal, gemeente Nijmegen en de provincie Gelderland hebben ook de uitvoering van de bouwtaken (Wabo-breed) ingebracht.

Visie

De opgedragen taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving zodanig uitvoeren dat deze dienstbaar zijn aan veilige fysieke leefomgeving. Hierbij vindt de uitvoering plaats op kwalitatief goed niveau, efficiënt en met het oog voor de klant. Extra aandacht wordt hierbij gegeven aan de risicovolle (bedrijfs)activiteiten in het kader van het toezicht op risicobedrijven en de vergunningverlening bij complexe bedrijven.

Beleidsvoornemens

Bij uitvoering van de taken gelden, naast wettelijke voorschriften, de beleids -en/of toetsingskaders die worden ingebracht door de partners. Steeds zal worden beoordeeld in hoeverre er verschillen zitten in deze beleidskaders van de partners en zullen voorstellen gedaan worden hoe met deze verschillen om te gaan.

Er loopt een discussie over de cultuurverandering bij de ODRN naar de 'Ja, mits' houding. Deze verandering sluit ook aan bij de transitie die de komende Omgevingswet van ons vraagt.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-1.681	-1.459	-1512	-1512	-1512	-1.512
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	11,72%	11,25%	11,30%	11,30%	11,30%	11,30%
Resultaat verbonden partij	-721	0	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	53	0	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	5.430	2.650	-200			

Toelichting

Verwachte omvang eigen- en vreemd vermogen over de jaren 2021 t/m 2023 niet bekend.

Ontwikkelingen

Omgevingswet

De Omgevingswet zal in 2021 in werking treden. De uitvoering van de omgevingsplannen die de partners opstellen zal voor een belangrijk deel door de ODRN worden uitgevoerd. Dat vraagt om een andere rol. De projectleider van het project werkt samen met de projectleiders van de andere omgevingsdiensten samen ten behoeve van de implementatie van de Omgevingswet. Oefenen in pilots, in gesprek zijn met de opdrachtgevers over het omgevingsplan- en visie, het daaraan meewerken, het in beeld brengen van de werkprocessen en het verder opleiden (kennisoverdracht) van medewerkers zal de nadruk krijgen in 2020. De in 2018 ingezette serious game en de daaruit geformuleerde leerpunten zullen in 2020 ook leiden tot specifieke opleidingen ten behoeve van de opgave om te werken vanuit het gedachtegoed van de Omgevingswet (van nee, tenzij, naar ja, mits).

Output

De ontwikkeling om op basis van outcome te rapporteren/financieren zal in 2020 worden ingezet op een aantal met de opdrachtgevers afgesproken producten. Wij stellen ons voor om op de programma-gerichte thema's zoals energie en asbest met de opdrachtgevers hierover - in een soort van pilot omgeving - afspraken te maken.

Privatisering van het bouwtoezicht

14 mei 2019 is er in de Eerste Kamer voor de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen gestemd. De invoeringsdatum is nu gepland op 1 januari 2021, gelijktijdig met de invoering van de Omgevingswet.

Energie Toezicht

De partners van de Omgevingsdienst Regio Nijmegen geven energiebesparing hoge prioriteit. De ODRN is daarom gevraagd om invulling te geven aan energiebesparing bij bedrijven en op die manier een bijdrage te leveren aan de doelstelling van het Gelders Energie Akkoord. Beoogd wordt dat bij alle bedrijven in 2020 energiebesparende maatregelen zijn geïmplementeerd. De ODRN zorgt ervoor dat alle subsidiemogelijkheden optimaal benut worden, maar ook van de partners wordt een bijdrage verwacht.

Risico's

Het weerstandvermogen van de ODRN is lager dan de benodigde weerstandscapaciteit.

Stichting Rijk van Nijmegen@

Rechtsvorm	Stichtingen en verenigingen
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	S.Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Bestuurslid
Deelnemers	7 gemeenten, provincie Gelderland en de Rabobank

Openbaar en gemeentelijk belang

Visie

Om de sociaal-economische potentie van het Rijk van Nijmegen te verzilveren, is het essentieel om de krachten in de regio te verbinden en te versterken in een intensieve samenwerking tussen inwoners, bedrijven, instellingen en gemeenten.

Beleidsvoornemens

- Op regionaal niveau creëren ze een cultuur van samenwerken, waarin communities over gemeentegrenzen heen samen sociaal-economische uitdagingen aanpakken. Het belang van relaties, partnerschappen en samenwerkingsverbanden is natuurlijk niet nieuw, maar het groeit. Daarom stimuleren ze dat communities hun kennis en ervaringen delen op virtuele en fysieke 'marktplaatsen'.
- Ze stimuleren projecten met kennis, toegang tot een groot netwerk en financiële middelen. Ook werven ze nieuwe projecten, die de economie aanjagen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-17		-22			
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)						
Resultaat verbonden partij						
Omvang eigen vermogen verbonden partij						
Omvang vreemd vermogen verbonden partij						

Toelichting

Ontwikkelingen

RVN@ heeft een plan opgesteld "Rijk van Nijmegen 2025". Met dit plan willen ze dat de regio Nijmegen een topositie inneemt in Nederland op sociaal- economisch gebied.

Risico's

Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen

Rechtsvorm	Stichtingen en verenigingen
Vestigingsplaats	Elst
Verantwoordelijke portefeuille	S. Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde gemeente
Deelnemers	33 gemeenten in de regio Arnhem Nijmegen

Openbaar en gemeentelijk belang

Het vergroten van het toeristisch marktaandeel van de Regio Arnhem Nijmegen.

Visie

De vrijetijdseconomie vormt een belangrijk onderdeel van de economie in de regio Veluwe Arnhem Nijmegen. Het streven naar economische groei binnen recreatie en toerisme zorgt voor meer bestedingen en werkgelegenheid. Hierdoor ontstaat een kwalitatief goed verblijfsklimaat. Een klimaat dat uitnodigt om te bezoeken, in te wonen en in te werken. TVAN heeft de ambitie een belangrijke partner te zijn in deze regionale ontwikkelingen.

Beleidsvoornemens

De missie van TVAN is het in gang zetten en beschikbaar stellen van een collectieve marketingaanpak die ingezet kan worden om duurzame groei te realiseren in de vrijetijdseconomie van de regio Veluwe Arnhem Nijmegen. Daarvoor werkt TVAN intensief samen met een grote hoeveelheid aan partners binnen en buiten de regio. We intensiveren de samenwerking met de provincie. Hun recente koersnotitie biedt daartoe kansen.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-47	-46	-46	-46	-46	-46
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)						
Resultaat verbonden partij	101					
Omvang eigen vermogen verbonden partij	162					
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	866					

Toelichting

Ontwikkelingen

Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen heeft zijn naam veranderd in Toersime Veluwe Arnhem Nijmegen. Zij zijn onderverdeeld in twee werkmaatschappijen: VisitVeluwe en Visit Arnhem/Nijmegen.

Risico's

Veiligheidsregio Gelderland Zuid

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Nijmegen
Verantwoordelijke portefeuille	M. Slinkman
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Lid Algemeen bestuur
Deelnemers	Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Geldermalsen, Heumen, Lingewaal, Maasdriel, Neder-Betuwe, Neerijnen, Nijmegen, Tiel, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel.

Openbaar en gemeentelijk belang

De VRGZ behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van hulpverlening en veiligheid.

Visie

De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid opereert in een samenleving die zich kenmerkt door snelle technologische en infrastructurele ontwikkelingen, een toenemende invloed van de media, individualisering, economische en demografische veranderingen en groter wordende veiligheidsrisico's. De veiligheidsregio signaleert deze maatschappelijke ontwikkelingen, speelt hier alert en proactief op in en stemt haar beleid en taakuitvoering hierop af.

De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid zorgt voor een snelle en goede geneeskundige hulpverlening en brandweezorg aan de inwoners van de regio.

De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid is leidend op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing. Zij neemt initiatief en zorgt voor coördinatie tussen gemeenten en alle betrokken organisaties op dit gebied. Zij levert meerwaarde door kwalitatief goede producten, bindend vermogen, betrouwbaarheid en een open communicatie.

Door opleiding, oefening en training, maar ook door het vergroten van het lerend vermogen en professionalisering van de informatievoorziening, zorgt de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid voor een optimale voorbereiding op grootschalige incidenten, rampen en crises.

De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid is een expert in het inschatten van veiligheidsrisico's en het voorkomen van onveilige situaties. Deze rol vervult zij via een krachtig netwerk, een proactieve en alerte houding en gevraagde en ongevraagde adviezen van hoogwaardig niveau.

Een focus op vernieuwen, verbeteren en professionele ontwikkeling maakt de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid tot een vanzelfsprekende en leidende partner in veiligheid.

Beleidsvoornemens

Overkoepelend voor alle ambities voor de komende vier jaar is het begrip 'integraliteit': het vinden van samenhang en bundelen van krachten binnen en buiten de organisatie

Het beleidsplan is opgebouwd volgens een aantal regionale en landelijke ontwikkelingen die zijn geclusterd tot vier thema's: informatiemanagement, communicatie, risicogerichtheid en zelfredzaamheid en burgerparticipatie.

Tevens richt het beleidsplan de aandacht op de belangrijkste risico's in Gelderland-Zuid die zijn genoemd in het regionaal risicoprofiel. Deze zijn in het beleidsplan weggezet als jaarthema's. Doel van een jaarthema is om een belangrijk risico in de volle breedte te bekijken en te onderzoeken.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonden partij	-2.134	-2.145	-2256	-2287	-2287	-2.287
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeente in verbonden partij (%)	5,75%	5,75%	5,75%	5,75%	5,75%	5,75%
Resultaat verbonden partij	78	0	0	0	0	0
Omvang eigen vermogen verbonden partij	3.945	0	0	0	0	0
Omvang vreemd vermogen verbonden partij	63.861	65.617	3.683	65.871	65.375	63.395

Toelichting

Ontwikkelingen

In de programmabegroting 2020 en meerjarenraming 2021-2023 is zo veel mogelijk rekening gehouden met nu al voorzienbare ontwikkelingen die op de veiligheidsregio afkomen. Voor een aantal ontwikkelingen geldt dat deze weliswaar bekend zijn, echter de beleidsmatige en financiële consequenties zijn voor de veiligheidsregio op dit moment nog onduidelijk. Hieronder worden deze ontwikkelingen genoemd.

1.2.1 Landelijke Meldkamer Samenwerking (LMS) Oost-Nederland

Naar verwachting zijn in het jaar 2022 de gemeenschappelijke meldkamers van de Veiligheidsregio Twente, de Veiligheidsregio IJsselland, de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland, de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden en de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid samengevoegd. Voor de samenvoeging zijn de veiligheidsregio's verantwoordelijk. De Nationale Politie is verantwoordelijk voor de huisvesting en voor de inrichting en uitwerking van het landelijke multidisciplinaire meldkamer domein (ICT).

Het streven van de betrokken regionale partijen is meer samenwerking en verbetering van kwaliteit en doelmatigheid van de meldkamer. Eind 2019, begin 2020 wordt aan het bestuur een visie voorgelegd wat die samenwerking moet inhouden. Voor de samenwerking gelden onder andere de volgende minimale voorwaarden:

§ de meldkamerprestaties moeten dezelfde zijn als nu het geval is;

§ en de samenvoeging is budgettair neutraal.

Op landelijk niveau zijn er in 2018 in het kader van de overgang van de meldkamers naar de Nationale Politie nieuwe financiële kaders overeengekomen tussen de veiligheidsregio's en het rijk. Over de beheerskosten van de toekomstige meldkamer is afgesproken dat het rijk via een verlaging van de Rijksbijdrage (voorheen BDuR-uitkering) aan de veiligheidsregio's een uitname doet uit het budget van de VRGZ van € 500.000,- per 1-1-2020. Dit is gelieerd aan de verwachte inwerkingtreding van het wetsvoorstel Meldkamers.

Gezien de latere samenvoeging van de meldkamers op Oost-Nederlandniveau wordt in samenspraak met de politie bekeken hoe en wanneer concreet die uitname kan plaatsvinden in relatie tot de verwachte bezuinigingen.

Parallel aan deze samenvoeging bereiden de veiligheidsregio's Gelderland-Zuid en Gelderland-Midden zich gezamenlijk voor op een mogelijke situatie dat de roosters van de meldkamer niet rond komen als gevolg van vertrek van centralisten. Dit geschiedt om te voorkomen dat de continuïteit van de meldkamer in het geding is nog voordat de betrokken vijf meldkamers zijn samengevoegd.

1.2.2 (Tijdelijke) wet ambulancezorg

Op 1 januari 2013 is de Tijdelijke wet ambulancezorg (Twaz) van kracht geworden. Deze tijdelijke wet regelt met name de procedure waarlangs RAV'en een zogenaamde 'aanwijzing' tot het verrichten van ambulancevervoer kunnen verkrijgen. In december 2012 heeft de RAV Gelderland-Zuid een dergelijke aanwijzing ontvangen. De Twaz heeft een looptijd tot 1 januari 2021 en zal uiterlijk op die datum worden vervangen door een nieuwe Wet Ambulancezorg. Tot dat moment zijn de huidige aanwijzingen door het ministerie van VWS bevroren, teneinde een 'leveled playing field' te behouden. Voor de RAV Gelderland-Zuid is van belang op welke wijze vergunningen zullen worden aanbesteed en welke mate van concurrentie dit met zich mee zal brengen. Begin 2020 zal met het bestuur een gedachtewisseling plaatsvinden over de vraag of de RAV Gelderland-Zuid deel blijft uitmaken van de VRGZ, of in één of andere vorm zal worden afgestoten (verzelfstandiging, verkoop).

1.2.3 Verbinding zorg en veiligheid

Maatschappelijke ontwikkelingen zorgen dat de druk op de hulpverleningsketen toeneemt. Door krapte op de arbeidsmarkt is het steeds vaker een uitdaging om de gevraagde zorg te kunnen bieden. Het beleid om het aantal bedden in ziekenhuizen af te doen nemen en uitbreiding te realiseren van kortdurende behandelingen in poli's heeft bovendien consequenties voor de aanwezige capaciteit om slachtoffers op te vangen die het gevolg zijn van een groot incident. De druk op de acute zorgketen neemt ook toe door het gegeven dat meer ouderen en mensen met een psychisch kwetsbare problematiek vaker zelfstandig blijven wonen in plaats van in een zorginstelling. Voor de veiligheidsregio betekent dit dat zij in verbinding moet staan met gemeenten en externe partners om te bezien wat dit betekent vanuit het perspectief van risicogerichtheid en operationele processen.

1.2.4 Sociale veiligheid

Samenwerking tussen gemeenten op het terrein van sociale veiligheid is gezien de complexe gemeentegrensoverschrijdende problematiek van belang. Steeds meer ontstaan er raakvlakken tussen sociale veiligheid en fysieke veiligheidsvraagstukken. De dreiging of het voorvallen van maatschappelijke onrust leidt er toe dat er nieuwe uitdagingen voor wat betreft gevolgbestrijding ontstaan voor de veiligheidsregio.

Voorbeelden daarvan zijn: opvang vluchtelingen, vervoer van psychisch kwetsbare personen, maatschappelijke onrust als gevolg van uitval van nuts – en ICT-voorzieningen, huisvesting seizoenarbeiders en gevolgen van terrorismebestrijding en ondermijning.

De ingewikkelder wordende maatschappij laat een steeds grotere afhankelijkheid van systemen en voorzieningen zien die zorgen voor verwevenheid en het optreden van keteneffecten.

Crisisbeheersing wordt beïnvloed door deze vervagende grenzen in de samenleving en dit brengt nieuwe uitdagingen met zich mee voor een organisatie als de veiligheidsregio.

Wat die complexiteit en verwevenheid betekent voor de samenwerking tussen gemeenten en op welk niveau dit gebeurt is onduidelijk en of de veiligheidsregio een rol heeft evenzeer. Het reeds bestaande regionaal veiligheidsoverleg kan als overlegplatform worden gebruikt om inzichten daarover met elkaar af te stemmen.

1.2.5 Omgevingswet

De invoeringsdatum van de Omgevingswet is verschoven naar 1 januari 2021. De Omgevingswet zorgt voor een verschuiving van regelgericht werken en controleren naar risicogericht adviseren. Deze wijze van adviseren spoort met de opzet van het door het bestuur in 2018 vastgestelde brandweezorgplan.

De Omgevingswet zal impact hebben op de wijze van samenwerking tussen de betrokken overheden. Risicogericht adviseren en samenwerken met partners wordt een eerste vereiste voor de betreffende adviseurs. Grote ambitie in de Omgevingswet is het centraal beschikbaar stellen van data van overheid, bouwers, gebruikers en adviseurs in digitale informatiehuizen. Deze datastructuur wordt stapsgewijs geïmplementeerd. Wat dit precies betekent voor de digitale infrastructuur van de VRGZ is nu nog niet bekend.

1.2.6 Advisering evenementen

Extreme weersomstandigheden, terrorisme en andere soorten risico's geven een verhoogd risico vanuit veiligheidsperspectief gezien.

In toenemende mate krijgen hulpverleners, gemeenten en organisatoren van evenementen hiermee te maken. Dit gegeven heeft invloed op de advisering over en de voorbereiding op evenementen voor de veiligheidsregio, gemeenten en organisatoren en op de hulpverlening (aantal en aard). De nieuwe Handreiking Evenementen Veiligheid geeft richting aan de veranderingen ten aanzien van risicogericht adviseren.

Daarnaast heeft de uitvoering van het Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen (hierna: BGBOP) invloed op de wijze van advisering over evenementen. Dit besluit is per 1 januari 2018 in werking getreden. De BGBOP biedt onvoldoende ruimte om een risicoafweging te maken om een tijdelijke activiteit zoals een markt of een evenement te kunnen regelen. In 2019 wordt samen met gemeenten bekeken hoe hiermee om te gaan.

Risico's

De risico's zijn groter dan de algemene reserve van de VRGZ. Het vermelde risicobedrag is berekend naar rato van deelname

Vitens N.V.

Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Vestigingsplaats	Arnhem
Verantwoordelijke portefeuille	S.Fleuren
Functie(s) betrokken bestuurder(s)	Afgevaardigde in Algemene Vergadering van Aandeelhouders
Deelnemers	Gemeenten en provincies in het verzorgingsgebied van Vitens

Openbaar en gemeentelijk belang

Het voorzien in schoon en veilig drinkwater.

Visie

Vitens wil water voor mensen laten werken.

Door te zorgen voor een voortreffelijke dienstverlening, handige producten en diensten en betrouwbare informatieverstrekking. Daarom zoekt Vitens voortdurend naar verbeteringen. Waar iedereen zijn voordeel mee kan doen. De klant, het milieu, de economie en de maatschappij. Daarom gaat Vitens de dialoog aan over de rol van drinkwater, over thema's als duurzaamheid en innovatie, zowel nationaal als internationaal.

Waardevol water voor nu en in de toekomst. Dat is hun missie.

Vitens zorgt ervoor dat er 24/7 betrouwbaar water uit de kraan komt en voor goede service daaromheen. Daarnaast zet Vitens zich ook actief in om onze kostbare drinkwaterbronnen te beschermen.

Beleidsvoornemens

Vitens streeft ernaar dat haar klanten kunnen vertrouwen op de leveringszekerheid van drinkwater, een optimale kwaliteit en een zo laag mogelijke prijs. Deze continuïteitsdoelstelling is de brede en solide basis van ons bedrijf en daar doen we geen concessies aan. Om voldoende drinkwater van topkwaliteit te leveren, zijn we afhankelijk van een robuust toekomstbestendig zoetwatersysteem. Alleen op die manier kunnen wij als drinkwaterbedrijf beschikken over voldoende schone grondwaterbronnen. Dit kunnen we niet alleen. Door de verwachte toename van weersextremen door klimaatverandering en de grote infrastructurele veranderingen die de energietransitie met zich meebrengt, is het besef gegroeid dat het zoetwatersysteem in Nederland een gedeelde verantwoordelijkheid is van alle gebruikers.

Zowel drinkwaterbedrijven, waterschappen, natuurorganisaties, provincies als de landbouw moeten de handen ineenslaan voor een duurzaam watersysteem. Dit betekent dat we de grote zoetwatervoorzieningen zo goed mogelijk vast moeten houden en dat we verstandiger met ons zoete water om moeten gaan. Denk hierbij aan maatregelen waarbij we zowel het water bewaren en beschermen, als maatregelen waarbij bedrijven en consumenten besparen op het gebruik van water. We willen naar een watersysteem waar de landbouw zijn voordeel mee doet, de continuïteit van het drinkwater gegarandeerd is én waar de natuur overeind van blijft staan.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting202 0	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Jaarlijkse bijdrage Berg en Dal aan verbonde n partij	44	13	29	29	29	29
	Eind boekjaar 2018	Eind boekjaar 2019	Eind boekjaar 2020	Eind boekjaar 2021	Eind boekjaar 2022	Eind boekjaar 2023
Aandeel belang gemeent e in verbonde n partij (%)	13.352 gewone aandelen(0,23 %)	13.352 gewone aandelen(0,23 %)	13.352 gewone aandelen(0,23 %)	13.352 gewone aandelen(0,23 %)	13.352 gewone aandelen(0,23 %)	13.352 gewone aandelen(0,23 %)
Resultaat verbonde n partij	45.300					
Omvang eigen vermoge n verbonde n partij	5.777					
Omvang vreemd vermoge n verbonde n partij	794.800					

Toelichting

Opgenomen zijn de cijfers van het laatst bekende verantwoordingsjaar 2018.

Ontwikkelingen

Vitens wil vooruitlopen op de volgende ontwikkelingen:

- toenemende mate transparantie en verantwoording richting burgers en gemeenten;
- zichtbaar maken hoe de kwaliteit van drinkwater hoog wordt gehouden;
- uitspraak doen in het debat over bescherming waterbronnen;
- leveren van hoge flexibiliteit en service;
- meer online-dienstverlening.

Risico's

Grondbeleid

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt in artikel 9.2 aangegeven dat de paragraaf grondbeleid een verplicht onderdeel vormt van de begroting. De verplichte paragraaf grondbeleid moet ten minste ingaan op (artikel 16 van het BBV):

1. Een visie op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
2. Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
3. Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
4. Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
5. De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Visie op en wijze van het grondbeleid

De Wet op de ruimtelijke ordening verplicht de gemeente om haar ruimtelijk beleid vast te leggen in een structuurvisie. Ondanks de herindeling per 1 januari 2015 blijven de visies ten aanzien van de kernen geldig. Er is na 2015 nog geen nieuwe gemeentelijke structuurvisie opgesteld. In onderstaande tabel volgt een korte toelichting op de ruimtelijke visie voor de drie voormalige gemeenten.

Visie	Toelichting
Millingen aan de Rijn	De gemeenteraad van Millingen aan de Rijn heeft op 29 januari 2013 de Structuurvisie Millingen aan de Rijn 2025 "Millingen is het Waard" vastgesteld. De gemeente legt in de structuurvisie, de hoofdlijnen vast van het ruimtelijk beleid tot 2025. Ook benoemen zij de manier waarop zij dit wil bereiken. Aan de structuurvisie is een uitvoeringsprogramma gekoppeld. De gemeenteraad heeft een strategische visie vastgesteld. Dit is een aanvulling op de structuurvisie. De strategische visie bestaat uit 10 punten die de bevolking het meest belangrijk vindt voor de toekomst van Millingen aan de Rijn.
Ubbergen	De gemeenteraad van Ubbergen heeft op 6 oktober 2011 de structuurvisie "Buitengewoon Ubbergen 2020" vastgesteld. De structuurvisie geeft het ruimtelijk beleid voor een periode van 10 jaar weer.
Groesbeek	De gemeenteraad van Groesbeek heeft op 21 juni 2012 de Strategische Visie Groesbeek 2025 vastgesteld. De gemeente schetst hiermee de koers van de gemeente richting het jaar 2025. Deze koers is integraal, gemeentebreed en vraagt om een nadere ruimtelijke concretisering in de vorm van een structuurvisie. De gemeenteraad van Groesbeek heeft op 27 juni 2013 dan ook de Structuurvisie Groesbeek 2025 vastgesteld. Het gemeentebestuur schetst met deze structuurvisie de strategie en kaders op hoofdlijnen voor de ruimtelijke ontwikkeling van Groesbeek. De structuurvisie zelf volgt in haar opbouw de pijlers uit de strategische visie.

Visie in relatie tot de begroting – Programma 3 Onze gemeente

Het grondbeleid is onderdeel van programma 3 – Onze gemeente. De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

Economie en werkgelegenheid

In de afgelopen periode hebben de 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen – allen vertegenwoordigd in het Portefeuillehoudersoverleg Economie – samen met de provincie Gelderland gewerkt aan de totstandkoming van het Regionaal Programma Werklocaties (RPW). Dit RPW is 6 februari 2018 vastgesteld door de Gedeputeerde Staten. Doel van het RPW is ruimte te maken voor het ontwikkelen van nieuwe initiatieven. Dit doet het RPW door te zorgen voor evenwicht tussen vraag en aanbod van werklocaties (detailhandel, bedrijventerreinen en kantoorlocaties).

In het RPW staat dat onze gemeente haar bedrijventerrein nog kan uitbreiden. In januari 2018 heeft het college besloten bedrijventerrein Hulsbeek fase 1 weer in ontwikkeling te nemen. De markt is duidelijk aangetrokken en de verkoop van de kavels op De Mies gaat goed. Dit alles heeft er uiteindelijk toe geleid dat de gemeenteraad op donderdag 25 april 2019 de grondexploitatie voor bedrijventerrein Hulsbeek heeft vastgesteld.

Wonen

Onze ambitie is een gevarieerd aanbod van duurzame, betaalbare en levensloopbestendige woningen. In 2016 is een woningmarktonderzoek uitgevoerd, op basis waarvan in 2017 een uitvoeringsprogramma (woonagenda) is vastgesteld. Ook zijn de mogelijke gevolgen voor de projecten inzichtelijk gemaakt. In 2018 is in de regio Nijmegen en omstreken een nieuwe Subregionale Woonagenda opgesteld. Deze agenda geldt voor de periode 2017-2027 en is gebaseerd op de nieuwste bevolkingsprognoses. Hierin staat dat de woningbouwmogelijkheden voor de regiogemeenten groter worden. We kiezen voor inbreiding en voor versnelling van de nieuwbouwopgave in de eerste 5 jaren. Het huidige woningbouwprogramma is voldoende om te voorzien in de woningbouwbehoefte voor de komende 6 tot 8 jaar. Ook voorzien we dat er nog bestaande gebouwen vrijkomen voor een eventuele woningbouwlocatie. Op dit moment zijn er geen nieuwe gronden voor planontwikkeling nodig, naast de al bekende locaties.

Grondzaken

Doelstelling is het opzetten van actuele beleidskaders en een administratie. Deze zijn nodig om gepast te kunnen handelen bij vastgoed - en grondtransacties in het algemeen en bij verboden situaties in het bijzonder. In 2015 is begonnen met een inventarisatie voor de opzet van een eigendomsadministratie (vastgoed- en grondregistratiesysteem). Dit is inmiddels afgerond. Alle contracten zijn nu digitaal beschikbaar.

Nota grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te bereiken op het terrein van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, recreatie en natuur. Het grondbeleid is geen doel op zich, maar dienstbaar aan de hiervoor benoemde beleidsvelden. De wijze waarop we deze doelstellingen willen bereiken, is vastgelegd in de Nota grondbeleid.

Het grondbeleid van de gemeente Berg en Dal is verantwoord in de Nota grondbeleid gemeente Berg en Dal 2017. De gemeenteraad heeft deze nota op 13 juli 2017 vastgesteld. De raad geeft hierin de kaders aan waarbinnen het college en de ambtelijke organisatie het grondbeleid moeten uitvoeren.

De raad kiest in de nota voor een overwegend faciliterend beleid. De redenen hiervoor zijn beperken van het risico, de beperkte grondpositie en het ontbreken van middelen. Hierdoor komen grondverwerving en zelfstandige gronduitgifte niet vaak voor.

Grondprijzen gemeente Berg en Dal

Het College heeft in de vergadering van 22 januari 2019 de nota grondprijzen voor 2019 vastgesteld. De grondprijzen voor de lopende grondexploitaties herzien we middels een indexering. Eens in de vijf jaar vindt een algehele aanpassing van de grondprijzen plaats. De eerstvolgende aanpassing is in 2021. Dit doen we zelf of het gebeurt door een externe deskundige. Bij de uitgifte van nieuwe (bedrijfs)kavels (voor nog te openen grondexploitaties) geldt dat we de grondprijs bepalen op basis van een externe taxatie.

Te verwachten resultaat

Algemeen

In het eerste kwartaal van 2019 zijn de grondexploitaties, ten behoeve van de jaarrekening 2018, geactualiseerd van 1 januari 2018 naar 1 januari 2019. De basis voor het actualiseren zijn de grondexploitaties op peildatum 1 januari 2018 die op donderdag 5 juli 2018 door de raad zijn vastgesteld.

De geactualiseerde grondexploitaties zijn op donderdag 4 juli 2019 ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. De raad heeft in de vergadering besloten om vier grondexploitaties af te sluiten en vijf nog lopende grondexploitaties vast te stellen als financieel kader.

Daarnaast heeft de raad op donderdag 25 april 2019 tevens ingestemd met het openen van de grondexploitatie voor bedrijventerrein Hulsbeek. De betreffende grondexploitatie laat een positief resultaat zien.

Beide raadsbesluiten leiden ertoe dat nu sprake is van zes grondexploitaties met als peildatum 1 januari 2019 die verantwoord zijn in het complex Bouwgrond In Exploitatie. De prognoses van de te verwachten resultaten zijn dan ook hier op gebaseerd.

Let op: de in deze paragraaf grondbeleid gepresenteerde boekwaarde per 31 december 2018, het saldo onderhanden werk per 31 december 2018 en de boekwaarde van de gronden verantwoord als materieel vaste activa sluit **niet** aan op de in de jaarrekening 2018 gepresenteerde waarden. De hiervoor benoemde waarden in de jaarrekening 2018 zijn gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties per 1 januari 2019. Dat is exclusief de op donderdag 25 april 2019 door de raad vastgestelde grondexploitatie voor bedrijventerrein Hulsbeek.

De boekwaarde voor de grondexploitatie bedrijventerrein Hulsbeek bedraagt € 169.000 per 31 december 2018 en is als volgt verantwoord in de jaarrekening 2018:

- € 136.000 aan gronden (balanspost: materieel vaste activa)
- € 33.000 aan planontwikkelingskosten (balanspost: immaterieel vaste activa)

De verschillen tussen de informatie in de in deze paragraaf opgenomen tabellen en de jaarrekening 2018 zijn als volgt:

Item	Paragraaf grondbeleid		Verschil
	Begroting 2020	Jaarrekening 2018	
Boekwaarde per 31.12.2018	-1.598	-1.429	169
Onderhanden werk	-1.525	-1.356	169
Gronden onder Materieel Vast Actief	378	514	136
Kosten voor onderzoek en ontwikkelingen (Immaterieel Vast Actief)	-	33	33

Bij het opstellen van de jaarrekening 2019 verwerken we de wijzigingen voortvloeiend uit de besluitvorming over Hulsbeek op de balans.

Bouwgrond In Exploitatie

Het complex Bouwgrond In Exploitatie verantwoorden we op de balans onder vlottende activa ("voorraad gronden onderhanden werken"). Het gaat hier om projecten waarvoor door de raad kaders zijn vastgesteld, waaronder het financieel kader. Voor elk project heeft de raad een grondexploitatiebegroting vastgesteld. Hierbij is sprake van actief grondbeleid waarbij de gemeente een risico loopt, door zelf grond aan te kopen, deze bouw – en woonrijp te maken en vervolgens weer te verkopen. De gemeentelijke kosten dekken we door het verkopen van bouwrijpe gronden.

Hieronder vindt u een overzicht van de boekwaarde per 31 december 2018 voor de lopende grondexploitaties.

Project	Boekwaarde Per 31.12.2017	Mutatie 2018		Totaal	Boekwaarde Per 31.12.2018
		Tussentijds winst nemen	Kosten/ opbrengsten grondexploitatie		
Bedrijventerrein Mies	-1.620	-12	576	564	-1.056
Kloosterpad West	-476	0	-4	-4	-480
Drulsebeek	-9	0	64	64	55
Bouwkamp	-162	-9	227	218	56
Pastoor van Tielstraat	0	0	-4	-4	-4
Bedrijventerrein Hulsbeek	-169	0	0	0	-169
Totaal	-2.436	-21	859	838	-1.598

Uit het overzicht volgt dat de boekwaarde voor de zes grondexploitaties uitkomt op een totaal van € 1.598.000 per 31 december 2018.

Uit de tabel blijkt dat naast de reguliere mutaties in 2018 (gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2018) tussentijds winst is genomen voor een bedrag van € 21.146 op basis van het principe "Percentage Of Completion" (percentage van gereedheid van het project) voor bedrijventerrein Mies en Bouwkamp.

In onderstaande tabel staan de resultaten van de lopende grondexploitaties, verantwoord in het complex Bouwgrond In Exploitatie, op peildatum 1 januari 2019 weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Project	Gerealiseerd	Nog te realiseren na 01.01.2019		Eindwaarde	Einddatum
	per 31.12.2018	Kosten	Opbrengsten	Saldo	
	A	B	C	D = B + C	E = A + D
Bedrijventerrein Mies	-1.056	-71	1.317	1.245	189 31.12.2020
Kloosterpad West	-480	-74	480	406	-74 31.12.2021
Drulsebeek	55	-55	0	-54	1 31.12.2019
Bouwkamp	56	-34	0	-33	23 31.12.2019
Pastoor van Tielstraat	-4	-13	18	4	0 31.12.2020
Bedrijventerrein Hulsbeek	-169	-531	1763	1.232	1.063 31.12.2021
Totaal	-1.598	-778	3.578	2.800	

In het Besluit Begroting en Verantwoording is aangegeven dat het treffen van een afboeking of een voorziening direct gebeurt bij een verwacht verlies ter grootte van dit volledige verlies. Als sprake is van een voorziening ingericht ter bestrijding van de (verwachte) tekorten in grondexploitaties, dan moeten die worden gepresenteerd als een waarde correctie op de post bouwgrond in exploitatie. De grondexploitatie voor Kloosterpad West kent een tekort en daarvoor is dan ook een voorziening getroffen. Onderstaande tabel geeft het saldo voorraad gronden (onderhanden werken) op peildatum 1 januari 2019 weer.

Bedragen x € 1.000

Project	Boekwaarde	Voorziening	Saldo voorraad gronden
	per 31.12.2018	per 31.12.2018	per 31.12.2018
Bedrijventerrein Mies	-1.056	0	-1.056
Kloosterpad West	-480	74	-406
Drulsebeek	55	0	55
Bouwkamp	56	0	56
Pastoor van Tielstraat	-4	0	-4
Bedrijventerrein Hulsbeek	-169	0	-169
Totaal	-1.598	74	-1.525

In totaal is een voorziening voor het tekort op de grondexploitaties getroffen van € 74.000 per 31 december 2018. Dat leidt tot een saldo onderhanden werken van € 1.525.000 per 31 december 2018.

Bedrijventerrein Mies (Groesbeek)

Alle te ontwikkelen gronden zijn in eigendom van de gemeente. Er is dus sprake van een actieve grondpolitiek waarbij de gemeente risicodragend is. De geactualiseerde grondexploitatie kent op 1 januari 2019 een overschot.

Op 1 januari 2019 is nog een voorraad van 13.225 m² aan bouwrijpe grond beschikbaar. Op nagenoeg alle percelen is een optie (tot koop) gevestigd. Bij het actualiseren van de grondexploitatie is rekening gehouden met de uitgifte van bouwrijpe gronden in de periode 2019 tot en met 2020. Daarmee is de einddatum van de grondexploitatie vastgesteld op 31 december 2020. In de loop van 2019 is duidelijk geworden dat de uitgifte van bouwrijpe gronden minder voorspoedig verloopt dan aanvankelijk voorzien is. Naar verwachting zal de laatste kavel in 2021 uitgegeven worden (in plaats van in 2020). Daarmee verschuift de einddatum van de grondexploitatie met een jaar op (van 31 december 2020 naar 31 december 2021). Het effect hiervan op het resultaat van de grondexploitatie brengen we bij het opstellen van de jaarrekening 2019 in beeld.

Kloosterpad West (Groesbeek)

Voor de ontwikkeling van de locatie is een principe overeenstemming met Projectontwikkeling Kaal uit Groesbeek. Deze loopt nog tot 2020. In de grondexploitatie houden we rekening met de verkoop van bouwrijpe grond ten behoeve van woningbouw. De planvorming is in 2018 opgepakt en de verwachting is dat dit in 2020 resulteert in een bouwplan voor de locatie. Het risico bestaat dat het uiteindelijk te ontwikkelen programma afwijkt van hetgeen voorzien is. Deze mogelijke aanpassing heeft een negatief effect op de grondwaarde (verkoop bouwrijpe grond), waardoor het resultaat van de grondexploitatie verder onder druk komt te staan. Het risico is meegenomen in het risicoregister onder de noemer "grondexploitatie".

Drulse Beek (Groesbeek)

Voor de ontwikkeling van het voormalige sportpark is een overeenkomst gesloten met Oosterpoort. Het plan voorziet in de bouw van huur- en koopwoningen. Alle gronden zijn inmiddels verkocht en de gemeente moet alleen nog een klein deel van het plangebied (rondom de appartementen) woonrijp maken. We verwachten de grondexploitatie eind 2019 af te sluiten.

Bouwkamp (Ooij)

Op het bedrijventerrein was op 1 januari 2018 nog een laatste bouwkaavel beschikbaar. In 2018 is de bouwkaavel verkocht en daarmee zijn alle gronden uitgegeven. De gemeente moet alleen nog het plangebied woonrijp maken. We verwachten ook deze grondexploitatie eind 2019 af te sluiten.

Pastoor van Tielstraat (Leuth)

Het oorspronkelijk plan betreft de sloop van 20 huurwoningen en de bouw van maximaal 37 nieuwe woningen (waarvan 19 betaalbaar en 18 duur). De voormalige gemeente Ubbergen heeft hiervoor een realisatie-overeenkomst met Oosterpoort gesloten. Het plangebied is door Oosterpoort bouwrijp gemaakt. Daarnaast heeft een grondruil van een bouwperceel met een bijveld van de voetbalvereniging plaatsgevonden, tussen Oosterpoort en Jansen Bouwontwikkeling. Dit in het kader van het opknappen van de sportvelden Leuth. Oosterpoort heeft aangegeven op deze locatie zelf geen sociale huurwoningen te bouwen. Inmiddels heeft Jansen Bouwontwikkeling een omgevingsvergunning gekregen voor de bouw van 16 koopwoningen. De verkoop van de woningen (waarvan 8 stuks onder de € 180.000 vrij op naam) is ook gestart. 1 Bouwkaavel is particulier verkocht en vergund. Peter Kaal realiseert de overige 20 woningen. Daarvan worden 9 huurwoningen afgenomen door Newomij. De gemeente houdt toezicht op de inrichting van de openbare ruimte. Gezien de voortgang met betrekking tot de verkoop van de woningen sluiten we naar verwachting het project na 31 december 2020.

Bedrijventerrein Hulsbeek (Groesbeek)

Op donderdag 25 april 2019 heeft de gemeenteraad de grondexploitatie voor bedrijventerrein Hulsbeek vastgesteld. Met het besluit is de grondexploitatie geopend en de begrote kosten en opbrengsten geactiveerd onder de vlottende activa op de balans (voorraad gronden onderhanden werken). De te ontwikkelen gronden zijn allemaal in eigendom van de gemeente Berg en Dal. We verwachten de bouwrijpe gronden in de periode 2019 tot en met 2021 uit te geven.

Inzicht in gronden als materieel vaste activa

Algemeen

Naast gronden die we in ontwikkeling hebben, zijn we ook eigenaar van een aantal percelen in de gemeente. Deze gronden moeten we verantwoorden als materieel vaste activa. In onderstaande tabel is op hoofdlijnen een overzicht opgenomen van de boekwaarde per 31 december 2018.

Bedragen x €1.000			
Project	Boekwaarde per 31.12.2017	Mutaties in 2018	Boekwaarde per 31.12.2018
Complex algemeen	357	0	357
Voormalig sportpark de Hove in Millingen aan de Rijn	20	0	20
Totaal	377	0	377

Uit het overzicht volgt dat in 2018 geen kosten dan wel opbrengsten aan de gronden zijn toegekend. Dat is in overeenstemming met de eisen ten aanzien van Materieel Vast Activa.

Complex Algemeen

Binnen het Complex Algemeen is een onderscheid te maken tussen verhuurde gronden en gronden die als voorraad dienen. De grondvoorraad kent een oppervlak van 143.932 m³ en een boekwaarde van € 357.240 per 31 december 2018 (gemiddeld € 2,48 per m²).

Overige gronden

De gemeentelijke eigendommen van het voormalige sportpark De Hove (Oefenhoek, 3.410 m²) zijn per 31 december 2018 gewaardeerd tegen € 6 per m² exclusief BTW. De prijs van € 6 per m² komt overeen met de agrarische waarde. Voor het voormalig sportpark De Hove (Oefenhoek) in Millingen aan de Rijn heeft op 31 januari 2019 besluitvorming door de raad plaatsgevonden. De raad heeft ingestemd met het gewijzigde stedenbouwkundige plan en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties. Daarmee verkopen we naar verwachting de grond in 2019 aan de ontwikkelaar en verdwijnt het uit de boeken van de gemeente. De door de ontwikkelaar ingediende claim komt daarmee ook te vervallen.

Vorderingen op de balans

Algemeen

Voor een vijftal projecten geldt dat de gemeente een ondersteunende rol inneemt en daarmee niet actief risicodragend deelneemt in een ontwikkeling. Met ingang van 1 januari 2017 zijn deze projecten, door de wijzigingen in het BBV, op de balans verantwoord als vordering. Het gaat om de volgende projecten: Dekkerswald, Heikant in de Horst, Lieskes Wengs, Jan Arntzstraat en Morgenbad. In alle gevallen geldt dat een (anterieure) overeenkomst gesloten is met de betreffende ontwikkelaar. In deze overeenkomsten is bijvoorbeeld een bijdrage aan de gemeente opgenomen.

Dekkerswald (Groesbeek)

De gemeente heeft een overeenkomst gesloten betreffende de herontwikkeling en transformatie van het aan de Nijmeegsebaan gelegen woon – zorg complex Dekkerswald. In deze overeenkomst is het kostenverhaal geregeld voor de door de gemeente te maken kosten in het kader van haar faciliterende rol. Daarbij gaat het om kosten voor het voeren van de benodigde planologische procedures. Het risico van de ontwikkeling ligt bij de zorggroep. De zorggroep heeft de exploitatiebijdrage al volledig aan de gemeente betaald.

Lieskes Wengs (Leuth)

In 2014 is gebleken dat de ontwikkelaar niet tijdig kon voldoen aan betalingsverplichtingen als gevolg van onvoldoende voorhanden zijnde liquide middelen. Dit was het gevolg van de tegenvallende verkopen. Voormalig gemeente Ubbergen heeft ter zekerheidsstelling tijdelijk een kavel in eigendom verkregen. De gemeenteraad van Ubbergen heeft in november 2014 een besluit genomen om de kavel aan te kopen onder de voorwaarde dat deze aan de ontwikkelaar, zonder winst oogmerk, terug verkocht kan worden als hij binnen twee jaar aan zijn verplichtingen heeft voldaan. Op 28 februari 2017 heeft het college besloten om de termijn met een half jaar te verlengen tot 1 juli 2017. Inmiddels is duidelijk dat de ontwikkelaar niet aan haar verplichtingen kan voldoen en de gemeente heeft dan ook besloten om de betreffende kavel zelf te verkopen. In 2018 was aanvankelijk sprake van geïnteresseerde voor de bouw kavel. Echter, de geïnteresseerde heeft afgehaakt en het perceel hebben we opnieuw in verkoop gebracht.

Jan Arntzstraat (Kekerdom)

De gemeente heeft met Oosterpoort projectontwikkeling BV in 2010 een realisatie – overeenkomst gesloten. Deze overeenkomst betreft de herstructurering van de bestaande woningen aan de Jan Arntzstraat (12 sloop / nieuwbouw plus 5 aanvullende nieuwbouw) en het realiseren van 19 nieuwe woningen aan de (verlengde) Schoolstraat in Kekerdom. Sinds december 2010 is sprake van een onherroepelijk bestemmingsplan.

De vastgestelde verdeling binnen dit plan (gedeelte Jan Arntzstraat) betrof 7 sociale huurwoningen en 10 koopwoningen. Door wijziging van de Woningwet mag Oosterpoort echter geen koopwoningen meer bouwen. Oosterpoort heeft nu geen intentie om op korte termijn woningen te bouwen. Er is hier dan ook geen nieuwbouw-investering gepland binnen de komende vier jaar. Oosterpoort is nu aan het onderzoeken of ze het plan Jan Arntzstraat toch weer nieuw leven in kunnen blazen. Ze voorzien hierbij zeker een rol voor private ontwikkelaar Klok (hun ketenpartner). Op dit moment proberen ze met het dorp een dialoog te voeren over aan welke woningen behoefte is in Kekerdom.

De bedoeling was om aan de (verlengde) Schoolstraat in Kekerdom 19 nieuwe woningen te realiseren. Van de 19 woningen aan de (verlengde) Schoolstraat in Kekerdom moeten nog 5 koopwoningen en een bouw kavel worden gerealiseerd. Kaal Projectontwikkeling koopt en ontwikkelt de locatie met de nog te bouwen woningen.

Morgenbad (Leuth)

Het bestemmingsplan Morgenbad Leuth is op 9 september 2016 vastgesteld door de gemeenteraad. Het bestemmingsplan maakt de realisatie mogelijk van het nieuwe wijkje Kalfsheuvel. Voor de eerste fase (14 huurwoningen) is al een vergunning verleend en de woningen zijn voor 1 juli 2017 opgeleverd. De huurwoningen (Kalfsheuvel 1 t/m 27 oneven) worden verhuurd door WIBECO Vastgoed.

Het uitwerkingsplan voor de 2^e fase is op 23 april 2019 vastgesteld en per 10 juli 2019 geheel onherroepelijk in werking getreden. Jan Oosterhout Ontwikkeling BV zal de 11 woningen (8 twee aaneen en 3 vrijstaand) gaan bouwen. Hiervoor kan nu de omgevingsvergunning worden aangevraagd en worden verleend.

Zij hebben hierover overeenstemming bereikt met De Groene Landen. De overdracht van de openbare ruimte vindt na de realisatie van het bouwplan voor deze 11 woningen plaats.

Oosterhout heeft aangegeven dat de verkoop in Leuth moeizaam verloopt. We verwachten voorlopig dat het plan alsnog binnen 3 jaar geheel gerealiseerd en opgeleverd is.

Beleidsuitgangspunten reserves en voorzieningen

Reserves

Er zijn op dit moment geen reserves die een directe relatie hebben met grondexploitaties.

Voorzieningen

In het Besluit Begroting en Verantwoording is aangegeven dat het treffen van een afboeking of een voorziening direct gebeurt bij een verwacht verlies ter grootte van dit volledige verlies. Als sprake is van een voorziening ingericht ter bestrijding van de (verwachte) tekorten in grondexploitaties, dan moeten we die presenteren als een waarde correctie op de post bouwgrond in exploitatie (voorraden). Op 1 januari 2019 kent alleen de grondexploitatie voor Kloosterpad West een tekort van € 73.660 (per 31 december 2021). Voor het tekort is dan ook een voorziening getroffen.

Financiële begroting

Inleiding

Met het vaststellen van de Programmabegroting geeft de raad het college opdracht tot het realiseren van het programmaplan en autoriseert het college tot het doen van de daarvoor benodigde uitgaven (lasten) en het realiseren van inkomsten (baten). In dit deel van de financiële begroting vindt u naast een overzicht van de baten en lasten per programma ook een overzicht met het verloop van het financieel meerjarenperspectief (FMP) met een toelichting daarop.

Financiële kaders

Voor het opstellen van de financiële begroting hebben wij de volgende uitgangspunten gehanteerd.

Loonontwikkeling	cao/ 1,9%
Prijzontwikkeling / inflatiecorrectie	1,40%
Rente	1,50%
Leges m.u.v. bouwleges	diversen
Bouwleges	volgt bouwkosten
Toeristenbelasting	+ € 0,01
Forensenbelasting	+ 2,00%
OZB-woningen	+ 1,40%
OZB-niet-woningen	+ 1,40%
Overige rechten	+ 1,40%
Afvalstoffenheffing	100% kostendekkendheid
Rioolheffing	100% kostendekkendheid

Aantal inwoners:

- per 01-01-2020	34.700
- per 01-01-2021	34.700
- per 01-01-2022	34.700
- per 01-01-2023	34.700

Hierboven staan de kaders, die zijn vastgesteld in de Kadernota 2020.

Bij het vaststellen van de begroting op 7 november 2019 heeft de gemeenteraad bij de toeristenbelasting en de afvalstoffenheffing afwijkend besloten. Zie hiervoor het raadsvoorstel in de bijlagen.

Wij werken in onze kostenraming niet met algemene indexen. Er is voor het betreffende begrotingsjaar (in dit geval 2020) zo reëel mogelijk geraamd. Dit prijsniveau houden we constant in de meerjarenraming. Hiermee sluiten wij aan bij de methodiek die we hanteren bij het ramen van de algemene uitkering ("constante prijzen").

Voor de prijsontwikkeling, die we gebruiken bij de berekening van tarieven, is aansluiting gezocht bij het percentage van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Dit percentage is berekend door het CPB (Centraal Plan Bureau) en is voor 2020 1,4%.

Voor verdere informatie over de tariefstijgingen verwijzen we naar de paragraaf lokale heffingen.

Overzicht baten en lasten

In onderstaande tabel vindt u een overzicht van de baten en lasten per programma. Dit levert een raming op van het saldo van de rekening van baten en lasten. Vervolgens is een aantal toevoegingen en onttrekkingen uit de reserves geraamd. Dit resulteert in het resultaat van de rekening van baten en lasten.

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2019 actueel			Begroting 2020			Vershil 2019/2020
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Saldo
Inwoner	11.751	-45.154	-33.403	11.240	-46.059	-34.820	-1.417
Onze buurt	9.071	-23.086	-14.015	9.487	-23.102	-13.615	400
Onze gemeente	1.854	-7.601	-5.747	1.790	-6.754	-4.964	783
Ons geld	63.436	-5.259	58.178	66.345	-5.503	60.841	2.664
Overhead	0	-8.979	-8.979	0	-9.407	-9.407	-428
Saldo rekening baten en lasten	86.113	-90.079	-3.966	88.861	-90.825	-1.964	-5.930
Toevoeging aan reserves	-	-2.044	-2.044	-	-392	-392	5.475
Onttrekking aan reserves	5.554	-	5.554	2.358	-	2.358	-1.544
Resultaat rekening baten en lasten	91.667	-92.123	-456	91.219	-91.217	2	458

Incidentele baten en lasten

Een goed beeld van de financiële positie van de gemeente vereist ook inzicht in de incidentele baten en lasten die in de begroting zijn verwerkt.

Hieronder vindt u een overzicht van de incidentele baten en lasten.

		Bedragen x € 1.000			
		2020	2021	2022	2023
Programma Inwoner					
<i>Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota</i>					
1.1	Bij preventie is een aanpak van middelengebruik (alcohol en drugs) van groot belang	-5	-	-	-
1.2	Extra gelden voorkomen schulden	-50	-	-	-
1.3	Professionaliseren beheer jongerencentrum Maddogs	-30	-	-	-
<i>Incidentele baten en lasten Kadernota 2020</i>					
1.4	Woonplaatsbeginsel sociaal domein	-667	-	-	-
<i>Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2020</i>					
geen mutaties					
Totaal programma Inwoner		-752	-	-	-
Programma Onze Buurt					
<i>Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota</i>					
2.1	Vervanging AED's	-24	-	-	-
		-	-	-	-
<i>Incidentele baten en lasten Kadernota 2020</i>					
geen mutaties					
<i>Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2020</i>					
2.2	Led-verlichting Tennisvereniging PIT	-11	-	-	-
2.3	Terreinafscheiding sportpark de Hove	-11	-	-	-
2.4	Vervangen dode bomen door extreme droogte	-15	-	-	-
Totaal programma Onze Buurt		-60	-	-	-
Programma Onze Gemeente					
<i>Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota</i>					
3.1	Inzet extra rijks gelden voor statushouders	-40	-	-	-
<i>Incidentele baten en lasten Kadernota 2020</i>					
geen mutaties					

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2020

3.2	Bijdrage GOAN programma Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid	-45	-	-	-
3.3	Regioprogramma Rijk van Nijmegen 75 jaar Vrijheid	-40	-	-	-

Totaal programma Onze Gemeente	-125	-	-	-
---------------------------------------	-------------	----------	----------	----------

Programma Ons geld*Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota*

4.1	Algemene uitkering; extra rijks gelden voorkomen schulden	50	-	-	-
4.2	Extra rijks gelden statushouders	40	-	-	-

Incidentele baten en lasten Kadernota 2020

geen mutaties

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2020

geen mutaties

Totaal programma Ons geld	90	-	-	-
----------------------------------	-----------	----------	----------	----------

Programma Overhead*Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota*

geen incidentele baten en lasten op dit programma

Incidentele baten en lasten Kadernota 2020

5.1	Informatiemanagement - digitaal werken	-55	-	-	-
5.2	iBurgerzaken	-57	-	-	-

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2020

geen mutaties

Totaal programma Overhead	-112	-	-	-
----------------------------------	-------------	----------	----------	----------

Totaal exploitatie	-960	-	-	-
---------------------------	-------------	----------	----------	----------

Reserves*Incidentele baten en lasten tot en met Voorjaarsnota 2019*

R1	Bijdrage Algemene reserve; beheer Maddogs	30	-	-	-
----	---	----	---	---	---

Incidentele baten en lasten Kadernota 2020

R2	Bijdrage Algemene reserve; woonplaatsbeginsel sociaal domein	667	-	-	-
----	--	-----	---	---	---

Incidentele baten en lasten Programmabegroting 2020

R3	Bijdrage reserve lopende projecten; Regioprogramma Rijk van Nijmegen 75 jaar Vrijheid	40	-	-	-
R4	Bijdrage Algemene reserve; dekking tekort sociaal domein	151	51	-	-
Totaal reserves		888	51	-	-
Totaal		-72	51	-	-

1.1 Bij preventie is een aanpak van middelengebruik (alcohol en drugs) van groot belang

In 2020 stellen we een plan op waarin we de gemeentelijke ambitie en aanpak van middelengebruik vaststellen. Om dit plan te maken is een werkbudget van € 5.000 opgenomen in de begroting.

1.2 Extra gelden voorkomen schulden

Het rijk wil een impuls geven aan de verbetering van de gemeentelijke schuldhulpverlening en de versterking van het armoedebeleid. Hiervoor ontvangen we in 2018, 2019 en 2020 extra rijks gelden via de algemene uitkering. Zie ook 4.1.

1.3 Professionaliseren beheer jongerencentrum Maddogs

We willen jongeren een ontmoetingsplek bieden en daarmee ook overlast door jeugd terugdringen. Voor het professionaliseren van het beheer in jongerencentrum Maddogs is daarom voor 2019 en 2020 € 30.000 per jaar beschikbaar gesteld. Deze kosten dekken we ten laste van de Algemene reserve. Zie ook R1.

1.4 Woonplaatsbeginsel sociaal domein

De aanpassing van het woonplaatsbeginsel is met een jaar uitgesteld tot 2021. Voor 2020 hebben we € 667.000 minder aan inkomsten geraamd. Door dit uitstel neemt het tekort op sociaal domein tijdelijk toe. Dit incidentele nadeel brengen we ten laste van de algemene reserve. Zie ook R2.

2.1 Vervanging AED's

In 2020 moeten we de gemeentelijke AED's vervangen. Hiervoor is € 24.000 beschikbaar gesteld.

2.2 Led-verlichting Tennisvereniging PIT

Voor het vervangen van de (Led-)verlichting bij Tennisvereniging PIT in Millingen aan de Rijn is in 2020 € 10.500 nodig.

2.3 Terreinafscheiding sportpark de Hove

Voor het plaatsen van een terreinafscheiding op sportpark de Hove is in 2020 € 10.880 nodig.

2.4 Vervangen dode bomen door extreme droogte

Voor vervanging van dode bomen als gevolg van de extreme droogte in 2018 en 2019 is in 2020 eenmalig € 15.000 nodig.

3.1 Inzet extra rijks gelden statushouders

Per 2021 komt de regierol van de inburgeraars bij de gemeenten te liggen. Tot deze datum krijgen de gemeenten extra rijks geld om de huidige groep inburgeraars alvast beter te begeleiden naar een hoger taalniveau en daarmee een betere kans op werk. In 2019 en 2020 ontvangen we via de algemene uitkering € 40.000. Deze middelen zetten we voor deze regierol in. Zie ook 4.2.

3.2 Bijdrage GOAN programma Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid

Bijdrage GOAN voor Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid in 2020 van € 1,30 per inwoner. Afhankelijk van de te kiezen algemene samenwerkingsvorm in de regio voor de jaren daarna zal een nieuwe vraag worden neergelegd met een meer structureel karakter.

3.3 Regioprogramma Rijk van Nijmegen 75 jaar Vrijheid

Van september 2019 tot en met mei 2020 herdenkt en viert Gelderland 75 jaar bevrijding, vrede en vrijheid. De bijdrage voor onze gemeente is € 100.000 per jaar in 2019 en 2020. Deze kosten dekken we binnen de bestaande budgetten van Toerisme (€ 60.000 per jaar) en de reserve lopende projecten (€ 40.000 per jaar). Zie ook R3. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingssaldo.

4.1 Algemene uitkering; extra rijks gelden voorkomen schulden

Het rijk wil een impuls geven aan de verbetering van de gemeentelijke schuldhelpverlening en de versterking van het armoedebeleid. Hiervoor ontvangen we in 2018, 2019 en 2020 extra rijks gelden via de algemene uitkering. Zie ook 1.2.

4.2 Extra rijks gelden statushouders

Per 2021 komt de regierol van de inburgeraars bij de gemeenten te liggen. Tot deze datum krijgen de gemeenten extra rijks geld om de huidige groep inburgeraars alvast beter te begeleiden naar een hoger taalniveau en daarmee een betere kans op werk. In 2019 en 2020 ontvangen we via de algemene uitkering € 40.000. Deze middelen zetten we voor deze regierol in. Zie ook 3.1.

5.1 Informatiemanagement - digitaal werken

We werken als organisatie al een aantal jaren met een document management systeem. Komende jaren willen we dit voortzetten. Maar willen we ook aandacht hebben voor de gebruikers van het programma. Hiervoor is training, instructie en vooral 1 op 1 uitleg nodig. Hiervoor is € 5.000 nodig om specialistische kennis van de applicatie in te huren als aanvulling op aanwezige kennis in de organisatie.

Volgend jaar willen we een vervangingsbesluit voorbereiden om volledig digitaal werken in de gemeentelijke organisatie mogelijk te gaan maken. We blijven aandacht houden voor de minder digitale inwoners. Dit betekent dat wij onder andere ons Zaaksysteem en de manier waarop dit ingezet wordt tegen het licht gaan houden. Indien nodig zullen we dit zaaksysteem moeten herinrichten. Dit betekent ook dat wij digitale stukken in het archief leidend laten zijn vanaf het moment dat wij vervanging aangevraagd hebben. Hiermee stopt de groei van het papieren archief. Om vervanging aan te vragen moeten veel stappen doorlopen worden en moet aan de Archiefwet voldaan worden. Deze kennis en expertise hebben wij als gemeente niet in huis. Vanwege de grootte en complexiteit van dit proces hebben wij hierin ondersteuning nodig. Vervanging aanvragen leidt niet alleen tot een efficiëncyslag in de organisatie, maar is ook van belang in de Omgevingswet (2021) en past binnen de visies op Dienstverlening en Digitaal werken. Benodigde budget voor deze inhuur is € 50.000.

5.2 iBurgerzaken

Wij zijn van plan om in 2020 een nieuw beter functionerend afsprakensysteem aan te schaffen. Dit omdat het contract met de huidige leverancier afloopt per 1 januari 2020. We verwachten dat de kosten hiervoor (inclusief koppelingen) € 20.000 zijn.

In de begroting is 'thuisbezorgen documenten' al opgenomen. Bij burgerzaken werken we nu met het systeem iBurgerzaken. Wanneer we gaan thuisbezorgen is een koppeling met een ander systeem noodzakelijk. De geschatte kosten hiervoor zijn eenmalig € 2.350.

We gaan ook onderzoeken of een koppeling tussen ons document managementsysteem en de systemen van burgerzaken van toegevoegde waarde is om archief waardige stukken direct op te kunnen slaan in het juiste systeem. We verwachten dat de kosten hiervoor eenmalig € 35.000 zijn.

R1 Bijdrage Algemene reserve; beheer Maddogs

We willen jongeren een ontmoetingsplek bieden en daarmee ook overlast door jeugd terugdringen. Voor het professionaliseren van het beheer in jongerencentrum Maddogs is daarom voor 2019 en 2020 € 30.000 per jaar beschikbaar gesteld. Deze kosten dekken we ten laste van de algemene reserve. Zie ook 1.3.

R2 Bijdrage Algemene reserve; woonplaatsbeginsel sociaal domein

De aanpassing van het woonplaatsbeginsel is met een jaar uitgesteld tot 2021. Voor 2020 hebben we € 667.000 minder aan inkomsten geraamd. Door dit uitstel neemt het tekort op sociaal domein tijdelijk toe. Dit incidentele nadeel brengen we ten laste van de algemene reserve brengen. Zie ook 1.4.

R3 Bijdrage reserve lopende projecten; Regioprogramma Rijk van Nijmegen 75 jaar Vrijheid

Van september 2019 tot en met mei 2020 herdenkt en viert Gelderland 75 jaar bevrijding, vrede en vrijheid. De bijdrage voor onze gemeente is € 100.000 per jaar in 2019 en 2020. Deze kosten dekken we binnen de bestaande budgetten van Toerisme (€ 60.000 per jaar) en de reserve lopende projecten (€ 40.000 per jaar). Zie ook programma Onze gemeente. Per saldo heeft deze mutatie geen invloed op het begrotingssaldo.

R4 Bijdrage algemene reserve; dekking tekort sociaal domein

Inzet van de algemene reserve om een deel van het tekort op het sociaal domein te dekken. De raad heeft besloten om dit tekort in 4 jaar af te bouwen (Grip op kosten). In 2020 halen we eenmalig € 667.000 uit de algemene reserve voor de uitstel van het woonplaatsbeginsel.

Financieel MeerjarenPerspectief

Het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) ziet er voor de komende jaren als volgt uit:

	Bedragen x € 1.000			
	2020	2021	2022	2023
FMP na vastgestelde Kadernota 2020	-493	80	95	5
Ontwikkeling saldo programmabegroting 2020	495	588	25	435
Actueel FMP	2	668	120	440
<i>waarvan incidenteel</i>	<i>-72</i>	<i>51</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>structureel</i>	<i>74</i>	<i>618</i>	<i>120</i>	<i>440</i>
FMP in begroting 2020	2	668	120	440

Een begroting is structureel sluitend als deze sluitend is op basis van de structurele lasten en structurele baten. Incidentele lasten en baten blijven hierbij buiten beschouwing. Wanneer in dit kader het begrotingsjaar zelf (2020) niet sluitend is, wordt gekeken of het laatste jaar van de meerjarenraming (2023) structureel sluitend is.

Zowel de begroting 2020 als de meerjarenraming (2021-2023) zijn sluitend.

	Bedragen x € 1.000			
	2020	2021	2022	2023
FMP vastgestelde Kadernota 2020	-493	80	95	5
Kapitaallasten	-40	-10	146	216
Salaris- en inhuurkosten	-200	-165	-165	-165
Doorbelasting naar projecten/ grondexploitatie	55	55	55	55
Overige kosten bedrijfsvoering	39	-62	-154	-163
Opleidingen personeel	36	-	-	-
Salariskosten gemeenteraad	-10	-10	-10	-10
Salariskosten burgemeester & wethouders	-37	-37	-37	-37
Accountantscontrole	-34	-34	-34	-34
Afdrachten en leges persoonsdocumenten en rijbewijzen	9	11	15	-5
Extra kosten thuisbezorgen documenten en mobiele steunpunten	-31	-31	-31	-31
Opbrengst verhuur reststroken en terrassen	25	25	25	25
Treasury	-20	30	35	13
Bespaarde rente algemene reserve	75	75	75	75
Bijdrage Munitax	1	4	-7	-18
Opbrengst ozb (inflatie)	31	31	31	31
Algemene uitkering	2.109	2.460	1.745	1.928
Aframen stelpost inflatie lonen en prijzen	1.398	1.230	1.230	1.123
Aframen stelpost inflatie inkomsten	-1.378	-1.378	-1.378	-1.378

Stelpost onderuitputting	-500	-500	-500	-500
Stelpost verlaging bijdrage Gemeenschappelijke regelingen met 1%	-	100	100	100
Bijdrage reserve rekeningresultaten	468	468	468	468
Mutaties overige reserves per saldo	-365	-155	43	30
Bijdrage VRGZ	-108	-135	-135	-118
Inhuur controles Drank- & Horecawet	22	22	22	22
Wegenonderhoud bezuiniging op reservering groot onderhoud	65	65	65	65
Weghalen obstakels voor voetgangers en rolstoelgebruikers	-	-	-	35
Kleinschalige voorzieningen verkeersplannen	25	25	25	25
Huur grond voor inrichten meer parkeerplaatsen rondom dijken	15	15	15	15
Geen uitbreiding openbaar- en busvervoer	60	60	60	60
Uitvoering Economische visie	25	25	25	25
Opbrengst Toeristenbelasting	305	305	305	305
Opbrengst Forensenbelasting	15	15	15	15
Vervoersvoorzieningen leerlingenvervoer (reisbuddyproject)	-20	-20	-20	-20
Bijdrage GOAN programma Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid	-45	-	-	-
Bijdrage Doelgroepenvervoer DRAN	-27	-46	-70	-94
Onderwijsachterstandenbeleid	117	117	117	117
Indexering subsidies sportverenigingen	19	19	19	19
SPUK_bijdrage sporthallen en zwembad	38	27	27	20
Sporthal de Duffelt	-17	-17	-17	-17
Led-verlichting Tennisvereniging PIT	-11	-	-	-
Terreinafscheiding sportpark de Hove	-11	-	-	-
Indexering bijdrage Bibliotheek	-10	-10	-10	-10
Ecologisch onderhoud bermen en sloten	-40	-40	-40	-40
Onderhoud hellingen Spoorkuil	-5	-5	-5	-5
Beplantingsmateriaal	-15	-	-	-
Publiekscampagne tegengaan hondenoverlast	15	15	15	15
Bewonersinitiatieven	20	20	20	20
Geen subsidie arbeidsparticipatie Forte Welzijn	23	23	23	23
Bijdrage MGR	55	16	56	384
Kosten Ggz-taken	-53	-53	-53	-53
Maatwerkvoorzieningen WMO	-373	-373	-373	-373
Sociaal domein	-818	-1.126	-1.273	-1.248
Bijdrage Werkbedrijf Rijk van Nijmegen	-45	-40	-36	-72
Bijdrage GGD	11	11	11	11
Bijstelling opbrengst rioolheffing o.b.v Gemeentelijk RioleringsPlan	97	102	107	318
Dotatie voorziening riolering	-30	-93	-83	-294
Diverse kosten riolering	-60	-22	-22	-22
Kosten afvalinzameling	-140	-140	-141	-142
Opbrengst afvalstoffenheffing	-214	-235	-232	-226
Opwekken duurzame energie	25	-	-	-

Bijstelling raming DVO ODRN	-92	-92	-92	-92
Leges Omgevingsvergunningen	55	55	55	55
Diverse kleine mutaties	-8	-8	-6	-11

FMP in begroting 2020	2	668	120	440
------------------------------	----------	------------	------------	------------

<i>waarvan incidenteel</i>	-72	51	-	-
<i>waarvan structureel</i>	74	618	120	440

Verwachte balans

Hier vindt u de volgende onderdelen:

- de verwachte balans
- de reserves met toelichting
- de voorzieningen met toelichting

Verwachte balans

Bedragen x € 1.000

A C T I V A	1-1- 2020	31-12- 2020	31-12- 2021	31-12- 2022	31-12- 2023
--------------------	----------------------	------------------------	------------------------	------------------------	------------------------

Vaste activa

Materiële vaste activa	85.431	92.546	98.980	99.827	102.239
Financiële vaste activa	12.583	11.590	10.899	10.218	9.970
Totaal vaste activa	98.014	104.136	109.879	110.045	112.209

Vlottende activa

Vorraden	676	74	-	-	-
Vorderingen	6.500	6.500	6.500	6.500	6.500
Liquide middelen	250	250	250	250	250
Overlopende activa	250	250	250	250	250
Totaal vlottende activa	7.676	7.074	7.000	7.000	7.000

Totaal activa	105.690	111.209	116.879	117.045	119.209
----------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Bedragen x € 1.000

P A S S I V A	1-1- 2020	31-12- 2020	31-12- 2021	31-12- 2022	31-12- 2023
----------------------	----------------------	------------------------	------------------------	------------------------	------------------------

Vaste passiva

Eigen vermogen	48.475	46.513	45.405	44.404	43.447
Voorzieningen	7.290	7.723	9.032	9.410	9.978
Langlopende schulden	38.473	45.047	50.261	51.155	52.889
Totaal vaste passiva	94.238	99.282	104.698	104.969	106.315

Vlottende passiva

Kortlopende schulden	7.652	8.127	8.381	8.276	9.093
Overlopende passiva	3.800	3.800	3.800	3.800	3.800
Totaal vlottende passiva	11.452	11.927	12.181	12.076	12.893

Totaal passiva	105.690	111.209	116.879	117.045	119.209
-----------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Reserves

Hieronder vindt een overzicht van de reserves met een toelichting.

Bedragen x € 1.000

Reserve	Stand 1-1-2020	Mutaties 2020		Stand 31-12-2020
		Onttrekking	Toevoeging	
1.1. Algemene reserves				
Algemene Reserve vrij aanwendbaar	7.173	-859	-	6.314
Vaste Algemene reserve	17.220	-	-	17.220
Reserve Rekeningresultaat	1.871	-468	-	1.403
Saldo vorig dienstjaar	-	-	-	-
Saldo huidig dienstjaar	-	-	-	-
Totaal 1.1. Algemene reserves	26.263	-1.327	-	24.937
1.2. Bestemmingsreserves				
Bestemmingsreserve Exploitatietekort parkeergarage Dorpsstraat	198	-120	-	78
Reserve verv.investering parkeergarage Dorpsstraat	143	-	36	179
Bestemmingsreserve Onderhoud Gymzalen	285	-	36	321
Bestemmingsreserve Attributen sportcomplexen	203	-	22	225
Bestemmingsreserve Aankoop kunstwerken	7	-	-	7
Bestemmingsreserve Natuur en Landschap	140	-	-	140
Bestemmingsreserve Groenblauwe diensten	1.621	-73	24	1.572
Bestemmingsreserve Exploitatietekort Kulturhus den Ienloop	91	-23	-	68
Bestemmingsreserve aanpak extreme wateroverlast	900	-25	14	889
Bestemmingsreserve Egalisatiebijdrage ODRN	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Lopende projecten (gelabeld)	2.580	-40	20	2.560
Bestemmingsreserve Kapitaallasten	16.044	-747	241	15.537
Bestemmingsreserve Opleidingen personeel	-	-	-	-
Totaal 1.2. Bestemmingsreserves	22.212	-1.028	392	21.576
Totaal 1. Reserves	48.475	-2.355	392	46.513

Algemene reserves

Algemene reserve

De Algemene reserve zetten we af tegen de risico's bij het bepalen van het weerstandsvermogen. De benodigde omvang is afhankelijk van de weerstandsratio en de vaste algemene reserve. Dit bepalen we jaarlijks bij de vaststelling van de begroting. In 2020 halen we € 858.985 uit de algemene reserve als dekking voor de huisvestingskosten voormalig gemeentehuis Ubbergen (€ 10.950), de afbouw van het tekort op het sociaal domein (€ 818.035) en de professionalisering van het beheer in jongerencentrum Maddogs (€ 30.000).

Vaste algemene reserve

De reserve is gevormd om de risico's die wij als gemeente lopen af te dekken.

Reserve rekeningresultaat

De bestemmingsreserve rekeningresultaat is ontstaan bij het vaststellen van de jaarrekeningen 2014 van de voormalige gemeenten Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek. Door de gemeenteraad is besloten deze reserve in te zetten voor de tekorten in de (meerjaren)begroting. Van 2020 tot 2023 halen we jaarlijks € 467.748 uit deze reserve.

Bestemmingsreserves

Reserve exploitatietekort parkeergarage Dorpsstraat

Deze reserve heeft als doel het dekken van de exploitatietekorten van de parkeergarage aan de Dorpsstraat in Groesbeek. In 2020 onttrekken we € 120.351 aan de reserve. Als de huidige ramingen uit komen dan is deze reserve leeg in 2021. Vanaf 2022 drukt het exploitatietekort van de parkeergarage dan ook volledig op de begroting.

Reserve vervangingsinvestering parkeergarage Dorpsstraat

Het doel van deze reserve is de dekking van toekomstige investeringen voor het onderhoud van de parkeergarage aan de Dorpsstraat. We voegen ieder jaar € 35.781 toe aan de reserve.

Reserve onderhoud gymzalen

Deze reserve heeft als doel reserve het dekking van de kosten voor groot onderhoud van de gymzalen en de egalisatie van de exploitatiekosten over een langere periode. We voegen ieder jaar € 36.000 toe aan deze reserve.

Reserve Attributen sportcomplexen

Het doel van de reserve is het dekken van kosten voor het vervangen van attributen van de sportaccommodaties (voetbalclubs) en het egaliseren van de exploitatiekosten over een langere periode. In 2020 voegen we € 21.835 toe aan de reserve.

Reserve Aankoop kunstwerken

Deze reserve is voor de dekking van kosten in het kader van aankoop en onderhoud aan kunstwerken in de gemeente. In 2020 voegen we niets toe aan de reserve en halen we er ook niets uit.

Reserve Natuur en Landschap

De reserve heeft tot doel, het beschikbaar houden van middelen voor natuur en landschap. De werkelijke uitgaven en de begrote uitgaven worden niet altijd binnen een boekjaar afgewikkeld. Om middelen beschikbaar te houden is deze reserve gevormd. We verrekenen tekorten en overschotten via deze reserve. Bij de jaarrekening 2020 bepalen we welk bedrag we moeten verrekenen met deze reserve.

Reserve Groenblauwe diensten

De reserve heeft als doel het dekken van de kosten voor de uitvoering van het project Groen-Blauwe diensten. Jaarlijks halen we € 72.500 uit de reserve voor de beheersvergoedingen. In 2020 voegen we de rente (€ 24.308) toe aan de reserve.

Reserve Exploitatiekort Kulturhus den Ienloop

Het doel van deze reserve is het dekken van het verwachte exploitatiekort van Kulturhus den Ienloop in Millingen aan de Rijn. In 2020 halen we € 23.390 uit de reserve om het exploitatiekort op te vangen.

Reserve aanpak extreme wateroverlast

Deze reserve is gevormd bij het vaststellen van de begroting 2018 (aangenomen motie). In 2020 gaan we diverse projecten uitvoeren om extreme wateroverlast te verminderen/te voorkomen. Die investeringen moeten we activeren en leiden tot jaarlijkse kapitaallasten. We zetten deze reserve in om de kapitaallasten af te dekken. We verwachten dat er grotere investeringen nodig zijn om het wateroverlast in de toekomst tegen te gaan.

Reserve Lopende projecten (gelabeld)

De reserve heeft als doel het dekken van de uitgaven aan lopende projecten, waarvoor de raad een krediet beschikbaar heeft gesteld. Daarnaast voegen we vanaf 2017 jaarlijks € 20.000 aan de reserve toe voor de uitvoering van het lustrum Vrijheid en herinnering dat elke vijf jaar plaatsvindt.

Reserve Kapitaallasten

De reserve heeft als doel het dekken van de geactiveerde activa (investeringen). In 2020 voegen we € 240.653 (rente) toe aan de reserve. Daarnaast halen we € 746.927 uit de reserve om de diverse kapitaallasten van de diverse investeringen te dekken.

Voorzieningen

Hieronder vindt u een overzicht van de voorzieningen met een toelichting.

Voorzieningen	Stand	Mutaties 2020		Stand
	1-1-2020	Onttrekking	Toevoeging	31-12-2020
2.1. Voorzieningen t.b.v. verplichtingen e/o risico's				
Voorziening Pens.verpl.vm wethouders	3.574	-149	120	3.546
Voorziening Wachtgeldverpl.vm wethouders	103	-97	-	7
Voorziening (Voormalig) personeel	74	-8	-	66
Totaal 2.1. Voorzieningen t.b.v. verplichtingen e/o risico's	3.752	-253	120	3.619
2.2. Voorzieningen t.b.v. door derden beklemde middelen				
Voorziening Riolering	1.798	-	474	2.272
Totaal 2.2. Voorzieningen t.b.v. door derden beklemde middelen	1.798	-	474	2.272
2.3. Voorzieningen t.b.v. lastenegalisisatie				
Voorziening Onderhoud gemeentewerf	152	-11	24	165
Voorziening Onderhoud gemeentehuis	431	-98	93	425
Voorziening Onderhoud Trouwzaal (M)	10	-1	3	12
Voorziening Onderhoud wegen	129	-1.113	1.303	319
Voorziening Openbare Verlichting	15	-295	292	12
Voorziening Onderhoud Heuvelland	20	-33	40	26
Voorziening Onderhoud Biga	43	-30	4	16
Voorziening Onderhoud Sporthal De Duffelt	202	-9	74	267
Voorziening Onderhoud Dispel/Til (U)	19	-2	3	20
Voorziening Onderhoud De Lubert	26	-47	36	15
Voorziening Onderhoud kunst en oorlogsmonumenten	38	-11	16	43
Voorziening Onderhoud Waco-glider	19	-0	-	19
Voorziening Onderhoud N.H. Kerk	-0	-1	0	-1
Voorziening Onderhoud kasteelmuur	1	-0	0	1
Voorziening Onderhoud trafo Wercheren	2	-1	-	1
Voorziening Onderhoud Aquaduct	18	-2	3	20
Voorziening Recreatievoorzieningen (U)	12	-	-	12
Voorziening Speeltuinen	60	-103	63	20
Voorziening Onderhoud De Mallemolen	243	-120	26	148
Voorziening Onderhoud Kloosterstraat 7-9	31	-15	8	24
Voorziening Onderhoud De Ubburch	-	-	-	-
Voorziening Onderhoud Kulturhus den Ienloop	43	-9	20	54

Voorziening Onderhoud gebouw begraafplaats Heselenberg	43	-0	7	49
Voorziening Onderhoud Aula begraafplaats (M)	32	-0	-	31
Voorziening Onderhoud begraafplaats (M)	76	-0	-	76
Voorziening Onderhoud Drenkelingen begraafplaats (M)	4	-0	-	4
Voorziening Afvalstoffen	-	-	-	-
Voorziening verwacht verlies grondexploitatie	74	-	-	74

Totaal 2.3. Voorzieningen t.b.v. lastenegalisatie	1.740	-1.902	2.015	1.853
--	--------------	---------------	--------------	--------------

Totaal 2. Voorzieningen	7.290	-2.155	2.609	7.743
--------------------------------	--------------	---------------	--------------	--------------

Voorzieningen ten behoeve van verplichtingen en/of risico's

Voorziening Pensioenverplichtingen voormalige wethouders

Deze voorziening heeft als doel het afdekken van de pensioenverplichtingen van (voormalige) wethouders. Jaarlijks bepalen we op basis van actuariële berekeningen de stand van de toekomstige pensioenen. Uit de voorziening betalen we jaarlijks de reeds ingegane pensioenen en wachtgelden. We verwachten jaarlijks € 120.000 aan de voorziening toe te moeten voegen om de voorziening op het noodzakelijke peil te houden. De werkelijke toevoeging gebeurt op basis van actuariële berekeningen.

Voorziening Wachtgeldverplichtingen voormalige wethouders

Deze voorziening heeft als doel het afdekken van de wachtgeldverplichtingen van voormalige wethouders. In 2020 halen we € 96.585 uit de voorziening.

Voorziening Voormalig personeel

Het doel van de voorziening is het egaliseren van de verplichtingen voor voormalig personeel. In 2020 bekijken we opnieuw of we een bedrag uit de voorziening moeten halen.

Voorzieningen ten behoeve van door derden bekleemde middelen

Voorziening Riolering

In de notitie riolering van de commissie Bbv is bepaald dat we de overschotten bij de rioolheffing in een voorziening moeten opnemen. De reden hiervan is dat een voorziening niet vrij inzetbaar is en dat de middelen beschikbaar blijven voor de riolering. Het doel van de voorziening is het opvangen van schommelingen in de exploitatie voor wat betreft de kosten en opbrengsten van het rioolstelsel. We verwachten in 2020 € 473.783 aan de voorziening toe te voegen.

Voorzieningen ten behoeve van lastenegalisatie

Voorziening Onderhoud gemeentewerf

Deze voorziening maakt deel uit van de voorziening onderhoud gemeentelijke objecten. Het doel is de onderhoudskosten van de gemeentewerven te egaliseren. De onttrekking betreft de uitgaven op basis van de onderhoudsplanning. In 2020 geven we volgens de planning € 11.132 uit aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 24.152 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud gemeentehuis

Deze voorziening maakt deel uit van de voorziening onderhoud gemeentelijke objecten. Het doel is om de onderhoudskosten van het gemeentehuis te egaliseren. In 2020 geven we volgens planning € 97.995 uit aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 92.541 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud trouwzaal

Deze voorziening maakt deel uit van de voorziening onderhoud gemeentelijke objecten en heeft als doel de onderhoudskosten van de trouwzaal aan de Zalmstraat in Millingen aan de Rijn te egaliseren. In 2020 geven we naar verwachting € 983 uit aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 3.133 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud wegen

Het doel van deze voorziening is het dekken van de onderhoudskosten voor het in stand houden van een kwalitatief goed wegennet in het kader van de verkeersveiligheid en egalisatie van de lasten. In 2020 geven we naar verwachting € 1.113.250 uit aan onderhoud van de diverse wegen. De jaarlijkse toevoeging op basis van de onderhoudsplanning is € 1.303.000.

Voorziening Openbare verlichting

Het doel is het egaliseren van de kosten voor het groot onderhoud van de openbare verlichting. In 2020 geven we volgens planning € 295.000 uit aan onderhoud of vervanging. De jaarlijkse toevoeging op basis van de onderhoudsplanning is € 292.132.

Voorziening Onderhoud Heuvelland

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud aan gebouw en installaties. In 2020 verwachten we € 33.241 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 39.635 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud Biga

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud aan gebouw en installaties. In 2020 verwachten we € 30.465 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 3.752 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud sporthal De Duffelt

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud aan gebouw en installaties. In 2020 verwachten we € 9.372 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 73.561 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud Dispel/Til

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud aan gebouw en installaties. In 2020 verwachten we € 1.792 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 3.057 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud De Lubert

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud aan het gebouw en de installaties van het zwembad. De Lubert is in 2016-2019 gerenoveerd. In 2020 verwachten we € 46.714 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 36.300 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Kunst- en oorlogsmonumenten

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud van kunst- en oorlogsmonumenten. In 2020 verwachten we € 11.195 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 16.000 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud Waco-glider

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de Waco-glider. In 2020 verwachten we € 200 uit te geven aan diverse onderhoudskosten.

Voorziening Onderhoud N.H. Kerk

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven volgens de onderhoudsplanning voor het onderhoud van de N.H.-kerk. In 2020 verwachten we € 533 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 100 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud kasteelmuur

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de kasteelmuur. In 2020 verwachten we € 558 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 100 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud trafo Wercheren

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de trafo. In 2020 verwachten we € 507 uit te geven aan diverse onderhoudskosten.

Voorziening Onderhoud Aquaduct

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan het aquaduct. In 2020 verwachten we € 1.500 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 2.902 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Recreatievoorzieningen

Het doel van deze voorziening is het dekken van de uitgaven voor onderhoud aan de recreatievoorzieningen. We verwachten in 2020 geen uitgaven voor onderhoud.

Voorziening Speeltuinen

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de gemeentelijke speeltuinen. In 2020 verwachten we € 102.500 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 63.246 op basis van het nieuwe onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud De Mallemolen

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan De Mallemolen. In 2020 verwachten we € 120.404 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 25.981 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud Kloosterstraat 7-9

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan het gebouw. In 2020 verwachten we € 15.075 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 8.474 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud Kulturhus den Ienloop

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan Kulturhus den Ienloop. In 2020 verwachten we € 9.383 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 20.000 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud gebouw begraafplaats Heselenberg

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan het gebouw op begraafplaats Heselenberg. In 2020 verwachten we € 454 uit te geven aan diverse onderhoudskosten. De jaarlijkse toevoeging is € 6.900 op basis van het onderhoudsplan.

Voorziening Onderhoud Aula begraafplaats Vossengraaf

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de aula op de begraafplaats aan de Vossengraaf in Millingen aan de Rijn. In 2020 verwachten we € 101 uit te geven aan diverse onderhoudskosten.

Voorziening Onderhoud begraafplaats Vossengraaf

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de begraafplaats aan de Vossengraaf in Millingen aan de Rijn. In 2020 verwachten we € 240 uit te geven aan diverse onderhoudskosten.

Voorziening Onderhoud Drenkelingen begraafplaats

Het doel van de voorziening is het dekken van de uitgaven voor het onderhoud aan de drenkelingenbegraafplaats in Millingen aan de Rijn. In 2020 verwachten we € 144 uit te geven aan diverse onderhoudskosten.

Voorziening verwacht verlies grondexploitatie

De voorziening exploitatietekort grondexploitaties is getroffen voor dekking van de nadelige resultaten van de grondexploitaties. De voorziening is op het niveau van het exploitatietekort gebracht dat u heeft vastgesteld op 4 juli 2019 (Raadsvoorstel Actualisatie grondexploitatie 2019). Het saldo van de voorziening is op dit moment € 73.659.

Bijlagen

Raadsvoorstel

Raadsvoorstel

Griffiersnummer:	
Onderwerp:	Programmabegroting 2020
Datum B&W-vergadering	1 oktober 2019
Datum raadsvergadering	7 november 2019
Datum techn. toelichting:	3 oktober 2019
Portefeuillehouder:	S.G.P. Fleuren
Ambtenaar:	R.M.A. Jilisen
E-mailadres:	r.jilisen@bergendal.nl
Zaaknummer:	Z-19-74518
Documentnummer:	VB/Raad/19/00901

Aan de gemeenteraad,

Voorstel

1. De programmabegroting 2020 vast te stellen inclusief:
 - 1.1 De meerjarenraming 2021-2023
 - 1.2 Het meerjareninvesteringsplan 2020-2023
 - 1.3 Het kader voor de subsidies
2. Het resterende saldo 2020 van € 2.000 toe te voegen aan de algemene reserve.

Inleiding

Wij bieden u de Programmabegroting 2020 in digitale vorm aan. Deze begroting is beschikbaar via <http://programmavan.bergendal.nl/>.

De begroting 2020 is gebaseerd op de uitgangspunten die zijn vastgesteld in de Kadernota 2020. Het is ook dit keer weer gelukt om de begroting (structureel) sluitend te krijgen. We hebben hiervoor keuzes moeten maken. Daarbij hebben we de stijging van de lokale lasten voor onze inwoners kunnen beperken, ondanks de sterk toenemende kosten voor de zorg, ons afval en onze voorzieningen. In de jaren na 2020 hebben we nog ruimte in de begroting. Deze ruimte is nodig om de onzekerheden op te kunnen vangen.

Uitdagingen voor de komende jaren zijn onder meer de invoering van de nieuwe Omgevingswet, de energietransitie, de toenemende behoefte aan zorg, het behouden van onze voorzieningen voor beweging en ontmoeting, het bestrijden van wateroverlast en het faciliteren van fietsverkeer.

Verder is in deze begroting rekening gehouden met de septembercirculaire 2019. Deze is op 17 september 2019, na Prinsjesdag, beschikbaar gekomen.

De meerjarenbegroting is na vaststelling van de begroting als volgt:

	Bedragen x € 1.000			
	2020	2021	2022	2023
FMP na vastgestelde Kadernota 2020	-493	80	95	5
Ontwikkeling saldo	495	588	25	435
Actueel FMP	2	668	120	440
waarvan incidenteel	-72	51	0	0
structureel	74	618	120	440
FMP in begroting 2020	2	668	120	440

Beoogd effect

Op grond van de Gemeentewet moeten wij de programmabegroting vóór 15 november van het jaar voorafgaande aan het begrotingsjaar aan Gedeputeerde Staten aanbieden. We hebben de doelen en resultaten opnieuw geformuleerd. De basis van de nieuwe doelen en resultaten ligt in het coalitieprogramma “Duurzaam verder bouwen”.

Argumenten

1.1.a De gemeente is financieel gezond

Het is de bevoegdheid van de gemeenteraad om de begroting vast te stellen. De raad heeft in de Financiële verordening vastgelegd dat we een structureel sluitende begroting moeten aanbieden.

1.1.b Het college stelt een aantal ombuigingen voor.

Het college heeft de afgelopen periode een aantal ombuigingen uitgewerkt. Deze ombuigingen leggen we aan u voor en zijn verwerkt in het saldo. Zie onderstaand overzicht (tabel 1).

Tabel 1 : Verwerkte ombuigingen voorgesteld door het college

Omschrijving	Voorstel bw			
	2020	2021	2022	2023
Geboortegeschenken (voorraad opmaken)	4.500	4.500	4.500	4.500
Tarieven huwelijken	3.000	3.000	3.000	3.000
BOA inhuur pool drank en horecawet; budget halveren	22.000	22.000	22.000	22.000
Wegenonderhoud 5% bezuiniging op reservering groot onderhoud. In 2020 evalueren en bijstellen.	65.000	65.000	65.000	65.000
Budget drempels en andere kleine aanpassingen wegen	25.000	25.000	25.000	25.000
Huren grond op 2 locaties voor inrichten meer parkeerplaatsen rondom dijken	15.000	15.000	15.000	15.000
Geen uitbreiding openbaar en busvervoer. Er zijn voor de buurtbus niet genoeg vrijwilligers beschikbaar voor avond- en weekenddiensten.	60.000	60.000	60.000	60.000
Werkbudget economie	25.000	25.000	25.000	25.000
Achterstandbeleid; we ontvangen meer rijksuitkering waardoor minder eigen geld nodig is	117.000	117.000	117.000	117.000
Instellen plafond monumentensubsidies	8.500	8.500	8.500	8.500
Verwijderen groenafval kerkelijke begraafplaatsen; voor rekening kerken	2.000	2.000	2.000	2.000
Publiekscampagne om hondenoverlast tegen te gaan	15.000	15.000	15.000	15.000
Bewonersinitiatieven; gezien de uitgaven afgelopen jaren budget verlagen	20.000	20.000	20.000	20.000
Mogelijke aanpassing beheervergoeding Mallemolen	5.000	5.000	5.000	5.000
Geen subsidie arbeidsparticipatie Forte Welzijn	23.000	23.000	23.000	23.000
Kostendekkendheid leges omgevingsvergunning	55.000	55.000	55.000	55.000
Opleidingsbudget in 2 jaar laten groeien naar de norm	36.000	0	0	0
Bespaarde rente algemene reserve vrij besteedbaar tgv exploitatie	75.000	75.000	75.000	75.000
Toeristenbelasting verhogen; voor 5 jaar vastleggen. Daarnaast korten we niet op investeringen in deze sector	305.000	305.000	305.000	305.000
Forensenbelasting verhogen; voor 5 jaar vastleggen	15.000	15.000	15.000	15.000
Opwekken duurzame energie	25.000			
Kapitaallasten adaptieve school	13.000	13.000	13.000	13.000
Kapitaallasten Den Ienloop; investering 1 jaar doorgeschoven		33.000	33.000	0
Doorschuiven investering aanleg tijdelijk opslag depot met 1 jaar			7.000	7.000
Doorschuiven investering Mobiliteitsvisie met 1 jaar		41.000	37.000	
Dubbele raming investering aanpak wateroverlast	25.000	50.000	50.000	50.000
Korting verbonden partijen, samen trap-op trap-af		100.000	100.000	100.000
Totaal	959.000	1.097.000	1.100.000	1.030.000

1.1.c Het college heeft een lijst met mogelijke ombuigingen voor de gemeenteraad opgesteld

In onderstaande tabel (tabel 2) zijn een aantal posten opgenomen die het college aan de raad laat (bijvoorbeeld notuleren) en andere posten waarvoor het college niet kiest. De raad kan hier alsnog wel voor kiezen of deze posten als dekking zien voor andere keuzes. Iedere ombuiging die de raad extra doet, betekent een voordeel voor het begrotingssaldo.

Tabel 2: suggesties ombuigingen voor gemeenteraad

Omschrijving	Voorstel raad			
	2020	2021	2022	2023
Opleidingsbudget raadsleden	5.000	5.000	5.000	5.000
Raadscommunicatie nadrukkelijker vorm geven/ carrousel vergaderingen uitzenden	8.000	8.000	8.000	8.000
Notuleren raadsvergaderingen en carrouselvergaderingen	13.000	13.000	13.000	13.000
Bezuiniging bibliotheek	50.000	50.000	50.000	50.000
Onderhoud honden uitlaatvelden	10.000	16.500	16.500	16.500
Aanpassing minimabeleid	245.000	245.000	245.000	245.000
Mantelzorgcompliment afschaffen; dit verlaagt tekort op sociaal domein	55.000	55.000	55.000	55.000
Begraafplaatsen : onderzoeken wat het effect is als het tarief stijgt	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal	396.000	402.500	402.500	402.500

1.1.d Het college heeft een lijst opgesteld met mogelijke wensen voor de raad.

Het college heeft een overzicht gemaakt met mogelijke wensen voor de raad (zie tabel 3 hieronder). Dit overzicht is gemaakt naar aanleiding van recente discussies en vragen, maar niet uitputtend. Iedere wens die de raad extra doet, betekent een nadeel voor het begrotingssaldo.

Nr.	Omschrijving	Bedrag	I/S
1.	<u>Ontvangstruimte begraafplaats Heselenberg</u> Het raadvorstel ontvangstruimte Heselenberg Groesbeek staat geagendeerd voor de raad van 7 november. Hierin is een aantal scenario's opgenomen, waarover u kunt beslissen. De investering is maximaal € 75.000. De jaarlijkse kosten zijn maximaal € 4.000 structureel.	€ 4.000	S
2.	<u>Herstel Spoorbeek West</u> De "Spoorbeek West" staat droog, omdat we onvoldoende watertoevoer hebben om twee beken te voeden. De kosten om dit te herstellen zijn maximaal € 50.000. Dan is het nog de vraag of er voldoende watertoevoer zal zijn.	€ 50.000	I
3.	<u>Herstel voetpaden</u> Naar aanleiding van motie 35 van de GVP bij de behandeling van de begroting 2019 heeft het college de opdracht overgenomen om een "herstelplan voor de openbare ruimte" te schrijven. Op basis van de overwegingen uit motie 35 hebben wij gekozen om vooralsnog geen plan op te stellen, maar u eerst een analyse te geven van de extra kosten voor het verhogen van de kwaliteit van alle voetpaden binnen de gemeente Berg en Dal. Uit de analyse blijkt dat we 52% van de trottoirs onderhanden moeten nemen om op hetzelfde streefbeeld te komen als de centrum gebieden. De eenmalige extra kosten hiervoor zijn € 2.360.000. Daarnaast moeten we dan structureel € 140.000 per jaar extra toevoegen aan de voorziening, om op hoog niveau te blijven onderhouden. De bedragen zijn gebaseerd op landelijke kostenkengetallen.	€ 2.360.000 € 140.000	I/ S

4.	<u>Aanpak wateroverlast</u> Voor de aanpak van extreme wateroverlast is op het MeerjarenInvesteringsPlan nog een bedrag van € 3.178.000 beschikbaar. Dit is verreweg niet voldoende om alle problemen op te lossen. Het is nog niet duidelijk welk bedrag hiervoor nodig is, daarom ramen we dit 'p.m.'. Dit is ook afhankelijk van het wel of niet ontvangen van subsidies en de bijdrage van het Waterschap.	p.m.	
5.	<u>Sportzaal in de Polder</u> Voor inwoners is het belangrijk om dicht bij huis te kunnen sporten en gymmen. Bovendien streven we ernaar zoveel mogelijk voorzieningen in de dorpen te behouden. We starten een onderzoek om de behoefte en mogelijkheden in kaart te brengen. Uiterlijk het eerste kwartaal van 2020 komen we met de onderzoeksresultaten en bevindingen.	p.m.	

1.2 Apart voorstel voor investeringen is mogelijk

In deze begroting zijn investeringen voor het jaar 2020 en verder opgenomen. Als uw raad van bepaalde nieuwe investeringen een apart voorstel voor goedkeuring van het investeringskrediet wil ontvangen, dan moet u dat bij de begrotingsbehandeling aangeven. Wij verwijzen hierbij naar de door uw raad vastgestelde Financiële verordening Berg en Dal 2017, artikel 5. Daar staan de afspraken met betrekking tot de investeringen in het meerjareninvesteringsplan bij de begroting.

1.3 Kader subsidies (plafonds)

Met het vaststellen van het kader voor de gemeentelijke subsidies voorkomen wij open-einde regelingen. De ramingen hebben we gebaseerd op onze deelverordeningen en op de betreffende begrotingsposten 2020. Ten opzichte van de begroting 2019 zijn de subsidies verhoogd met een index van 1,4%.

Kanttekening

a. Stelpost onderuitputting

We hebben net zoals in de vorige jaren een stelpost van € 500.000 voor onderuitputting opgenomen. Aanleiding hiervoor is het feit dat wij bij het opstellen van de jaarstukken (achteraf) ieder jaar weer een overschot hebben. Dit overschot heeft vaak incidentele oorzaken, die vooraf niet aan te wijzen zijn. Door deze stelpost op te nemen in de begroting houden vooraf rekening met deze onderuitputting.

Bij de Kadernota 2020 hadden we het voornemen om € 1.000.000 op te nemen voor deze stelpost. Dit achten we na vaststelling van de Voorjaarsnota 2019 en de jaarrekening 2018 niet realistisch.

b. Bijdrage reserve rekeningresultaten

Onze begroting is structureel sluitend. Dit betekent dat we de structurele lasten kunnen opvangen met de structurele baten. Onder deze structurele baten hebben we ook de jaarlijkse bijdrage uit de reserve rekeningresultaten van € 468.000 opgenomen.

c. Nieuwe wensen

U kunt tijdens de begrotingsbehandeling met voorstellen, moties of amendementen, de begroting wijzigen. Voor de amendementen geldt dat als daarmee extra kosten zijn gemoeid u ook dekking aan moet geven. Hiervoor kunt u gebruik maken van tabel 2 (suggesties ombuigingen voor gemeenteraad). Het uitgangspunt is namelijk een sluitende begroting. Dit is onlangs ook zo afgesproken met de werkgroep begroting. Uiteraard bent u vrij om andere dekkingsmogelijkheden aan te geven.

d. Gemeenschappelijke regelingen

Wij geven onze Gemeenschappelijke regelingen een opdracht om met ons mee 'trap op – trap af' te gaan. Onze jaarlijkse bijdragen aan de Gemeenschappelijke regelingen is ongeveer € 10 miljoen euro. Wij stellen voor om een korting op te leggen aan onze Gemeenschappelijke regelingen. Wij gaan bekijken hoe iedere Gemeenschappelijke regeling kan bijdragen aan een totale besparing van 1% per jaar vanaf 2021. Dit levert ons een besparing op van € 100.000 per jaar.

e. Uitzettingen in de tarieven en aanvragen Wmo

We moeten de hulpmiddelen, zoals scootmobielen en rolstoelen, opnieuw aanbesteden. Dit zorgt voor een forse tariefstijging van € 44 naar € 65. We zien ook een stijging in de aanvragen van de Wmo, zowel de vergrijzing als de invoering van het abonnementstarief (2019) zijn hiervan de oorzaak.

We hadden een stelpost opgenomen voor de verwachte meerkosten door de invoering van het abonnementstarief. Deze stelpost hebben we afgeraamd omdat we de meerkosten hebben toegerekend aan de verschillende budgetten.

f. Taakstelling op afval ten laste van (meerjaren)begroting

Onze uitgangspunten voor de afvalstoffenheffing zijn:

1. De vervuiler betaalt.
2. De afvalstoffenheffing is 100% kostendekkend.
3. De lasten voor de inwoners houden we zo laag mogelijk.

De kosten voor het ophalen en verwerken van ons afval zijn duurder dan de opbrengsten die we verwachten. We moeten hiervoor wel maatregelen nemen. Er zijn diverse knoppen om aan te draaien. Een keuze kan zijn dat we ons serviceniveau verlagen. Een andere keuze die u kunt maken is dat we de kosten voor het afvoeren van afval verhogen. Uiteraard is de keuze aan de raad. In de begroting 2020 hebben we de afvalstoffenheffing niet kostendekkend verwerkt, omdat dit tot een extreme lastenverhoging zou leiden. Een gezin zou, bij volledige kostendekkendheid, € 48,- meer aan afvalstoffenheffing gaan betalen dan in 2019. We stellen voor om (structureel) een bedrag van € 450.000 van onze begrotingsruimte in te zetten. De kostendekkendheid komt daarmee uit op 87%. De stijging van de afvalstoffenheffing voor een gezin beperken we tot € 16,-. We gaan in 2020 verder met u in gesprek over de oplossingsrichtingen om de afvalkosten te verlagen.

g. Mei- en Septembercirculaire 2019

De meicirculaire 2019 was te laat om in de Kadernota 2020 te verwerken. In de begroting 2020 zijn nu zowel de mei- als de septembercirculaire 2019 verwerkt. Het netto-effect van de mei- en septembercirculaire op de meerjarenbegroting staan in onderstaande tabel.

<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	2020	2021	2022	2023
Netto- effect meicirculaire 2019	-269	-464	-738	-766
Netto- effect septembercirculaire 2019	406	986	1.103	940
Totaal	137	522	365	174

De laatste jaren is gebleken dat de algemene uitkering uiteindelijk lager is geweest dan aanvankelijk geraamd. Dit komt doordat het Rijk de 'trap op - trap af' methode hanteert. Het Rijk heeft de afgelopen jaren minder uitgegeven dan zij verwachtten en daarom ontvangen wij ook minder algemene uitkering.

h. Extra verhoging OZB met 1%

Naast de inflatiecorrectie van 1,4% is de ozb met 1,0% extra verhoogd. Deze extra verhoging komt uit de Begroting 2017 en is toen opgenomen om de meerkosten van de sportvelden te dekken in het kader van de harmonisatie van het accommodatiebeleid.

i. Weerstandsratio

Bij de beoordeling van de risico's weten we in sommige gevallen niet hoe hoog het financiële risico en de kans daarop zijn. Maar we weten wel dat we een risico lopen. Dit hebben we aangegeven met "p.m.". Deze risico's tellen niet mee in de risicoscores. De werkelijke ratio kan daardoor lager zijn. Onze weerstandsratio is 9,58. Een ratio van 2 of meer is "uitstekend".

Meer informatie hierover vindt u in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

j. Verloop algemene reserve

Hieronder staat het overzicht van het verloop van de algemene reserves.

	Saldo eind 2018	Saldo eind 2019	mutaties 2020	Saldo eind 2020	Saldo eind 2021	Saldo eind 2022	Saldo eind 2023
Algemene reserve vast	17.220	17.220	-	17.220	17.220	17.220	17.220
Algemene reserve vrij besteedbaar	11.620	7.173	-857	6.316	6.842	6.856	7.280
Reserve rekeningresultaten	2.495	1.871	-468	1.403	935	468	-
Totaal	31.335	26.264	-1.325	24.939	24.997	24.544	24.500

Bedragen x € 1.000

Om u een goed beeld te geven zijn de verwachte begrotingsoverschotten (begroting 2020: +2; 2021: +668; 2022: +120 en 2023: +440) toegevoegd aan het saldo van de algemene reserve vrij besteedbaar.

NB. Onze onderhoudsplannen zijn we aan het bekijken. Over het effect hiervan voor de onderhoudsvoorzieningen informeren wij uw raad.

Financiële onderbouwing

Zoals hiervoor al is aangegeven is de begroting structureel sluitend: structurele lasten vangen we op met structurele baten. Voor een vergelijking met de begroting 2019 verwijzen we u naar de financiële toelichting per programma in de begroting.

Duurzaamheid

Een belangrijk onderdeel van deze begroting is duurzaamheid. Dit onderwerp is dan ook in diverse onderdelen opgenomen.

Communicatie

Na vaststelling van de Programmabegroting 2020 bieden wij deze aan de Provincie aan (dit moet voor 15 november). De kaders voor de subsidies maken we na vaststelling bekend in de Rozet en op onze website.

De Programmabegroting 2020 is digitaal (=standaard) beschikbaar via <http://programmavan.bergendal.nl/>. Op verzoek van het presidium verstrekken we de Programmabegroting 2020, bij wijze van uitzondering, éénmalig op papier aan de raadsleden.

Let op, de papieren versie heeft dubbellingen in de tekst. Dit komt omdat de begroting digitaal is opgezet.

Aanpak/uitvoering

Over de voortgang van de Programmabegroting 2020 rapporteren wij u via de voorjaars- en najaarsnota. In de jaarstukken 2020 leggen wij vervolgens verantwoording af. Dit doen wij zowel inhoudelijk als financieel.

Burgemeester en wethouders van gemeente Berg en Dal

De secretaris,

E.W.J. van der Velde

De burgemeester,

mr. M. Slinkman

Bijlagen digitaal ter inzage

Bijlage ter inzage griffier

De raad van de gemeente Berg en Dal;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 1 oktober 2019.

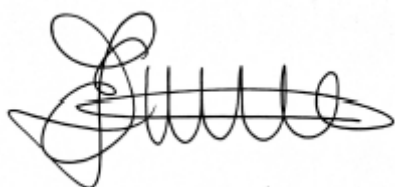
Overwegende dat in de vergadering amendementen zijn aangenomen over het sinterklaasfeest, een zorg- en welzijnwijzer en de toeristenbelasting.

b e s l u i t :

1. De begroting 2020 voor een bedrag van € 134.279 te wijzigen:
 - a. voor 50% lagere verhoging van de toeristenbelasting € 132.500;
 - b. voor het verspreiden van een Zorg- en Welzijnwijzer € 1.719;
 - c. voor een gelijke bijdrage in het Sinterklaasfeest voor iedere kern € 600.
2. De bovenstaande bedragen te dekken door:
 - a. in 2020 een bedrag van € 132.500 te onttrekken aan de algemene reserve (vrij aanwendbaar)
 - b. het begrotingssaldo 2020 dat in de primaire begroting nog resteerde van € 1.719.
 - c. dit in 2020 te bekostigen uit de post incidentele subsidies.
3. De financiële gevolgen te verwerken in de 1^e begrotingswijziging 2020;
4. De programmabegroting 2020 vast te stellen inclusief:
 - 4.1 De meerjarenraming 2021-2023;
 - 4.2 Het Meerjareninvesteringsplan 2020-2023;
 - 4.3 Het kader voor de subsidies.
5. Het resterende saldo 2020 vast te stellen op € 0.

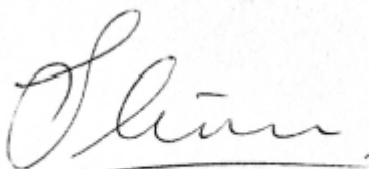
Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Berg en Dal op 7 november 2019,

De raadsgriffier,

E. Jonkman

De voorzitter,

mr. M. Slinkman

MeerjarenInvesteringsPlan

Hieronder vindt u het MeerjarenInvesteringsPlan 2020-2023. Daaronder zijn de opgenomen investeringen kort toegelicht.

MeerjarenInvesteringsPlan 2020 - 2023

Project	Looptijd	Jaar inv.	Bruto inv.	Bijdrage	Netto inv.	KL2020	KL2021	KL2022	KL2023
Nieuwe investeringen									
Programma 1: Inwoner									
1.1 Verduurzamen (plaatsen zonnecollectoren) gebouw O.J.C. Maddogs en fanfare Groesbeek	10	2020	30.000	-	30.000		1.725	3.428	3.383
1.2 Nieuwbouw basisschool Op de Horst	40	2023	3.800.000		3.800.000				
1.3 Aanpassing dorps huis De Slenk	40	2020	pm		pm				
1.4 Aanpassing dorps huis Kerstendal	40	2020	pm		pm				
1.5 Sportzaal in de Polder	40	2020	pm		pm				
Totaal programma 1: Inwoner			3.830.000	-	3.830.000	-	1.725	3.428	3.383
Eerder in begroting opgenomen investeringen									
Programma 1: Inwoner									
1.6 Verduurzaming Kulturhus Millingen aan de Rijn	15	2020	750.000	-	750.000	-	30.625	62.661	62.661
Totaal eerder in begroting opgenomen investeringen programma 1: Inwoner			750.000	-	750.000	-	30.625	62.661	62.661
Nieuwe Investerings									
Programma 2: Onze buurt									
2.1 Aanpak wateroverlast	25	2020-2025	3.177.500	-	3.177.500		14.564	43.532	72.182
Inzet reserve aanpak extreme waterlast voor dekking kapitaallasten		div	-	900.000	-900.000		-14.564	-43.532	-72.182
2.2 Relinen diverse rioleringen	50	2020	75.000	-	75.000		1.313	2.614	2.591
2.3 Afkoppelkrediet diverse rioleringen (€ 200.000 per jaar)	50	2020-2027	1.600.000		1.600.000		3.500	10.470	17.380
2.4 Renovatie pompgemalen	10	2020	150.000		150.000		8.625	17.138	16.913
2.5 Zoutloods Millingen aan de Rijn									
Projectvoorbereiding	40	2020	30.000		30.000		600	1.194	1.183
Uitvoering, bouwen zoutloods	40	2021	300.000		300.000			6.000	11.944
2.6 Reconstructie Van Lyndenstraat, Rivierstraat en Zalmstraat Millingen					-				
Projectvoorbereiding riolering	50	2021	65.000		65.000			1.138	2.265
Uitvoering, Vervangen riolering	50	2023	1.040.000		1.040.000				
Projectvoorbereiding wegen	25	2021	100.000		100.000			2.750	5.470
Uitvoering, Vervangen wegen	25	2023	1.650.000		1.650.000				
2.7 Reconstructie bedrijventerrein Mies Groesbeek									
Projectvoorbereiding riolering	50	2022	15.000		15.000				263
Uitvoering, Vervangen riolering	50	2024	505.000		505.000				
Projectvoorbereiding wegen	25	2022	70.000		70.000				1.925
Uitvoering, Vervangen wegen	25	2024	2.350.000		2.350.000				
2.8 Verduurzamen (plaatsen zonnecollectoren) sporthal de Duffelt Millingen aan de Rijn	10	2020	50.000		50.000		2.875	5.713	5.638
2.9 Aanleg voetpad Kerkdijk (Jonkmanshof-St.Hubertusweg)	25	2020	75.000		75.000		2.063	4.103	4.058
2.10 Reconstructie wegen Vissenbuurt Ooij	25	2020	450.000		450.000		12.375	24.615	24.345
2.11 Reconstructie van Ruysdaelweg Gerard Douweg	25	2020	750.000		750.000		20.625	41.025	40.575
Totaal nieuwe investeringen programma 2: Onze buurt			12.452.500	900.000	11.552.500	-	51.976	116.760	134.550
waarvan riolering			3.450.000	-	3.450.000	-	13.438	31.360	39.412
waarvan overige			9.002.500	900.000	8.102.500	-	38.538	85.400	95.138
Eerder in begroting opgenomen investeringen									
Programma 2: Onze buurt									
2.12 Vergroenen Leuth									
Projectvoorbereiding	25	2019	10.000	-	10.000	275	547	541	535
Uitvoering, Omvormen grijs naar groen	25	2020	100.000	-	100.000		2.750	5.470	5.410
2.13 Renovatie "water werkt" Beek									
Projectvoorbereiding	25	2020-2023	15.000	-	15.000		413	821	812
Uitvoering, Renovatie "water werkt"	25	2020-2023	600.000	-	600.000		4.125	12.330	20.445
2.14 Reconstructie Dasstraat, Eekhoornstraat en Fretstraat (De Horst)									
Projectvoorbereiding riolering	50	2020	59.500		59.500		1.041	2.074	2.056
Uitvoering, Vervangen riolering	50	2021	238.000	-	238.000			4.165	8.294
Projectvoorbereiding wegen	25	2020	85.500		85.500		2.351	4.677	4.626
Uitvoering, Vervangen wegen	25	2021	342.000	-	342.000			9.405	18.707
2.15 Aanleg fietspad naar Leuth									
Projectvoorbereiding	25	2020	31.250		31.250		859	1.709	1.691

Project	Looptijd	Jaar inv.	Bruto inv.	Bijdrage	Netto inv.	KL2020	KL2021	KL2022	KL2023
Uitvoering, aankoop grond tbv aanleg fietspad	25	2020	125.000	-	125.000		3.438	6.838	6.763
2.16 TOP Ooij									
Projectvoorbereiding tbv aankoop grond	25	2020	25.000	-	25.000		688	1.368	1.353
Uitvoering, aankoop grond	25	2020	100.000	-	100.000		750	1.470	1.410
Projectvoorbereiding aanleg TOP	25	2020	125.000	-	125.000		348	6.838	6.763
Uitvoering, aanleggen TOP	25	2021	500.000	-	500.000			13.750	27.350
2.17 Vervangen riolering/duiker Breedeweg (Breedeweg)									
Projectvoorbereiding riolering	50	2021	30.000	-	30.000			525	1.046
Uitvoering, Vervangen riolering/duiker	50	2022	150.000	-	150.000				2.625
Projectvoorbereiding wegen	25	2021	50.000	-	50.000			1.375	2.735
Uitvoering, Vervangen wegen	25	2022	250.000	-	250.000				6.875
2.18 Burg. Ottenhofstraat (Dries-Stekkenberg) Groesbeek									
Projectvoorbereiding riolering	50	2019	160.000	-	160.000	2.800	5.576	5.528	5.480
Uitvoering, Vervangen riolering	50	2020	800.000	-	800.000		14.000	27.880	27.640
Projectvoorbereiding wegen	25	2019	80.000	-	80.000	2.200	4.376	4.328	4.280
Uitvoering, Vervangen wegen	25	2020	400.000	-	400.000		11.000	21.880	21.640
2.19 Lijsterbesstraat relinen riolering Lijsterbestaat en afkoppelen (Breedeweg)									
Projectvoorbereiding	50	2021	18.000	-	18.000			315	627
Uitvoering, Relinen riolering en afkoppelen HWA	50	2022	90.000	-	90.000				1.575
2.20 Zevenheuvelenweg (Ottenhofstraat tot Nieuweweg) Groesbeek									
Projectvoorbereiding riolering	50	2022	75.000	-	75.000				1.313
Uitvoering, Vervangen riolering	50	2023	375.000	-	375.000				
Projectvoorbereiding wegen	25	2022	60.000	-	60.000				1.650
Uitvoering, Vervangen wegen	25	2023	300.000	-	300.000				
2.21 Wylerbergpark Berg en Dal									
Projectvoorbereiding riolering	50	2020	34.000	-	34.000		595	1.185	1.175
Uitvoering, Vervangen riolering	50	2020	170.000	-	170.000		2.975	5.925	5.874
2.22 Aanleg regenwaterriool Ravelstraat Millingen aan de Rijn									
Projectvoorbereiding riolering	50	2019	36.000	-	36.000	630	1.255	1.244	1.233
Uitvoering, Vervangen riolering	50	2019	180.000	-	180.000	3.150	6.273	6.219	6.165
Projectvoorbereiding wegen	25	2019	27.000	-	27.000	743	1.477	1.461	1.445
Uitvoering, Vervangen wegen	25	2019	135.000	-	135.000	3.713	7.385	7.304	7.223
2.23 Verbetermaatregelen Groesbeek Noord									
Projectvoorbereiding	50	2020	42.250	-	42.250		739	1.472	1.460
Uitvoering, Aanbrengen verbeteringsmaatregelen	50	2020	169.000	-	169.000		2.958	5.890	5.839
2.24 Vergroten transportriool Breedeweg/Bruuk Groesbeek									
Projectvoorbereiding	50	2019	37.500	-	37.500	656	1.307	1.296	1.284
Uitvoering, Vergroting riolering	50	2020	337.500	-	337.500		5.906	11.762	11.661
2.25 Regenwateroverlast centrum Groesbeek									
Projectvoorbereiding	50	2019	26.250	-	26.250	459	915	907	899
Uitvoering, aanpakken overlast regenwater	50	2019	75.000	-	75.000	1.313	2.614	2.591	2.569
2.26 Reconstructie Hoflaan Oost Groesbeek									
Projectvoorbereiding riolering	50	2019	28.000	-	28.000	490	976	967	959
Uitvoering, Vervangen riolering	50	2020	224.000	-	224.000		3.920	7.806	7.739
Projectvoorbereiding wegen	25	2019	52.000	-	52.000	1.430	2.844	2.813	2.782
Uitvoering, Vervangen wegen	25	2020	416.000	-	416.000		11.440	22.755	22.506
2.27 Reconstructie Gooiseweg Zuid Groesbeek									
Projectvoorbereiding riolering	50	2019	59.000	-	59.000	1.033	2.056	2.038	2.021
Uitvoering, Vervangen riolering	50	2020	475.000	-	475.000		8.313	16.554	16.411
Projectvoorbereiding wegen	25	2019	109.000	-	109.000	2.998	5.962	5.897	5.832
Uitvoering, Vervangen wegen	25	2020	887.000	-	887.000		24.393	48.519	47.987
2.28 Reconstructie Wisselpad Groesbeek									
Projectvoorbereiding riolering	50	2019	12.000	-	12.000	210	418	415	411
Uitvoering, Vervangen riolering	50	2020	95.000	-	95.000		1.663	3.311	3.282
Projectvoorbereiding wegen	25	2019	22.000	-	22.000	605	1.203	1.190	1.177
Uitvoering, Vervangen wegen	25	2020	179.000	-	179.000		4.923	9.791	9.684
2.29 Reconstructie Gooiseweg Noord Groesbeek									
Projectvoorbereiding riolering	50	2019	38.000	-	38.000	665	1.324	1.313	1.302
Uitvoering, Vervangen riolering	50	2020	310.000	-	310.000		5.425	10.804	10.711
Projectvoorbereiding wegen	25	2019	72.000	-	72.000	1.980	3.938	3.895	3.852

Project	Looptijd	Jaar inv.	Bruto inv.	Bijdrage	Netto inv.	KL2020	KL2021	KL2022	KL2023
Uitvoering, Vervangen wegen	25	2020	577.000	-	577.000		15.888	31.562	31.216
2.30 Bypass riolering Nassaulaan-Pr.Christinalaan Berg en Dal									
Projectvoorbereiding riolering	50	2020	30.000	-	30.000		525	1.046	1.037
Uitvoering, Vervangen riolering	50	2021	150.000	-	150.000			2.625	5.228
Projectvoorbereiding wegen	25	2020	35.000	-	35.000		983	1.815	1.894
Uitvoering, Vervangen wegen	25	2021	278.000	-	278.000			7.645	15.207
2.31 Reconstructie Parallelweg Ubbergen									
Projectvoorbereiding riolering	50	2019	40.800	-	40.800	711	1.415	1.403	1.391
Uitvoering, Vervangen riolering	50	2019	203.000	-	203.000	3.553	7.075	7.014	6.953
Projectvoorbereiding wegen	25	2019	75.400	-	75.400	2.074	4.124	4.079	4.034
Uitvoering, Vervangen wegen	25	2019	377.000	-	377.000	10.368	20.622	20.396	20.170
2.32 Aanleg tijdelijke opslag depot									
Projectvoorbereiding	25	2019	5.000	-	5.000	138	274	271	268
Uitvoering, aanleg depot	25	2021	267.000	-	267.000			7.343	14.605
2.33 Verleggen fietspad Meerwijkselaan Heilig Landstichting									
Projectvoorbereiding	25	2019	65.000	-	65.000	1.788	3.556	3.517	3.478
Uitvoering, verbreding rijbaan	25	2021	585.000	170.000	415.000			11.413	22.701
2.34 Schoolroute Marktplaats - Nijmeegsebaan									
Projectvoorbereiding	25	2020	225.000	-	225.000		6.188	12.308	12.173
Uitvoering, realiseren schoolroute	25	2020	900.000	-	900.000		24.750	49.230	48.690
2.35 Vervanging asfaltrijbanen binnen de bebouwde kom 2019-2028	25	2020-2028	4.800.000	-	4.800.000		17.188	51.376	85.189
2.36 Mobiliteitsvisie		2020	1.465.000	-	1.465.000		40.288	80.136	79.257
2.37 Centrumgebied Ooij (omgeving Reinier van Ooijplein)									
Projectvoorbereiding	25	2020	247.500	-	247.500		6.806	13.538	13.390
Uitvoering, vitaliseren centrum	25	pm	pm	-	pm			pm	pm
2.38 Aanleg fietsverbinding Dennenkamp-Driestenenpad Groesbeek									
Projectvoorbereiding	25	2019	17.000	-	17.000		468	930	920
Uitvoering, aanleg fietspad	25	pm	pm	-	pm		pm	pm	pm
2.39 Sportaccommodaties Vervanging kleedkamers	40	2021-2023	1.584.792	-	1.584.792	-	-	31.696	52.798
2.40 Sportaccommodaties Vervanging velden	20	2021-2023	2.073.840	-	2.073.840	-	-	82.595	134.083
2.41 Tennisaccommodaties Aanpassing/vervanging	20	2020-2023	1.085.957	-	1.085.957	-	-	20.752	45.312
Totaal eerder in begroting opgenomen investeringen programma 2: Onze buurt			24.528.839	170.000	24.358.839	43.982	315.569	761.401	967.178
waarvan riolering							13.898	75.735	130.776
waarvan overige							30.084	239.834	630.625
									824.386
Nieuwe Investeringen									
Programma 3: Onze gemeente									
3.1 Fiets-/voetveer Bommel - Ooij	25	2020	103.500	-	103.500		2.846	5.661	5.599
3.2 Installatie raadszaal	10	2020	110.000	-	110.000		6.325	12.568	12.403
Totaal nieuwe investeringen programma 3: Onze gemeente			213.500	-	213.500	-	9.171	18.229	18.002
Nieuwe investeringen									
Programma 5: Overhead									
5.1 Aanschaf materieel 2023	8	2023	189.000	-	189.000				
Totaal nieuwe investeringen programma 5: Overhead			189.000	-	189.000	-	-	-	-
Eerder in begroting opgenomen investeringen									
Programma 5: Overhead									
5.2 Aanschaf materieel 2019	8	2019	184.000	-	184.000	12.880	25.588	25.243	24.898
5.3 Aanschaf materieel 2020	8	2020	158.500	-	158.500		11.095	22.041	21.744
5.4 Aanschaf materieel 2021	8	2021	46.000	-	46.000			3.220	6.397
5.5 Aanschaf materieel 2022	8	2022	232.000	-	232.000				16.240
5.6 Groesbeek, Verbouwing gemeentewerf	25	2019	275.000	-	275.000	7.563	15.043	14.878	14.713
5.7 Aanpassing gemeentehuis	20	2020	pm	-	pm				
Totaal eerder in begroting opgenomen investeringen programma 5: Overhead			895.500	-	895.500	20.443	51.726	65.382	83.992
Totaal nieuwe investeringen alle programma's			16.685.000	900.000	15.785.000	-	62.872	138.417	155.935
Totaal eerder in begroting opgenomen investeringen alle programma's			26.174.339	170.000	26.004.339	64.425	397.920	889.444	1.113.831

1.1 Verduurzamen (plaatsen zonnecollectoren) gebouw O.J.C. Maddogs en fanfare Wilhelmina (Groesbeek)

Op het gebouw van O.J.C. Maddogs en het fanfaregebouw in Groesbeek plaatsen wij zonnecollectoren.

1.2 (Ver)Nieuwbouw basisschool Op de Horst Groesbeek (De Horst)

Het SPOG heeft een quickscan laten doen naar de staat van het gebouw van basisschool Op de Horst. Hieruit komt naar voren dat binnen een periode van 4 jaar vernieuwbouw (nieuwbouw/renovatie) van de oude bouwdelen nodig is. Omdat nog niet duidelijk is wat de impact van deze vernieuwbouw is op de gymzaal van de basisschool, wordt nog geen groot onderhoud gepleegd aan de gymzaal. Het SPOG wil, net als wij, graag een integrale afweging maken en de gymzaal hierbij betrekken.

We hechten aan de karakteristieke uitstraling van het schoolgebouw. De school stelt een programma van eisen op en maakt in samenwerking met een architect een eerste schets voor een gerenoveerd gebouw. In de loop van 2020 kan de eerste besluitvorming plaatsvinden en komt er ook meer duidelijkheid over de benodigde middelen en de verdere planning voor vernieuwbouw van de school.

Indicatief ramen we de volgende investeringskosten. Nieuwbouw van het hele schoolgebouw betekent volgens de normvergoeding een investering van ongeveer € 2,8 miljoen. Komt hier ook nieuwbouw van de gymzaal bij dan betekent dit een extra investering van ongeveer € 1 miljoen.

1.3 Aanpassing dorpshuis De Slenk Groesbeek (De Horst)

Dorpshuis de Slenk wil na de zomervakantie een aanvraag indienen voor het verbeteren van de toegankelijkheid (lift), energiebesparing, een brandmeldinstallatie en het realiseren van een opslagruimte. Op dit moment is niet bekend welk investeringsbedrag hiermee gemoeid. Daarom ramen we 'pm'.

Aanvullende opmerking bij 1.2 en 1.3

We streven ernaar zoveel mogelijk voorzieningen in de dorpen te behouden. We brengen voor De Horst de behoefte en mogelijkheden in kaart. Hierbij betrekken we alle partijen in het dorp (sportverenigingen, buurtverenigingen, parochie, school, enzovoorts).

1.4 Aanpassing dorpshuis Kerstendal Berg en Dal

Van dorpshuis Kerstendal hebben we een subsidieverzoek ontvangen voor aanpassing van het dorpshuis. Het gaat daarbij onder andere om het verbeteren van de toegankelijkheid, de inrichting van de huiskamer (WMO-ruimte), verduurzaming en het aanbrengen van een brandmeldinstallatie. Op dit moment is niet bekend welk investeringsbedrag hiermee gemoeid is. Daarom ramen we 'pm'.

1.5 Sportzaal in de Polder

Wij vinden het belangrijk dat inwoners dicht bij huis kunnen sporten en gymmen. Bovendien streven we ernaar zoveel mogelijk voorzieningen in de dorpen te behouden. We starten een onderzoek om de behoefte en mogelijkheden in kaart te brengen. Uiterlijk het eerste kwartaal van 2020 komen we met de onderzoeksresultaten en bevindingen.

1.6 Verduurzaming Kulturhus Den Ienloop (Millingen aan de Rijn)

Het Kulturhus in Millingen heeft duurzaamheidslabel F. De ambitie van de gemeente Berg en Dal is minimaal label B. Hiervoor moeten we flink investeren in het dak, W-installaties, gedeeltelijk HR++ glas en spouwmuurisolatie. De investering staat voor het jaar 2020. Voordat we deze investering uitvoeren, willen we eerst een breed onderzoek naar de toekomst van onze kulturhuzen. Dit sluit aan bij de vervolgfase van het accommodatiebeleid.

2.1 Aanpak wateroverlast

In de meerjarenbegroting 2019-2022 waren een zestal projecten benoemd voor oplossing van de wateroverlast op diverse plekken in de gemeente. Inmiddels zijn we met moderne programma's aan het berekenen en zijn we in overleg met het waterschap, grondeigenaren en overige belanghebbenden. Uit de veelheid van informatie die wij hierbij binnenkrijgen blijkt dat bij de zes genoemde projecten gekozen projectomschrijvingen en –scope steeds flink wijzigen. Nieuwe inzichten, nieuwe kansen, nieuwe bedreigingen. Het is zeer lastig om in dit steeds veranderende speelveld de laatste inzichten te bepalen en projectbeschrijvingen met passende budgetten te maken. De budgetten voor de zes genoemde projecten willen we graag samenvoegen. Het gaat om de volgende projecten:

- Wilgstraat-Kruksebaan en buurtsuper Breedeweg
- Waterberging Knapheideweg, Breedeweg
- Wateroverlast Waterstraat Beek
- Waterafvoer Beek
- Wateropvang Keteldal, Beek
- Afkoppelen daken Heilig Landstichting

Daarbij opgeteld de reserveringen van € 400.000 en € 500.000 die de raad in 2018 en 2019 voor wateroverlast heeft vrij gemaakt, geeft een totaal “budget wateroverlast” van € 3.177.500. Dit geeft ons de mogelijkheid om steeds op basis van de nieuwste ontwikkelingen en kansen plannen te concretiseren en snel uit te voeren. Wij komen daarna met raadsvoorstellen om de deelbudgetten per locatie beschikbaar te stellen. Naast de genoemde zes locaties zijn Groesbeek centrum en Oude Kleefsebaan/Berg en Dalseweg ook primaire aandachtspunten.

2.2 Relinen diverse rioleringen

Op diverse plekken renoveren wij de bestaande riolering om de levensduur te verlengen.

2.3 Afkoppelkrediet diverse rioleringen

In 2016 heeft de gemeenteraad voor een periode van 10 jaar 6 miljoen euro beschikbaar gesteld om achterstallig onderhoud aan asfaltverhardingen weg te werken (2.33). De gemiddelde kwaliteit van de wegen was te laag geworden. In dit budget zijn geen middelen opgenomen om ook het riool te kunnen afkoppelen en regenwater te infiltreren. Wanneer we geen regenwater infiltreren voldoen we niet aan onze duurzaamheidsambitie. Daarom nemen we hiervoor nu een apart krediet op, zodat we het afkoppelen van de riolering kunnen combineren met het vervangen van de verharding.

2.4 Renovatie pompgemalen

Op diverse plekken renoveren wij pompgemalen om de levensduur te verlengen.

2.5 Zoutloods Millingen aan de Rijn

De bestaande zoutloods is in slechte staat. Daarnaast is er behoefte aan meer ruimte voor overdekte opslag van strooimaterieel. Ook richten wij dan het gehele terrein opnieuw in om weer te voldoen aan de huidige eisen (bijvoorbeeld afwatering). We maken ook de afscheiding met de burens definitief.

2.6 Reconstructie van Lyndenstraat, Rivierstraat en Zalmstraat Millingen aan de Rijn

De wegen zijn slecht en daarom aan vervanging toe. Daarnaast willen we het gemengde riool vervangen en een apart hemelwaterriool aanleggen. Dit is de aanleiding om de complete straten (van gevel tot gevel) te reconstrueren.

2.7 Reconstructie bedrijventerrein Mies Groesbeek

De wegen op bedrijventerrein Mies zijn slecht en voldoen niet meer aan de vastgestelde kwaliteitseisen. Daarom gaan we de wegen vervangen. Het is een bedrijventerrein, dus asfalteren we de wegen. Dit doen we in combinatie met het deels vervangen van de riolering. Het riool is nog niet overal slecht. Daarom vervangen we alleen de plekken waar het riool slecht is.

Daarnaast willen we meer groen (bomen) aanbrengen.

2.8 Verduurzamen (plaatsen zonnecollectoren) sporthal de Duffelt Millingen aan de Rijn Op Sporthal De Duffelt in Millingen aan de Rijn plaatsen wij zonnecollectoren.

2.9 Aanleg voetpad Kerkdijk (Jonkmanshof - St. Hubertusweg) Ooij

Vanuit de Ooijse gemeenschap wordt een voetpad tussen de rand van de bebouwde kom, vanaf boerderij Jonkmanshof en de St Hubertusweg erg gemist. Voetgangers moeten hier over de smalle rijbaan van de Kerkdijk lopen. Door een motie heeft het college toegezegd de mogelijkheden te willen onderzoeken. Ambtelijk zijn er gesprekken gevoerd met de eigenaar van de Jonkmanshof. Wij hebben inmiddels principeafspraken kunnen maken over grondruil en -aankoop. Aanleg is in 2020 mogelijk.

2.10 Reconstructie wegen Vissenbuurt Ooij

In het MIP was al een project opgenomen voor het vervangen van de riolering in de Vissenbuurt in Ooij. Aanpassingen van het straatwerk zijn niet voorzien binnen dit project. Dit nieuwe project sluit aan op de rioolwerkzaamheden in de Vissenbuurt en gaat over het vervangen van de verharding.

2.11 Reconstructie van Ruysdaelweg/Gerard Douweg Groesbeek

In 2020 gaan we de straten aan de noordzijde van de van Ruysdaelweg en Gerard Douweg helemaal opnieuw inrichten (project Gooiseweg-Zuid 2.27). Aansluitend aan dit project richten we de Van Ruysdaelweg en Gerard Douweg opnieuw in. We vervangen de asfaltweg door klinkerverharding en het hemelwater koppelen we af van het riool. We willen deze straten ook inrichten met meer groen.

2.12 Vergroenen Leuth

Leuth is een versteend kerkdorp. We willen voor Leuth het steense karakter doorbreken, door samen met de inwoners een plan te maken. Het doel hiervan is om versteende straten groener in te richten.

2.13 Renovatie "water werkt" Beek

20 jaar geleden zijn de natuurlijke beken in Beek en Ubbergen weer zichtbaar gemaakt. Dit is destijds met veel subsidie aangelegd. De totale kosten waren toen 2 miljoen gulden. Het systeem raakt in verval. Er is een plan gemaakt om alle gemetselde natuurstenen goten voor verval te behoeden. Voor de watervoerende functie is dit systeem essentieel. Landelijk wordt "water werkt" als schoolvoorbeeld genoemd van modern beekbeheer. Samen met "het Groeske" en "de Groesbeek" wordt het regelmatig bezocht door bestuurders en waterdeskundigen uit heel Nederland.

2.14 Reconstructie Dasstraat, Eekhoornstraat en Fretstraat Groesbeek (de Horst)

In de Dasstraat, Eekhoornstraat en Fretstraat is de waterleiding de afgelopen jaren zeer regelmatig gesprongen. Als gevolg daarvan raakte de laatste keer ook de gasleiding lek. Vitens heeft het plan om de waterleiding in 2020 volledig te vervangen. We gaan dan ook het huidige gemengde riool vervangen door een gescheiden riool. Dit doen we in combinatie met een reconstructie van de weg.

2.15 Aanleg fietspad naar Leuth

Dit jaar is gestart met een variantenstudie voor het fietspad ten zuiden van de kern Leuth. Hiervoor is in de begroting al € 50.000 beschikbaar gesteld. De totale kosten voor de bestemmingsplanprocedure, grondaankoop en aanlegkosten ramen wij op €1.300.000. In 2020 is er naar verwachting €250.000 nodig voor de bestemmingsplanprocedure en grondaankoop. In 2025 hopen we dan het fietspad aan te kunnen leggen.

2.16 TOP Ooij

Om de Ooijpolder toeristisch goed te ontsluiten zijn TOP's (Toeristisch OpstapPunten) nodig. De voormalige gemeenteraad van Ubbergen heeft hiertoe besloten en het is ook opgenomen in de Mobiliteitsvisie Berg en Dal. Aan het einde van de Hubertusweg ligt een zeer geschikte kavel. Deze is bereikbaar via de Bouwkamp. Wij verkennen de mogelijkheden voor grondaankoop van Staatsbosbeheer (ongeveer 1 hectare).

2.17 Vervangen riolering/ duiker Groesbeek (Breedeweg)

Het asfalt op de Breedeweg is slecht. We gaan tegelijk met het vervangen van de riolering/duiker de weg vervangen. Het betreft het gedeelte van de Breedeweg vanaf de Sint Antoniusweg tot en met huisnummer 94.

2.18 Burgemeester Ottenhoffstraat (Dries-Stekkenberg) Groesbeek

Het weggedeelte van de Dries- Stekkenberg en Burgemeester Ottenhoffstraat (het gedeelte vanaf de Margrietstraat tot aan de Molenweg/Dorpsstraat) is aan vervanging toe. We onderzoeken de mogelijkheden voor een combinatie met het project schoolroute Marktplaats Groesbeek - Nijmeegsebaan (2.32).

2.19 Lijsterbesstraat relinen riolering en afkoppelen (Breedeweg)

In 2018 is een rioolinspectie uitgevoerd. Daaruit is gebleken dat het riool in de Lijsterbesstraat (Breedeweg) aan vernieuwing toe is. Het betreft het gedeelte vanaf de Kruksebaan tot en met het Hemeltje. De weg is nog in goede conditie. Het riool kunnen we relinen. Relinen is het vanuit de binnenkant vernieuwen van het riool. Daarnaast stellen we voor om de verbinding tussen de riolering op het Hemeltje dicht te zetten. De kolken in de openbare ruimte willen we afkoppelen zodat water kan infiltreren in de bodem.

2.20 Zevenheuvelenweg (Ottenhoffstraat tot Nieuweweg) Groesbeek

De Zevenheuvelenweg is aan vervanging toe. In deze weg ligt nog een gemengd rioolstelsel. Waar mogelijk koppelen wij hemelwater af, door een gescheiden stelsel aan te brengen. Het gaat om het weggedeelte vanaf de Burgemeester Ottenhoffstraat tot aan de Nieuweweg.

2.21 Wylerbergpark Berg en Dal

We gaan de hemelwaterafvoer afkoppelen van het Wylerbergpark. Dit werk bestaat uit het opheffen van de afvoerleiding van Groot Berg en Dal door het bos en het opheffen van de afvoerleiding van Wylerbergpark door het bos naar het Keteldal. In het Keteldal loopt het kleine riool te vaak over bij hevige regenval en verontreinigt de kwetsbare stuwwal.

2.22 Aanleg regenwaterriool Ravelstraat Millingen aan de Rijn

Aanleiding voor dit project is de ondergrondse inrichting (riolering). De rijbaan bestaat gedeeltelijk uit asfaltverharding en heeft een sobere uitstraling. Dit komt onder andere door de parkeervakken van grijs/grijze stenen. De rijbaan heeft ook haar technische levensduur bereikt. De vervanging van het gemengde riool en de aanleg van een apart regenwaterriool, is de aanleiding om de complete straat (van gevel tot gevel) te reconstrueren.

2.23 Verbetermaatregelen Groesbeek Noord

We zijn een nieuw basis rioleringsplan Groesbeek Noord aan het opstellen. Hierin nemen we verbetermaatregelen op voor aanpassingen aan de riolering in Groesbeek Noord.

2.24 Vergroten transportriool Groesbeek Breedeweg/ Bruuk

Vanaf de Parachutistenstraat tot aan de waterzuivering in de Bruuk gaan we het transportriool vergroten. Dit doen we om wateroverlast te verminderen.

2.25 Regenwateroverlast centrum Groesbeek

We gaan de duiker onder de oude Jan Linders vergroten. Dit is nodig om de afvoercapaciteit richting de Groesbeek te verhogen en daarmee waterproblematiek in het centrum te verlagen.

2.26 Reconstructie Hoflaan Oost Groesbeek

Begin 2014 is de riolering rondom de Hoflaan visueel geïnspecteerd bij een reguliere inspectie. Daaruit is gebleken dat diverse strengen in de Hoflaan dusdanig beschadigd zijn dat ze aan vernieuwing toe zijn. Het gaat om het stuk tussen de Mariëndaalseweg en de basisscholen. Ook is de asfaltverharding niet al te best meer. Daarnaast biedt vervanging van de strengen de mogelijkheid tot aanleg van gescheiden riolering. Hierdoor kunnen wij de openbare ruimte afkoppelen.

2.27 Reconstructie Gooiseweg Zuid Groesbeek

Een aantal strengen in de Rembrandtweg, Jozef Israëlweg, Jan Steenweg, Breitnerweg, Pieter de Hooghweg en Vincent van Goghweg zijn dusdanig beschadigd dat ze aan vervanging toe zijn. Ook ligt de riolering grotendeels in de voetpaden. Dat is onwenselijk omdat er dan onvoldoende ruimte beschikbaar is voor kabels en leidingen. Daarnaast biedt vervanging de mogelijkheid tot de aanleg van gescheiden riolering. Daardoor kunnen wij de openbare ruimte afkoppelen.

Naast vervanging van de ondergrondse infra (riolering) is de asfaltverharding op de wegen ten zuiden van de Gooiseweg ook aan vervanging toe. In combinatie met vervanging van de riolering, reconstrueren we ook de wegen ten zuiden van de Gooiseweg.

2.28 Reconstructie Wisselpad Groesbeek

In 2017 zijn de Hoflaan en Mariëndaalseweg (grotendeels) ingericht als 'Erftoegangsweg +'. Waar mogelijk is een profiel van zes meter breed in het asfalt toegepast. Dit is opgebouwd uit een tweezijdige fietsstrook van twee meter breed en daartussen een rijbaan van ook twee meter breed. De wens is om dit profiel door te zetten tot de kruising Spoorlaan – Nijverheidsweg. Aan de kant van de woningen vervangen we daarbij het voetpad. Daarbij handhaven wij een minimale voetpadbreedte van vier tegels (1,20m exclusief band). In combinatie met de reconstructie van de weg vervangen we ook de oude riolering.

2.29 Reconstructie Gooiseweg Noord Groesbeek

Nagenoeg alle strengen in de Frieselaan, Drentselaan, Vermeerweg, Frans Halsweg en Aelbert Cuypweg vertonen dusdanige schades dat ze aan vernieuwing toe zijn. Daarnaast biedt vervanging de mogelijkheid tot aanleg van gescheiden riolering. Daardoor kunnen we de openbare ruimte afkoppelen. Daarnaast is ook de technische levensduur van de bestaande verharding bereikt. We vervangen de oude riolering in combinatie met een reconstructie van de wegen ten noorden van de Gooiseweg.

2.30 Bypass riolering Nassaulaan - Prinses Christinalaan Berg en Dal

In het kader van het verminderen van wateroverlast in Nijmegen-Oost passen wij het rioolstelsel aan. Door een bypass te maken kan het regenwater naar het infiltratie bassin aan de Nassaulaan. De bovengrondse inrichting laat wat betreft de kwaliteit te wensen overlaait. Vooralsnog gaan we uit van het herstraten van de aanwezige elementenverharding en handhaving van de halfverharding in de Prinses Christinalaan.

Voor de Nassaulaan gaan we uit van een volledige reconstructie. Het gaat om het stuk tussen de Oude Kleefsebaan en Prins Bernhardlaan. We vervangen het asfalt door elementenverharding. Voor de voetpaden, parkeervakken en dergelijke in de Nassaulaan maken we gebruik van nieuwe materialen (geen herstraten).

2.31 Reconstructie Parallelweg Ubbergen

Dit stukje weg maakt onderdeel uit van de hoofdfietsroute tussen Nijmegen en Millingen aan de Rijn (fietsstructuurvisie). Het is gewenst om het fietscomfort en de –veiligheid te vergroten.

Daarnaast ligt de riolering aan de Parallelweg in particuliere tuinen en is in slechte staat. We gaan de riolering verleggen naar openbaar terrein.

2.32 Aanleg tijdelijk opslag depot

Tijdens werken komt vaak grond en andere materiaal vrij. Er is geen terrein voor opslag waar wij deze materialen tijdelijk kwijt kunnen. Voorheen brachten wij materiaal naar de waterzuivering (betonbak van Waterschap) aan de Heikant. De bak moet vrij blijven voor waterberging. Daardoor is het niet meer mogelijk om daar materiaal op te slaan. We zoeken hiervoor nog een geschikte alternatieve locatie.

2.33 Verleggen fietspad Meerwijkselaan Heilig Landstichting

De Meerwijkselaan heeft afgelopen jaren groot onderhoud gehad, waarmee de weg geschikt is voor het huidige gebruik. De weg is een erftoegangsweg, vanwege de ruimtelijke beperkingen. Op het gedeelte Postweg-Zevenheuvelenweg is de rijbaan in 2000 sterk versmald voor de aanleg van een vrijliggend fietspad. De aanwezige monumentale beukenlaan stond het verbreden van het wegprofiel niet toe. Door ziekte is de beukenlaan nu bijna helemaal verdwenen. Wij zijn nu in overleg met de eigenaar van de ondergrond om een strook te mogen aankopen. Daarna kunnen we het fietspad verleggen en de weg haar oorspronkelijke breedte teruggeven.

2.34 Schoolroute Marktplaats Groesbeek - Nijmeegsebaan

Op dit moment ontbreekt een bewegwijzerde, comfortabele en veilige fietsroute tussen het centrum van Groesbeek (via de noordelijke woonwijken) naar de hoofdfietsroute van/naar Nijmegen. Dit project betreft een onderzoek naar de mogelijkheden van een goede fietsroute tussen de Nijmeegsebaan en het centrum van Groesbeek.

2.35 Vervanging asfaltrijbanen binnen de bebouwde kom 2019-2028

Een aantal asfaltwegen binnen de bebouwde kom zijn in slechte staat/ aan het einde van de levensduur. We gaan deze wegen de komende jaren vervangen door elementverharding. Het gaat hier om wegen in woonwijken (30 km/uur).

2.36 Mobiliteitsvisie

In 2020 gaan wij ons richten op onder andere de volgende onderdelen uit de Mobiliteitsvisie:

- Realiseren doorfietsroute Nijmegen – Beek – Leuth – Millingen aan de Rijn.
- Verwijderen onveilige fietsobstakels omgeving Berg en Dal, Heilig Landstichting en Groesbeek.
- Realiseren veiligere school-thuisroutes in samenspraak met basisscholen
- Alternatieve routes om het centrum van Groesbeek
- Verbeteren inrichting 30 km/uur zones

2.37 Centrumgebied Ooij (omgeving Reinier van Ooijplein)

We gaan een gebiedsvisie opstellen voor Ooij in nauw overleg met de bewoners. Daarbij maken we een uitvoeringsplan voor het centrumgebied.

2.38 Aanleg fietsverbinding Dennenkamp - Driestenenpad Groesbeek

Dit plan voorziet in een extra fietspad door een toeristisch interessant gebied. Daarnaast vormt het een comfortabele fietsverbinding tussen de Wylerbaan en het gebied rond De Horst.

2.39/2.40/2.41 Sportaccommodaties en Tennisaccommodaties

Er is een meerjarig vervangingsschema gemaakt voor alle sportvelden en kleedkamers. We hebben een prognose gemaakt voor de komende jaren. Sportverenigingen moeten een aanvraag indienen voor een investeringsbijdrage.

3.1 Fiets-/voetveer Bommel- Ooij

De gemeente Lingewaard wil een (extra) fiets-voetveer realiseren tussen Bommel en Ooij. Het haalbaarheidsonderzoek voor dit fiets-voetveer Bommel-Ooij is afgerond. Als alle stappen op tijd gezet kunnen worden, vaart dit veer vanaf mei 2020. Er lijken op dit moment geen onoverkomelijke problemen te zijn. We hebben een potentiële exploitant voor het veer gevonden en verkennen de financiële zaken en verkeerssituatie. Voor aanpassing van de infrastructuur (veerstoep en toegangspaden) is per gemeente een investering van € 103.500 nodig.

3.2 Installatie raadszaal

We moeten de microfoons in de raadszaal vervangen. Wij willen het systeem verbeteren, waarbij de aanschafprijs van het materiaal € 100.000 is. In deze nieuwe situatie rusten wij microfoons uit met stemknoppen waardoor het stemproces gestroomlijnder kan gaan verlopen. En in de nieuwe situatie kunnen wij via internet en in de zaal de naam en de partij van de spreker, maar ook de spreektijd zichtbaar maken. We moeten rekenen met ongeveer € 10.000 aan installatiekosten.

5.1 t/m 5.5 Aanschaf materieel 2019-2023

Dit betreft de vervanging en/of aanschaf van materieel bij de buitendienst. Het gaat om de aanschaf van auto's en materieel om te vegen en zout te strooien. Waar mogelijk vervangen wij gereedschap en materieel die werken op fossiele brandstof naar elektrisch.

5.6 Groesbeek, Verbouwing gemeentewerf

Er is sprake van nieuwe ARBO-eisen en een te krappe kleedruimte voor de groter gegroeide personeelsbezetting. Daarom is een verbouwing van de werf noodzakelijk. De kosten hiervan ramen we op € 275.000.

5.7 Aanpassing gemeentehuis

We willen het sociaal team in het gemeentehuis houden en dus niet extern huisvesten. Om dit mogelijk te maken zijn aanpassingen nodig.

Ook richten we de publieksruimte beter in. De hal wordt nu als onprettig en onoverzichtelijk ervaren.

Tot slot lossen we knelpunten op die uit het medewerkersonderzoek 2017 zijn gekomen.

Reserves en voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Bedragen x € 1.000															
Nummer	Naam reserve	Stand	Mutaties 2020		Stand	Mutaties 2021		Stand	Mutaties 2022		Stand	Mutaties 2023		Stand	
		1-1-2020	Onttrekking	Toevoeging	31-12-2020	Onttrekking	Toevoeging	31-12-2021	Onttrekking	Toevoeging	31-12-2022	Onttrekking	Toevoeging	31-12-2023	
1. Reserves															
1.1. Algemene reserves															
891400000	Algemene Reserve vrij aanwendbaar	7.173	-859	-	6.314	-62	-	6.252	-11	-	6.241	-11	-	6.230	
891400010	Vaste Algemene reserve	17.220	-	-	17.220	-	-	17.220	-	-	17.220	-	-	17.220	
899000000	Reserve rekeningresultaat	1.871	-468	-	1.403	-468	-	935	-468	-	468	-468	-	-	
899000000	Saldo vorig dienstjaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
899000000	Saldo huidig dienstjaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Totaal 1.1. Algemene reserves		26.263	-1.327	-	24.937	-529	-	24.407	-479	-	23.929	-479	-	23.450	
1.2. Bestemmingsreserves															
								-							
821400000	Bestemmingsreserve exploitatietekort parkeergarage Dorpsstraat	198	-120	-	78	-78	-	-	-	-	-	-	-	-	
821400020	Reserve verv.investering parkeergarage Dorpsstraat	143	-	36	179	-	36	215	-	36	250	-	36	286	
853000000	Bestemmingsreserve Onderhoud Gymzalen	285	-	36	321	-	36	357	-	36	393	-	36	429	
853100010	Bestemmingsreserve Attributen sportcomplexen	203	-	22	225	-	22	247	-	22	270	-	23	293	
854000000	Bestemmingsreserve Aankoop kunstwerken	7	-	-	7	-	-	7	-	-	7	-	-	7	
855000010	Bestemmingsreserve Natuur en Landschap	140	-	-	140	-	-	140	-	-	140	-	-	140	
855000020	Bestemmingsreserve Groenblauwe diensten	1.621	-73	24	1.572	-73	24	1.523	-73	23	1.474	-73	22	1.423	
867000000	Bestemmingsreserve Exploitatietekort Kulturhus den Ienloop	91	-23	-	68	-23	-	45	-45	-	-	-	-	-	
872000000	Bestemmingsreserve aanpak extreme wateroverlast	900	-25	14	889	-49	13	853	-49	13	817	-48	12	781	
882200000	Bestemmingsreserve egalisatiebijdrage O.D.R.N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
892200000	Bestemmingsreserve Lopende projecten (gelabeld)	2.580	-40	20	2.560	-	20	2.580	-	20	2.600	-	20	2.620	
896000000	Bestemmingsreserve Kapitaallasten	16.044	-747	241	15.537	-739	233	15.031	-732	225	14.525	-724	218	14.018	
896000030	Bestemmingsreserve Opleidingen personeel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Totaal 1.2. Bestemmingsreserves		22.212	-1.028	392	21.576	-962	384	20.998	-898	375	20.475	-845	367	19.998	
Totaal 1. Reserves		48.475	-2.355	392	46.513	-1.491	384	45.405	-1.377	375	44.404	-1.323	367	43.447	

Bedragen x € 1.000														
Nummer	Naam voorziening	Stand 1-1-2020	Mutaties 2020 Onttrekking Toevoeging	Stand 31-12-2020	Mutaties 2021 Onttrekking Toevoeging	Stand 31-12-2021	Mutaties 2022 Onttrekking Toevoeging	Stand 31-12-2022	Mutaties 2023 Onttrekking Toevoeging	Stand 31-12-2023				
2. Voorzieningen														
2.1. Voorzieningen t.b.v. verplichtingen e/o risico's														
800100000	Voorziening Pens.verpl.vn wethouders	3.574	-149	120	3.546	-191	120	3.474	-191	120	3.403	-191	120	3.331
800100010	Voorziening Wachtgeldverpl.vn wethouders	103	-97	-	7	-7	-	-	-	-	-	-	-	-
896000010	Voorziening (voormalig) personeel	74	-8	-	66	-8	-	59	-8	-	51	-8	-	43
Totaal 2.1. Voorzieningen t.b.v. verplichtingen e/o risico's		3.752	-253	120	3.619	-206	120	3.533	-199	120	3.453	-199	120	3.374
2.2. Voorzieningen t.b.v. door derden bekemde middelen														
872200000	Voorziening Riolering	1.798	-	474	2.272	-	578	2.850	-	695	3.546	-	886	4.432
Totaal 2.2. Voorzieningen t.b.v. door derden bekemde middelen		1.798	-	474	2.272	-	578	2.850	-	695	3.546	-	886	4.432
2.3. Voorzieningen t.b.v. lastenegalisatie														
850300000	Voorziening Onderhoud gemeentewerf	152	-11	24	165	-20	24	169	-16	24	178	-16	24	187
850600000	Voorziening Onderhoud gemeentehuis	431	-98	93	425	-51	93	467	-250	93	310	-250	93	152
800300000	Voorziening Onderhoud Trouwzaal (M)	10	-1	3	12	-2	3	13	-0	3	16	-0	3	19
821000000	Voorziening Onderhoud wegen	129	-1.113	1.303	319	-370	1.303	1.252	-1.200	1.303	1.355	-1.200	1.303	1.458
821010000	Voorziening Openbare Verlichting	15	-295	292	12	-280	292	24	-290	292	26	-290	292	28
853001000	Voorziening Onderhoud Heuvelland	20	-33	40	26	-27	40	39	-70	40	8	-70	40	-22
853001010	Voorziening Onderhoud Biga	43	-30	4	16	-62	4	-42	-12	4	-51	-12	4	-59
853001020	Voorziening Onderhoud Sporthal De Duffelt	202	-9	74	267	-46	74	294	-29	74	338	-29	74	383
853001030	Voorziening Onderhoud Dispel/Til (U)	19	-2	3	20	-1	3	22	-1	3	24	-1	3	26
853002000	Voorziening Onderhoud De Lubert	26	-47	36	15	-12	36	39	-11	36	65	-11	36	90
853010000	Voorziening onderhoud kunst en oorlogsmonumenten	38	-11	16	43	-10	16	49	-28	16	36	-28	16	24
854000010	Voorziening Onderhoud Waco-glider	19	-0	-	19	-0	-	19	-0	-	18	-0	-	18
854100010	Voorziening Onderhoud N.H. Kerk	-0	-1	0	-1	-1	0	-1	-1	0	-2	-1	0	-2
854100020	Voorziening Onderhoud kasteelmuur	1	-0	0	1	-0	0	1	-0	0	1	-0	0	1
854100030	Voorziening Onderhoud tralo Wercheren	2	-1	-	1	-0	-	1	-1	-	-0	-1	-	-2
855000000	Voorziening Onderhoud Aquaduct	18	-2	3	20	-2	3	21	-2	3	22	-2	3	24
856000000	Voorziening Recreatievoorzieningen (U)	12	-	-	12	-	-	12	-	-	12	-	-	12
858000010	Voorziening Speeltuinen	60	-103	63	20	-90	63	-6	-70	63	-13	-70	63	-20
867000010	Voorziening Onderhoud De Mallenmolen	243	-120	26	148	-27	26	147	-54	26	119	-54	26	91
867000020	Voorziening Onderhoud Kloosterstraat 7-9	31	-15	8	24	-19	8	13	-26	8	-5	-26	8	-22
867000030	Voorziening Onderhoud De Ubburch	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
867000040	Voorziening Onderhoud Kulturhus den Ienloop	43	-9	20	54	-79	20	-5	-5	20	10	-5	20	25
872400000	Voorziening Onderhoud gebouw begraafplaats Hesselberg	43	-0	7	49	-2	7	54	-3	7	58	-3	7	61
872400010	Voorziening Onderhoud Aula begraafplaats (M)	32	-0	-	31	-0	-	31	-2	-	29	-2	-	26
872400001	Voorziening Onderhoud begraafplaats (M)	76	-0	-	76	-0	-	75	-0	-	75	-0	-	75
872400020	Voorziening Onderhoud Drenkelingen begraafplaats (M)	4	-0	-	4	-1	-	3	-0	-	3	-0	-	2
872500000	Voorziening Ahalstoffen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
872200000	Voorziening Riolering	74	-	-	74	-74	-	-	-160	-	-160	-160	-	-320
Totaal 2.3. Voorzieningen t.b.v. lastenegalisatie		1.740	-1.902	2.015	1.853	-1.178	2.015	2.690	-2.232	2.015	2.473	-2.232	2.015	2.255
Totaal 2. Voorzieningen		7.290	-2.155	2.609	7.743	-1.384	2.713	9.073	-2.432	2.830	9.472	-2.432	3.021	10.062

Langlopende leningen

Bank	Oorspronkelijk bedrag	Jaar laatste aflossing	Looptijd (in jaar)	Rente- perc.	Restant- bedrag 01-01-2020	Opgenomen in loop van 2020	Rente	Aflossing	Restant- bedrag 31-12-2020	Opgenomen in loop van 2021	Rente	Aflossing	Restant- bedrag 31-12-2021	Opgenomen in loop van 2022	Rente	Aflossing	Restant- bedrag 31-12-2022	Opgenomen in loop van 2023	Rente	Aflossing	Restant- bedrag 31-12-2023
NWB	€ 1.500.000	2028	25	4,945%	540.000	-	26.337	60.000	480.000	-	23.370	60.000	420.000	-	20.403	60.000	360.000	-	17.436	60.000	300.000
BNG 40.101876.00	€ 5.000.000	2031	25	4,275%	2.400.000	-	97.517	200.000	2.200.000	-	88.967	200.000	2.000.000	-	80.417	200.000	1.800.000	-	71.867	200.000	1.600.000
NWB	€ 6.000.000	2048	40	4,970%	4.350.000	-	212.335	150.000	4.200.000	-	204.880	150.000	4.050.000	-	197.425	150.000	3.900.000	-	189.970	150.000	3.750.000
									-				-				-				
BNG 40.99948.00	€ 2.700.000	2030	25	4,070%	1.188.000	-	44.088	108.000	1.080.000	-	39.693	108.000	972.000	-	35.297	108.000	864.000	-	30.902	108.000	756.000
BNG 40.102901.00	€ 2.000.000	2032	25	4,845%	1.020.000	-	47.019	80.000	940.000	-	43.143	80.000	860.000	-	39.267	80.000	780.000	-	35.391	80.000	700.000
													-				-				
NWB	€ 1.361.341	2026	25	4,790%	381.176	-	17.824	54.454	326.722	-	15.215	54.454	272.268	-	12.607	54.454	217.814	-	9.999	54.454	163.360
BNG 40.98091.00	€ 1.000.000	2028	25	4,610%	360.000	-	15.905	40.000	320.000	-	14.061	40.000	280.000	-	12.217	40.000	240.000	-	10.373	40.000	200.000
BNG 40.108124.00	€ 2.000.000	2023	10	2,110%	800.000	-	13.012	200.000	600.000	-	8.792	200.000	400.000	-	4.572	200.000	200.000	-	352	200.000	-
BNG 40.109992	€ 4.000.000	2025	10	0,878%	2.400.000		19.472	400.000	2.000.000		15.960	400.000	1.600.000	-	12.448	400.000	1.200.000	-	8.936	400.000	800.000
BNG 40.109993	€ 4.000.000	2035	20	1,537%	3.200.000		47.784	200.000	3.000.000		44.710	200.000	2.800.000	-	41.636	200.000	2.600.000	-	38.562	200.000	2.400.000
BNG 40.109994	€ 4.000.000	2055	40	1,940%	3.600.000		68.956	100.000	3.500.000		67.016	100.000	3.400.000	-	65.076	100.000	3.300.000	-	63.136	100.000	3.200.000
BNG 40.111613	€ 500.000	2032	15	0,920%	433.333		3.987	33.333	400.000		3.680	33.333	366.667	-	3.373	33.333	333.334	-	3.067	33.333	300.001
BNG 40.111909	€ 1.000.000	2033	15	1,040%	933.333		9.273	66.667	866.667		8.580	66.667	800.000	-	7.887	66.667	733.333	-	7.193	66.667	666.666
BNG 40.112354	€ 2.000.000	2033	15	1,040%	1.866.667		19.240	133.333	1.733.334		17.853	133.333	1.600.001	-	16.467	133.333	1.466.668	-	15.080	133.333	1.333.335
BNG	€ 15.000.000	2044	25	1,000%	15.000.000		150.000	600.000	14.400.000		144.000	600.000	13.800.000	-	138.000	600.000	13.200.000	-	132.000	600.000	12.600.000
BNG			25	1,000%		9.000.000			9.000.000		90.000	360.000	8.640.000		86.400	360.000	8.280.000		82.800	360.000	7.920.000
BNG			25	1,000%						8.000.000			8.000.000		80.000	320.000	7.680.000		76.800	320.000	7.360.000
BNG			25	1,000%									4.000.000	4.000.000			4.000.000		40.000	160.000	3.840.000
BNG			25	1,000%														5.000.000	-	-	5.000.000
Totaal					38.472.509	9.000.000	792.748	2.425.787	45.046.723	8.000.000	829.919	2.785.787	50.260.936	4.000.000	853.491	3.105.787	51.155.149	5.000.000	833.862	3.265.787	52.889.362

EMU-saldo

Het EMU-saldo is, macro-gezien, het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van de collectieve sector (Rijk, mede-overheden en sociale fondsen). Een extra of hogere uitgave of investering betekent een verslechtering van het EMU-saldo. Omdat de overheid in het verleden gedurende vele jaren meer geld heeft uitgegeven dan er binnenkwam, is er een schuld ontstaan. De schuld wordt uitgedrukt in een percentage van het BBP (Bruto Binnenlands Product) ofwel de schuldquote. Het BBP is een optelling van alles wat we met zijn allen in het Nederlands productieproces verdienen + geld uit indirecte belastingen (bijvoorbeeld BTW) -/- subsidies die de kostprijs van producten verlagen.

Centraal Bureau voor de Statistiek

Sector Overheidsfinanciën en consumentenprijzen

Antwoordnummer 25000, 2490 XA Den Haag

Berekening EMU-saldo Gemeente Berg en Dal (1945)

Algemene gegevens:

Gemeentenaam:	Berg en Dal
Gemeentenummer:	1945
Jaar:	2020
Naam contactpersoon:	
Telefoon:	
E-mail:	
Bestandsnaam:	EMU200061945.XLS

Omschrijving	2019 x € 1.000 raming	2020 x € 1.000 raming	2021 x € 1.000 raming
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-4.839	-1.966	-1.108
2 Mutatie (im)materiële vaste activa	5.031	10.148	10.686
3 Mutatie voorzieningen	-4.026	454	1.330
4 Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5 Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo	-13.896	-11.660	-10.464
Ruimte voor uw toelichting			

Kader subsidies

De gemeenteraad stelt het kader voor de subsidies vast in de begroting. Het college stelt het subsidieplafond vast. Hieronder is het kader van de subsidies aangegeven. De subsidies zijn ten opzichte van 2019 met een index van 1,4% verhoogd.

Omschrijving	Bedrag kader subsidie
1. Subsidies op grond van deelverordening	
a. Sport	310.380
b. Amateurkunst	102.013
c. Ouderbonden	65.782
d. Vrouwenverenigingen	2.028
e. Volksfeesten	9.025
f. EHBO en AED	16.990
g. Jeugd- en jongerenwerk	16.832
h. Wijkraden	3.803
i. Buurtverenigingen	456
j. Musea	49.686
k. Groene leefruimte	9.107
l. Muziekonderwijs	100.844
m. Overige organisaties	7.575
totaal subsidies deelverordening	694.521
2. Subsidie uit begrotingsposten	
Kinderopvang Domino	202.744
Kinderopvang Humanitas	69.260
Peuterspeelzaalwerk Kion	70.486
Peuterspeelzaalwerk Partou Leuth	16.682
Montessori College Nijmegen (schoolmaatschappelijk werk)	31.276
HAVO Notre Dames (school maatschappelijk werk)	5.680
Gemeente Nijmegen bijdrage Groesbeekse leerlingen	26.139
Scholen voor basisonderwijs	7.200
Zwem- en waterpolovereniging Groesbeek	21.801
Basten run	507
St. MTB Gelderland Zuid	3.042
St. Zevenheuvelenloop	2.535
Stichting Muzida	1.673
Stichting concertserie Beek	1.146
Stichting Kakatoe Leuth (Polderpop)	1.161
St. Kunstcommissie Millingen aan de Rijn	2.535
St. Millings Jaarboek	507

St. filmarchief Groesbeek	1.876
Gemeentelijke monumenten	50.000
Provinciale gemeentelijke monumenten	42.000
Molens	14.000
Vereniging voor Behoud Dorpsgezichten	507
Stg Monument en landschap	1.196
Heemkundekring De Duffelt Millingen	335
Stichting Heemkunde Berg en Dal	335
Stichting Van Ploeg tot Heiliglandstichting (heemkunde)	335
Heemkunde Groesbeek	335
Openbare bibliotheek	715.132
Lokale omroep	42.500
Onderhoud speeltuin Kros	2.535
St. Berg en Dals bloei burgerparticipatie	220
Platform Leuth Actief	1.622
Stichting Behoud Dierenweide	1.268
St. Gemeenschapshuis 't Zaalte	2.535
SWOM (St. Welzijn Ouderen Millingen aan de Rijn)	50.000
St. Mentorschap Midden Gelderland (Millingen)	93
St. Mentorschap Oost Nederland Gelderland (Groesbeek)	296
Seniorenraad Groesbeek	3.549
Wmo adviesgroep	3.549
St. tot expl. Parochiehuys de Horst Step/dorpshuis Slenk	3.451
St. Vluchtelingenwerk Oost Nederland (Groesbeek)	89.000
Steunpunt trefpunt de meent	2.028
Coöperatie verloskundigen Nijmegen eo (Millingen)	12.000
Werkgroep Milieubeheer Groesbeek	1.014
Forte Welzijn	699.675
totaal subsidies uit begrotingsposten	2.205.760
3. Totaal	2.900.281

Formatie

Organisatie-eenheid	Formatie		Aantal personen		Loonsom	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Bestuur						
Raad			23	23	316.090	325.953
B&W			5	5	507.016	543.810
Griffie	1,50	2,08	2	3	148.128	178.810
Uitkering gepens. weth.			31	31	291.253	143.228
Wachtgeld ex wethouders						86.930
Subtotaal bestuur	1,50	2,08	61	62	1.262.487	1.278.731
Personeel						
Directie*1	1,67	1,67	2	2	249.500	258.182
Participatiebanen	0,00	2,98	0	3	-	87.597
Generatiepact	3,78	2,98			82.954	85.660
Beleid*1*2	32,01	57,20	36	63	2.625.943	4.531.758
Bedrijfsvoering	33,57	33,67	41	42	2.563.736	2.552.772
Dienstverlening	37,37	37,05	44	51	2.375.351	2.434.448
Openbare Ruimte*1	31,65	32,45	32	31	2.031.874	2.150.317
Sportaccommodaties	6,83	8,23	9	12	367.219	435.951
Sociale zaken	40,64		43		2.918.934	
Sociaal team*2		40,72		38		2.874.123
Subtotaal personeel	187,51	216,95	207	242	13.215.511	15.410.808
Flexibele schil	2,38	2,49			197.217	159.555
Subtotaal flexibele formatie	2,38	2,49	0	0	197.217	159.555
Overigen						
Ambtenaren burgerlijke stand					17.000	17.000
Flexibel belonen					20.000	20.000
Stagiaires/cafetariamodel/BHV					35.000	35.000
Wachtgelders personeel			6	1	74.119	7.800
Inhuur					416.000	422.000
Subtotaal overigen	0,00	0,00	6	1	562.119	501.800
Totale loonsom	191,39	221,52	274	305	15.237.334	17.350.894

*1: Een deel van deze formatie is elders gedetacheerd. De opbrengsten van deze detachering zijn op een andere plek in de begroting verwerkt.

*2: Voor 2020 is de geraamde formatie 217 fte (exclusief flexibele schil). Ten opzichte van de raming in 2019 (188 fte) is dit 29 fte meer. Deze groei komt doordat een aantal inhuurcontracten bij het Sociale Team omgezet zijn naar aanstellingen bij onze gemeente. Dit levert een toename in het aantal fte's op. Tegelijkertijd levert dit een financieel voordeel op doordat we minder inhuren. Dit is een gevolg van de interne verzelfstandiging lokale toegangspoort. Hiermee is een deel van de bezuiniging in Grip op kosten gerealiseerd.

Toelichting financiële begrippen

Begrip	Omschrijving
Activeren	Als iets langere tijd mee gaat en een bepaalde waarde heeft wordt het gezien als een langlopende bezitting op de balans (langer dan 1 jaar). We moeten het dan activeren. We activeren volgens de verwachte levensduur (afschrijvingstermijn.)
Afschrijvingen	Omdat bedrijfsmiddelen meerdere jaren mee gaan moeten de aanschafkosten over meerdere jaren verspreid worden. Dit noemen we afschrijven. Van te voren zijn voor deze middelen afschrijvingstermijnen vastgelegd. Dit geeft aan in hoeveel jaar we een bedrijfsmiddel afschrijven.
Algemene uitkering	Iedere gemeente krijgt een geldbedrag van het Rijk uit het Gemeentefonds. Dit is de algemene uitkering. De gemeente mag zelf bepalen waar ze het geld aan uitgeeft.
Algemene reserve	Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Baten en lasten	Baten zijn inkomsten. Lasten zijn uitgaven. Het gaat hier om de inkomsten en uitgaven van het jaar waarin het product gebruikt wordt. Als het geld in een ander jaar ontvangen of betaald wordt, dan wordt het bedrag bij het jaar van gebruik gerekend.
BCF	Afkorting voor BTW-Compensatiefonds. Gemeenten kunnen een deel van de BTW die zij betaald hebben terugvragen. Het Rijk betaalt dit geld aan de gemeente uit het BTW-Compensatiefonds.
Bedrijfsvoering	De wijze waarop de gemeente is georganiseerd en wordt aangestuurd.
Begroting	Een overzicht van alle verwachte inkomsten en uitgaven van een (toekomstig) jaar.
Begrotingswijziging	Een besluit van de Raad om de vastgestelde begroting te veranderen.
Beleidsindicatoren	Niet-financiële informatie om makkelijk een inschatting te maken van de resultaten van de beleidskeuzes.
Bestemmingsreserve	Wanneer al bekend is waarvoor een reserve wordt gebruikt, spreken we van een bestemmingsreserve.
Boekwaarde	De daadwerkelijke waarde van de bedragen die op de balans zijn opgenomen.
Dividend	Winstuitkering van een onderneming aan haar aandeelhouders.
Doeluitkering	De gemeente krijgt een geldbedrag van het Rijk. De gemeente moet dit geld gebruiken voor taken die bepaald zijn door het Rijk.
Dotatie	Ander woord voor toevoeging. Gebruiken we meestal als we het hebben over de toevoeging aan een voorziening.
Eigen vermogen	Alle bezittingen zonder de schulden.

EMU-saldo	Het verschil tussen inkomsten en uitgaven.
Exploitatie	Overzicht van lasten en baten van een project of een gemeentelijke dienst.
Financiering	Het beleid van de gemeente over geld en de risico's die hierbij horen.
Gemeentebrede aspecten	Sommige onderwerpen staan in een aparte paragraaf. Deze onderwerpen horen niet specifiek bij één programma. De onderwerpen zijn: Risico's en weerstandsvermogen, financiering, lokale heffingen, verbonden partijen, onderhoud van kapitaalgoederen, grondbeleid.
Gemeentefonds	Iedere gemeente krijgt geld van het Rijk. Dit geld wordt betaald uit een spaarpot die het gemeentefonds genoemd wordt.
Grondbeleid	Een middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van volkshuisvesting, lokale economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen uit te voeren.
Incidenteel geld	Geld dat bestemd is voor één jaar.
Index	Het aanpassen van de geldbedrag aan de inflatie zodat het reële bedrag gelijk blijft.
Inflatie	Stijging van het algemene prijspeil in de economie
Investeringsplan	Een overzicht van de geplande investeringen. Investeringen zijn uitgaven om kapitaalgoederen aan te schaffen.
ISV	Afkorting voor Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing. Gemeenten kunnen één keer in de vijf jaar geld vragen om de plaatselijke omgeving te verbeteren. Zoals verbeteringen voor wonen, ruimte en milieu.
Kapitaalgoederen	Wegen, bruggen, kades/steigers, riolering, water, groen, gebouwen, materieel, verkeersregelininstallaties, openbare verlichting, machines en apparaten in eigendom van de gemeente.
Kortlopende schulden	Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.
Langlopende schulden	Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.
Leges	Een betaling aan de gemeente voor het afnemen van een gemeentelijke dienst of product
Liquiditeit	Geeft aan of een bedrijf aan zijn lopende betalingsverplichting kan voldoen.
Lokale heffingen	Belastingen die aan de gemeente betaald moeten worden. Bijvoorbeeld: afvalstoffenheffing, rioolheffing, toeristenbelasting.
Prognose	Voorspelling van een te verwachten resultaat of vermoedelijke uitkomst.
Programma	Verzameling van beleidsterreinen waarbinnen te bereiken doelen, resultaten en te verrichten activiteiten in samenhang met de kosten en opbrengsten zijn geformuleerd.

Reserve	Reserves zijn een onderdeel van het eigen vermogen. Reserves zijn vrij te besteden. Dit wil zeggen dat tot het moment van besteding er voor gekozen kan worden om de reserve op te heffen en in te zetten voor een ander doel.
Resultaat	Het verschil tussen baten en lasten
Retributie	Een belasting betalen aan de gemeente voor een dienst die zij voor inwoners uitvoeren. Bijvoorbeeld het aanvragen van een paspoort.
Risico register	Lijst met alle bekende risico's. Ook staat daar in wat de kans is dat deze risico's optreden, de oorzaak, de gevolgen en de beheersmaatregel.
Risico's en weerstandsvermogen	Risico: de kans op een financiële tegenslag. Weerstandsvermogen: de mate waarin de gemeente onverwachte kosten op kan vangen, zonder dat dit gevolgen heeft voor de taken van de gemeente.
Schuldquote	Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen.
Structureel geld	Geld dat bestemd is voor meerdere jaren.
Subsidieplafond	Overzicht van het maximale aan subsidies die het College wil verstrekken na akkoord van de Gemeenteraad.
Overhead	Indirecte kosten gericht op sturing en ondersteuning van de gemeentelijke organisatie.
Treasury	Beheren van het geld van de gemeente.
Vaste activa	Bezittingen waarvan het benodigde vermogen voor langer dan een jaar is vastgelegd (bijv. gebouwen).
Verordening	Een document met vastgelegde regels.
Vlottende activa	Bezittingen waarvan het benodigde vermogen voor korter dan een jaar is vastgelegd.
Voorzieningen	Een boekhoudkundige rekening waar periodiek geld op wordt gezet om dit in de toekomst te gebruiken voor het doel waarvoor de voorziening is opgezet. Bijvoorbeeld voor groot onderhoud aan gebouwen.
Vordering	Iets opeisen van iets of iemand. Uitzetting met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.
Vreemd Vermogen	Alle verplichtingen en schulden.
Weerstandscapaciteit	De middelen en mogelijkheden waarover we beschikken om niet begrote kosten op te vangen.
Weerstandsvermogen	Een cijfer wat aangeeft in hoeverre een organisatie eventuele risico's financieel op kan vangen.

Toelichting afkortingen

Afkring	Omschrijving
3 O's	Onvoorzien, Onvermijdelijk (of Onontkoombaar), Onuitstelbaar
AED	Automatische Externe Defibrillator
AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AOW	Algemene OuderdomsWet
APPA	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ARN	Afvalverwerking Regio Nijmegen
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B&W	Burgemeester en Wethouders
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ	Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen
BCF	BTW CompensatieFonds
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BHBD	Samenwerkingsverband Beuningen, Heumen, Berg en Dal
BIBOB	Wet Bevordering Integriteits Beoordelingen door Openbaar Bestuur
BIZ	Bedrijven Investerings Zone
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon OpsporingsAmbtenaar
BOV	Bestuurlijke Overeenkomsten Verstedelijking
BRN	Begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BVO DRAN	Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen
CAO	Collectieve ArbeidsOvereenkomst
CCB	Contact Centrum Berg en Dal
CISO	Chief Information Security Officer
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheid
CPB	Centraal PlanBureau
DAR	Dienst Afvalstoffen en Reiniging
DIV	Documentaire Informatie Voorziening
DNB	De Nederlandse Bank
DVO	DienstVerleningsOvereenkomst
EMU	Economische en Monetaire Unie
FG	Functionaris Gegevensbeheer
FMP	Financieel MeerjarenPerspectief

Fte	Fulltime equivalent
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie
GBS	Gebouw Beheers Systeem
GGD	Gemeentelijke GezondheidsDienst
GR	Gemeenschappelijk Regeling
GREX	Grondexploitatie
GRP	Gemeentelijk RioleringsPlan
GS	Gedeputeerde Staten
GW	Gemeentewet
HALT	Het ALternatief : Preventie en bestrijding van jeugdcriminaliteit
HRM	Human Resource Management
HR21	functiewaarderingssysteem voor gemeenten
I&A	Informatisering & Automatisering
IBA	Individuele Behandeling van Afvalwater
IBO	Instituut Bijzonder Onderzoek
IBOR	Integraal Beheer Openbare Ruimte
ICT	Informatie- en Communicatie technologie
IEGG	In Exploitatie Genomen Gronden
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
IRvN	ICT Rijk van Nijmegen
ISO	Information Security Officer
IV3	Informatie Voor Derden
KCA	Klein Chemisch Afval
KRW	Kader Richtlijn Water
KTO	Klant Tevredenheid Onderzoek
KvK	Kamer van Koophandel
LOP	Landschaps Ontwikkelings Plan
MARN	Milieusamenwerking Afvalverwerking Regio Nijmegen
MIP	Meerjaren InvesteringsPlan
MGR	Modulaire Gemeenschappelijke Regeling
MKB	Midden- en kleinbedrijf
OBGZ	Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid
ODRN	OmgevingsDienst Regio Nijmegen
OGGZ	Openbare Geestelijke GezondheidsZorg
OM	Openbaar Ministerie
OR	Ondernemingsraad
OZB	Onroerend Zaak Belasting
P&C	Planning & Control

P&O	Personeel & Organisatie
Pfo	Portefeuillehouderoverleg
PGB	Persoonsgebonden Budget
PM	Pro Memorie
PW	Participatiewet
RBT-KAN	Regionaal Bureau voor Toerisme – Knooppunt Arnhem Nijmegen
RDW	RijksDienst voor Wegverkeer
RIE	Risico Inventarisatie en Evaluatie
RO	(wet) Ruimtelijke Ordening
ROB	Regionaal OndersteuningsBureau
RPB	Regionaal Programma Bedrijventerrein
RUD	Regionale uitvoeringsdiensten
RvN@	Beweging die ondernemers, overheden en onderwijsinstelling bij elkaar brengt
Sisa	Single information single audit
SMV	Sociaal Maatschappelijke Visie
STER	Stichting Toerisme En Recreatie
SVB	Sociale Verzekerings Bank
TOP	Toeristisch Opstap Punt
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen
VCP	VerkeersCirculatiePlan
VJN	VoorJaarsNota
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VPB	Vennootschapsbelasting
VRGZ	VeiligheidsRegio Gelderland-Zuid
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
VTU	Vorbereiding Toezicht en Uitvoering
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
WABO	Wet Algemene Bepaling omgevingsrecht
WEB	Wet Educatie en Beroepsonderwijs
Wet BUIG	Wet Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten
Wet FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
WI	Wet Inburgering
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WOR	Wet op de Ondernemingsraden
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
ZLTO	Zuidelijke Land en Tuinbouw Organisatie
ZZP	Zelfstandigen Zonder Personeel